

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКА МИНИСТРЛІГІ
«ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК-ЖЕКЕ МЕНШІК
ӘРІПТЕСТІК ОРТАЛЫҒЫ» АҚ

**МЖӘ ЖОБАЛАРЫН
ІСКЕ АСЫРУҒА**

**ТӘЖІРИБЕЛІК
ҰСЫНЫМДАР**

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі
«Қазақстандық мемлекеттік-жеке меншік әріптестік орталығы» АҚ

МЖӘ ЖОБАЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ТӘЖІРИБЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

**Тәжірибелік ұсынымдарды әзірлеуге
қатысқандар:**

Калигазин А., Есдаулетова А., Кобетов А.,
Мырзагалиева Н., Талипов Б., Дәрбоз М.,
Ан Е., Садвокасова Ф., Умарова А.

Құжаттың электрондық нұсқасы «Қазақстандық мемлекеттік-жеке меншік әріптестік орталығы» АҚ-ның сайтында қолжетімді www.kzprrp.kz

Осы құжатқа қатысты пікірлеріңізді, ұсыныстарыңыз бен ескертулеріңізді электрондық поштасына жолдай аласыз kanc@kzprrp.kz

Пікірлер мен ұсыныстар үшін байланыс деректері:

Қазақстан Республикасы, Астана қаласы
Темірқазық көшесі, 65, 3-қабат

+7 7172 578-525

kanc@kzprrp.kz

www.kzprrp.kz

Бұл құжат тек ақпараттық-әдістемелік сипатта болады.

Мемлекеттік-жекеменшік әріптестік жобаларын іске асыру бойынша жалпыланған ұсынымдарды қамтиды және қолдануға міндетті нормативтік құқықтық акт болып табылмайды.

Материалдарды пайдалану пайдаланушының қалауы бойынша жүзеге асырылады және құқықтық сараптама мен уәкілетті органдармен келісу қажеттілігінен босатпайды.

Авторлар мен әзірлеушілер жобаларды іске асырудың нақты шарттарын ескермей, осы ұсынымдарды қолдану нәтижесінде туындаған ықтимал салдарлар үшін жауап бермейді.

МАЗМҰНЫ

Алғысөз	6
Қабылданған қысқартулар	7
1. МЖӘ жобасына бастамашылық жасау	9
МЖӘ ұғымы	9
МЖӘ қағидаттары	13
МЖӘ жүзеге асыру тәсілдері	14
Келісімшарттық МЖӘ-нің кейбір ерекшеліктері	15
Институционалдық МЖӘ-нің кейбір ерекшеліктері	19
МИЖ инвестициялық ұсынысы	24
2. МЖӘ жобасын жоспарлау	36
Мемлекеттік бастама негізінде МЖӘ жобаларын жоспарлау	36
Жеке бастаманы іске асыру шеңберінде МЖӘ жобаларын жоспарлау	37
Өндірістік (индустриялық) инфрақұрылымды дамыту жөніндегі МЖӘ жобаларын жоспарлау және іске асыру ерекшеліктері	39
МЖӘ-дегі ерекше маңызы бар жобалар. Халықаралық қаржы институттарымен үйлестірудің жаңа тетігі	41
3. МЖӘ жобасын құрылымдау және конкурстық құжаттаманы дайындау	44
Конкурстық құжаттаманың құрылымы (мазмұны)	44
МЖӘ жобасының ақпараттық парағын, техникалық-экономикалық негіздемесін, бизнес-жоспарын қалыптастыру ерекшеліктері	45
МЖӘ шартын әзірлеу	49
Сараптама және конкурстық құжаттаманы келісу	57
Конкурстық шарттарды қалыптастыру	60
Конкурстық өтінімдерге қойылатын талаптар және оларды бағалау критерийлері	61
4. МЖӘ жобаларының қаржылық тетіктер	65
МЖӘ жобаларындағы қарды тетіктерінің рөлі мен маңызы	65
МЖӘ жобаларына мемлекеттің қатысу нысандары, түрлері мен шарттары, олардың ерекшеліктері	66
МЖӘ жобаларын іске асырудың қаржылық аспектілері	85
5. Жекеше әріптесті таңдау	98
Жеке әріптесті іріктеу бойынша конкурстық рәсімдер	98
МЖӘ веб-порталы: жұмыс бойынша практикалық нұсқаулық	106
МЖӘ жобасының коммерциялық жабылуы: конкурста жеңіске жетуден бастап шартқа қол қоюға дейін	108
МЖӘ жобасының қаржылық жабылуы: қаржыландыруды тарту және кредиторлармен жұмыс	111
6. МЖӘ жобасын пайдалану және басқару	116
KPI, есеп беру және бақылау механизмдері қандай болуы керек?	117
KPI, есептілік және бақылау тетіктерін қалай енгізуге болады?	120
7. Тәуекелдерді бөлу	123
8. Қосымшалар	134
Нормативтік-құқықтық база	134
МЖӘ жобаларын жоспарлаудың жол карталары	136

АЛҒЫСӨЗ

Қазақстандық мемлекеттік-жеке меншік әріптестік орталығы Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің қолдауымен көптеген жылдар бойы еліміздегі МЖӘ тәжірибесін дамыту және жетілдіруде жүйелі жұмыс жүргізіп келеді. Осы тетік енгізілген сәттен бастап біз кәсіби қоғамдастықпен бірге қоғамдық маңызы бар мақсаттарға қол жеткізуге және инфрақұрылым сапасын арттыруға бағытталған мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылының тиімді платформасын қалыптастырып келеміз.

Бүгінде МЖӘ экономиканы жаңғыртудың және бюджет қаражатын пайдалану тиімділігін арттырудың негізгі құралдарының біріне айналды. Бұл халықтың мүддесі үшін ұзақ мерзімді, өзара тиімді шешімдер жасай отырып, жеке сектордың ресурстары мен тәжірибесін мемлекеттің мүмкіндіктерімен біріктіруге мүмкіндік береді.

Қазақстандық МЖӘ орталығының қызметі барысында іске асырылып жатқан жобаларға тұрақты талдау, әдеттегідей қателіктер мен сәтті тәжірибелерді анықтау, қазақстандық тәжірибені халықаралық тәсілдермен салыстыру және қолданылатын қаржыландыру мен реттеу модельдеріне бағалау жүргізіледі. Осы шығарылымның негізіне аталған әзірлемелер арқау болды.

Бұл кітап мемлекеттік органдарға, жекеше әріптестерге, консультанттарға, инвесторларға және МЖӘ келісімдерін әзірлеуге, жасасуға және іске асыруға қатысушыларға арналған. Онда Қазақстанның өңірлерінде табысты іске асырылған көптеген жобаларды талдау нәтижесінде туындаған жинақталған тұжырымдар, әдістемелік тәсілдер мен практикалық кеңестер қамтылған.

МЖӘ-нің базалық тетіктерін түсіндірулер, әріптестік модельдерін таңдау, келісімдердің құрылымын қалыптастыру, қаржыландыру тетіктерін анықтау, тәуекелдерді басқару және жобалардың қаржылық тұрақтылық, жиі қойылатын сұрақтарға жауап беру сияқты қолданбалы мәселелерге ерекше назар аударылған.

Бұл кітаптың әзірленуіне өз білімдері мен тәжірибесін ықыласпен бөліскен сарапшылар мен мемлекеттік органдар өкілдерінің қосқан үлесі себеп болды. Олардың кәсіби пікірлері мен ұсыныстары бұл шығарылымды күнделікті жұмыста қолдануға ыңғайлы әрі практикалық құралға етуге мүмкіндік берді.

Біз ұсынымдар нарық қатысушыларына жобаларды табысты іске асыруға, мемлекет пен бизнес арасындағы сенімді нығайтуға және Қазақстанның заманауи инфрақұрылымын дамытуға септігін тигізеді деп үміттенеміз.

ҚАБЫЛДАНҒАН ҚЫСҚАРТУЛАР

ББӘ – бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі

ҚР БК – Қазақстан Республикасының Бюджет кодексі

СҰҰС – МЖӘ объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін, сондай-ақ МЖӘ объектінің жеке техникалық-экономикалық параметрлеріне сүйене отырып МЖӘ объектісіне қолжетімділікті қамтамасыз етуі үшін төленетін сыйақы

БҰС – мемлекеттік меншіктегі объектіні басқарғаны үшін сыйақы

МИЖ – мемлекеттік инвестициялық жоба

МЖӘ – мемлекеттік-жекешелік әріптестік

МЖӘ туралы Заң – «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» Қазақстан Республикасының заңы

МИЖ ИҰ – мемлекеттік инвестициялық жоба инвестициялық ұсынысы

МСК – мемлекеттік сектор компараторы

ИШӨ – инвестициялық шығындардың өтемақысы

ОШӨ – операциялық шығындардың өтемақысы

ЖАО – жергілікті атқарушы орган

ХҚИ – халықаралық қаржы институттары

НҚА – нормативтік құқықтық актілер

ҚҰТ – МЖӘ объектісіне қолжетімділік үшін төлемақы

МЖӘ қағидалары – № 52 бұйрықпен бекітілген Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау, жекеше әріптесті айқындау жөнінде конкурс (аукцион) және тікелей келіссөздер жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарының мониторингін жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының іске асырылу мониторингін жүргізу және бағалау мәселелерін қамтитын мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау және іске асыру қағидалары

МИЖ қағидалары – № 59 бұйрықпен бекітілген Мемлекеттік инвестициялық жобаларды жоспарлау және іске асыру, инвестициялық ұсынысты, техникалық-экономикалық және қаржылық-экономикалық негіздемелерді әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамалар жүргізу, бюджеттік кредиттеудің орындылығын айқындау, мемлекеттік инвестициялық жобалар портфелін қалыптастыру, сондай-ақ мемлекеттік инвестициялық жобалардың бекітілген (нақтыланған) параметрлерін түзету, іріктеу, іске асырылуын мониторингтеу және бағалау қағидалары.

№ 52 бұйрығы – «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлаудың және іске асырудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі орынбасары-Ұлттық экономика министрінің 2025 жылғы 16 маусымдағы № 52 бұйрығы

№ 59 бұйрығы – «Мемлекеттік инвестициялық жобаларды жоспарлау және іске асыру, инвестициялық ұсынысты, техникалық-экономикалық және қаржылық-экономикалық негіздемелерді әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамалар жүргізу, бюджеттік кредиттеудің орындылығын айқындау, мемлекеттік инвестициялық жобалар портфелін қалыптастыру, сондай-ақ мемлекеттік инвестициялық жобалардың бекітілген (нақтыланған) параметрлерін түзету, іріктеу, іске асырылуын мониторингтеу және бағалау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республи-

касы Ұлттық экономика министрінің міндетін атқарушының 2025 жылғы 28 маусымдағы № 59 бұйрығы

APMG-нің CP3P басшылығы – мемлекеттік-жекешелік әріптестік (МЖӘ) саласындағы мамандарға, үкімет органдарына, кеңесшілерге, инвесторларға және МЖӘ-ге мүдделі өзге де тұлғаларға арналған APMG-нің МЖӘ саласындағы сертификаттау жөніндегі басшылығы болып табылады. Ол Азия даму банкі (ADB), Еуропалық қайта құру және даму банкі (EBRD), Көпжақты инвестициялық қор арқылы ұсынылған Америкааралық даму банкі, Ислам даму банкі және Дүниежүзілік банк тобы (WBG) әзірлеген инновациялық өнім болып табылады және мемлекеттік-жекешелік инфрақұрылымдық жобаларға консалтингтік қолдау қоры (PPIAF) тарапынан қаржыландырылады.»

МЖЖ – мемлекеттік жоспарлау жүйесі

ОМО – орталық мемлекеттік орган

IRR – кірістіліктің ішкі нормасы (internal rate of return)

NPV- таза келтірілген құн (NET present value)

PSC – public sector comparator

Value for money (VfM) – баға-сапа қатынасын бағалау

WACC – орташа өлшенген мөлшерлемесі (Weighted Average Cost of Capital)

1. МЖӘ ЖОБАСЫНА БАСТАМАШЫЛЫҚ ЖАСАУ

МЖӘ ҰҒЫМЫ

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік халықтың қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында инфрақұрылым құру міндеттерін шешуге бағытталған мемлекет пен жеке инвестордың өзара іс-қимылының нысаны болып табылады.

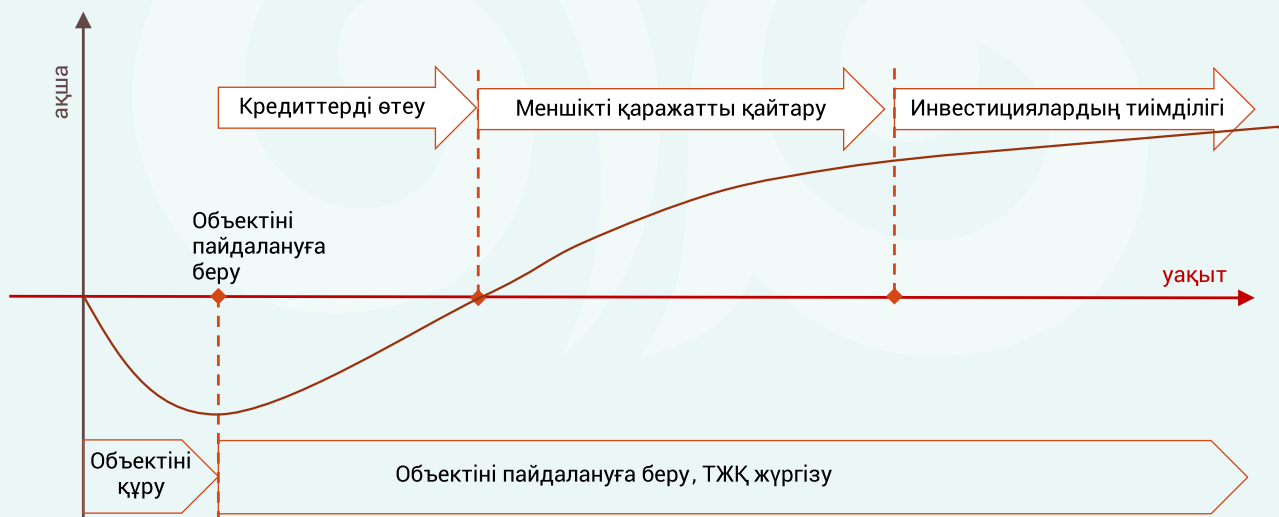
Бірқатар елдерде МЖӘ мемлекеттік сатып алу тәсілдерінің бірі ретінде қарастырылады, өйткені ол мемлекеттің активтерді сатып алуына бағытталған.

Шетелдік ақпарат көздерімен жұмыс істеген кезде МЖӘ-нің кейде дәстүрлі мемлекеттік сатып алудан ерекшеленетін өзіндік белгілері бар мемлекеттік сатып алу нысаны ретінде сипатталуы мүмкін екенін ескерген жөн. Терминологиялық тұрғыдан, әдетте, соңғысы «дәстүрлі сатып алулар» ретінде көрсетіледі.

Қазақстан заңнамасында «МЖӘ» мен «мемлекеттік сатып алу институттары» мақсаттарының, іске асыру тәсілдерінің және тәуекелдерді бөлу тетіктерінің әртүрлі болуына байланысты айырмашылығы нақты көрсетілген.

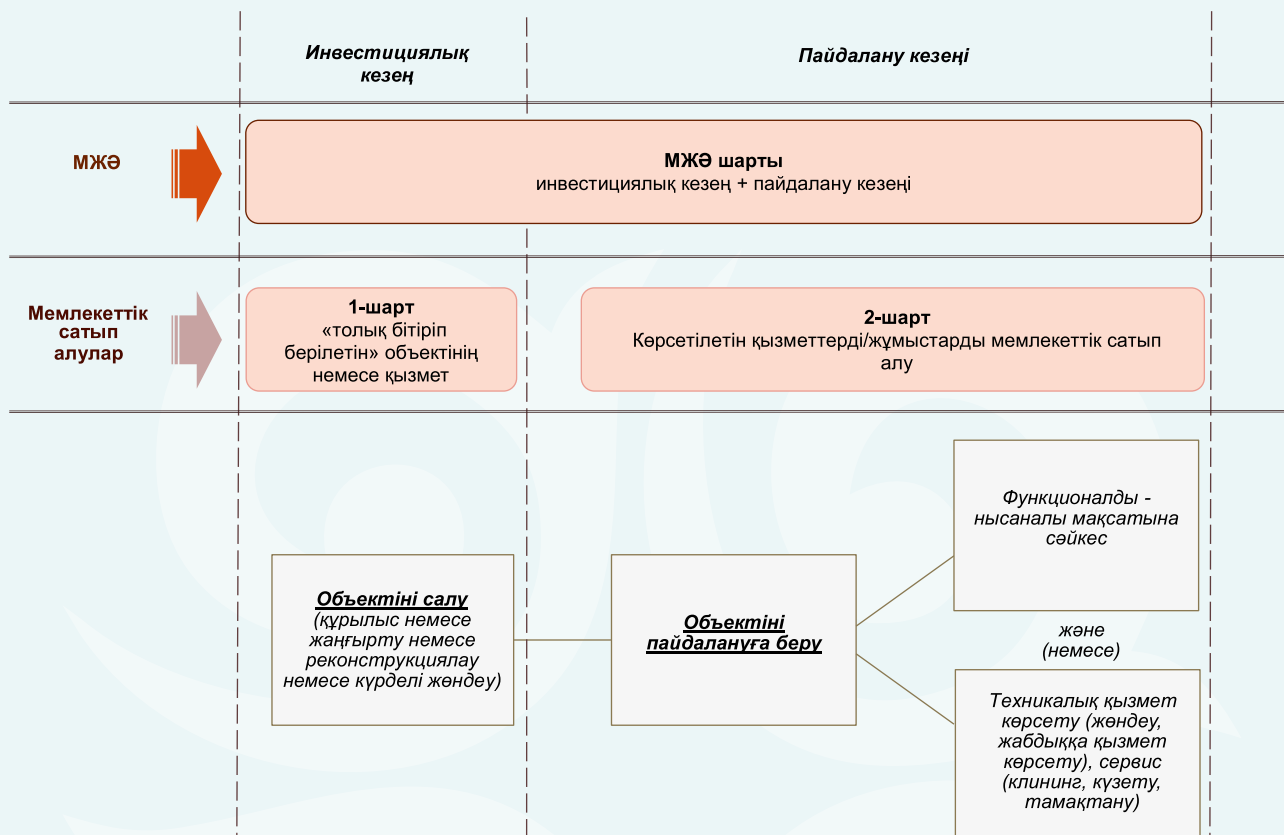
Мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық міндеттерін шешу үшін МЖӘ-ні және активтерді сатып алудың (құрудың) өзге де нысандарын бөлудің негізінде объектінің пайдалану жарамдылығы тәуекелдерін объектіні құрған жеке инвесторға тікелей беру жатыр.

Бұл іс жүзінде қалай көрінеді: МЖӘ жобаларының институционалдық схемасы жекеше әріптес МЖӘ объектісі салынып қана қоймай, шарт талаптарына сәйкес пайдаланылып, жоба бойынша тікелей және түпкілікті нәтижелерге қол жеткізілген жағдайда инвестициялық шығындардың өтелуін және инвестициялық табысты алатындай етіп құрылады.

Осылайша, **МЖӘ-нің міндетті белгілеріне жобада инвестициялық және пайдалану кезеңдерінің болуы, сондай-ақ жекеше әріптестің инвестицияларды жүзеге асыруы жатады.** Бұл ретте жекеше әріптестің меншікті қаражатының үлесі МЖӘ жобасы бойынша инвестициялардың жалпы сомасының кемінде он пайызын құрауы

тиіс. Қаржыландырудың қалған бөлігі қарыздарды тарту есебінен жүзеге асырылуы мүмкін.

FAQ

«***» ЖШС-нің жеке меншік құқығында жер учаскесі және өз қаражатына салынған ғимарат бар. Ғимараттың нысаналы мақсаты - балабақша. Біз оны МЖӘ шарттарымен мемлекеттік меншікке бере аламыз ба немесе МЖӘ сервистік шартын жүзеге асыра аламыз ба?

«Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» ҚР Заңына сәйкес мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектілері ретінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру шеңберінде құрылатын (оның ішінде салынатын және қажет болған жағдайда жобаланатын) және (немесе) реконструкцияланатын және (немесе) жаңғыртылатын, сондай-ақ пайдаланылатын ғимараттар, құрылысжайлар және (немесе) жабдықтар, мүліктік кешендер, зияткерлік шығармашылық қызметтің нәтижелері танылады. МЖӘ жобасының маңызды белгісі инвестициялық және пайдалану кезеңдерінің болуы болып табылады.

Дайын ғимаратты жеке меншіктен мемлекетке беру МЖӘ-нің жоғарыда көрсетілген белгілеріне сәйкес келмейді

Бір қарағанда, жоғарыда келтірілген мысал жақсы шешім болып табылады: егер дайын ғимарат болса, жаңа ғимарат салудың қажеті жоқ. Заң неліктен мұндай жобаларды жүзеге асыруға жол бермейді? Жеке жобаны тұтыну тәуекелдерін мемлекетке беруді болдырмау мақсатында. Жеке кәсіпкер ғимаратты өзінің биз-

нес-жоспарын іске асыру мақсатында, мектепке дейінгі тәрбие беру қызметтерін көрсету арқылы инвестицияларын қайтарып, табыс табуды көздей отырып салған. Егер ол осы қызметтерге деген қажеттілікті дұрыс есептесе, онда МЖӘ шартын жасау қажеттілігі туындамайды. Ал екінші жағынан, егер нарық субъектілері тұрғындардың балабақшаға деген сұранысын толық қамти алса, онда мемлекетке осы бағыттағы жобаларды өз бастамасымен іске асырудың қажеттілігі туындамайды.

Мемлекет нақты қажеттілікті айқындап, жеке инвестор осы қажеттілікке сай объектіні салып, оны пайдалануға бере отырып қызмет көрсеткен жағдайда, МЖӘ жобалары жүзеге асырылады.

Бұл қатынастардың бірыңғай мәміле шеңберінде реттелуі қажет екенін ескере отырып, МЖӘ шарттары күрделі және кешенді құрылымды болады, онда әдетте, кем дегенде екі түрлі мәміленің элементтері қамтылады: мысалы, құрылыс мердігерлігі мен сенімгерлік басқару, немесе жалдау, техникалық қызмет көрсету және тағы басқа мәмілелер.

МЖӘ шарттары жобаны іске асырудың толық циклін, яғни объектіні құрудан бастап оны пайдалану, сондай-ақ демонтаждау мен утильдеуді аяқтағанға дейін қамтуы мүмкін.

Өмірлік цикл келісімшарттары, мысалы, денсаулық сақтауда қолданылады. Шарттың мәні медициналық жабдықтар кешенін сатып алу, жеткізу, монтаждау, орнату және пайдалануға беру (инвестициялық кезең), сондай-ақ техникалық қызмет көрсету, жөндеу, жаңғырту, БҚ жаңарту, персоналды оқыту және кейіннен утильдеу (пайдалану кезеңі) болып табылады. Осы келісімшарттың шеңберінде орындаушы белгіленген жарамдылық мерзімі аралығында жабдықты пайдалануға дайындық деңгейінде күтіп ұстауға байланысты кешенді міндеттемелерді өз мойнына алады.

Осылайша, МЖӘ-нің міндетті белгісі шарттары мемлекеттік және жеке әріптестің қарым-қатынастарын **мемлекеттік-жекешелік әріптестік шартын** жасасу арқылы құру, ал оның шарттары МЖӘ заңына сәйкес келуі керек.

Жеке әріптестің инвестицияларды қайтаруы мен табыс алуы объектіні пайдалану кезеңімен тікелей байланысты екенін ескере отырып, шарттың мерзімі екі тараптың мүдделер теңдігін қамтамасыз етуге жеткілікті болуы тиіс.

Мемлекеттің мүддесі халыққа көрсетілетін қызметтердің ұзақ мерзімді, орнықты және тұрақты сапасын қамтамасыз ету. Сондай-ақ бюджет үшін МЖӘ-нің қосымша ерекшелігі қымбат инфрақұрылым объектілері үшін бірреттік ірі шығындарды қажет етпеуі болып табылады.

Жеке инвестордың мүдделілігі - инвестициялардың толық қайтарымы, максималды кіріс алу, бизнесінің тұрақтылығы.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, **МЖӘ жобаларының мерзімі 5 жылдан 30 жылға дейін болуы мүмкін.**

Жобаны іске асырудың ұзақ мерзімді кезеңі тараптарға елеулі имидждік артықшылықтар алуға мүмкіндік береді.

Осындай мерзімдегі жобаларды іске асырудың тұрақтылығы мен табыстылығы екі тараптың да тәуекелдерді басқаруына тікелей байланысты.

МЖӘ жобасының тәуекел картасы маркетингтік зерттеулер, экономикалық есептеулер және сараптамалық қорытындылар негізінде әзірленгенімен, шартта тәуекелдерді төмендетуге бағытталған іс-шаралар кешені көзделеді, сонымен қатар жобаны іске асырудағы 5–30 жыл кезең, көрсетілген тәуекелдердің іске асу

ықтималдығын айтарлықтай жоғары етеді.

Мысалы, іс жүзінде барлық азаматтық-құқықтық шарттарда еңсерілмейтін күш жағдайлары туындаған кезде жауапкершіліктен босату шарттары бар. Алайда дәл МЖӘ шарттарында мұндай босатумен шектелу жеткіліксіз, өйткені тараптар халыққа көрсетілетін қызметтердің үздіксіздігін және сапасының төмендемеуін қамтамасыз ету үшін бірлесіп ең тиімді шешімді табуы тиіс.

МЖӘ жобасын іске асыруға мемлекеттік әріптес пен жеке әріптестің **бірлесіп қатысуы**, сондай-ақ **олардың ресурстарын біріктіру** МЖӘ-нің міндетті белгілері болып табылады.

МЖӘ-НІҢ БАСЫМ МҮМКІНДІК

МЖӘ НЕГІЗГІ МІНДЕТТЕРІ:

1) Қазақстан Республикасының орнықты әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ету мақсатында мемлекеттік әріптес пен жеке әріптестің тиімді өзара іс-қимылы үшін жағдайлар жасау;

2) инфрақұрылымды және халықтың тіршілігін қамтамасыз ету жүйелерін дамыту үшін мемлекеттік әріптес пен жеке әріптестің ресурстарын біріктіру арқылы мемлекет экономикасына инвестициялар тарту;

3) халықтың, сондай-ақ өзге де мүдделі тұлғалардың мүдделері мен қажеттіліктерін ескере отырып, тауарлардың, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтердің

қолжетімділігі деңгейін және сапасын арттыру;

4) Қазақстан Республикасындағы жалпы инновациялық белсенділікті арттыру, оның ішінде жоғары технологиялық және ғылымды қажетсінетін өндірістерді дамытуға жәрдемдесу болып табылады.

МЖӘ ҚАҒИДАТТАРЫ:

1) реттілік қағидаты – МЖӘ субъектілері арасындағы өзара қарым-қатынастарды кезең-кезеңмен орнату.

Реттілік қағидаты мемлекеттік және жеке әріптес арасындағы қатынастарды кезең-кезеңмен және логикалық тұрғыда қалыптастыруды білдіреді. Жобаның өмірлік циклінің барлық кезеңдерінде – бастамашылық пен негізділікті бағалаудан бастап келісім жасасуға, объектіні салуға, пайдалануға және кейіннен беруге дейін – тараптардың іс-әрекеттері келісілген, нақты ережелер мен нормативтік рәсімдерге негізделуі тиіс. Реттілік қателерді азайтады және жобаны іске асырудың болжамдылығын қамтамасыз етеді.

2) конкурстық қағидаты – жекеше әріптесті конкурстық негізде айқындау.

Конкурстық қағидат жеке әріптесті таңдау объективті және ашық негізінде, көбінше ашық конкурс өткізу арқылы жүзеге асырылады деп болжайды. Бәсекелестік рәсімдер қатысушылардың тең қолжетімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, адал бәсекелестікті ынталандырады және неғұрлым құзыретті, қаржылық орнықты және технологиялық тұрғыдан дайындалған әріптесті іріктеуге қол жеткізеді. Конкурстық қағидатты іске асыру мемлекеттік ресурстарды пайдаланудың тиімділігін арттырады және мемлекет үшін жобаның құнын төмендетеді.

3) теңгерімділік қағидаты – МЖӘ жобасын іске асыру процесінде мемлекеттік әріптес пен жекеше әріптес арасында міндеттерді, кепілдіктерді, тәуекелдер мен кірістерді өзара тиімді бөлу.

Теңгерімділік қағидаты мемлекеттік және жеке әріптес арасындағы міндеттерді, кепілдіктерді, тәуекелдер мен кірістерді әділ және ұтымды бөлу қажеттілігін көрсетеді. Әрбір тарап тиімді басқара алатын міндеттемелер мен тәуекелдерді қабылдауы керек. Теңгерімділік әріптестік тұрақты моделін жасайды, ұзақ мерзімді инвестицияларды ынталандырады және жобаны іске асыру барысында жанжалдардың немесе қаржылық шығындардың ықтималдығын азайтады.

4) нәтижелілік қағидаты – МЖӘ нәтижелеріне қол жеткізуді бағалауға мүмкіндік беретін өлшемшарттар мен көрсеткіштерді белгілеу.

Нәтижелілік қағидаты МЖӘ жобасының мақсаттарына қол жеткізілгенін объективті түрде анықтауға мүмкіндік беретін нақты критерийлерді, өлшенетін көрсеткіштерді және бағалау механизмдерін белгілеуді көздейді. Бұл қағидат тараптарды тек процесске ғана емес, сонымен қатар соңғы нәтижеге – көрсетілетін қызметтердің сапасына, объектіні тиімді пайдалануына, мемлекеттің экономикалық пайдасына, тұрақтылыққа және әлеуметтік әсерге бағыттайды. Жобаның мақсатын нақты түсіну жоспарлау мен іске асыру стратегиясын дұрыс қалыптастыруға мүмкіндік береді. Нәтижелілік қағидаты жобаны бақылау және оның жүзеге асырылуын бағалау барысында міндеттемелердің орындалуын қадағалауды қамтамасыз етеді.

5) халық үшін құндылық қағидаты – МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде әлеуметтік инфрақұрылымды және халықтың тыныс-тіршілігін қамтамасыз ету жүйелерін дамытуды қамтамасыз ету, тауарлардың, жұмыстар мен көрсетілетін

қызметтердің қолжетімділік деңгейі мен сапасын арттыру.

«Халыққа пайдалы болу» қағидаты Біріккен Ұлттар Ұйымы аясында әзірленген Халықты бірінші кезекке қоятын мемлекеттік-жекешелік әріптестік (PPP-PF) халықаралық тұжырымдамасымен толық үйлеседі. UNECE жариялаған «Guiding Principles on People-First PPPs in support of the UN SDGs» (2018) құжатына сәйкес, МЖӘ жобалары ең алдымен азаматтардың өмір сүру сапасын жақсартуға, қызметтердің қолжетімділігі мен сенімділігін арттыруға, сондай-ақ қоғамға әлеуметтік, экологиялық және экономикалық әсерді қамтамасыз етуге бағытталуы тиіс. Халықты бірінші кезекке қоятын қағидаты ұлттық тәжірибеге енгізу Қазақстандағы МЖӘ моделін нығайтып, инфрақұрылымдық жобаларды жобалау және іске асыру стандарттарын жоғарылатады. Бұл қағидаттың мәні – әлеуметтік тиімділік пен ұзақ мерзімді қоғамдық пайда тараптардың тар коммерциялық мүдделерінен басым болуы тиіс екенін білдіреді. Осылайша, «халыққа пайдалы болу» қағидаты МЖӘ жобаларын қоғамның нақты қажеттіліктеріне бағдарлауды қамтамасыз ететін негізге айналып, тұрақты дамуға және халықтың мемлекеттік-жеке бастамаларға сенімін арттыруға ықпал етеді.

б) ақпараттың ашықтығы мен қолжетімділігі қағидаты – МЖӘ жобаларын жоспарлау мен іске асыру процестері туралы ақпаратқа Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген шекте ашық қол жеткізу болып табылады.

Ақпараттың ашықтығы мен қолжетімділігі қағидаты 2022 жылғы 30 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» Заңының 3-бабына МЖӘ заңнамасын кешенді жаңарту аясында енгізілді. Оның енгізілуі МЖӘ жобаларын жоспарлау, жеке әріптесті таңдау және жобаларды жүзеге асыру процестерінің ашықтығын арттыруға бағытталған маңызды қадам болды. Ашықтық жобалар туралы деректерді қоғамға уақытында, толық және қолжетімді түрде жариялауды, шешім қабылдауда субъективтілікті болдырмауды, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайтуды және мемлекет, бизнес пен азаматтар арасындағы сенімділікті нығайтуды көздейді. Осы қағидаттың іске асырылуы МЖӘ жобалары бойынша барлық негізгі ақпаратты, оның ішінде жоспарлар, конкурс құжаттары және іске асыру барысы туралы есептерді жариялауға арналған бірыңғай МЖӘ веб-порталының құрылуы арқылы практикалық бейнесін алды. 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстанда конкурс рәсімдерінің толық электрондық форматына көшу жүзеге асырылды, бұл процестердің автоматтандырылуын, бірыңғай стандарттарды, шешімдердің бақылануын және адами факторды болдырмауды қамтамасыз етті. Осылайша, ақпараттың ашықтығы мен қолжетімділігі қағидаты тек нормативтік норма ғана емес, сонымен қатар ашық, бәсекеге қабілетті және адал МЖӘ нарығын қамтамасыз ететін нақты жұмыс істейтін механизмге айналды.

МЖӘ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТӘСІЛДЕРІ

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жүзеге асырылу тәсіліне қарай институционалдық және келісімшарттық болып бөлінеді.

МЖӘ компаниясы-айрықша мақсаты мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру болып табылатын, мемлекеттік әріптес пен жекеше әріптес бірлесіп құрған заңды тұлға не бірден бір қатысушылары мемлекеттік әріптес және (немесе) жекеше әріптес болып табылатын жұмыс істеп тұрған заңды тұлға;

Келісімшарттық МЖӘ мемлекеттік әріптес пен жекеше әріптес арасындағы ынтымақтастық нысаны, ол тараптардың жаңа бірлескен заңды тұлға құрмай-ақ азаматтық-құқықтық шарттар (МЖӘ шарттары) негізінде реттеледі.

Шын мәнінде, әрбір әріптес бірыңғай нәтижеге қол жеткізуге бағытталған белгілі бір функцияларды (жобалау, құрылыс, қаржыландыру, пайдалану, техникалық қызмет көрсету, өтемақылар, мемлекеттік қолдау шаралары және т.б.) өз мойнына алады және олардың жиынтығы МЖӘ шартының мәнін құрайды.

Келісімшарттық МЖӘ шарттарын жасасу және олардың орындалуы арқылы жүзеге асырылады, оның ішінде мынадай нысандарда:

- 1) концессиялық шарт;
- 2) сервистік келісімшарт.

Институционалдық МЖӘ-нің басты ерекшелігі мемлекеттік және жекеше әріптестердің заңды тұлғаны акционерлік қоғамның немесе жауапкершілігі шектеулі серіктестіктің (МЖӘ компаниясы) ұйымдық-құқықтық нысанында құруы, онда әріптестер жиынтығында дауыс беретін акциялардың (жарғылық капиталға қатысу үлестерінің) 100% тиесілі болады. МЖӘ компаниясының айрықша мақсаты МЖӘ жобасын іске асыру болып табылады.

Келісімшарттық құрылымда да айырмашылық бар. Егер МЖӘ шартын инвестициялық келісім ретінде қарастыратын болсақ, онда институционалдық МЖӘ шарты мемлекеттік және жекеше әріптестер арасындағы акционерлік келісім элементтерін де қамтиды. Әріптестердің компаниядағы өз үлестерін өзгерту немесе жобадан толық шығу мүмкіндігі опциондар тетігі арқылы іске асырылады.

Бастамашының қалауы бойынша тараптар екі шарт жасай алады: құрылтай шарты және МЖӘ шарты. Осы құжаттар арасында қайшылықтар болған жағдайда, құрылтай шартында құрылтайшылар, қатысушылар немесе акционерлер сияқты мемлекеттік және жекеше әріптестің қарым – қатынастарына қатысты, яғни жарғылық капиталды қалыптастыру және өзгерту, заңды тұлға органдарының ұйымдары мен құзыреттері, рәсімнің сәйкестігі және т. б. сияқты артықшылық болады. МЖӘ шартында тараптар мен МЖӘ компаниясының МЖӘ объектісін салуға және оны пайдалануға, үшінші тұлғалармен өзара іс-қимылға бағытталған әрекеттері реттелген болуы тиіс.

Келісімшарттық МЖӘ-нің кейбір ерекшеліктері:

МЖӘ жобаларын іске асыруды көздейтін барлық **шарттар МЖӘ шарттары** деп аталады, оның ішінде екі ерекше түрі ажыратылады:

(1) Концессиялық шарт - тауарларды, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтерді ұсынғаны үшін концессионердің тұтынушылардан төлемақы (тұтынушылардан алынатын төлемақы) алуын көздейтін МЖӘ шарты; Концессиялық шарттың тараптары концессионер (жекеше әріптес) және концедент (мемлекеттік әріптес) деп аталады.

(2) Сервистік келісімшарт - жекеше әріптеске меншік құқығында тиесілі МЖӘ объектісі пайдаланыла отырып, оның ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген ерекшеліктер ескеріле отырып, қызметтер көрсетуді көздейтін мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарты;

Белгілі бір түрді, сондай-ақ келісімшарттың мазмұнын таңдау МЖӘ жобасының құрылымына байланысты. Мысалы, келісімшарт түрін анықтаудағы негізгі ұсыныстар:

- тиімді пайдалануды талап ететін қолданыстағы мемлекеттік меншік объектілері бойынша-мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқару немесе жалға алу элементтерімен (спорт кешендері, білім беру мекемелері, емханалар және т. б.) МЖӘ шарты жасалуы мүмкін;

- егер жобаны объектіні мемлекетке бермей-ақ, жеке меншік объектісі негізінде жүзеге асыруға мүмкіндік болса және инвестициялардың тиімділігін қамтамасыз ету үшін инвестициялық шығындар өтемақысы немесе бірлесіп қаржыландыру түріндегі бюджет шығыстары талап етілмесе, онда сервистік келісімшартты қарастыру қажет (балабақшалар, спорт объектілері, денсаулық сақтау объектілері және т.б.).

- сервистік келісімшарттар МЖӘ объектісін жекеше әріптес тарапынан техникалық қызмет көрсету немесе басқару қызметтерімен мемлекеттік әріптеске жалға беруді және т. б. көздеуі мүмкін.

Жобалардың әрқайсысына, әдетте, бір емес, бірнеше шарттардың элементтерін енгізеді.

Сервистік келісімшарт мемлекеттің күрделі шығындардан (жабдықты, бағдарламалық қамтамасыз етуді және т.б. сатып алу қажеттілігі) операциялық шығындарға көшуін көздейді. Сервистік келісімшарттарды қолдану жөніндегі халықаралық тәжірибе көрсеткендей, оның негізгі артықшылықтарының бірі – мемлекеттік әріптес үшін шығындардың алдын ала болжамды болуы. Бұл, әдетте, сервистік келісімшарт бойынша жүйенің жұмысқа қабілеттілігі үшін белгіленген (тұрақты) сома төленетінімен, ал күтпеген шығындар тәуекелдерін (жөндеу, қалпына келтіру жұмыстары және т.б.) жеке сектор өз мойнына алатынымен байланысты. Сервистік келісімшарт бойынша ресурстар мен ақшалай қаражатты үнемдеу жеке әріптеске үнемдеудің, сапаның, санның, кезеңділіктің және т. б. белгіленген көрсеткіштерге қол жеткізгені үшін бонустық ұпайларды (белгіленген сыйлықақы төлей отырып) есептеу есебінен қамтамасыз етілуі мүмкін.

МЖӘ келісімшартының сервистік моделінің ұзақ мерзімді болу есебінен жыл сайын конкурс өткізу қажеттілігі жоқ және уақытша, әкімшілік және материалдық ресурстарды болдырмайды.

Сервистік келісімшарт іс жүзінде кез келген салада және қызметтердің барлық түрлері бойынша қолданылуы мүмкін: тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықта, денсаулық сақтау саласында (жоғары технологиялы медициналық жабдықпен жарақтандырылған диагностикалық орталықты құру және пайдалану), білім беру саласында (компьютерлік сыныптарды жарақтандыру және олардың қызметін ұйымдастыру), ақпараттандыру саласындағы сервистік қызмет көрсету (ақпараттық жүйені сатып алудың орнына қызметтер алу) және т.б.

Бұл ретте сервистік келісімшарт шеңберінде МЖӘ жобасының міндетті шарты МЖӘ-нің өзге шарттары сияқты, конкурс талаптарына сәйкес МЖӘ объектісін құрудың жеке әріптесін инвестициялау (жеке меншіктегі объектіні салу, құру, реконструкциялау немесе жаңғырту) екенін есте ұстаған жөн.

Мүлікті сенімгерлік басқаруды реттеу бөлігіндегі жалпы ережелерге сәйкес, сенімгерлік басқарушы, егер шартта немесе заңнамалық актілерде өзгеше көзделмесе, өз атынан өзіне иелік етуге, пайдалануға және билік етуге берілген мүлікті басқаруды пайда алушының мүддесі үшін жүзеге асыруға міндеттенеді.

Осы анықтамаға сүйене отырып МЖӘ тетігі бойынша мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқару жекеше әріптестің шартпен немесе заңнамалық актілермен өзгеше көзделмеген жағдайларды қоспағанда, өзінің атынан оған берілген мемлекеттік мүлікті иелену, пайдалану және жекелеген жағдайларда оған билік ету өкілеттіктерін жүзеге асыруды мемлекеттің (меншік иесі ретіндегі) мүддесі үшін атқаруын білдіреді.

Мемлекеттік меншік болып табылатын МЖӘ объектісіне билік ету оны иеліктен шығаруға әкеп соқтыратын әрекеттермен шектелетінін есте ұстаған жөн. Мемлекеттік мүлік саласындағы заңнамаға сәйкес, МЖӘ жобаларын іске асыру шеңберінде мемлекеттік меншік құқығын тоқтату тек қорғаныс объектілеріне қатысты мүмкін болады.

Сондай-ақ, МЖӘ объектісін жеке меншік иесі мемлекетке жалға бере алады. Жалдау ақысына жалға берушінің коммуналдық қызметтерге, қызмет көрсетуші персоналға, пайдалану шығындарына, жөндеу жұмыстарына жұмсайтын шығындары, сондай-ақ оның табысы да жатуы мүмкін.

Кез келген жағдайда жалдау ақысын есептеу жобаның қаржылық моделі және ҚР Ұлттық экономика министрлігі бекіткен мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін құру және (немесе) реконструкциялау құнын айқындау әдістемесі негізінде есептелетін болады.

Халықаралық терминологияда келісімшарттың пәнін білдіретін аббревиатураларды қолдану кеңінен қабылданған, мысалы:

B – Build – құрылыс

C – Construction – құрылыс

D – Design – жобалау

E – Engineering – инжиниринг (оның ішінде жобалау)

P – Procurement – сатып алу (материалдар, жабдықтар)

F – Finance – қаржыландыру

M – Maintain – пайдалану

O – Operate – қызмет көрсету немесе

Own – меншік

T – Transfer – мемлекеттік меншікке беру
және басқа терминдер.

Келісімшарттың түрін белгілеу үшін аббревиатураларға тапсырыс берушінің орындаушыға немесе мердігерге (жекеше әріптеске) беретін қызмет түрлері мен сол қызметтерге қатысты тәуекелдер енгізіледі.

Мысалы:

BOO (Build-own-Operate) – келісімшарт инвестордың мемлекеттік тарап ұсынған жобалық-сметалық құжаттамаға сәйкес объектіні салуын көздейді, объект инвестордың жеке меншігінде қалады да, объектіні пайдалануды ол шарт талаптарына сай жүзеге асыруға міндетті. Шарттың бұл түрі сервистік келісімшарт түріндегі МЖӘ-ге сәйкес келеді. Мұндай тетікті іске асыру, атап айтқанда, денсаулық сақтау саласындағы бағдарламалық МЖӘ құжаттарының жобасында көзделген.

Келісімшарттардың кейбір нысандары IRS (Engineering, Procurement, Construction) және DBT (Design-Build-Transfer) синонимі болуы мүмкін және/немесе белгілі бір негізгі ережелерді қамтымауы мүмкін екенін ескеру керек. Осылайша,

МЖӘ барлық жобалары инвестициялау тәуекелдерінің жекеше әріптеске берілуін білдіреді, алайда олар BTO, DBOM немесе DBFOM және басқа да аббревиатуралармен белгіленуі мүмкін. Сонымен қатар, бір үлгідегі екі келісімшарт тәуекелдердің толық немесе ішінара берілуіне байланысты айтарлықтай өзгеруі мүмкін.

Мұндай терминология Қазақстанда нормативтік тұрғыда бекітілмеген, іскери тіркесті қолдану дағдысына жатады және контекстті ескере отырып, тәуекелдердің бөлінуіне байланысты түсіндірілуі тиіс.

Мемлекеттік сатып алу шеңберінде құрылыс (B), жобалау және құрылыс (DB), «толық бітіріп берілетін» құрылыс (EPC немесе DBF) жобалары іске асырылуы мүмкін. Мұндай келісімшарттарда мемлекет техникалық тапсырманы әзірлеуге (немесе дайын жобалық құжаттаманы беруге) тікелей қатысады, құрылысқа және/немесе жобалауға қаржыландыру жүргізеді, сондай-ақ активке кейінгі иелік етумен байланысты барлық тәуекелдерді өз мойнына алады: объектінің кездейсоқ жойылу қаупі мен оны ұстау шығындары, халықтың қажеттіліктеріне сәйкестігі, қойылған мақсаттар мен міндеттерді орындауға жарамдылығы және т.б. Егер мемлекеттік сатып алу шартында көзделген болса, мердігер кепілдік қызмет көрсетуге және жасырын ақауларды жоюға жауапты болуы мүмкін. Алайда, тапсырыс беруші (мемлекет) құрылыс құнын толығымен төлеуге (аванстап төлеу – EPC үлгісінде, ал аяқталғаннан кейін төлеу – DBF) міндетті, бірақ кез келген жағдайда құрылыс аяқталып, актив қабылданған күннен бастап, *объектінің пайдаланылуына немесе пайдаланылмауына қарамастан, тіпті оның толық жойылуы орын алса да, егер ол жойылу мердігердің тиісінше орындамауына байланысты болмаса да* 3 айдан кешіктірмей толық есеп айырысуы тиіс.

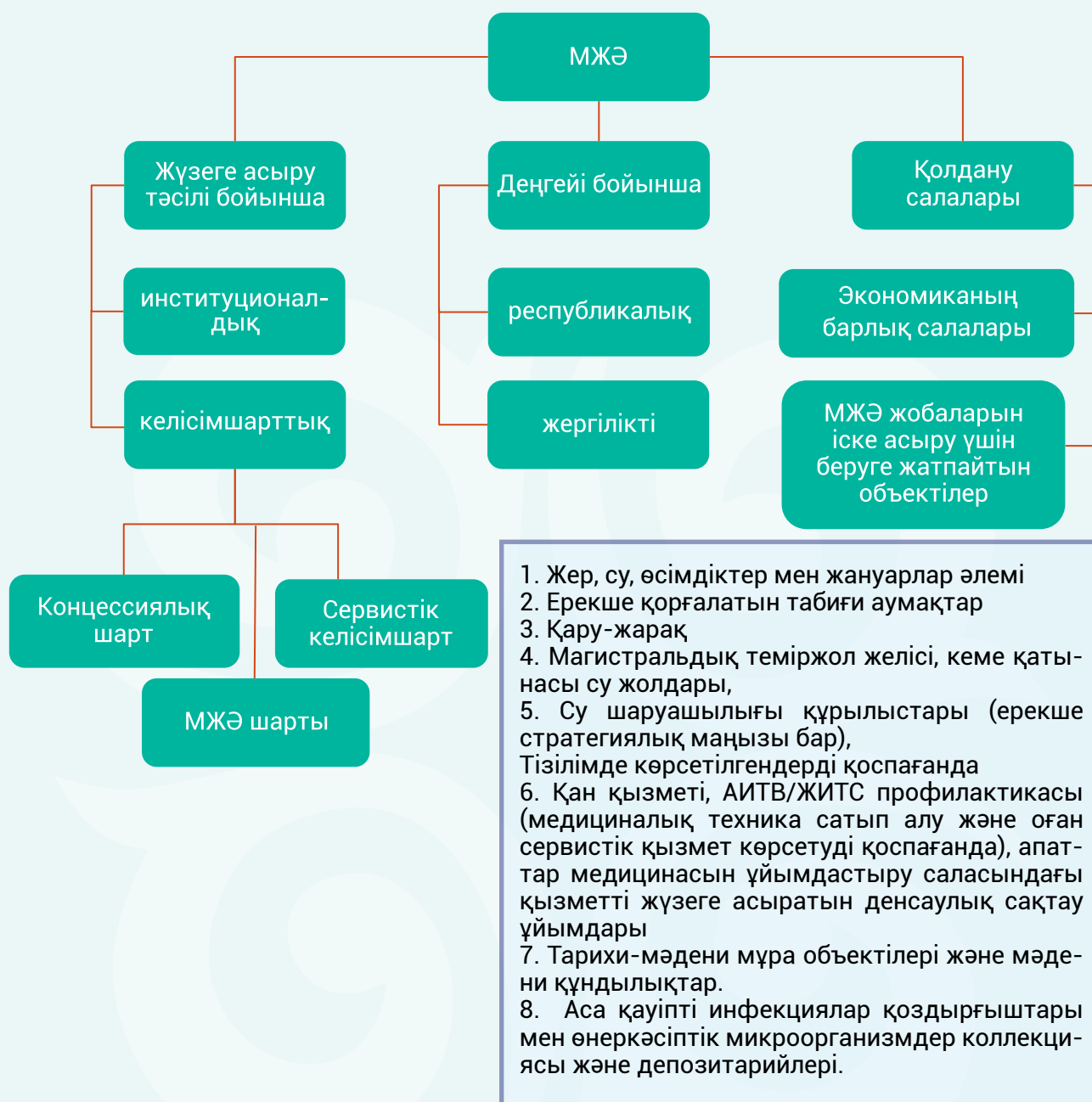
Объектіні пайдалануды және/немесе оған техникалық қызмет көрсетуді жеке-леген мемлекеттік сатып алу шарты негізінде немесе нормативтік құқықтық актілер негізінде тартылған ұйым (мемлекеттік заңды тұлғалар, квазимемлекеттік сектор субъектілері) жүзеге асыратын болады. Активтің меншік иесі ретінде мемлекет осы объектінің қойылған мақсаттар мен міндеттерге сәйкестігі үшін пайдаланушы ұйым алдында жауапкершілікті өзіне алады.

Мемлекеттік сатып алулардың МЖӘ-ге қарағанда айтарлықтай артықшылығы – актив құнының төмен болуы, себебі сол уақыттағы ақшаның құны және жекеше әріптес өз мойнына алатын тәуекелдер есепке алынбайды. Мемлекеттік сатып алу-да мердігер әрқашан ең төменгі бағамен анықталады. Салыстырмалы қарапайымдылық және жобаларды жоспарлаудың қысқа мерзімі.

Осылайша, егер Тапсырыс берушінің мақсаттарға жетуде жеткілікті дайын техникалық-технологиялық шешімі болса, сондай-ақ объектіні пайдалануға қабылдау тәуекелдерін көтеру үшін ұқсас активтерді басқару тәжірибесі болса мемлекеттік сатып алу тиімді құрал болып табылады. Бұл жағдайда Мемлекеттік сатып алудың артықшылығы бюджеттік тиімділікке байланысты болады.

МЖӘ шеңберінде жобалау, құрылыс, пайдалану және қызмет көрсетуді, сондай-ақ жеке қаржыландыруды (DBOM, DBFOM, BOT, BTO, вот) қамтитын шарттар іске асырылады.

Институционалдық МЖӘ-нің кейбір ерекшеліктері

Институционалдық МЖӘ мемлекеттік бюджет есебінен квазимемлекеттік секторды капиталдандыруға балама ретінде қарастырылады.

Егер бюджеттік инвестициялық жобаны іске асырудың дәстүрлі схемасы кезінде мемлекет республикалық не жергілікті бюджет қаражаты есебінен квазимемлекеттік компанияның жарғылық капиталы толықтырса, сондай-ақ осы қаражат есебінен жобаны іске асыратын болса, онда институционалдық МЖӘ кезінде мемлекеттік және жеке әріптестер МЖӘ компаниясының жарғылық капиталын бірлесіп қалыптастырады және МЖӘ жобасын іске асыру үшін қарыз қаржыландыруды тартады.

Бұл схеманың бірқатар маңызды артықшылықтары бар.

- Жекеше әріптес өз қаражатын сала отырып, мемлекетпен тәуекелдерді бөліседі, тиісінше, маркетинг, кірістілік және салынған қаражатты қайтару бөлігінде жобаға талдау жүргізіледі.

- Банктік қаржыландыруды тарту үшін әріптестер МЖӘ жобасының қаржылық тұрақтылығын және қарызды өтеуге қажетті ақша ағындарын қалыптастыру қабілетін қамтамасыз етуге міндетті болады.

- Жобаны іске асыру бірлесіп бақыланатын компания органдары арқылы жобалық басқару әдістеріне негізделетін болады.

Институционалдық МЖӘ тиімсіз мемлекеттік инвестициялық жобалардың санын азайтуға мүмкіндік береді, сондай-ақ жобаға қатысатын мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік компаниялардың жобалық және корпоративтік басқарудың заманауи әдістеріне көшуіне ықпал етеді.

FAQ

Мысалы, өнеркәсіп саласында инновациялық жоба бар және патент бар. Кәсіпкер мемлекетке бірлесіп қаржыландыру арқылы кәсіпорын құру және оның патентін пайдалана отырып өнім шығару жөніндегі жобаға қатысуды ұсынады. Бұл өнімге облыста сұраныс бар. МЖӘ мүмкін бе? Институционалдық немесе келісімшарттық МЖӘ ме?

МЖӘ аясында шағын сериялы өндірісті ұйымдастыруды және ғылыми-техникалық жобаларды іске асыруды, технологияны, технологиялық үдерістерді, техникалық регламенттерді әзірлеуді, тәжірибелік үлгі мен тәжірибелік-конструкторлық қондырғыны дайындауды және өзге де жұмыстарды көздейтін жобаны жүзеге асыру мүмкін.

Бұл ретте, МЖӘ туралы Заңның 55-бабына сәйкес МЖӘ жобасына байланысты зияткерлік қызмет нәтижелеріне айрықша құқықтарды бағалау (қайта бағалау) мәселелерін міндетті түрде көздеуі тиіс. Сонымен қатар, бірлесіп қаржыландыру жүзеге асырылған жағдайда МЖӘ объектісі мемлекеттік меншікке берілуі тиіс.

Алайда, бірінші кезекте салалық уәкілетті орган : ұсынылып отырған бастама мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарына, әлеуметтік-экономикалық міндеттерге және сала мен өңірдің қажеттіліктеріне сәйкес келе ме, соны айқындауы қажет.

Жобаны іске асыру келісімшарттық немесе институционалдық МЖӘ тәсілімен мүмкін болады. Мұнда шешуші факторлардың бірі – мемлекеттік әріптестің жобаны қандай тәсілмен бақылауды жоспарлап отырғаны: келісімшарт та-

лаптары негізінде ме, әлде МЖӘ компаниясының басқару органдары арқылы ма деген сұрақ болып отыр.

Жобаның оңтайлы схемасы тараптардың әрқайсысының мүмкіндіктерін анықтай отырып, жобаны неғұрлым егжей-тегжейлі зерделеу кезінде анықталады.

Аутсорсинг МЖӘ тетігі бойынша сервистік келісімшарт ретінде қарастырыла ма? Бұл жағдайда Мемлекеттік сатып алу туралы заң бойынша аутсорсерді таңдау қалай жүзеге асырылады?

Аутсорсингте тұрған белгілі бір қызметті көрсетуді, егер қолданыстағы инфрақұрылым қызмет көрсету үшін жеткіліксіз болса және оны жаңғырту, реконструкциялау, құру (инвестициялық кезең) жүзеге асыру қажет болса, МЖӘ жобасы ретінде, оның ішінде сервистік модель бойынша құрылымдауға болады. Ол үшін жобаның институционалдық схемасын заңда көзделген МЖӘ қағидаттарына, белгілері мен құралдарына сәйкес қалыптастыру қажет.

Бұл жағдайда аутсорсер жекеше әріптес болып табылады, ол «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңға сәйкес таңдалмайды, МЖӘ туралы Заңның 2-бабы 4) тармақшасына сәйкес, МЖӘ туралы Заң мен МЖӘ-нің жекелеген түрлерін реттейтін өзге де нормативтік құқықтық актілер бойынша конкурс негізінде айқындалады.

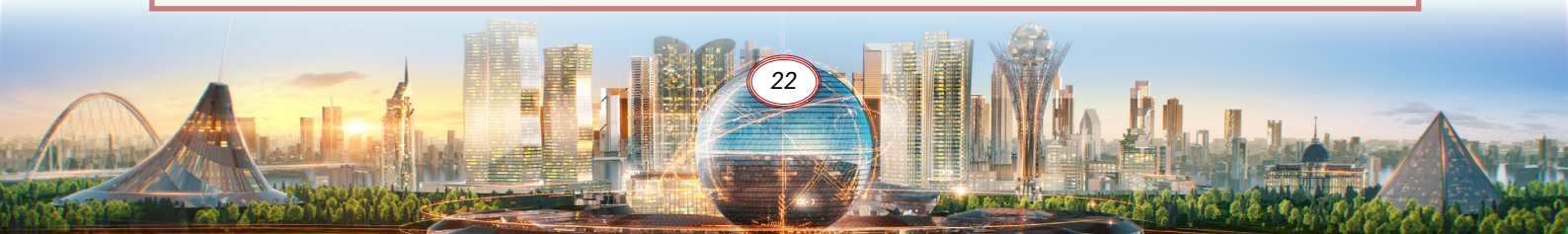
МЖӘ шеңберіндегі сенімгерлік басқару мен мемлекеттік мүлік туралы заң бойынша сенімгерлік басқарудың айырмашылығы неде?

Мемлекеттік мүлік туралы заң шеңберінде сенімгерлік басқарудан айырмашылығы, МЖӘ шарттарында жекеше әріптес инвестицияларды міндетті түрде салуы керек, 30 жылға дейінгі ұзақ мерзімді қатынастар, мемлекеттік қолдау шаралары, инвестициялық және/немесе операциялық шығындарды өтеу көзделуі мүмкін, МЖӘ-де Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген түрлі мәмілелердің элементтері болуы мүмкін.

Жобаны келісімшарттық немесе институционалдық МЖӘ схемасы бойынша жүзеге асыруды қалай дұрыс таңдауға болады?

Жобаны институционалдық МЖӘ схемасы бойынша іске асыру мемлекеттік әріптес активтерді жобаға беруді және құрылатын МЖӘ компаниясының жарғылық капиталын қалыптастыруға қатысуды жоспарлаған кезде мәні болады. Сондай-ақ институционалдық МЖӘ мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен квазимемлекеттік компанияларды капиталдандыруға балама ретінде қарастырылады. Мемлекеттік және жекеше әріптестердің МЖӘ компаниясының жарғылық капиталын қалыптастыруға қатысуы компанияның қаржылық тұрақтылығын және қарыздық қаржыландыруды тарту мүмкіндігін арттырады (қаржы ұйымдарының көпшілігіне қаржыландыруды ұсыну үшін меншікті капиталдың болуы бойынша талаптар қойылады).

Егер жобаны жекеше әріптестің күшімен жүзеге асыру жоспарланып, төлемдер МЖӘ объектісін пайдалану кезеңінде жүргізілетін болса, онда келісімшарттық МЖӘ тетігін іске асыру анағұрлым қолайлы болып саналады.

Институционалдық МЖӘ аясында келісімшарттардың басқа түрлерін пайдалануға бола ма? Мысалы, мүлікті сенімгерлік басқару шарты.

Заңнамада шектеулер жоқ. Іскерлік тәжірибеде МЖӘ шарты көп жағдайда аралас, яғни әртүрлі шарттардың элементтерін қамтиды.

Осылайша, институционалдық МЖӘ Шарты құрылған МЖӘ компаниясының басқаруына мемлекеттік мүлік берілетінін және басқарғаны үшін сыйақы төлеу көзделетінін көздеуі мүмкін. Сондай-ақ, шартта мердігерлік шарттың, қызмет көрсету шартының және басқалардың элементтері қарастырылуы мүмкін.

МЖӘ компаниясының қызметі құрылтай шартымен ме, Жарғымен немесе МЖӘ шартымен реттеле ме?

МЖӘ компаниясының қызметі құрылтай шартының ережелері қамтылатын МЖӘ шартымен және жарғымен реттеледі. Мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарты мен МЖӘ компаниясының жарғысы арасында қайшылықтар болған жағдайда келесі шарттар қолданылуы тиіс:

- МЖӘ шарттары, егер олар мемлекеттік әріптес пен жекеше әріптес арасындағы ішкі қатынастарға қатысты болса;
- жарғы, егер оларды қолдану МЖӘ компаниясының үшінші тұлғалармен қарым-қатынасы үшін маңызды болса.

МЖӘ компаниясы МЖӘ туралы заңда көзделген төлемдер мен өтемақыларды ала ала ма?

МЖӘ туралы заңда көзделген төлемдер МЖӘ субъектілеріне беріледі. МЖӘ компаниясы іске асыруға қатысушы тұлға ретінде МЖӘ субъектілеріне жатады. Бюджет, сыйақы, қоса қаржыландыру есебінен өтемақы берудің орындылығы мәселесі жобаны құрылымдау және бюджет тиімділігін есептеу кезінде шешілуі тиіс.

Жобаның деңгейін айқындауға оның құрылымында МЖӘ объектісі болып табылмайтын, МЖӘ объект коммуналдық меншікке тиесілі болып, ал пайда алушылар бір облыстың субъектілері болған жағдайда, бірақ жобаны іске асыру үшін қажетті, республикалық меншікке жататын және МЖӘ тетігінен тыс жеке әріптеске жалға немесе пайдалануға берілген өзге мүліктің болуы әсер ете ме?

МЖӘ жобасын іске асыру үшін қажетті, бірақ МЖӘ объектіне жатпайтын өзге объектілерге қатысты мүліктік құқықтар МЖӘ жобасының деңгейін айқындауға негіз болып табылмайды.

Бір уақытта бірнеше МЖӘ жобаларын іске асыру мақсатында бір заңды тұлға құру мүмкін бе, әлде әрбір МЖӘ жобасы үшін жеке заңды тұлғалар құру қажет пе?

МЖӘ жобаларының әрқайсысы бойынша жекеше әріптес конкурстық рәсімдермен айқындалады. Қолданыстағы МЖӘ туралы заңнамада бір инвесторлардың бірнеше конкурстарға қатысуы немесе әрбір МЖӘ жобасын іске асыру мақсатында жеке заңды тұлға құру бойынша шектеулер көзделмеген. Сонымен қатар, конкурстық өтінімдерді бағалау кезінде МЖӘ жобаларын іске асыру тәжірибесінің болуы қосымша ерекшелік ретінде бағалануы мүмкін. Осыған байланысты, жобаның ерекшелігіне және техникалық күрделілігіне және/немесе оның бірегейлігіне байланысты бір заңды тұлғаның бірнеше жобаларға қатысуы мүмкін деп есептейміз.

МИЖ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҰСЫНЫС

МЖӘ тетігі аясында жобаға бастамашылық жасау - бұл жобаның орындылығы, оның мемлекеттік саясаттағы орны айқындалатын, мақсаттары, ауқымы тұжырымдалатын және баламалы нұсқалары бағаланатын негізгі кезең. Дұрыс ұйымдастырылған бастамашылық кезеңі тәуекелдерді барынша азайтып, мемлекеттік басымдықтар мен қағидаларға сәйкестікті қамтамасыз етеді, сондай-ақ кейінгі кезеңде жеке әріптесті іріктеуге берік негіз қалайды.

МЖӘ туралы заңға сәйкес МЖӘ жобаларына бастамашылық жасау жеке және мемлекеттік секторлар тарапынан ұйымдастырылуы мүмкін. Мемлекеттік бастама кезінде мемлекеттік инвестициялық жобаның инвестициялық ұсынысы МЖӘ жобалары үшін бастапқы нүкте болып табылады.

Бұл кезеңде МЖӘ емес, мемлекеттік инвестициялық жоба ұғымын пайдалану кездейсоқ емес, өйткені МЖӘ мемлекеттік инвестициялық жобалардың бір түрі болып табылады. Басқаша айтқанда, МЖӘ – бұл мемлекеттік инфрақұрылымды құру және дамыту, мемлекет алдында тұрған әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешу құралдарының бірі.

Жалпы алғанда, кез келген мемлекеттік инвестициялық жоба Бюджет кодекsinде көзделген, жаңа өндірістерді құруды, қолданыстағы өндірістерді кеңейтуді және (немесе) жаңартуды қоса алғанда, **активтерді құруға және (немесе) дамытуға** бағытталған іс-шаралар кешенін білдіреді.

Мемлекеттік инвестициялық жобаларға мыналар жатады:

- 1) бюджеттік инвестициялар;
- 2) мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары;
- 3) мемлекеттік кепілдікпен берілген мемлекеттік емес қарыздар есебінен квазимемлекеттік сектор субъектілері іске асыратын жобалар;
- 4) бюджеттен тыс қор, Қазақстан Республикасы Ұлттық қоры есебінен іске асырылатын жобалар;
- 5) бюджеттік кредиттеу;
- 6) «толық бітіріп берілетін» құрылыс жобалары.

Мемлекеттік инвестициялық жобалардың мақсаты мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарымен айқындалады және

- объектілерді салу (құрылысы) немесе реконструкциялаумен, соның ішінде *келісімшарттық МЖӘ тетігі арқылы* байланысты болуы мүмкін
- немесе салалардың институционалдық дамуы арқылы, яғни бюджеттік кредиттеу, мемлекеттік кепілдікпен тартылатын мемлекеттік емес қарыз немесе мемлекеттің заңды тұлғалардың жарғылық капиталына қатысуы арқылы мысалы, институционалдық *МЖӘ тетігі арқылы* байланысты болуы мүмкін.

«Құралды» таңдауды, яғни мемлекеттік инвестициялық жобаны қаржыландыру және іске асыру тәсілін айқындауды бюджеттік бағдарламалар әкімшісі әзірлеген инвестициялық ұсынысты қарау нәтижелері бойынша бюджеттік саясат саласындағы орталық уәкілетті орган (ҚР ҰЭМ) немесе тиісінше мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті орган (экономика басқармасы) жүзеге асырады.

ББӘ келесі критерийлер негізінде МЖӘ немесе МЖӘ емес ретінде МЖӘ инвестициялық ұсынысын одан әрі әзірлеу үшін МЖӘ-ні бастапқы іріктеуді жүзеге асырады, бірақ онымен шектелмейді:

• МЖӘ-ні іске асыру үшін объектіні беру бойынша заңнамалық шектеулердің болуы (мысалы, объектіні «Мемлекеттік-жекешелік әріптестікті іске асыру үшін, оның ішінде концессияға беруге жатпайтын объектілер тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 6 қарашадағы №710 қаулысына сәйкес МЖӘ-ні іске асыру үшін беруге жатпайтын объектілер тізбесіне қосу және т. б.);

• МИЖ шеңберінде объектіні салу (құрылысы және/немесе реконструкциялау және/ немесе жаңғырту) жөніндегі іс-шараның болмауы;

• МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде жекеше әріптес объектіні пайдалану және немесе оған техникалық қызмет көрсету бойынша заңнамалық шектеулердің болуы.

МИЖ-ді МЖӘ емес жоба ретінде айқындау үшін жобаның жоғарыда көрсетілген критерийлердің кем дегенде біреуіне сәйкес келуі жеткілікті.

Яғни, мемлекеттік органдардың кез-келген бастамасы МЖӘ-ні қолдану мүмкін еместігі тұрғысынан мұқият талдануы керек және МЖӘ-нің орындылығы мен тиімділігінің жоқтығы негізделгеннен кейін ғана бюджеттік инвестициялар тетігі таңдалуы керек.

МЖӘ мен мемлекеттік инвестициялық жобалардың өзге де нысандарының тұжырымдамалық айырмашылығы неде?

МИЖ түрлері	Бюджеттік инвестициялар	Мемлекеттік кепілдіктер	Бюджеттік несие	Ұлттық қор	«Толық бітіріп берілетін»	МЖӘ
Қаржылық жабу	Бюджет (аванс+құрылыс аяқталғаннан кейін толық төлем)	Квазимемлекеттік сектор субъектісінің капиталы. (кредиторға қарызын өтеу мерзімін кешіктіріп алған жағдайда бюджеттен төлем жасау.)	Бюджет (ЕДБ немесе ЖАО-ға кредиттеу)	Қор (бюджетке трансферттер)	Жеке меншік капитал, бюджет (аванс + құрылыс аяқталғаннан кейін толық төлем)	Жеке меншік капитал (ірі жобалар бойынша бюджеттен 30% - ға дейін қоса қаржыландыру болуы мүмкін)
Әрі қарай пайдалану тәуекелдері	Мемлекет	Квазимемлекеттік сектор субъектісі			Мемлекет	Жекеше әріптес: Мемлекет немесе халық кемінде 5 жыл бойы тиісті түрде орындалған жағдайда ғана «төлем жасайды».

МЖӘ жобаларының құнына жекеше әріптес өз мойнына алатын тәуекелдердің ақшалай мәні міндетті түрде қамтитынын түсіну қажет, бұл оларды мемлекеттің

активтерді өзге тәсілдермен сатып алу нысандарына қарағанда алғаш қарағанда қымбатырақ жобалар ретінде көрсетеді.

Алайда қаржыландырудың әртүрлі нысандарын салыстырған кезде Мемлекеттік сатып алу шарттары негізінде объектілерді салуда ескеру керек объектіні салған кезде аталған тәуекелдерді сатып алынатын активтің тапсырыс берушісі әрі меншік иесі ретінде мемлекет әдеттегідей, «есепсіз» түрде өз мойнына алатынын ескеру керек.

Инвестициялық ұсыныс (ИҰ) – бюджеттік бағдарламалардың әкімшілері әзірлейтін тиісті іс-шаралар жиынтығын қоса алғанда, инвестициялау мақсатын, оған қол жеткізу жолдарын және қаржыландырудың ықтимал тәсілдерін көрсететін, мемлекеттік жоспарлау жүйесінің (ММЖ) құжаттарын іске асыру шеңберінде барлық МИЖ іске асырудың орындылығын негіздейтін тұжырымдамалық ұсыныс.¹

Мемлекеттік инвестициялық жобаның инвестициялық ұсынысын әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамаларды жүргізу тәртібі Мемлекеттік инвестициялық жобаларды жоспарлау және іске асыру, инвестициялық ұсынысты, техникалық-экономикалық және қаржылық-экономикалық негіздемелерді әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамалар жүргізу, бюджеттік кредиттеудің орындылығын айқындау, мемлекеттік инвестициялық жобалар портфелін қалыптастыру, сондай-ақ мемлекеттік инвестициялық жобалардың бекітілген (нақтыланған) параметрлерін түзету, іріктеу, іске асырылуын мониторингтеу және бағалау қағидаларында көрсетілген.² Осы Қағидалар Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м.а. 2025 жылғы 28 маусымдағы № 59 (№59 бұйрық) бұйрығымен бекітілген.

МИЖ инвестициялық ұсынысы келесі құжаттарды қамтиды:

- ЖК ақпараттық парағы;
- ЖК салалық сараптамасының қорытындысы;
- жобаның қаржы-экономикалық моделінің (ҚЭМ) базалық параметрлері және жобаны іске асырудан экономикалық тиімділік көрсеткіштерін есептеу;
- құрылыс нормативтеріне немесе коммерциялық ұсыныстарға сәйкес МИЖ құнын есептеу және негіздеу;
- Еңбек және жұмыспен қамту саласындағы орталық уәкілетті органнан (ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі) МИЖ шеңберінде жоспарланған жұмыс орындарының санына қатысты деректердің негізділігін растайтын ИҰ келісімхат
- ерекше жағдайларда ұсынылатын өзге де құжаттар (МИЖ қағидаларында көрсетілген).

Жоғарыда көрсетілген ақпараттық парақтың, жобаның қаржылық-экономикалық моделі (ҚЭМ) бойынша базалық параметрлердің және жобаны іске асырудың экономикалық әсерін есептеу нысандары мен мазмұны МИЖ қағидаларының 1 және 2-қосымшаларында ұсынылған.

Атап айтқанда, МИЖ ИҰ ақпараттық парағында мыналар бар:

- 1) ББӘ және іске асыруға ұсынылатын МИЖ туралы деректер;
- 2) ретроспектива (МИЖ бойынша, оның ішінде ағымдағы бағдарламалар бойынша бұрын бөлінген және игерілген қаражат туралы ақпарат);
- 3) саланы маркетингтік талдау;

1 ҚР БК 148-бабы <https://www.adilet.zan.kz/rus/archive/docs/K2500000171/31.08.2025>

2 МИЖ қағидаларының 3-тарауының 1 және 2-параграфтары

4) МИЖ шеңберінде іске асырылуы көзделген жобалардың жалпы сипаттамасы;

5) МИЖ басқарудың институционалдық схемасы;

6) әлеуметтік және экологиялық әсер;

7) МИЖ іске асыруда қаржыландырудың ықтимал түрлері мен тәсілдері бойынша баламалы нұсқалары.

Бұл жерде бастамашыл жоба үшін әлеуетті баламаларды қарастырған кезде (техникалық тұрғыдан) таңдалған опция мемлекеттік сектор тарапынан анықталған қажеттіліктерге ең қолайлы екеніне көз жеткізу үшін таңдаулы техникалық шешімді таңдау қажет екенін атап өткен жөн.

Мұндай қажеттіліктерді неғұрлым толық түсіну үшін оларды қанағаттандыру нәтижесінде алынған артықшылықтарды анықтау қажет (мысалы, пайдаланушылар үшін қолжетімділіктің жоғары деңгейі, ұсынылған қызметтердің немесе инвестициялардың төмен бағасы және т.б.).

Техникалық баламалардың мысалдары (APMG СрЗр нұсқаулығынан)

Мысалы, сіз маңызды екі аудан арасындағы өзен арқылы қатынау уақытын қысқартуға бағытталған жобаны басқарып жатырсыз деп көз алдыңызға елестетіп көріңіз. Өзеннен өтудің әртүрлі жолдары бар. Бұл паром, көпір немесе туннель болуы мүмкін. Көпірді немесе туннельді таңдағанда автомобильдерді, автобустарды, теміржолды, жеңіл рельсті желілерді және тіпті жаяу жүргіншілер өткелдерін пайдалануға болады. Өзеннен өту қызметі ақылы немесе ақысыз болуы мүмкін. Бұл баламалардың барлығы шығындардың әртүрлілігімен, көрсетілетін қызмет мазмұнымен және азаматтар үшін туындайтын салдарларымен сипатталады. Мұндай салдарлар тек пайдаланушылардан төлем алу жағдайындағы қаржылық қана емес, уақыт үнемдеу тұрғысынан көрінуі мүмкін, сонымен қатар жердің немесе мүліктің құнына, жол қозғалысына, қоршаған ортаға әсеріне және өзге де көптеген аспектілерге байланысты туындайды. Егер жобаны үкімет басқарса, онда ол құн параметрін, яғни шекті бағаны ескеруі мүмкін. Белгіленген шектерден шығатынның бәрі баға тұрғысынан қолжетімсіз деп саналады. Сонымен қатар, жобадан күтілетін қызмет сапасының ең төменгі деңгейі белгіленуі мүмкін, бұл минималды шығындарды білдіреді. Шығындардың минималды және максималды шектеулерін белгілеу кезінде бірқатар техникалық баламалар болуы мүмкін. Үкімет сонымен қатар техникалық баламаға байланысты әртүрлі сапаның деңгейлерін қарастыруы керек. Кейбір баламалар бастапқы кезеңде қажет деңгейден едәуір жоғары сапаны қамтамасыз етуі мүмкін (мысалы, қолданыстағы пайдаланушылар санынан айтарлықтай көп өткізу қабілеті бар көпір). Мұндай шешім тиімсіз болуы мүмкін. Бұл ретте үкімет пайдаланушылардың немесе басқа да зардап шеккен азаматтардың сапаға қойылатын талаптарына сәйкес келмейтін техникалық баламаны таңдай алмайды. Қандай балама таңдау керек? **Қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес келетін.**

МИЖ ИҮ әзірлеу кезінде барлық МИЖ іске асырудың орындылығы, ең алдымен, олардың мемлекеттік жоспарлау жүйесінің (МЖЖ) құжаттарына сүйене отырып айқындалатынын ерекше есте ұстаған жөн. Мемлекеттік жоспарлау жүйесі (МЖЖ) ұзақ

мерзімді (5 жылдан жоғары) және орта мерзімді (1 жылдан 5 жылға дейін) кезеңдерге арналған құжаттардан, қатысушылардан, қағидаттардан, сондай-ақ үдерістер мен деректерді басқару элементтерінен тұратын өзара байланысты компоненттердің кешені.

МЖЖ құжаттарына Қазақстан Республикасының Ұлттық даму жоспары, Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздік стратегиясы, сондай-ақ үш түрдегі даму жоспарлары жатады: мемлекеттік органдардың; облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың, ауданның (облыстық маңызы бар қаланың); ұлттық басқарушы холдингтердің, ұлттық холдингтер мен ұлттық компаниялардың даму жоспарлары.

МИЖ ИҰ-да көбіне мемлекеттік органдардың, сондай-ақ облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың даму жоспарларына сілтеме жасалады. Мәселен, мемлекеттік органның даму жоспары Мемлекеттік қызметтерді сапалы көрсетуді қамтамасыз ету қажеттілігін ескере отырып, орталық мемлекеттік органның орта мерзімді кезеңдегі МЖЖ-нің жоғары тұрған құжаттарын, функцияларын, өкілеттіктері мен құзыреттерін іске асыруға бағытталған қызметін айқындайды.

Өз кезегінде, облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың даму жоспары тиісті аумақтың ерекшеліктері мен өңірдің даму әлеуетін ескере отырып, МЖЖ-ның жоғары тұрған құжаттарына сәйкес оның дамуын айқындайды. Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың даму жоспарын өңірлік саясат жөніндегі уәкілетті органмен және мүдделі мемлекеттік органдармен келісе отырып, аталған облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті атқарушы органы міндетті түрде ең төменгі стандарттарды, сондай-ақ елді мекендерге арналған өңірлік стандарттар жүйесін қолдана отырып, әр үш жыл сайын бес жылдық кезеңге әзірлеп, ол облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті өкілді органы шешімімен бекітіледі. Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың даму жоспарының нысаналы индикаторлары ДЕКОМПОЗИЦИЯЛАНҒАН түйінді ұлттық индикаторларға және ҰБК жоғары тұрған құжаттарының нысаналы индикаторларына қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

Даму жоспарларына МИЖ ИҰ әзірлеуге негіз болып табылатын және бюджет заңнамасының талаптарын ескере отырып әзірленетін инвестициялық жоспар қоса беріледі. Бұл жоспар бюджеттік процесте әкімшілік және басқарушылық шешімдер қабылдау үшін, оның ішінде МИЖ-ді жоспарлауға басымдық беру үшін қолданылады. Инвестициялық жоспарда даму жоспарларының мақсаттарына, нысаналы индикаторларына немесе МЖЖ құжаттарына қол жеткізуге не даму жоспарларын әзірлемейтін мемлекеттік органдар үшін тиісті функцияны, өкілеттіктер мен құзыреттерді іске асыруға бағытталған, мерзімдерді, орындаушыларды, аяқтау нысанын, шығындардың қажетті көлемін белгілей отырып, іс-шаралар туралы ақпарат қамтылады. Оған басым тәртіппен келесілер енгізіледі:

- Алдыңғы қаржы жылдарында басталған (жалғасып жатқан) МИЖ;
- аса маңызды объектілер;
- ұлттық маңызы бар жобалар;
- ТЭН, үлгілік жобалар және мемлекеттік құрылыс жобалары банкінің жобалау (жобалау-сметалық) құжаттамасы қолданылған жағдайда жүзеге асырылатын жаңа объектілердің құрылысы.

Инвестициялық жоспар Қазақстан Республикасының Ұлттық даму жоспарын, мемлекеттік органдардың даму жоспарларын, облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың даму жоспарларын әзірлеу, іске асыру, мониторингін жүргізу және түзету әдістемесіне сәйкес және соған сәйкес нысанда әзірленеді.³

Қазақстанның бюджеттік жүйесіндегі барлық құжаттар сияқты, мемлекеттік жобалық бастамалар да сараптамадан өтеді. Атап айтқанда, МИЖ ИҰ сараптаманың екі кезеңінен өтеді: салалық және экономикалық.

МИЖ ИҰ-ға салалық сараптаманы тиісті саланың орталық уәкілетті немесе жергілікті атқарушы органы жүргізеді. Егер жоспарланып отырған жоба бірнеше салалық органдардың құзыретіне қатысты болса, онда олар МИЖ бойынша тиісті салалық сараптамалардың қорытындыларын қосымша ұсынады. Бұл ретте, МИЖ-ды қандай да бір белгілі бір салаға жатқызу мүмкін болмаған жағдайда, салалық қорытындыны ИҰ әзірлеген бюджеттік бағдарлама әкімшісі (ББӘ) ұсынады.

Салалық сараптама бастамаланған жобаның оны іске асыру көзделген саланың дамуына ықпалын бағалау тұрғысынан жүргізіледі және оның нәтижесінде тиісті қорытынды беріледі де, бұл қорытынды кейіннен МИЖ ИҰ-ның құрамдас бөлігі болып табылады. Атап айтқанда, МИЖ қағидаларына сәйкес мұндай сараптаманың қорытындысы келесі көрсеткіштерді бағалау нәтижелерін қамтиды:

Көрсеткіштердің атауы	Бағалау қорытындыларының мазмұны
Саланың ағымдағы жай-күйінің проблемасы	Саланың одан арғы дамуына әсер ететін проблема, сондай-ақ қолданыстағы және ұсынылып отырған қызметтердің салыстырмалы талдауы.
МИЖ-ді іске асырудың экономикадағы іргелес салаларға (секторларға) ықпал ететін болжамды мультипликативтік әсері.	Сондай-ақ бюджеттің кіріс бөлігін толықтыруға, тұрақты және уақытша жұмыс орындарын құруға әсерін бағалау жатады
Балама нұсқалар	Шетелдік тәжірибені ескере отырып, оңтайлы шешім ретінде ағымдағы шешімді негіздей отырып, мәселені шешудің балама нұсқалары
МИЖ-ді басқарудың болжамды институционалдық схемасының негізділігі	Негізгі қатысушылар, олардың өзара іс-қимыл схемасы, баланста ұстаушылардың пайдасы мен шығындарының бөлінуі, сондай-ақ МИЖ-ді инвестициялық және инвестициядан кейінгі кезеңдерде басқару схемасы.
Жобаның болжамды тәуекелдер және оларды азайту іс-шаралары	Қаржылық, операциялық, техникалық, кредиттік, нормативтік-құқықтық, технологиялық, маркетингтік, нарықтық, коммерциялық, экологиялық және әлеуметтік тәуекелдер
Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің МИЖ құжаттарына сәйкестігі	Сәйкестікті бағалауды да қамтиды: • мемлекеттік органдарды немесе облыстарды, республикалық маңызы бар қалаларды, астананы дамыту жоспарларын; • квазимемлекеттік сектор субъектілерін дамыту және (немесе) іс-шаралар жоспарларын
Негіздемелік	МИЖ-ның негізделген көлемін, сондай-ақ мемлекеттік инвестицияларға деген қажеттілікке байланысты МИЖ-ді іске асыру тетігін басымдықпен айқындауды.

3 ҚР Ұлттық экономика министрінің 2021 жылғы 25 қазандағы № 93 бұйрығымен бекітілген <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100024908>

МИЖ ИҮ әзірлегеніп, салалық сараптамадан өткеннен кейін **экономикалық сараптама** жүргізу үшін құжаттардың толық пакеті (ақпараттық парақ, салалық қорытындылар, есептеулер, келісу хаттары және т.б.) ұсынылады.

МИЖ ИҮ-қа экономикалық сараптама жүргізу құрамына кіретін құжаттарды республикалық жобалар бойынша бюджет саясаты жөніндегі орталық уәкілетті органның немесе жергілікті жобалар бойынша мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті органның қараап, тиісті экономикалық қорытынды беруі дегенді білдіреді.

Экономикалық сараптама кезінде МИЖ ИҮ экономикалық орындылығы және жоба мақсаттарының экономика саласын (аясын) дамыту басымдықтарына сәйкестігі тұрғысынан қаралады. Аталған басымдықтар МЖЖ құжаттарында айқындалған, оларға мемлекеттік органдардың немесе облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың даму жоспарлары, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің даму жоспарлары және (немесе) іс-шаралары жатады.

ИҮ-тың экономикалық сараптамасы, МИЖ қағидаларына сәйкес, МИЖ іріктеу әдістемесіне сәйкес жүзеге асырылады (МИЖ қағидаларына 5-қосымша). Атап айтқанда, ИҮ-ға сараптама **пайда мен шығындарды талдауды** қолдана отырып жүргізіледі.

№59 қағидадан:

«...Пайдалар мен шығындарды талдау мынадай көрсеткіштерді бағалаумен сипатталады:

1) бюджеттік тиімділік – бюджет алған нәтиженің шығындарға қатынасы ретінде айқындалатын инвестицияларды жүзеге асыру нәтижесінде бюджет үшін тиімділіктің салыстырмалы көрсеткіші;

2) МИЖ өтелімділігі – МИЖ инвестициялық ұсыныстарында көзделген ақша ағындарын генерациялау мүмкіндігі;

3) МИЖ басымдығы – байланысты әлеуметтік, стратегиялық, саяси, экологиялық және басқа факторларға негізделген МИЖ-ді іске асырудың маңыздылығы...»

Сондай-ақ МИЖ ИҮ-ға сараптама жүргізу кезінде (оны әзірлеу барысында да) «Value for Money» (VfM) талдауын ескеру қажет, ол Компараторалық мемлекеттік сектор (МСК) әдісі арқылы жүзеге асырылады.

Мемлекеттік сектордың компараторы (Public Sector Comparator, PSC) МЖӘ тетігін қолданудың орындылығын бағалаудың негізгі құралы болып табылады және Value for Money (VfM) талдауымен тікелей байланысты. Мемлекеттік сектордың компараторы (МСК)-бұл активтің бүкіл өмірлік циклі бойынша шығындарды, тәуекелдерді, қаржыландыру мен активті басқаруға жұмсалатын шығыстарды ескере отырып есептелген дәстүрлі мемлекеттік жобаның шартты моделі. МСК-ны ұсынылған МЖӘ құрылымымен салыстыра отырып, мемлекет МЖӘ-нің базалық мемлекеттік нұсқамен салыстырғанда қосымша құн қалыптастыратынын айқындайды. Осылайша, МСК VfM талдауының сандық негізі ретінде қызмет етеді, бұл жоба әріптестің арқылы тәуекелдерді тиімдірек бөлуді, активке иелік етудің жиынтық құнын төмендетуді, шешімдердің сапасын немесе инновациясын қамтамасыз

ететінін объективті түрде өлшеуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде, бұл «МСК + VfM талдауы» тізбегі мемлекеттік жоспарлау жүйесі шеңберінде жобаны іске асырудың оңтайлы тетігін таңдау туралы дәлелді шешім қалыптастырады.

Аталған ұғымдар халықаралық тәжірибеге негізделген, МИЖ-ді іске асыру тетігін таңдау үшін қолданылатын негізгі қағидаттар болып табылады және олар жоғарыда аталған МИЖ-ді іріктеу әдістемесінде де сипатталған.

Атап айтқанда, осы Әдістемеде МИЖ ИҰ-қа экономикалық қорытындының екінші деңгейі баға мен сапаның арақатынасын талдау (VfM) әдісімен жүргізілетіні және оның төмендегі формулаға сәйкес айқындалатыны көрсетілген:

мұнда,

$$VfM = \sum_{t=0}^n \frac{Y_{Ct} + AR_{Ct}}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{CC_{Ct} + OM_{Ct} + RR_{Ct} + AC_{Ot} + AC_{Nt} + ASE_{Ct} + AR_{Ct}}{(1+r)^t}$$

МЖӘ жобасы бойынша шығындарды бағалау көрсеткіштері:

Y_{Ct} - мемлекет үшін t жылындағы МЖӘ схемасының жылдық құны (мысалы, қолжетімділік үшін төлемдер). Бұл көрсеткіш МЖӘ жобасын орындау шеңберінде жекеше әріптестің пайдасына мемлекет төлемдерінің көлемін көрсетеді (күрделі шығындарды (мысалы, құрылысқа арналған шығыстарды), объектіні пайдалану және/немесе оған қызмет көрсету жөніндегі операциялық шығыстарды, жекеше әріптеске ол қабылдаған тәуекелдер үшін өтемақыларды қамтуы мүмкін).

AR_{Ct} - Реттеуші шығыстарға түзету

Реттеуші шығыстар - реттеуші талаптарға байланысты қосымша шығындарды есептеуге қосу (экологиялық нормаларды сақтауға, өнімді сертификаттауға, салықтар мен алымдарды төлеуге, рұқсат алуға және т.б. шығыстар).

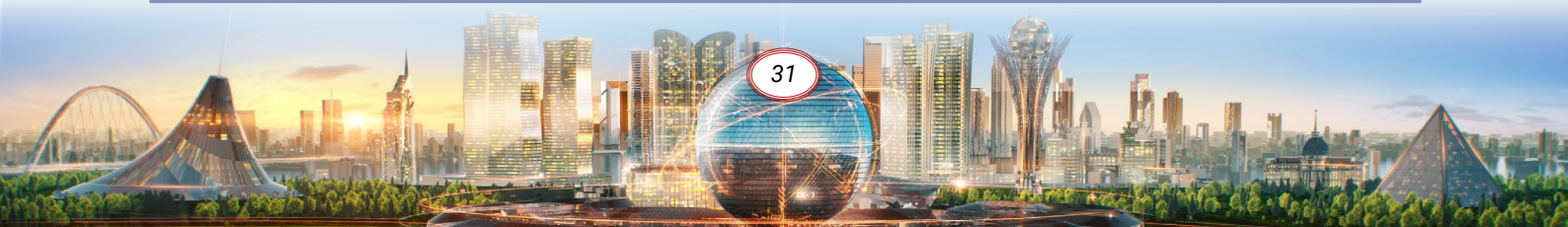
Сондай-ақ салық төлеушілер үшін жанама шығындар болып табылатын мемлекеттік қолдаудың басқа да түрлерін қамтуы мүмкін (мысалы, Қарыз бойынша сыйақыларды Даму арқылы мемлекет тарапынан субсидиялау және т.б.)

r = дисконттау ставкасы, жобаны талдаудың осы кезеңінде инвестициялық ұсынысты әзірлеу күніне Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің базалық ставкасына не Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму болжамына сәйкес болжанатын инфляцияның орташа мәніне тең қабылданады.

БИЖ ретінде жобаны іске асыру үшін мемлекеттің түзетілген шығындары:

CC_{Ct} - t жылы PSC бойынша құрылысқа арналған шығыстар (артық шығысты қоса алғанда) көрсетіледі.

Құрылысқа арналған шығыстар - нормативтік көрсеткіштерді пайдалану жолымен айқындалады. Жобаны іске асырудың инвестициялық кезеңінде бюджеттік инвестициялардың баламалы құны бойынша шығыстарды қоса алғанда, (болған кезде)/ретроспективті (тарихи) көрсеткіштер/балама жобалар бойынша алдыңғы мемлекеттік келісімшарттар бойынша деректер/халықаралық тәжірибе (Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің орналастырылатын ұзақ мерзімді облигаци-

яларының мөлшерлемесі бойынша инвестициялық кезеңде мемлекеттік бағалы қағаздар шығару жолымен Қазақстан Республикасының Үкіметі тартатын борышқа қызмет көрсету жөніндегі шығындар (<https://kase.kz/ru/gsecs/>).

OMt - t жылы PSC бойынша пайдалануға және/немесе техникалық қызмет көрсетуге арналған операциялық шығыстар.

Операциялық шығыстар - жобаны іске асырудың пайдалану кезеңіндегі бюджеттік инвестициялардың баламалы құны бойынша шығыстарды (инвестициялық кезеңде мемлекеттік бағалы қағаздарды шығару жолымен Қазақстан Республикасының Үкіметі тартатын борышқа қызмет көрсету бойынша шығыстарды қоса алғанда, балама жобалар бойынша алдыңғы мемлекеттік келісімшарттар бойынша нормативтік көрсеткіштерді (болған кезде)/ретроспективті (тарихи) көрсеткіштерді/халықаралық тәжірибені пайдалану жолымен айқындалады Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің орналастырылатын ұзақ мерзімді облигациялары (<https://kase.kz/ru/gsecs/>).

RRt - жылына PSC бойынша жаңарту және ауыстыру шығыстары.

Жаңартуға және ауыстыруға арналған шығыстар - нормативтік көрсеткіштерді (болған кезде)/ретроспективті (тарихи) көрсеткіштерді/балама жобалар бойынша алдыңғы мемлекеттік келісімшарттар бойынша деректерді/халықаралық тәжірибені пайдалану жолымен айқындалады.

Жоғарыда көрсетілген деректер болмаған кезде - жаңартылатын және ауыстырылатын активтер бойынша құн оларды сатып алуға арналған бастапқы инвестициялық шығындарды негізге ала отырып, экономиканың осы сегментінің инфляция көрсеткішіне түзетумен (инфляция болған кезде) пайдаланылады, салалық инфляция болмаған кезде - Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму болжамына сәйкес болжанатын инфляцияның орташа мәніне түзетуге болады.

ARt - t жылына тәуекелге түзетулер.

Жекеше әріптеске МЖӘ моделі бойынша берілген ақшалай мәндегі тәуекелдер көрсетіледі.

ACNt - t жылындағы бәсекелестік бейтараптықты қамтамасыз ету үшін түзетулер.

Бәсекелестік бейтараптық: мемлекеттік компаниялардың салықтық артықшылықтары (ҚҚС, мүлік салығы және т.б.), МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттен кепілдіктер (жобаның тәуекелдерін төмендетуі мүмкін) және т.б. болуы мүмкін.

ASEt - жобаның әлеуметтік-экономикалық салдарларындағы айырмашылықтарды ескере отырып түзетулер t

Қаралып отырған сатып алу тәсілдерінен түсетін әлеуметтік-экономикалық салдарлар (пайдалар) (мысалы, МЖӘ жобалары бойынша құрылысты аяқтау мерзімдерін кешіктіру ықтималдығы аздау болуы мүмкін және әлеуметтік-экономикалық пайда алу мерзімдері дәстүрлі сатып алуларға қарағанда жеделдетілуі мүмкін).

ACOt = t жылына операциялық шығыстарға түзету

Қосымша операциялық шығыстар - нормативтік көрсеткіштерді (болған кезде)/ретроспективті (тарихи) көрсеткіштерді/балама жобалар бойынша алдыңғы мемлекеттік келісімшарттар бойынша деректерді/халықаралық тәжірибені пайдалану жолымен айқындалады (мысалы, МЖӘ жобалары бойынша қосымша персо-

налды тарту, мемлекеттік кәсіпорындар тарапынан қарыздармен МЖӘ жобасын қолдау кезіндегі шығыстар, Даму желісі бойынша қарыздар бойынша пайыздарды субсидиялау).

VfM талдауы жобаның мақсаттарына қол жеткізу үшін баға мен сапа (пайда мен шығындар) арақатынасын оңтайландыруға, жекеше әріптестің тәуекелдерді тиімді басқару ынталандырулары мен мүмкіндіктерінің болуын/болмауын бағалауға, оларды төмендетуге және мемлекеттік сатып алумен салыстырғанда үлкен пайда алуға бағытталуы тиіс. Осы кезеңде баға мен сапа арақатынасын бағалау (VfM) қол жетімді көздерден алынған деректерді (ретроспективті/тарихи деректер/аналогтар/халықаралық тәжірибе, жанама көздерден алынған деректер және т.б.) пайдалана отырып жүргізіледі. Әртүрлі уақыт деректері бар шығыстардың екі құрылымынан алынған салыстырмалы мәндерді бірдей дисконттау ставкасын пайдалана отырып, көрсеткіштерді салыстыру үшін таза келтірілген құнға келтіру қажет. Егер VfM көрсеткіші **теріс** болса, онда МЖӘ тетігі арқылы МИЖ-ді іске асыру неғұрлым тиімді болып табылады, егер **VfM көрсеткіші оң болса**, онда МЖӘ жобасы ретінде емес, МИЖ өзге түрлері арқылы МИЖ-ді іске асыру неғұрлым тиімді болып табылады.

Осылайша, Value for Money (VfM) МЖӘ жобаларын дайындау мен іске асырудың негізгі қағидаты болып табылады, өйткені ол мемлекетке таңдалған іске асыру механизмі (МЖӘ немесе қаржыландырудың басқа әдісі болсын) жобаның бүкіл өмірлік циклі бойына шығындар мен нәтижелердің ең жақсы арақатынасын қамтамасыз ететініне көз жеткізуге мүмкіндік береді. VfM талдауы іске асырудың әртүрлі нұсқаларын салыстыруға, тәуекелдердің таралуын бағалауға, бюджет қаражатын тиімді пайдалануға кепілдік беруге және шешім қабылдаудың ашықтығын арттыруға көмектеседі. Мемлекеттік инвестициялардың негізділігі және ұзақ мерзімді әлеуметтік-экономикалық әсерлерге қол жеткізу аса маңызды Қазақстан үшін VfM қолдану инфрақұрылымдық жобалардың сапасын арттыру, қоғам мен жеке инвесторлардың сенімін нығайту, сондай-ақ мемлекеттік жоспарлау жүйесін жетілдіру құралы ретінде қызмет етеді.

Жалпы алғанда, салалық сараптамамен салыстырғанда тиісті қорытынды шеңберінде ұсынылатын экономикалық сараптаманың нәтижесі МИЖ-ді бюджеттен қаржыландырудың ықтимал түрлері мен тәсілдерін айқындауды білдіреді. Есеп төмендегі ақпаратқа баға беруді қамтиды:

Көрсеткіштердің атауы	Бағалау қорытындыларының мазмұны
Жоба бойынша жалпы ақпарат	• мемлекеттік инвестициялық жобаның атауы • жобаның қуаты (өлшем бірлігі) • іске асыру кезеңі (жылдар) • пайдалану кезеңі (жылдар) • жобаны іске асырудың негіздемесі (салалық сараптаманың қорытындысына сәйкес) • қаржыландыру тетіктері мен көлемі (пайдалануға берілгенге дейінгі барлық шығындар) (мың теңге) • бюджеттік инвестициялық жобаның техникалық-экономикалық негіздемесін әзірлеу (түзету) құны (мың теңге) • жерді сатып алу құны (мың теңге) • мемлекеттік міндеттемелердің нормативтік құқықтық актілерінде белгіленген шектерде мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау мүмкіндігі (жобаны МЖӘ ретінде іске асырған жағдайда) • бюджеттік инвестициялық саясаттың басымдықтарына сәйкестігі • ұсынылған құжаттаманың болуы
МБК құжаттарының ережелеріне сәйкестігі	мемлекеттік органдардың немесе облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың даму жоспарларын, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің даму жоспарларын және (немесе) іс-шараларын қоса алғанда (құжаттың деректемелерін көрсету)
Жобаны басқарудың институционалдық схемасы	іске асыру барысында да, инвестициядан кейінгі кезеңде де жобаның барлық қатысушылары туралы ақпарат, олардың өзара іс-қимылы
Түпкілікті нәтижелер	Түпкілікті нәтиженің өлшенетін (сандық) көрсеткіштерінің болуы
Тәуекелдер	Тәуекелдерді бағалау тұрғысынан жобаны іске асыру мүмкіндігі
Негіздемелік	мемлекеттік инвестициялық жобаның құнын есептеу
Негіздемелік	мемлекеттік инвестициялардың қажеттілігіне қарай МИЖ іске асыру тетігін басым таңдау
Қорытындылар	бюджеттен МИЖ-ді қаржыландырудың ықтимал түрі мен әдістерін, сондай-ақ МИЖ іске асырудың орындылығын анықтау

МИЖ ИҮ-ға (оның ішінде түзетілген) арналған экономикалық қорытындының қолданылу мерзімі шектеулі екенін есте ұстаған жөн. Егер МИЖ бойынша қаржыландырудың түрлері мен тәсілдерін айқындайтын мұндай қорытынды берілгеннен кейін үш жыл ішінде жоба жоспарлауының келесі сатыларына жататын құжаттар (ТЭН, ЖСҚ, ҚЭО, МЖӘ жобасының конкурстық құжаттамасы) әзірленбесе немесе олардың әзірленуі басталмаса, онда аталған қорытынды өзектілігін жоғалтқан деп танылады.

Бюджет заңнамасында ББӘ-ның бірінші басшыларының ИҮ пен оларға қатысты уәкілетті органдардың және (немесе) ұйымдардың сараптама қорытындыларының болмағаны үшін жауаптылықтары қарастырылған. Сондай-ақ, тиісті ББӘ және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің бірінші басшылары ұсынылатын инвестициялық ұсыныстардың негізділігі үшін Қазақстан Республикасының

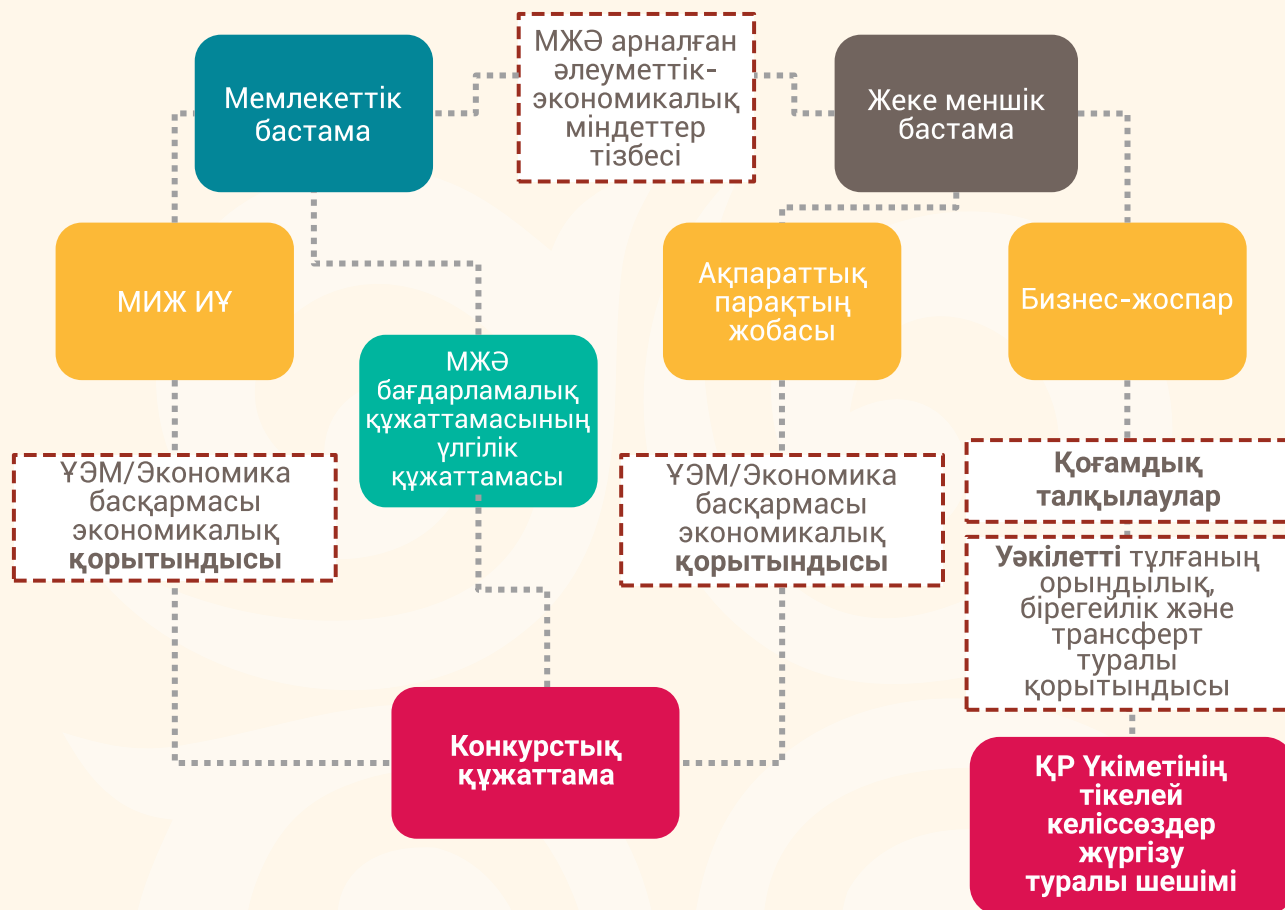
заңдарында белгіленген жауаптылықта болады. ⁴ Мұншалықты жоғары жауапкершілік деңгейі ИҰ-тың МИЖ-ді жоспарлау үшін негіз болып табылуымен байланысты (Қазақстан Республикасының МЖӘ туралы заңнамасында, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасымен белгіленген «толық бітіріп берілетін» құрылыс туралы ережелерде өзгеше көзделмеген жағдайларды қоспағанда).⁵

4 ҚР БК 41-бабы <https://www.adilet.zan.kz/rus/archive/docs/K2500000171/31.08.2025>

5 ҚР БК 148-бабы <https://www.adilet.zan.kz/rus/archive/docs/K2500000171/31.08.2025>

2. МЖӘ ЖОБАСЫН ЖОСПАРЛАУ

МЕМЛЕКЕТТІК БАСТАМА НЕГІЗІНДЕ МЖӘ ЖОБАЛАРЫН ЖОСПАРЛАУ

Мемлекет бастамашылық ететін МЖӘ жобаларын жоспарлау МЖӘ инвестициялық ұсынысын әзірлеу мен бағалаудан және экономикалық орындылығын талдаудан басталады.

Сонымен қатар, Ұлттық экономика министрлігінің немесе экономика басқармасының МИЖ ИҰ-қа оң қорытынды беруі жобаның міндетті түрде тек МЖӘ ретінде іске асырылуы тиіс дегенді білдірмейді. Бұл бірінші «жасыл жарық».

Әрі қарай жоспарлауға іс-шаралар кешені жатады, ол іс-шаралардың барысында жобаның құжаттамасы, оның институционалдық моделі пысықталады, нақтыланады, жобаның құрылымы жүзеге асырылады.

Жобаның өміршеңдігі мен іске асырудың таңдалған тәсілінің дұрыстығына көз жеткізу үшін жоспарлаудың әр кезеңінде жобаның бюджеттік және коммерциялық тиімділігін, баға мен сапа арақатынасын (VfM) қайта бағалауды жүзеге асыру ең жақсы тәжірибе болып табылады. Бұл ұсынымды халықаралық сарапшылар растайды және жоба тараптары қабылдайтын ұзақ мерзімді кезеңнің тәуекелдерімен байланысты.

Әрине, қазіргі уақытта мемлекеттік сектор белгілі бір ресурстық шығындарға ұшырады, іске асыру жоспарларын қалыптастырды, уақыт жұмсалды, әкімшілік, мүмкін саяси шешімдер қабылданды. Алайда ағымдағы кезеңде МИЖ-ді таңдаудың бастапқы позициясына оралумен және келесі кезеңдерде жобаның бұзылуымен немесе дефолтымен байланысты тәуекелдерді сыни тұрғыдан бағалап, өзара салыстыру қажет.

ЖЕКЕ МЕНШІК БАСТАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ШЕҢБЕРІНДЕ МЖӘ ЖОБАЛАРЫН ЖОСПАРЛАУ

Жеке сектор бастамашылық ететін МЖӘ жобаларын жоспарлау шеңберінде жоспарлаудың бастапқы кезеңінде кешенді бағалауды уәкілетті тұлға жеке бастамашының өтінішін мақұлдаған жағдайда Ұлттық экономика министрлігі немесе экономика басқармасы жүзеге асырады.

Бастаманы тиісті деңгейде бағалау үшін жеке бастамашының өтініміне оның әзірлеген ақпараттық парақ жобасы (егер конкурс көзделсе) немесе бизнес-жоспары (егер тікелей келіссөздер бастамаланса) қоса беріледі, яғни, ол тиісті орталық немесе жергілікті мемлекеттік органның әлеуметтік-экономикалық міндеттер тізбесіндегі бір немесе бірнеше міндетті шешуге бағытталған жобаның техникалық-технологиялық және қаржылық шешімдерінің, сондай-ақ институционалдық схемасының сипаттамасын қамтуы тиіс.

Әлеуметтік-экономикалық міндеттердің тізбесін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары негізінде облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың салалық министрліктері мен ЖАО қалыптастырады. Бұл мемлекеттің жалпы саясатының бөлігі. Мұндай тізімдер МЖӘ веб-сайтында жарияланады.

МЖӘ жобаларына бастамашылық жасау үшін әлеуметтік-экономикалық міндеттер тізбесін қалыптастырудың мақсаты жоспарлауға жүйелі көзқарасты қамтамасыз етуден тұрады, уәкілетті мемлекеттік орган мәселелерді шешудің басымдылығын айқындайды. МЖӘ арқылы өңірдің немесе саланың қажеттіліктеріне жауап бермейтін, тек коммерциялық құрылымдардың мүддесіне сай келетін жобаларды іске асыруға жол берілмеуі тиіс.

Жеке бастама МЖӘ жобасын іске асыру көзделген жерге немесе өзге объектілерге қатысты жеке меншікке негізделмеуі тиіс екеніні назар аудару керек.

Бастаманың түріне қарамастан, МЖӘ жобалары мемлекеттік саясатты іске асыру мәселелерін шешуге бағытталған және жекеше әріптес мемлекет жариялаған конкурс негізінде айқындалатын болады.

Тиісінше, уәкілетті органдар мемлекетке тиесілі емес жер учаскесіне немесе мүлікке қатысты конкурс жариялай алмайды.

Сонымен қатар, конкурстың шарттары ең жақсы қаржылық және техникалық-технологиялық шешімдерді ұсына отырып, оны іске асыруға барлық мүдделі әлеуетті инвесторлар қатыса алатындай болуы тиіс. Мұндай тәсілдер кәсіпкерлік субъектілерінің теңдігі және адал бәсекелестік қағидаттарының орындалуын қамтамасыз етеді.

Ерекше жағдайларда жеке инвестор мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру үшін, яғни конкурстық рәсімдерсіз **тікелей келіссөздер** жүргізуге бастамашылық жасай алады.

Тікелей келіссөздер бастапқыда бәсекелестік мүмкіндігін жоққа шығаратын осындай жобаларды іске асыру кезінде ғана жүргізілуі мүмкін. МЖӘ объектінің бірегейлігі, яғни баламалы ұсыныстардың болмауы және технологиялар трансферінің қажеттілігі оның белгілерінің бірі болып табылады.

Кең мағынада баламалы шешімдер әртүрлі объектілердің құрылысын қарастыруы мүмкін. Мысалы, елді мекенді сумен қамтамасыз ету үшін ашық немесе жерасты көздерінен орталықтандырылған су құбыры жүйесі арқылы жүзеге асырылатын дәстүрлі су алудан бөлек, бейдәстүрлі көздерді (жаңбыр суы, тазартылған ағынды сулар) пайдалану, жеке құдықтар мен скважиналар қазу, суды жерінде тазарту мен зарарсыздандыру технологияларын қолдану, су тасымалдайтын автоцистерналар арқылы жеткізу және т.б. ұсынылуы мүмкін. Бұл ретте, барлық жобаларда қызмет мәні бойынша біреу – сумен жабдықтау болып табылады.

Бірегейлік объектімен емес, оны пайдалану кезінде өндірілетін қызметпен немесе тауармен тікелей байланысты болуы керек.

Мысалы, инвестор өзенді кесіп өту үшін өзен түбінің астында Қазақстан үшін бірегей автомобиль туннелін салуды ұсынады-бұрын мұндай туннельдер салынып қана қоймай, сондай немесе ұқсас құрылыс технологиялар да қолданылмаған. Техникалық ұсыныстың бірегейлігіне және технологияның трансферіне қарамастан, уәкілетті орган тікелей келіссөздер жүргізу үшін өтінімді қабылдай алмайды, өйткені туннельді пайдалану кезінде көрсетілетін **қызметтің** өзі – автокөліктің өтуі үшін жағалаулардың қатынасы – **бірегей сипатқа ие емес**. Мұндай қызмет, соның ішінде көпірлер, паромдар және т. б. салу арқылы көрсетіледі.

Бұл жобада баламалы техникалық-технологиялық шешімдерді анықтау үшін екі кезеңді конкурс жариялау қажет, оларды салыстыру кезінде ең жақсысы – одан әрі ұзақ мерзімді пайдалануды ескере отырып, ең тиімдісі айқындалатын болады (Қазақстанның көптеген елдермен салыстырғанда ерекшелігі халықтың төмен тығыздығы және жол инфрақұрылымының төмен рентабельділігі болып табылады). Сондай-ақ, шешімдер әлеуметтік, экономикалық, коммерциялық, бюджеттік тиімділік тұрғысынан талдануы керек.

Әйтпесе, туннель салу Аймақ экономикасы үшін «ақ пілге» айналуы мүмкін.

Инвестициялардағы «пайдасыз мүлік» идиомасы қымбат активті, тиімсіз немесе пайдасыз, талап етілмеген жобаны белгілеу үшін қолданылады, оны ұстауға арналған ағымдағы шығындар оның құны мен пайдалылығынан қымбатқа түседі. Сонымен қатар, әдетте, бұл активтен құтылу оңай емес – сұраныстың болмауына байланысты иеліктен шығару мүмкін емес, ал демонтаждау және жою өте қымбат.

Осылайша, пайдалану кезінде бұрын Қазақстанда өндірілмеген тауарлар, жұмыстар, қызметтер өндірілетін осындай объектілер бірегей объектілерге жатқызылуы мүмкін. Тікелей келіссөздер бірегей объектілер құруды көздейтін және технологиялар трансферін талап ететін МЖӘ жобаларына қатысты ғана бастама жасалуы мүмкін.

Тікелей келіссөздер жүргізудің жеке бастамасы негізінде МЖӘ жобаларын жоспарлау бастамашының бизнес-жоспарын бірегейлікті, технологиялар трансферінің қажеттілігін анықтау тұрғысынан талдау жолымен жүзеге асырылады. Бұл процесс ашық болып табылады, МЖӘ веб-порталында өткізіледі, мүдделі тұлғалар

уәкілетті тұлғаның атына ұсыныстар мен ескертулер енгізе алады.

Егер жобаны іске асырудың бірегейлігі мен орындылығы анықталса, тікелей келіссөздер жүргізу туралы шешімді ҚР Үкіметі қабылдайды.

Бастаманың түріне қарамастан, МЖӘ жобаларын жоспарлау оның МЖӘ құжаттарының негізінде айқындалған қажеттіліктер мен міндеттерге сәйкестігі кезінде, сондай-ақ оның тиімділігін ескере отырып, іске асырудың таңдалған тәсілінің негізділігі жағдайында жүзеге асырылады.

МЖӘ жобасын жоспарлаудың негізгі құжаттары:

- ақпараттық парақ (егер техникалық шешім болса) немесе МЖӘ жобасының техникалық-экономикалық негіздемесі-бұл құжаттар конкурстық құжаттаманың негізі болып табылады;

немесе

- тікелей келіссөздер жүргізу кезіндегі бизнес-жоспар.

Бұл құжаттар мазмұны бойынша ұқсас және жобаның толық сипаттамасын көрсетеді («МЖӘ жобасын құрылымдау және конкурстық құжаттаманы дайындау» бөлімін қараңыз).

FAQ

Егер МЖӘ құжатында мұндай жобаға қажеттілік анықталса, ал әлеуметтік-экономикалық міндеттер тізбесінде болмаса, МЖӘ жобасын бастауға бола ма?

Жоқ. Сізге тиісті уәкілетті мемлекеттік органға хабарласып, осы міндетті Тізбеге енгізуді ұсыну қажет. Бюджеттік бағдарламаның әкімшісі тиісті жобаны бастаған немесе жоспарлаған немесе қажеттілік өзектілігін жоғалтқан болуы мүмкін.

Сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы заңнамаға сәйкес жобаны жоспарлау кезеңінде қолданған кезде МЖӘ жобасының техникалық-экономикалық негіздемесіне ведомстводан тыс кешенді сараптама жүргізу қажет пе?

МЖӘ жобасының техникалық-экономикалық негіздемесін әзірлеу және бекіту тәртібі МЖӘ ережелерімен реттеледі. МЖӘ жобасының ТЭН конкурстық құжаттаманың бір бөлігі болып табылады және сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметін нормативтік реттеу саласына жатпайды. МЖӘ жобасының ТЭН-не ведомстводан тыс кешенді сараптама жүргізу заңнамада көзделмеген.

ӨНДІРІСТІК (ИНДУСТРИЯЛЫҚ) ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ДАМУ ЖӨНІНДЕГІ МЖӘ ЖОБАЛАРЫН ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ІСКЕ АСЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

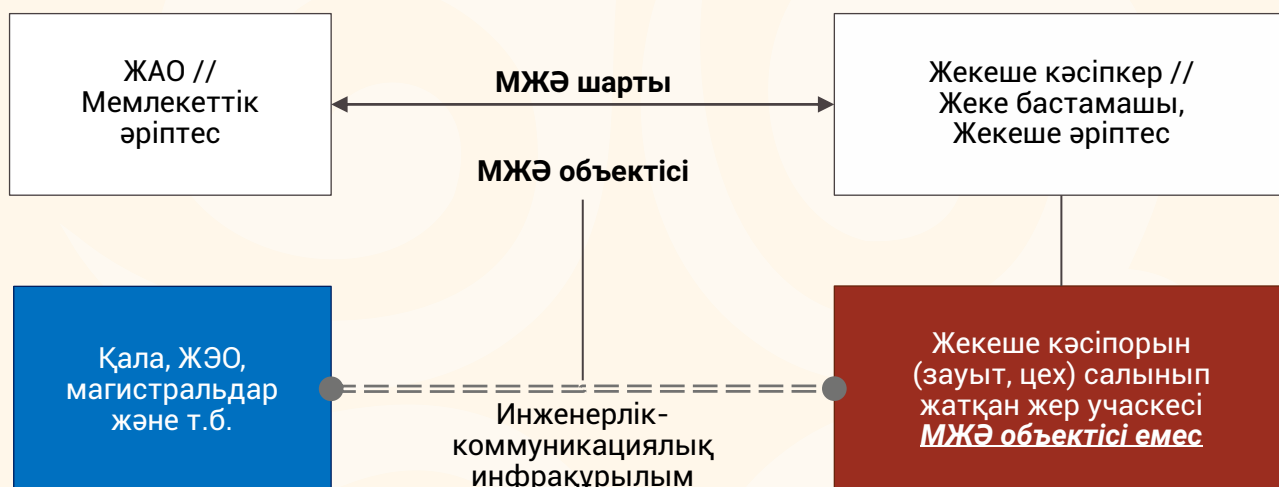
Тәжірибеде жеке инвестор өз коммерциялық жобасын бастамалайтын жағдайлар, мысалы, құрылыс материалдарын өндіретін зауыттың құрылысын және оны одан әрі пайдалануды жоспарлаған инвестор қала сыртынан жер сатып алып, барлық рұқсаттарды алған, жобалық құжаттаманы бекіткен және жергілікті атқарушы органдармен келісулерден өткен сияқты жағдайлар да кездеседі. Бірақ жер учаскесіне инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылым тартылмаған.

Энергия беруші және су құбыры желілерінің, су бұрудың және т.б. құрылысын учаскеге дейін тартуды ЖАО жүзеге асыруы тиіс. Тиісті шешімдер қабылданды, іс-шаралар жоспарына енгізілді, бірақ саяси, экономикалық немесе өзге де тәуекелдерге, оның ішінде форс-мажорлық сипатқа байланысты коммуникациялар уақтылы тартылмаған.

Зауыттың құрылысы тіпті көршілес учаскелердің желілеріне уақытша қосылуларды пайдалана отырып та жүзеге асырылуы мүмкін. Алайда, кәсіпкер объектіні пайдалануға беруді кешіктіру және кредиттік міндеттемелер бойынша дефолт, жобаның дефолт тәуекелі бар.

Мұндай жағдайда жеке инвестор МЖӘ жобасын бастамалауы мүмкін, оның мәні инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды салу және техникалық қызмет көрсету, сондай-ақ оны мемлекет меншігіне беру (ВТО) болып табылады.

Жоспарлау ерекшеліктері: инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды жүргізу талап етілетін кәсіпорын салу жобасы қазірдің өзінде басталды (кем дегенде ЖСҚ бекітілді немесе құрылыс жұмыстары басталды) және бұл жоба әлеуметтік-экономикалық тиімділікті қамтиды. Коммуникацияларды салу жөніндегі МЖӘ жобасын жеке инвестор бастамашылық етуі мүмкін және өзге қатысушылар болмаған жағдайда конкурс өткізілді деп танылатын болады.

Жобаны жоспарлау және оны тиісінше іске асыру кезеңдерінде жобаны құрылымдаудың ерекшелігі мынада: инвестициялық шығындарды өтеу жөніндегі алғашқы төлем негізгі жеке кәсіпорын (зауыт) жұмыс істей бастағанға дейін жүзеге асырылмауы тиіс.

Бұл шара МЖӘ жобасының (инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылым құрылысының) өздігінен халық үшін құндылық тудырмайтындығына байланысты, ал әлеуметтік-экономикалық тиімділік жеке кәсіпорын іске қосылған жағдайда ғана, яғни осы екеуінің жиынтығында қамтамасыз етіледі.

Инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды іске асыруға арналған МЖӘ жобаларын жоспарлау жеке бастама негізінде жүзеге асырылған жағдайда өзіндік ерекшеліктерге ие: МЖӘ жобасының тиімділігі жеке инвестордың жеке жобасымен (МЖӘ объектісі болып табылмайтын) жиынтық түрде қаралады, сондай-ақ конкурсқа өзге қатысушылардың міндетті түрде қатысуы жөніндегі талап қолданылмайды. Мемлекеттік бастама болған жағдайда МЖӘ жобасы жалпы ережелер негізінде бастамашылық жаса-

лып, жоспарланады.

FAQ

Жекеше әріптес үшінші тұлғалардың инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымға қосылуынан коммерциялық кіріс ала ала ма?

Иә. Алайда табиғи монополиялар саласындағы заңнаманы (Табиғи монополияларды реттеу комитетімен келісу), коммуникациялардың ерекшелігін (заңнама тиісті коммуникацияларға уақытша иелену немесе басқару құқығындағы тұлғаның оларды пайдалануына және қызмет көрсетуіне рұқсат ете ме) ескеру қажет, сонымен қатар мұндай қосымша табыс жобаның қаржылық-экономикалық моделін есептеу кезінде назарға алынуы тиіс.

МЖӘ-ДЕГІ ЕРЕКШЕ МАҢЫЗЫ БАР ЖОБАЛАР. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫМЕН ҮЙЛЕСТІРУДІҢ ЖАҢА ТЕТІГІ

Ерекше маңызы бар жобалар бір мезгілде төрт өлшемге сәйкес келетін МЖӘ-жобалардың жеке санатын білдіреді:

1. Техникалық күрделілік Объект «Ғимараттар мен құрылыстарды техникалық және (немесе) технологиялық жағынан күрделі объектілерге жатқызудың жалпы тәртібін айқындау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 28 ақпандағы № 165 бұйрығына сәйкес техникалық күрделі бірінші жауапкершілік деңгейіндегі жатқызылуы тиіс.

2. Қоғамдық бағыт Жоба мемлекет пен азаматтар үшін жоғары әлеуметтік маңыздылығын көрсете отырып, қоғамдық қажеттіліктер мен мүдделерді қанағаттандыруды қамтамасыз етуі керек.

3. Меншік мәртебесі Жоба объектілері республикалық немесе коммуналдық меншікке жатқызылуы тиіс.

4. Жоғары қаржылық шек Салу, құрылыс, реконструкциялау немесе күрделі жөндеу құны 4 миллион айлық есептік көрсеткіштен асуы тиіс (2025 жылғы АЕК кезінде бұл 15,7 млрд теңгеден асады).

Ерекше маңызы бар жобаның кешенді мысалы:

Халықаралық әуежайда жаңа терминал салу-техникалық жағынан күрделі авиациялық құрылыстарды қамтитын жоба (1-критерий), авиатасымалдауға қоғамдық қажеттіліктерге қызмет көрсететін (2-критерий), республикалық меншіктегі жер учаскесінде (3-критерий), құны шекті мәннен едәуір асатын жоба (4-критерий).

Ерекше маңызды жобалар жоспарлау рәсімдеріне арнайы көзқарасты қажет ететін жеке санатқа бөлінеді. Кәдімгі МЖӘ жобаларынан айырмашылығы, ерекше маңызды жобалар халықаралық қаржы институттарының оларды әзірлеуге қатысу мүмкіндігін міндетті түрде қарастыруды талап етеді. Қазақстандық МЖӘ орталығы осы процестің үйлестірушісі болып табылады.

1 КЕЗЕҢ**Бастау**

Бұл рәсімді бастауға жобаны МЖӘ форматында іске асырудың орындылығын айқындайтын МИЖ жөніндегі инвестициялық ұсынысқа оң экономикалық қорытындының алынуы негіз болады.

2 КЕЗЕҢ**Арнайы рәсімдерге қосу**

Жоба ерекше маңыздылықтың барлық төрт өлшеміне сәйкес келген жағдайда ҚР Ұлттық экономика министрлігі немесе облыстық экономика басқармасы міндетті:

- Инвестициялық ұсыныс пен экономикалық қорытындыны Қазақстандық МЖӘ орталығына жолдау;
- Бұл туралы уәкілетті тұлғаға (жоба бастамашысына) хабарлау.

3 КЕЗЕҢ**Халықаралық әріптестерді іздеу**

Құжаттарды алғаннан кейін Қазақстандық МЖӘ орталығы халықаралық қаржы институттарымен (ХҚИ) келіссөздерге кіріседі.

4 КЕЗЕҢ**Алдын ала тізімдерді қалыптастыру**

ХҚИ-мен талқылау қорытындысы бойынша Қазақстандық МЖӘ орталығы жобаларға қызығушылық білдірген халықаралық қаржы институттарының қатысуымен ерекше маңызы бар жобалардың алдын ала тізбесін дайындайды.

5 КЕЗЕҢ**Үкіметтің бекітуі**

ҚР Ұлттық экономика министрлігі ерекше маңызы бар жобалардың тізбесін бекіту немесе толықтыру жөнінде ҚР Үкіметінің Қаулысын қабылдауға бастамашылық жасайды.

6 КЕЗЕҢ**Үйлестіру және қорытынды сараптама**

МЖӘ жобасы ерекше маңызы бар жобалар тізбесіне енгізілгеннен кейін ең ұзақ және техникалық жағынан күрделі кезең - халықаралық қаржы институттарының қатысуымен конкурстық құжаттаманы тікелей әзірлеу басталады. Бұл кезең халықаралық қаржы институттары мен конкурстық құжаттаманы әзірлеуге уәкілетті тұлға арасында келісім жасасуды көздейді.

МЖӘ жобасының конкурстық құжаттамасын әзірлеу процесінде Қазақстандық МЖӘ орталығы жоба бойынша кездесулерге, келіссөздерге, жұмыс іс-шараларына қатысады, Жобаның мақсаттары мен міндеттеріне, Қазақстан Республикасының заңнамасына, мемлекеттік жоспарлау жүйесіне сәйкестігі тұрғысынан конкурстық құжаттама құжаттарының алдын ала және қорытынды жобаларын талдайды. ХҚИ консультанттары конкурстық құжаттаманы әзірлеуді аяқтағаннан кейін Қазақстандық МЖӘ орталығы конкурстық құжаттамаға кешенді қорытынды дайындайды, ол конкурстық құжаттаманың жобаларын Жобаның мақсаттары мен міндеттеріне, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкестігі тұрғысынан талдауды, құжаттамаға ұсынымдар мен ұсыныстарды, сондай-ақ конкурстық құжаттаманы бекіту жөніндегі ұсыныммен қарар бөлігін қамтиды. Бұл тәсіл жобаның экономикалық сараптамасын болдырмауға мүмкіндік береді және бұл оны жоспарлау рәсімдерінің мерзімін қысқартуды қамтамасыз етеді.

Бұдан әрі уәкілетті тұлға конкурстық құжаттаманы бекіту үшін құжаттар топтамасын қалыптастырады:

- ХҚИ қатысуымен әзірленген конкурстық құжаттама
- Қазақстандық МЖӘ орталығының қорытындысы

- Салалық сараптамалардың нәтижелері
- Алынған келісімдер.

Уәкілетті тұлға конкурстық құжаттаманы бекітеді және таңдалған рәсімдер бойынша жекеше әріптесті конкурстық іріктеуді жүргізуге кіріседі.

Бұл кезең аса маңызды болып табылады, өйткені дәл осы жерде халықаралық сараптама мен қаржыландыру Қазақстандық МЖӘ жүйесіне интеграцияланып, ерекше маңызы бар жобалардың барлық тетігінің жетістігін айқындайды.

ЖАО үшін МЖӘ жобаларын жоспарлаудың бұл тәсілі құжаттаманы әзірлеуге ХҚИ қаражатын тарта отырып, ірі жобаларды іске асыруға және инвесторлардың халықаралық нарығына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

3. МЖӘ ЖОБАСЫН ҚҰРЫЛЫМДАУ ЖӘНЕ КОНКУРСТЫҚ ҚҰЖАТТАМАНЫ ДАЙЫНДАУ

КОНКУРСТЫҚ ҚҰЖАТТАМАНЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ (МАЗМҰНЫ)

Бұл кезеңде не болады:

- **Экономикалық талдау:** жобаның қаржылық-экономикалық моделін есептеу, шығындарды өтеу көздерін анықтау жекеше әріптестің кірістерін алу, мемлекеттік қолдау шаралары, мемлекеттік міндеттемелердің шектері;
- **Жобаны нақтылау:** техникалық параметрлерді және институционалдық схеманы, жоба құрылымын түпкілікті қалыптастыру;
- **Тиімділікті бағалау (VfM):** мемлекеттік-жекешелік әріптестік критерийлеріне сәйкестігін растау ⁷;
- **Тәуекелдерді талдау және тәуекелдер картасын қалыптастыру:** құқықтық, экологиялық және техникалық тәуекелдерді сәйкестендіру және сараптамалық бағалау жобаны құрылымдау үшін айтарлықтай маңызы бар;
- **Жекеше әріптестікті таңдау стратегиясын қалыптастыру:** жекеше әріптес таңдаудың критерийлері, конкурс рәсімі.

Осы кезеңнің қорытындысы бойынша конкурс ұйымдастырушысы, яғни мемлекеттік тарап іске асырылатын жоба туралы нақты түсінікке толық және барынша жақын болуы тиіс. Жобаның жекелеген ережелері конкурс өткізу барысында, конкурстық өтінімдерді қарау кезінде, конкурс жеңімпазымен келіссөздер жүргізу кезінде – оның ұсынысына орай өзгертіліп, түзетілетін болады.

Бірақ осы кезеңде конкурсты ұйымдастырушы (мемлекеттік Тарап) өзі қабылдай алатын және жоба бюджеттік, қаржылық-экономикалық және әлеуметтік-экономикалық тиімділікті сақтайтын міндеттемелердің шегін айқындауы тиіс.

Бұдан басқа, бағалау кезеңінде болашақ келісімшарттың базалық құрылымы айқындалады, шарттың жобасы қалыптастырылады.

Құрылымдау кезеңінің нәтижесі төрт бөлімнен тұратын конкурстық құжаттама пакетін қалыптастыру болып табылады:

1. МЖӘ жобасының ақпараттық парағы немесе ТЭН – жобаның толық сипаттамасын, техникалық және пайдалану сипаттамаларын, экономикалық және қаржылық негіздемені, тәуекелдер мен орындылықты талдауды, күтілетін нәтижелерді (әлеуметтік-экономикалық әсерлер және тиімділіктің негізгі көрсеткіштері) қамтиды.

2. Конкурстық шарттар – конкурстық өтінімдерге қойылатын талаптар, конкурстық өтінімдерді бағалау критерийлері, конкурс кестесі мен рәсімі, сондай-ақ конкурс шарттарының икемділік шектері.

3. МЖӘ шартының жобасы.

4. Жобаның паспорты - титул парағы, жоба туралы қысқаша жалпы мәліметтер.

⁷ Тиімділікті бағалау МЖӘ жобасын жоспарлау мен құрылымдаудың барлық кезеңдерінде жобаның тиімсіздігі немесе одан әрі бұзылуы тәуекелдерін болдырмау үшін жүзеге асырылуы тиіс («МЖӘ жобасын жоспарлау» бөлімін қараңыз)

МЖӘ ЖОБАСЫНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ПАРАҒЫН, ТЕХНИКАЛЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕМЕСІН, БИЗНЕС-ЖОСПАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Кез-келген жобаны дайындаудың негізгі аспектісі-жұмысты мұқият жоспарлау және ұйымдастыру.

МЖӘ жобасын бағалау, құрылымдау және іске асыру жөніндегі жұмыстың өзі басқаруды талап ететін жеке жоба болып табылады. Құжаттаманың сапасына қол жеткізу үшін уақытты дұрыс ұйымдастыру және сақтау өте маңызды.

Бұл жағдайда табыстылық қысқа мерзімді перспективада – барлық келісулер мен сараптамаларды уақтылы аяқтап, конкурс рәсімін белгіленген мерзімде нарықта жариялауға мүмкіндік беруді білдіреді, ал кең мағынада қойылған мақсаттарға, МЖӘ жобасының тікелей және түпкілікті нәтижелеріне қол жеткізуді қамтамасыз ететін құжаттаманы қалыптастыруды білдіреді.

Құжаттаманы әзірлеу мерзімдері бір жағынан сапалы маркетингтік зерттеулер жүргізу, мүмкін техникалық және қаржылық шешімдерді талдау үшін жеткілікті болуы тиіс. Бірақ екінші жағынан, бірнеше жылға созылған құрылымдау процесінің өзі қабылданған шешімдердің өзектілігін жоғалту тәуекелдерін тудырады.

FAQ

МЖӘ жобасын әзірлеу, жоспарлау орташа есеппен қанша уақытқа созылады?

Біртекті жауап жоқ. Мұның бәрі жобаның ауқымына, күрделілігіне, іске асыру саласына, уәкілетті орган мамандары мен оның консультанттарының тәжірибесіне байланысты. мемлекеттік- жекешелік әріптестікті сертификаттау жөніндегі АРМГ нұсқаулығына сәйкес: «Әртүрлі елдер жобаны құрылымдауға және конкурстық құжаттаманы әзірлеуге жұмсайтын уақыт: техникалық күрделілік немесе тәуекелдер тұрғысынан айтарлықтай қиындықтары жоқ, егжей-тегжейлі ұсынымдар мен стандарттар негізінде іске асырылатын қарапайым жобалар бойынша шамамен 6 айдан басталып, неғұрлым күрделі жобалар бойынша 12–18 айға дейін созылуы мүмкін.. Осы уақыт аралығында жобаны бағалау кезеңінен кейін іске асырылуы мүмкіндігін сенімді тексерулерден өткен, сапалы әзірленген жоба мен шарттың алдын ала құрылымы жан-жақты дайындалған деген болжам жасалады.»

Тиімділікті қалай арттырып, құжаттаманы әзірлеу мерзімін қалай қысқартуға болады

Бірінші кезекте – сапалы команда қалыптастыру. Пайдаланыңыз:

1) ірі жобалар бойынша, әсіресе бірнеше саланы қамтитын немесе өзге салаларға қатысты тәуекелдерге ұшырайтын жобаларда ведомствоаралық жобалық топ қалыптастыру. Салалық органдардың, бөлімшелердің, ведомстволық бағынысты ұйымдардың кадрлық ресурстарын, тәжірибесін, зерттеу нәтижелерін және талдауын жұмылдыру;

2) МЖӘ саласында кәсіби кеңесшілерді тарту. 2026 жылдан бастап МЖӘ саласындағы консультациялық және сараптамалық қызметтерге аккредиттеу енгізілді. Аккредиттеу бірқатар талаптарды белгілеуді, оның ішінде МЖӘ жобаларында 5 жылдан астам жұмыс тәжірибесі бар кемінде үш маманның болуын, сондай-ақ халықаралық қаржы ұйымдары әзірлеген және (немесе) мойындаған халықаралық сертификаттау бағдарламасы бойынша МЖӘ саласында маман сертификаты бар

кемінде екі маманның болуын көздейді. Бір адам бірден екі талапқа жауапты болуы мүмкін. Аккредиттелген компанияларды тарту міндеті тек мемлекеттік органдар үшін ғана белгіленетін болады.

Жеке бастама жағдайында-ақпараттық парақты немесе бизнес-жоспарды жеке бастамашы әзірлейді. Тиісінше, ол аккредитациясыз кеңесшілерді тартуға құқылы. Сонымен қатар, олардың МЖӘ саласында: экономикалық, техникалық, заңдық сипаттағы жеткілікті тәжірибесінің болуына назар аудару ұсынылады;

3) жобамен жұмыс істеуге өзге стейкхолдерлерді тарту. Мысалы, көптеген елдерде жобаны әзірлеуге әлеуетті кредиторлар болып табылатын қаржы ұйымдарын тарту тәжірибесі бар.

Тәуекелдерді басқару жүйесі ең консервативті, қатаң реттелетін және шығындарды барынша азайтуға бағытталған салалардың бірі – банк секторы болып табылатыны көпке мәлім. Сондықтан банктер мен кредиттік ұйымдар түсінікті және ашық құрылымы бар, ең төменгі тәуекелдері бар жобаларға инвестиция салуға мүдделі – бұл олардың жобаны құрылымдауға қатысуы арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін.

Қаржы ұйымдарынан басқа, МЖӘ жобасын жоспарлау үдерісіне жоспарланып отырған жобаға қызығушылық білдіру туралы сұрау жолдау, дөңгелек үстелдер, кездесулер, road-show, networking сияқты іс-шараларды ұйымдастыру арқылы өзге кәсіпкерлік субъектілері де тартыла алады..

Екіншіден, үлгілік құжаттарды пайдалану кезінде жоспарлау мерзімдерін қысқартуға болады.

Мысалы, Қазақстан Республикасының сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы заңнамасына сәйкес қалыптастырылатын мемлекеттік құрылыс жобалары банкінің технико-экономикалық негіздемелері, үлгілік жобалары және жобалық (жобалау-сметалық) құжаттамасы қолданылуы мүмкін.

Немесе бағдарламалық МЖӘ шеңберінде әзірленіп, бекітілген үлгілік конкурстық құжаттаманы қолдануы мүмкін. Алайда, мұндай жүйеде шектеулер бар: жобаның негізгі параметрлерінен ауытқу кезінде үлгілік құжаттар мен жеңілдетілген рәсімдерді қолдану мүмкін емес.

МЖӘ жобасын құрылымдау мемлекеттік инвестициялық ұсыныстың мақұлданған инвестициялық ұсынысын неғұрлым терең талдаудан тұрады және техникалық сипаттамалар мен шешімдерді егжей-тегжейлі пысықтауды, күрделі, операциялық шығындарды нақтылауды, тәуекелдерді бағалауды, инвестицияларды өтеу көздерін талдауды және жекеше әріптестің табысын алуды, оның ішінде нарықтық сұранысты, ұсынысты, бағаны болжауды қамтиды.

Маркетингтік талдаудың мақсаттары:

- Нарықтық сұранысты бағалау: МЖӘ шеңберінде құрылатын қызметке немесе инфрақұрылымдық объектіге шынайы сұраныстың бар-жоғын айқындау
- Мақсатты аудиторияны талдау: жобаның әлеуетті пайдаланушыларының (салық төлеушілер, қызмет тұтынушылары) сұраныстары мен қалауларын түсіну.
- Бәсекелестік ортаның анықтамасы: балама қызметтерді немесе өнімдерді ұсына алатын бар және әлеуетті бәсекелестерді зерделеу.
- Қаржылық өміршеңдікті бағалау: қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін жобаның кірістерін, шығыстарын және кірістілігін болжау.

• Баға саясатының анықтамасы: пайдаланушылар қабылдайтын және инвестициялардың қайтарылуын қамтамасыз ететін оңтайлы тарифтер мен бағаларды әзірлеу.

Мысал. ЖОО жатақханасының құрылысы мен пайдалануға беру жөніндегі құжаттаманы әзірлеу барысында, инвестициялық ұсыныс кезеңінде жатақханаға қажеттілік осы оқу орнында жатақханамен қамтамасыз етілмеген басқа қаладан келген студенттердің санына қарай айқындалды.

Ақпараттық парақты құрылымдау кезінде әзірлеуші бірнеше қалалар мен басқа да жоғары оқу орындарының студенттері арасында сауалнама жүргізді. Сауалнамаға қатысушыларға жатақханада тұруға дайын болу (қалау) деңгейі, жатақхана үшін төлемнің шекті мөлшері, жатақханадағы жайлылық талаптары, қосымша қызметтерге деген қажеттілік жөнінде сұрақтар ұсынылды. Сауалнама деректері бұрын анықталған қажеттіліктен айтарлықтай ерекшеленді.

Алайда уәкілетті орган консультантқа осындай сауалнаманы оқу орнының бейініне қарай студенттік контингенттің төлем қабілеті де өзгертетінін ескере отырып, тек жатақхана ЖОО студенттері арасында ғана жүргізуді ұсынды. Сонымен қатар, жалға берілетін тұрғын үй бағасын, оқу ғимараттарынан қашықтығын, инфрақұрылымның дамуын, жол трафигін ескере отырып, әр түрлі қалаларда жатақханаға деген сұраныста айырмашылық бар.

FAQ

Ақпараттық парақтың маркетинг бөлімінде статистикалық деректер қолданылуы мүмкін бе?

Мемлекеттік статистика деректері маркетингтік талдауды жүзеге асыру кезінде пайдаланылуы тиіс, бірақ МЖӘ жобасын құрылымдау үшін жеткіліксіз болып табылады. Маркетингтік зерттеулердің нәтижелерінің бірі-SWOT – талдау (Strengths (күшті жақтары), Weaknesses (әлсіз жақтары), Opportunities (мүмкіндіктер), Threats (қауіптер)) - МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде болжанатын тауарлардың, жұмыстардың, қызметтердің әлеуетті күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін анықтау және бағалау.

Негізделген деректер жобаның тәуекелдерін азайтуға және оның өміршеңдігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Техникалық талдауға объектінің таңдалған техникалық-технологиялық шешімін нақтылауды ғана емес, сонымен қатар жер учаскесін, іргелес инфрақұрылымды егжей-тегжейлі зерделеу жатады. Мысалы, желілердің болуы мен қуаты, геологиялық, экологиялық тәуекелдер, учаскеде орналасқан объектілерді демонтаждау, демобилизациялау қажеттілігі.

МЖӘ объектісіне қойылатын техникалық талаптар тікелей және түпкілікті нәтижелерге сүйене отырып қалыптастырылады. Ол үшін жобаның әсерлері айқын әрі өлшемді болуы тиіс.

Техникалық талаптарды құрылымдаудың тәсілдерінің бірі жекеше әріптес өз қалауы бойынша материалдарды, жабдықтарды, құрылымдық шешімдерді және

т.б. таңдай алатын шарттарды айқындау болып табылады. Мемлекеттік әріптес объектінің қуатына, қызмет көрсету мерзімдеріне, көлеміне, сапасына қойылатын талаптарды, ең төменгі техникалық талаптарды айқындайды, сондай-ақ міндеттемелердің орындалуын бағалау өлшемшарттарын белгілейді.

Мұндай тәсілдің артықшылығы жекеше әріптес өз тәжірибесіне сүйене отырып, жоба үшін ең тиімді шешімдерді таңдай алуында, мысалы, операциялық шығындарды азайту үшін қымбат материалдарды қолдану немесе қызметтердің сапасын арттырып, табыстылықты өсіру үшін ноу-хауды пайдалану мүмкіндігі бар.

Кемшіліктері - активті сатып алушы тарап ретінде мемлекет үшін тәуекелдердің артуы, сондай-ақ жобаның экономикалық және бюджеттік тиімділігінің бұрмалану тәуекелдері. Мұндай шешім қабылдаған кезде мемлекет барлық тәуекелдерді есептеп, жобаның орындалуына мониторинг жүргізудің нақты жүйесін әзірлеуі қажет. Бұл тәсілді үшінші санаттағы жобаларда және/немесе сервистік келісімшарттарда қолдануға болады.

Мысал. Денсаулық сақтау министрлігі қызмет көрсету учаскесін бекітуді ескере отырып, емхананың құрылысы мен пайдаланылуын көздейтін жобаның қаржы-экономикалық моделінің есептеулерін жүргізді. Жүргізілген есептеулер негізінде уәкілетті орган жобаның өміршеңдігі мен бюджеттік тиімділігі қамтамасыз етілетін мемлекеттік міндеттемелердің шекті көлемін айқындады. Жекеше әріптестерге кем дегенде мемлекеттік әріптес жариялаған техникалық ерекшелікке (қуат, қызмет түрлері және жабдыққа қойылатын талаптар) сәйкес келетін жеке меншік құқығындағы емхана салу ұсынылады, ал мемлекет өз тарапынан учаскенің бекітілуіне, сондай-ақ бәсекелестік туралы міндеттемеге (осы учаскеде мемлекеттік емханалар салынбайды) кепілдік береді.

Бұл жобада өңірлік «тіркеуге» қарамастан, тұтыну тәуекелі жекеше әріптесте қалады, өйткені халықтың емхананы таңдау құқығы бар. Осылайша, жекеше әріптес қызметтердің сапасын жақсартуға мүдделі болып, қосымша инвестициялармен шектелмейді, ал мемлекет тұтынушыларды минималды параметрлерді орнатумен қорғап, бюджеттік жүктеме шегін белгіледі.

Құрылыс пен жабдыққа қойылатын талаптардың толық тізімін қоса бере отырып, егжей-тегжейлі техникалық модельді қалыптастыру диаметрлі қарама-қарсы тәсіл болып табылады. Мұндай жобаларда мемлекеттік әріптес бюджет шыңында-рының негізділігі бөлігінде барынша «қорғалған» болады. Алайда, мұндай жобалар бойынша объектілер стандартты мемлекеттік сатып алуларға жақын болады, өйткені жекеше әріптес оны жақсартуға мүдделі емес және қосымша инвестициялар салуға мүмкіндігі жоқ.

Мұндай жобалардың ықтимал проблемасы олардың ұзақ мерзімділігінен туындайтын тәуекелдер болып табылады.

Мысал. ҰАААЖ құрылысына шарт жасалған кезде жобада төлем қабылдайтын терминалдарды орнатуға арналған техникалық параметрлер қойылды. Жолды пайдалануға бергеннен кейін біраз уақыттан кейін автокөлікті бейнекамераларда автоматты түрде тіркеу және контактісиз төлем жасау тетігі пайда болды. Жаңа жүйеге көшу жобаға өзгерістер енгізуді талап етті.

Техникалық-технологиялық бөлімге мыналар кіреді:

- Технологиялық инновациялар
- Жобалық шешімдер, оның ішінде Қайта қолданылатын ЖСҚ, үлгілік жобалар
- МЖӘ объектісінің физикалық параметрлері мен техникалық сипаттамалары
- Болжамды өндірістік қуаты
- Жобалау, салу және пайдалануға беру мерзімдері
- Объектінің орналасқан жері
- Персоналға қажеттілік
- Тұрақты және ауыспалы шығындарды есептеу

МЖӘ объектісін салу мен пайдаланудың халыққа әсерін зерделеу және есепке алу маңызды болып табылады. Қоғамның мүдделерін жете бағаламау теріс әсер етуі мүмкін, жобаны жүзеге асыруға кедергі келтіруі мүмкін.

Осындай тәуекелдерді нивелирлеу үшін жобаны жоспарлаудың барлық кезеңдері бұқаралық ақпарат көздерінде барынша жариялануы тиіс, мемлекеттік органдар мен олар уәкілеттік берген өкілдер тұрғындарға тек қана шынайы, өзекті ақпаратты ұсынуы, диалогқа ашық болуы, халықтың дәлелдері мен ұсыныстарын зерделеуі тиіс.

Осы терең талдаудың нәтижелеріне байланысты жобаның экономикалық орындылығын растау немесе оны түзету үшін **шығындар мен пайданы қайта бағалау** (cost-benefit analysis) қажет болуы мүмкін.

*Халықтың мүдделерін дұрыс есепке алудың **мысалы**.*

Университет ауруханасын салу және пайдалану жоспарлануда. Университеттің меншік құқығында жеткілікті жер учаскесі бар. Участкеде сүрілетін апаттық құрылыс және университет пайдаланбайтын қосалқы станция бар. Жобаның техникалық-технологиялық бөлімінде бұл объектілерді демонтаждау көзделген.

Алайда, елдімекенді тексеру кезінде қосалқы станцияға бірнеше жеке тұрғын үй қосылғаны анықталды. Оларда басқа электр энергия көзі жоқ. Бұл қосылу құқықтық жағынан даулы болып табылады, ресми шарттар, рұқсаттар, келісімдер берілмеген. Ажыратуға және демонтаждауға заңды кедергілер жоқ.

Сонымен қатар, қала басшылығына әлеуметтік шиеленіс пен құрылыс жұмыстарына келтірілетін кедергі ықтималдығы тәуекелдерін болдырмау үшін жобаны іске асыру басталғанға дейін тұрғындар үшін қажетті инфрақұрылымды салу мәселесін шешу ұсынылды

МЖӘ ШАРТЫН ӘЗІРЛЕУ

МЖӘ шарты - МЖӘ объектісін салу және пайдалану жолымен бір немесе бірнеше әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешу мақсатында жасалатын, мемлекеттік және жеке әріптестің, сондай-ақ шарттың өзге де тараптарының құқықтарын, міндеттері мен жауапкершілігін белгілейтін жазбаша келісім.

Маңызды сәттер!

Біріншіден, МЖӘ Шарты МЖӘ жобасының барлық шарттарын көрсетуі керек.

МЖӘ шартына қол қойылған және тіркелген сәттен бастап екі тарап үшін де заңдық маңызы бар құжат тек шарт болып табылады. Бұған дейін жарияланған барлық ережелер мен ниеттер, мысалы, конкурстық құжаттама шеңберінде, сондай-ақ бұған дейін қол жеткізілген барлық келісімдер, мысалы, келіссөздер, роуд-шоулар, ашық талқылаулар немесе конкурстық өтінімді нақтылау барысында жасалған келісімдер, егер олар шартта бекітілмеген және екі тарап қол қоймаған болса, заңды күші болмайды.

Екіншіден, МЖӘ шарты – ұзақ мерзімді, 5 жылдан 30 жылға дейінгі мерзімге жасалады. Сондықтан, МЖӘ шартын жасасуға дейін жүргізілген мұқият дайындыққа, құрылымдауға, қаржылық есептеулер мен модельдеуге қарамастан, шарт жаңа, өзгерген жағдайларда жобаның өміршеңдігін қамтамасыз ете алатындай жеткілікті икемді болуы тиіс. Біз барлық мүмкін жағдайларды көздей алмайтындықтан, шартта әмбебап сценарийлер, мән-жайлардың өзгеруіне ден қою алгоритмдері көзделуі тиіс: өзгерістер енгізу үшін негіздер және олардың шектері, ақпарат алмасу, келіссөздер жүргізу, сараптамалық пікірді тарту, жеделдікті қамтамасыз ететін іс-қимылдардың шекті мерзімдері және т. б.

Алдын ала кезең

Шарт мәтінін әзірлеуге дейін жобаны құрылымдау және ақпараттық паракты әзірлеу, қаржы-экономикалық және әлеуметтік-экономикалық модель құру, тәуекелдер картасын дайындау және басқа да жұмыстар жүргізіледі. Осы жұмыстың негізінде конкурсты ұйымдастырушы түпкілікті институционалдық схема, техникалық-технологиялық шешімдер, шығындарды өтеудің және жеке әріптестің табысын алудың ықтимал көздері, мемлекеттік қолдау шаралары туралы шешім қабылдайды.

1. Жобаның мақсаттары мен міндеттерін анықтау: қандай нысан құрылатынын, қандай қызметтер көрсетілетінін және қандай қоғамдық міндеттер шешілетінін нақты анықтау керек.

2. Қаржылық модельді, өтелу мерзімін, қажетті инвестицияларды және ықтимал кірістерді бағалау керек.

3. МЖӘ нысанын таңдау: бұл таза келісімшарттық МЖӘ (мысалы, концессия немесе сервистік келісімшарт) немесе институционалдық МЖӘ (бірлескен компания құру) болатынын анықтау керек.

4. Заңнамалық базаны талдау: жобаның МЖӘ туралы заңнамаға сәйкес келетініне көз жеткізу керек: объект МЖӘ шеңберінде берілуі мүмкін, жеке инвестор МЖӘ объектісін құруды ғана емес, одан әрі пайдалануды да жүзеге асыруға құқылы.

5. Тәуекелдерді бағалау және бөлу: бұл өте маңызды кезең. Барлық тәуекелдерді (құрылыс, операциялық, қаржылық, құқықтық, саяси және т.б.) анықтау және олардың әрқайсысы үшін қай тарап жауапты екенін анықтау қажет.

МЖӘ шартының негізгі бөлімдерін құрылымдау және қалыптастыру

МЖӘ Шарты 8 маңызды шартты, 16 міндетті шартты және өзге де шарттарды қамтиды.

Маңызды талаптар келісілмей жасалған шарт жасалмаған деп есептелетін ережелер, бұл тараптарды бастапқы жағдайға қайтаруға әкеп соғады (бұл ретте Тараптардың шығындары сөзсіз). Бұл шарттар келісімнің мәнін анықтайды және құжат

мәтініне енгізу үшін міндетті болып табылады.

1) жобаның мақсаттары, міндеттері, тікелей және түпкілікті нәтижелері. Бұл параметрлердің әрқайсысы нақты, айқын тұжырымдалған, өлшемді болуы керек. Күтілетін нәтижеге нақты көзқарас тек соңғы тиімділікті ғана емес, сонымен қатар жобаны іске асыруды дұрыс басқару және оның тиімділігін ағымдағы бағалау үшін де қажет;

2) жобаны іске асыру кезеңі ішінде МЖӘ объектісі және МЖӘ объектісіне мүлік-тік құқықтар-ол мемлекеттік меншікке беріле ме және беру кезеңінде тараптардың қайсысы объектіні ұстау ауыртпалығын және кездейсоқ жойылу тәуекелдерін және өзге де мәселелерді көтереді;

3) МЖӘ жобасының инвестициялық және операциялық кезеңдерінің мазмұны мен мерзімдері;

4) МЖӘ жобасын қаржыландыру мөлшері, мерзімдері мен шарттары, сондай-ақ инвестициялардың мөлшері, мерзімдері мен шарттары;

5) шығындарды өтеу және кіріс алу көздері, мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну түрлері, көлемі, мерзімдері мен шарттары;

6) МЖӘ жобасын іске асыру мерзімі;

7) МЖӘ шартының тараптары арасында тәуекелдерді бөлу;

8) ҚР Ұлттық экономика министрлігі бекіткен әдістемелік ұсынымдарға сәйкес есептелген жобаның әлеуметтік-экономикалық және қаржылық-экономикалық модельдері.

Маңызды талаптар - бұл шарттың негізі. Олардың болмауы немесе бұлыңғырлығы мәмілені барлық заңды және қаржылық салдарлармен жасалмаған деп тану тәуекелін тудырады.

МЖӘ туралы заңда көрсетілген міндетті шарттар шарттың жұмысы, жобаны іске асыру үшін қажетті болып табылады, бірақ олардың болмауы шартты жасалмаған деп тануға әкеп соқпайды. Соған қарамастан, тараптар осы шарттар бойынша бір-бірінен келісімге қол жеткізуді талап етуге құқылы және мұны істеуге міндетті.

Шарттың объектісі мен нысанасы

МЖӘ шартының мәні, әдетте, екі негізгі компонентті қамтиды:

1. МЖӘ объектісі-құрылуы (нөлден тұрғызылуы), реконструкциялануы, жаңғыртылуы немесе күрделі жөндеу жүргізілуі қажет инфрақұрылым объектілері (мысалы, жаңа автомобиль жолы, аурухана, мектеп, сумен жабдықтау жүйесі) және халыққа қажетті тауарларды, жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді өндіру үшін пайдалануды жүзеге асыру.

МЖӘ объектісін сипаттау кезінде келесі талаптарға назар аудару керек

1) құрылысқа арналған жер учаскесі, сондай-ақ қажетті инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылым (әдетте-мемлекеттік әріптестің жауапкершілік саласы);

2) МЖӘ жобасын іске асыру үшін қажетті өзге де мүлік. Бұл, әсіресе, пайдалы ресурсы МЖӘ шартының мерзімінен аз жабдықтау, жарақтандыруға, бағдарламалық қамтамасыз етуге қатысты. Мұндай жабдықтау қойылатын талаптарды, меншік құқығының пайда болуы мен тоқтатылуын, ауыстыру тәртібін реттеу қажет.

2. Тараптардың іс-әрекеттері мен міндеттемелері (жұмыстар мен қызметтер): объектіге қатысты жекеше әріптес орындауға міндеттенетін нақты іс-қимылдардың тізбесі, сондай-ақ мемлекеттік әріптестің міндеттемелері.

• Жекеше әріптестің міндеттемелері мәміле құрылымынан туындайды және МЖӘ объектісін пайдалана отырып қаржыландыру, жобалау, құрылыс, пайдалану, техникалық қызмет көрсету, белгілі бір қызметтер көрсетуді қамтуы мүмкін.

• Мемлекеттік әріптестің міндеттемелері: жобалау құжаттамасын, жер учаскесін ұсыну, құқықтық режимді қамтамасыз ету, өтемақылар, сыйақылар, мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну (егер көзделсе), нәтижелерге мониторинг пен қабылдауды жүзеге асыру.

Көптеген басқа азаматтық-құқықтық шарттардан айырмашылығы, мұнда зат көбінесе тауарды беруге немесе белгілі бір жұмысты орындауға дейін азаяды, МЖӘ шартының мәні **кешенді болып** табылады. Ол бірнеше қызмет түрлерін (инвестициялық, құрылыс, операциялық) біріктіреді және әлеуметтік маңызды мақсаттарға жетуге бағытталған.

Затты және барлық ілеспе әрекеттерді нақты анықтамайынша, МЖӘ шарты жасалған деп есептелмейді.

Қаржылық шарттар мен есептеу тетіктері

• **Қаржыландыру көздері:** жекеше әріптестің меншікті және қарыз қаражаты, ортақ қаржыландыру.

• **Төлем тетігі:** кім төлейтіні анықталады - түпкілікті пайдаланушы (тарифтер) немесе мемлекеттік әріптес (қолжетімділік үшін ақы).

• **Қаржылық модель:** тарифтерді/төлемдерді есептеу тәртібі, индекстеу, инвестициялардың қайтарымдылығына кепілдік.

Тәуекелдер мен жауапкершілікті бөлу

Бұл бөлім тараптардың алдын-ала анықталған тәуекелдерді қалай басқаратынын егжей-тегжейлі көрсетеді. Тәуекелдерді нақты бөлу болашақта дау-дамайды болдырмауға көмектеседі.

Сонымен қатар, тәуекелдер картасын және/немесе тәуекелдер матрицасын шартқа енгізу тәуекелдерді басқару шарасы болып табылмайды. Мысалы, уақытылы қаржылық жабу тәуекелін жекеше әріптес көтеретінін көрсету жеткіліксіз.

Шартта осы тәуекелді басқару құралдары көрсетілуі тиіс: жекеше әріптестің белгіленген мерзімде кредиттік шарттар жасасу, кредиттер алу, меншікті капиталды енгізу, сақтандыру шарттарын жасасу, қаржылық жабу жөніндегі міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету міндеті. Шарттың күрделілігі мен ауқымына байланысты онда кезең-кезеңімен қаржыландыру, сондай-ақ жекеше әріптестің немесе оның құрылтайшыларының резервтерді, қорларды және өзге де тетіктерді қалыптастыруы көзделуі мүмкін.

Міндеттерден басқа, осы тәуекелді басқару жүйесі жеке әріптестің орындалу кестесі мен есеп беру тәртібін, мемлекеттік әріптес тарапынан мониторингті, тиісінше орындамағаны үшін санкцияларды, одан түсетін пайданы бөлуді қоса алғанда, қайта қаржыландыру жөніндегі іс-шараларды, қаржыландыру шарттарын өзгерту мүмкіндігі мен шектерін, шешімдер қабылдау тәртібін қамтитын болады.

Тараптар жобаны басқару құралы болып табылатын кредиторлармен тікелей келісім жасасуды көздеуі мүмкін.

Шартта көрсетілген барлық шарттардың жиынтығы осы тәуекелді басқаруды білдіреді.

Жобаны іске асыру мерзімдері мен кезеңдері

МЖӘ шартының кестесіне мыналар кіреді

- 1) жобалау, салу, пайдалануға беру және операциялық қызмет кезеңдері;
- 2) бақылау нүктелері - белгілі бір нәтижелерге қол жеткізуге болатын күндер.

Шарттың жалпы мерзімі 30 жылдан аспауы тиіс.

Сонымен қатар, осы мерзімде және орындау кестесіне мыналар енгізілуі тиіс екенін ескеру керек:

- алдын ала талаптарды орындау кезеңдері (жоба бойынша құжаттамамен алмасу, өкілеттіктер мен құзыреттерді растау, арнайы құрылған компанияны тіркеу, қамтамасыз етуді ұсыну, орындалуына шарттың негізгі бөлігін орындауға көшу байланысты өзге де талаптар);

- МЖӘ объектісіне меншік және/немесе иелік ету, пайдалану, билік ету құқықтарын беру кезеңі (көбінесе Тараптар бұл рәсімдерге жеткілікті уақыт бөлмейді, бұл реттелмеген мәселелердің туындауын тудырады, мысалы, осындай кезеңдерде объектіні ұстау ауыртпалығына байланысты);

- жобадан шығу кезеңі (төменде қараңыз).

МЖӘ шартының мерзімі тараптардың бірінің талабы бойынша сот немесе төрелік шешімі негізінде ұзартылуы мүмкін, мынадай жағдайларда:

- 1) еңсерілмейтін күш мән-жайларының туындауы нәтижесінде МЖӘ жобасын кідірту немесе тоқтата тұру;

- 2) мемлекеттік әріптестің және (немесе) мемлекеттік органдардың әрекеттері немесе әрекетсіздігі нәтижесінде МЖӘ жобасын тоқтата тұру;

- 3) мемлекеттік әріптес шартта көзделмеген талаптарды қою нәтижесінде МЖӘ жобасын іске асыруға байланысты шығыстардың ұлғаюы.

Бұл ретте, мерзім МЖӘ шартының өзге шарттар сияқты талабы болып табылады және заңнамада белгіленген тәртіппен шартқа қосымша келісім жасасу арқылы тараптардың келісімі бойынша өзгертілуі мүмкін.

Қызметтердің тиімділігі мен сапасына қойылатын талаптар

Нысан мен көрсетілетін қызметтер сәйкес келуі тиіс нақты және өлшенетін көрсеткіштер (KPI). Бұл сапа стандарттары, қол жетімділік деңгейі, апатқа жауап беру уақыты және т. б. болуы мүмкін.

Стандарттар ақауларды жоюдың уақытша шараларының рұқсат етілуін қамтуы мүмкін, бірақ олар уақытша шараларды тиісті шараларға ауыстыру тәртібін қамтуы керек.

Мысалы, МЖӘ объектісі - мектеп оқушыларын тасымалдайтын автобус паркі. Автобустың бұзылуына байланысты жекеше әріптес қызметтің үздіксіздігін қамтамасыз ету мақсатында шарт талаптарына (мысалы, түсі, үлгісі, отырғызу орындарының саны бойынша) сәйкес келмейтін, бірақ қызмет көрсетудің негізгі талаптарына балалар санына, қауіпсіздікке, уақыт пен санитарлық талаптарға сай келетін жалға алынған автобусты пайдалануы мүмкін.

Шартта мұндай уақытша ауыстыруды (ақауды жоюға немесе жаңа автобус сатып алуға қажетті мерзім) 7 күнге дейінгі уақыт ішінде рұқсат етеді. Егер көрсетілген мерзімде жекеше әріптес жалға алынған машинаны шарт талаптарына сәйкес келетін автобусқа ауыстыруды қамтамасыз еткен жағдайда, мемлекеттік әріптес қызметтерді көрсетуді тиісінше, KPI қолжеткізілді деп санайды.

Дауларды шешу туралы ережелер

МЖӘ шарттарында дауларды шешу рәсімдерін айқындау қажет. Бұл ретте, МЖӘ-нің барлық жобалары әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешуге бағытталғанын, оларды іске асыруды тоқтата тұру немесе тоқтату қоғамдық резонанс тудыруы мүмкін екенін назарға ала отырып, әріптестер жобаны жалғастыру, тұтынушылардың мүдделеріне нұқсан келтірместен мәселелерді реттеу үшін оларға байланысты барлық шараларды қабылдауы тиіс.

МЖӘ туралы заңда шарттарда дауларды сотқа дейін реттеу тетіктері болуға тиіс екендігі нақты көрсетілген.

Дауларды сотқа дейінгі реттеу **талап қою тәртібін** (ресми талап қоюдың бағыты, дәлелдеу, дауласу, қанағаттандыру тәртібі), **келіссөздерді** (шақыру рәсімі, регламент, шешімдер қабылдау тәртібі), сондай-ақ **тәуелсіз техникалық сарапшыны** тарту (тарту, ақы төлеу тәртібі, тараптардың өзі қабылдаған шешімді тану) немесе **медиация** (бейтарап делдалдың шешімі) сияқты **баламалы әдістерді** қамтиды). Бұл тетіктер жанжалды сотқа жүгінгенге дейін шешуге, тараптардың уақыты мен шығындарын қысқартуға, иссалы шешім табуға мүмкіндік береді.

Дауды шешудің соңғы мүмкіндігі-сот немесе төрелік. МЖӘ шарттарында жекеше әріптес немесе оның құрылтайшысы (қатысушысы) ретінде резидент еместер қатысатын жағдайда, тараптар АХҚО төрелігіне немесе халықаралық төреліктергі жүгінуді де қарастыруға болады.

Жалпы юрисдикция соттары дауды ҚР Азаматтық іс жүргізу кодексінде көзделген тәртіппен қарауды жүзеге асырады. Төреліктер істерді өз регламенттеріне сәйкес қарайды. Процестер бәсекелестік және тараптардың тең құқықтары қағидаттарына негізделген.

Соттардың да, төреліктердің де шешімдері бірдей міндетті заңды күшке ие, атқару парағының негізінде мәжбүрлеп орындауға жатады. Соттар мен төрешілер өз шешімдерінде тәуелсіз.

Азаматтық соттардың төрелік соттан сапасы жаңынан айырмашылығы соттар кез келген азаматтық істерді қарауға міндетті кәсіби, жоғары білікті заңгерлер болса, ал төрешілер, әдетте, белгілі бір салада еңбек өтіліне негізделген мамандануы бар және нақты бағыттағы дауларды қарастыруында болуы мүмкін:

Тараптар шартта олар үшін ең қолайлы қарау түрін айқындауға тиіс.

Төрелік ескертпе салалық мемлекеттік органның келісімі болған кезде шартқа енгізілуі мүмкін.

Тараптар алдыңғы итерацияда нәтижеге қол жеткізілмеген жағдайда кезең-кезеңімен қолданылуы керек келіспеушіліктерді шешудің бірнеше әдісін таңдай алады: мысалы, хат алмасу немесе шағым жіберу, келіссөздер, сот немесе төрелік.

Сондай-ақ, шартта сотқа дейінгі кезеңде тек тәуелсіз техникалық кеңесші/сарапшы шешетін мәселелер шеңбері айқындалуы мүмкін, ал қалған мәселелер

шағымдар мен келіссөздерді қолдану арқылы реттелетін болады. Ерекшеліктеріне байланысты бірнеше кеңесшілер таңдалуы мүмкін: техникалық, фискалдық және т.б.

Дауды шешудің таңдалған әдісі тараптардың шығындарының азды-көпті өсуіне әкелетінін және сайып келгенде жобаның қымбаттауына әкелуі мүмкін екенін ескеру керек. Алайда, жобаның бұзылуымен байланысты беделді және қаржылық тәуекелдер мұндай шығындардан едәуір асып түсуі мүмкін. Тараптар ұқсас жобаларды іске асыру тәжірибесінің болуына (тәжірибе неғұрлым жоғары болса, дау-жанжалдардың туындау және оларды келіссөздер арқылы шеше алмау тәуекелі соғұрлым төмен), шартта көзделген мониторинг жүйесі мен тәуекелдерді басқару жүйесінің сапасына (дау-жанжалдар тәуекелін азайту сапалы басқаруға, жобадағы тәуекелдерге уақтылы әрекет етуге және қамтамасыз ету шараларының болуына байланысты), жобаның құнына және өзге де елеулі шарттарға сүйенуі тиіс.

Шартты өзгерту және бұзу жағдайлары

Заңда өзгертуге болмайтын жағдайлар, сондай-ақ басқа шарттарды өзгерту тәртібі-келісу, сараптама жасау, қосымша келісім жасасу қажеттілігі айқындалған.

Осыған қарамастан, тараптар МЖӘ шартында өзгерістер енгізу рәсімін, қаржы жағдайларын түзетуді есептеу шектері мен әдістемесін айқындай алады.

Барлық қосымша келісімдер қазынашылық органдарында тіркелуі керек, бұл олардың күшіне енуінің шарты болып табылады.

Жобадан шығу

МЖӘ шартындағы жобадан шығу кезеңін реттеу (кейде «off-boarding», «termination period» немесе «transfer provisions» деп аталады) — бұл инфрақұрылым объектісінің мемлекеттік әріптестікке немесе жаңа операторға шарттың қолданылу мерзімінің соңында немесе ол мерзімінен бұрын бұзылған жағдайда бірқалыпты өтуін қамтамасыз ететін маңызды бөлім.

Бұл процесс қызметтерді тоқтату тәуекелдерін азайту, объектіні тиісті жағдайда ұстау және екі жақтың да мүдделерін қорғау үшін егжей-тегжейлі реттелуі керек.

Шартта шығу кезеңі басталған кезде нақты жазылуы керек. Ол әдетте басталады:

- **Шарттың мерзімі аяқталған кезде:** шығу рәсімдері жоспарланған аяқталу күніне дейін белгілі бір мерзімде (мысалы, 12, 18 немесе 24 ай) автоматты түрде басталады .

- **Мерзімінен бұрын тоқтату кезінде:** рәсімдер тоқтату туралы хабарлама күшіне енгеннен кейін бірден басталады.

Реттеудің негізгі тетігі – жекеше әріптестің нысанды тапсырудың егжей-тегжейлі жоспарын әзірлеу және оны мемлекеттік әріптеспен келісу жөніндегі міндеттемесі болып табылады, бұл жоспар объектіні түгендеу тәртібін, бірлескен комиссиямен тексеру жүргізуді, ақау актісін жасауды және анықталған ақауларды жою тәртібін қамтуы тиіс. Тараптар мемлекетке берілетін барлық жылжымалы және жылжымайтын мүліктің тізімін жасауға, қабылдау-тапсыру актілерін дайындауы тиіс.

Шарт беру кезінде объект сәйкес келуі керек нақты стандарттарды белгілеуі керек:

- KPI шығу кезінде: беру кезінде объектінің жұмыс қабілеттілігі мен техникалық

жағдайының нақты көрсеткіштері анықталады.

- **Күрделі жөндеу бағдарламасы:** Жеке әріптес шарттың соңғы жылдарында барлық қажетті күрделі жөндеулер мен жабдықтарды жаңартудың дәлелдерін ұсынуға міндетті, сондықтан объект берілгеннен кейін бірден үлкен инвестицияларды қажет етпейді.

- **Сәйкес келмегені үшін санкциялар:** Егер объект белгіленген стандарттарға сәйкес келмесе, мемлекеттік әріптес төлемдердің бір бөлігін ұстап қалуға немесе жекеше әріптеспен өз есебінен қажетті жұмыстарды жүргізуді талап етуге құқылы.

Мүліктік құқықтарға не жататынын ұмытпау керек:

- қолданыстағы қосалқы мердігерлік және коммуналдық шарттар бойынша құқықтар мен міндеттерді беру (мысалы, ресурстарды ұсынушылармен, клинингтік компанияларымен жасалған шарттар);

- техникалық, қаржылық, құқықтық құжаттаманы, клиенттердің/пайдаланушылардың дерекқорларын, бағдарламалық қамтамасыз етуді және лицензияларды беру;

- мемлекеттік әріптестің немесе жаңа оператордың атына қажетті лицензиялар мен рұқсаттарды қайта ресімдеуді қамтамасыз ету.

Жобадан шығу рәсімдеріне тараптардың негізгі қызметкерлерді жаңа операторға немесе мемлекеттік әріптеске (қолданылатын жағдайда) беру жөніндегі міндеттемелері, сондай-ақ берілетін жабдықпен жұмыс істеуге рұқсат алу үшін талап етілетін ісін жалғастырушы мамандарды оқыту және сертификаттау бойынша шаралар енгізілуі тиіс.

Шығу кезеңінде барлық **қаржылық мәселелерді** реттеу қажет:

қорытынды есеп айырысу: есеп айырысуларды, барлық қарыздар мен қарыз сомаларын төлеуді соңғы салыстыру рәсімі;

мерзімінен бұрын бұзылған кездегі өтемақылар: белгілі бір тараптың кінәсінен шартты мерзімінен бұрын бұзған кезде өтемақыны (мысалы, өтелмеген капиталды қайтару, тиімділік сыйлықақылары, айыппұлдар) есептеу формуласын нақты белгілеу қажет.

Жобадан шығу кезеңін дұрыс реттеу халыққа қызмет көрсетудің үздіксіздігін қамтамасыз етеді және екі тараптың да инвестицияларын қорғайды.

МЖӘ шартының жобасын әзірлеу кезіндегі ұсынымдар

- **Екіұштылықтан аулақ болу керек:** тұжырымдар, әртүрлі түсіндіруге жол бермейтіндей, барынша нақты және дәл болуы тиіс.

- **Үлгілік нысандарды (негіз ретінде):** бағдарламалық МЖӘ шеңберінде бекітілген үлгілік шарттарды, үлгілік шарттарды және халықаралық практиканың ұсынымдарын (Юнситрал, FIDIC, т.б.), Қазақстандық МЖӘ орталығының шарт конструкторын, өзге де үлгілік жобаларды пайдалануға болады. Оларды белгілі бір жобаға бейімдеу арқылы бастапқы нүкте ретінде пайдалануға болады.

- **Білікті сарапшыларды тарту:** МЖӘ шартын әзірлеу Заңтану, қаржы, техника және МЖӘ жобаларын басқаруда терең білімді қажет етеді. Кеңесшілерді тарту міндетті.

- **Кредиторлардың мүдделерін ескеру керек:** жекеше әріптес әдетте қарыз қаражатын тартады. Шартта олардың мүдделерін қорғайтын және проблемалар туындаған жағдайда инвестициялардың қайтарылуына кепілдік беретін ережелер болуы

керек, бұл жобаның банкбилитін арттырады.

МЖӘ шартын әзірлеу - бұл мемлекеттік мүдделерді қорғау мен жеке инвестор үшін коммерциялық тартымдылықты қамтамасыз ету арасындағы тепе-теңдікті талап ететін күрделі процесс. Сапалы пысықталған шарт ұзақ мерзімді және өзара тиімді әріптестіктің кепілі болып табылады.

Сараптама және конкурстық құжаттаманы келісу

Конкурстық құжаттаманың жобаларын әзірлеу аяқталғаннан кейін заңнамада көзделген міндетті сараптамалар мен келісулерден өтеді.

Нарық тарапынан да, мемлекеттік органдар тарапынан да ең жиі айтылатын күтулердің бірі – конкурстық құжаттама жобаларын келісу рәсімдерін қысқарту.

Алайда, осы жобаға бастамашы болған конкурсты ұйымдастырушыға белгілі бір салада ғана өкілеттік берілгенін және ол заңнамаға байланысты өз құзыретінен шыға алмайтынын түсіну керек.

Бұл ретте МЖӘ туралы Заңға сәйкес мемлекеттік әріптес жекелеген мемлекеттік орган емес, **Қазақстан Республикасы** болып табылады.

Аталған ереже жобаның мазмұнына толық сәйкес келеді, өйткені оны іске асыру үшін мемлекеттік әріптес өзіне тиісті келесілер бойынша міндеттемелерді қабылдайды.

міндеттемелер	жер учаскесінің	жер қатынастары	құзыреттілік саласы
	жобалық құжаттама	сәулет және қала құрылысы	
	зияткерлік меншік объектілері	әділет + салалық реттеу	
	коммуникациялар жүргізу	ТКУШ	
	объектіні уақытша пайдалануға беру және меншікке қабылдау	мемлекеттік мүлік	
	тікелей қабылдайды бюджеттік міндеттемелер	бюджеттің атқарылуы	
	Мемлекеттік кепілдік пен кепілдік береді	бюджетті жоспарлау және орындау	
	тұтыну кепілдіктері	салалық реттеу, бюджеттің атқарылуы	
	мемлекеттік қолдаудың өзге де шараларын көрсетеді	табиғи монополияларды, ұлттық және қоғамдық қауіпсіздікті реттеу және т. б.	

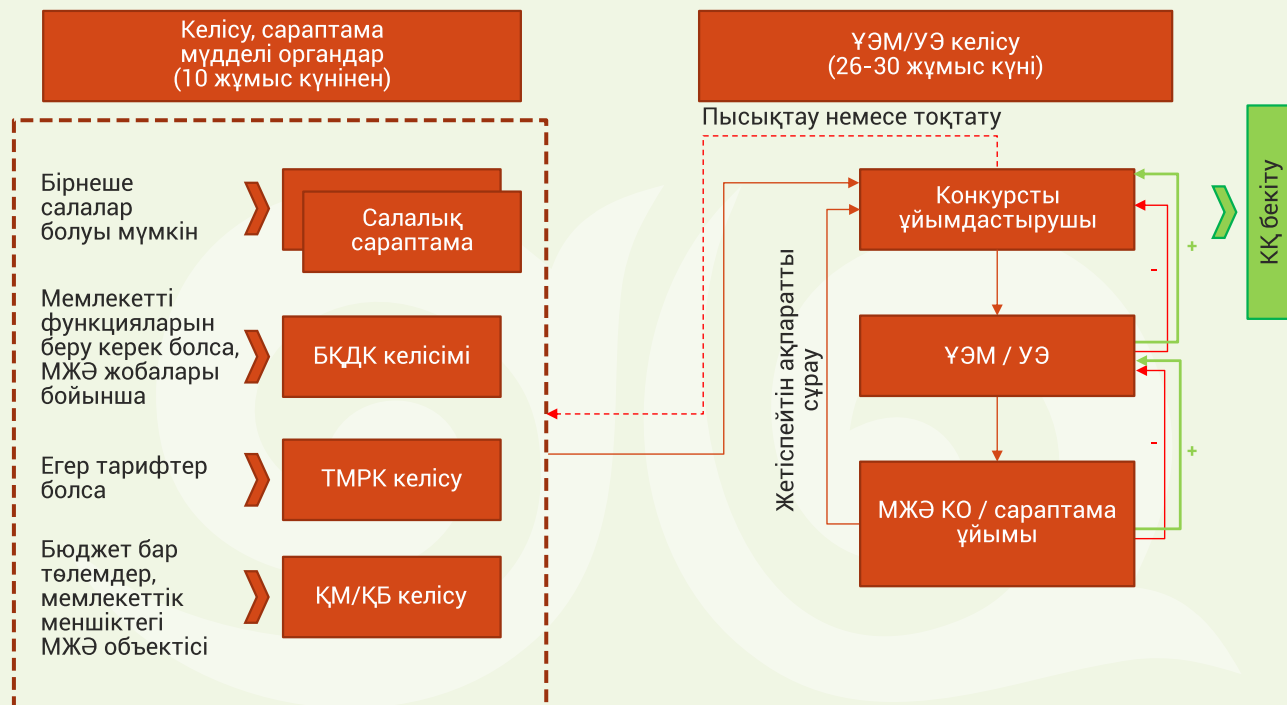
Келтірілген міндеттемелер тізбесі толық емес, алайда тіпті осының өзі құзыретінің шектеулігін ескере отырып, жекелеген мемлекеттік органмен жеке дара қабылдана алмайды.

Бұл білім басқармасының басшысы МЖӘ шартына қол қойған кезде мемлекеттік әріптес те, жеке тұлға да оның уақтылы және толық көлемде орындалатынына сенімді болуға тиіс дегенді білдіреді. Демек, жоба барлық мүдделі мемлекеттік органдар тұрғысынан талдануы керек, оның шешімдері оның орындалуына байланысты.

МЖӘ қағидаларына сәйкес конкурстық құжаттама жобасы салалық сараптамадан, бюджетті атқару органдарында (мемлекеттік міндеттемелер және мемлекеттік меншік құқықтары мәселелері бойынша), егер жобада тарифтік реттеу көз-

делген болса, табиғи монополияларды реттеу саласындағы органда келісуден өтеді. Сондай-ақ ҚР ҰЭМ/экономика басқармасында келісу, оның шеңберінде тартылған сарапшылардың экономикалық сараптамасы жүзеге асырылады.

FAQ

Құжаттама жобасын бір уақытта бірнеше мемлекеттік органдарға келісуге және сараптамаға жіберуге бола ма?

Тікелей тыйым жоқ. ҰЭМ / экономика және экономикалық сараптама басқармасының келісімін қоспағанда, өйткені конкурстық құжаттама жобасына бұрын берілген барлық қорытындылар мен келісімдер қоса берілуі тиіс. Алайда, келісудің алдыңғы кезеңінде құжаттарды бір мезгілде қарауға жіберу орынды емес, өйткені аталған органдар ескертулер берулері мүмкін, оларды жою кезінде барлық органдармен қайта келісу қажет болады. Мүмкін, бұл рәсімдердің мерзімін ұзартуға ғана әкелуі мүмкін.

Қорытындылай келе, мемлекеттік органдардың оң келісімі мен сараптамалық қорытындылары жоба бойынша қабылданған барлық шешімдердің объективтілігі мен заңдылығын ғана емес, сонымен қатар іске асырудың бастапқы және кейінгі кезеңдерінде МЖӘ жобасын саяси қолдаудың өзіндік нысаны болып табылатынын атап өткен жөн.

Салалық сараптаманың негізгі міндеті - МЖӘ жобасын саланың ағымдағы проблемалары тұрғысынан оның өзектілігі, іске асырылуы және тиімділігі тұрғысынан бағалау. МЖӘ жобасы осы проблемалардың барабар шешімі болып табылатынын және мемлекеттік жоспарлау жүйесінің стратегиялық құжаттарына сәйкес келетінін растау.

Салалық сараптама шеңберінде:

- Қажеттіліктің негіздемесі: нарықтың (саланың, аймақтың) ұсынылатын тауарларға, жұмыстарға немесе қызметтерге сұранысын растау, сондай-ақ жобаның нақты түпкілікті нәтижесінің болуы.

- Іске асырудың орындылығы: МЖӘ жобасының техникалық күрделілігі мен бірегейлігін талдауды қоса алғанда, ұсынылған схема бойынша іске асырылуы мен тиімділігін бағалау.

- Жекеше әріптес пен түпкілікті тұтынушылардың мүдделерінің теңдігін ескере отырып, жобаны іске асырудың баламалы тәсілдерін қарастыру.

- Сценарийлік модельдеу: МЖӘ жобасын іске асыру жағдайында да, ол болмаған жағдайда да саладағы өзгерістерді болжау.

- Экономикалық тиімділік пен пайданы талдау: пайданы бөлуді, мультипликативті әсерді, халық үшін құндылықты бағалау, сондай-ақ қаржыландыру көздерін, мемлекеттік қолдау мен баға шешімдерін талдау.

- Техникалық аспектілері: технологиялық және техникалық шешімдерді, сондай-ақ объектінің жоспарланған физикалық параметрлері мен сипаттамаларын сараптау.

- Құрылысқа байланысты жобалар үшін МЖӘ объектісі компоненттерінің оңтайлылығын, жеткіліктілігін және құнын бағалау жүргізіледі.

Жоғарыда айтылғандардан бөлек, **салалық сараптаманың маңыздылығы** мынада: кейінгі барлық келісу рәсімдері мен экономикалық сараптама жобаның барлық техникалық параметрлері, орындылығы және негізгі қаржы-экономикалық бастапқы деректері негізгі мүдделі тараптардың күтуіне сай келеді, негізделген және мақсатқа сай деп есептеу ұйғарымына негізделіп жүргізіледі, бұл ретте жобаның салалық тұрғыдан іске асырылу мүмкіндігі мен өміршеңдігі алғышарт ретінде қабылданады.

Экономикалық сараптама

Сараптама шеңберінде мынадай аспектілер бойынша бағалау жүргізіледі:

- **Құқықтық сәйкестік:** конкурстық құжаттаманың Қазақстан Республикасының МЖӘ саласындағы қолданыстағы заңнамасына сәйкестігін тексеру.

- **Экономикалық негіздеме:** техникалық-экономикалық негіздемені (ТЭН) немесе МЖӘ жобасының ақпараттық парағын талдау. Бұл бағалауды қамтиды:

- 1) мемлекеттік қолдаудың жоспарланған шаралары.

- 2) жекеше әріптестің шығындарды өтеу және кіріс алу көздері.

- 3) ҚР Бюджет кодексінің талаптарына сәйкес белгіленген лимиттер шегінде мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау мүмкіндіктері.

- **Конкурс шарттары мен шарты:** конкурстық құжаттаманың талаптарын және МЖӘ шартының жобасын сараптау.

Сараптама нәтижелері бойынша конкурсты ұйымдастырушыға конкурстық құжаттаманы дайындау сапасын арттыру, МЖӘ жобасын басқаруды жақсарту, ілеспе тәуекелдерді басқару мақсатында ұсынымдар берілуі мүмкін.

ҰЭМ немесе Экономика басқармасы экономикалық сараптама нәтижелерін ескере отырып, тиісінше конкурстық құжаттама жобасын келісу немесе келісуден бас тарту туралы шешім қабылдайды.

Конкурстық шарттарды қалыптастыру

МЖӘ жобаларының ерекшелігі тәуекелдерді бөлу болып табылады, бұл объектіні құруды және оны пайдалануды, сондай-ақ олардың ұзақ мерзімділігін қамтитын шарттар мазмұнының кешенді сипатын анықтайды.

Сондықтан жеке әріптесті анықтау рәсімін ұйымдастыруға ерекше назар аударылады.

Үміткерлерге қойылатын конкурстық талаптар екі топқа бөлінеді: біліктілік іріктеу шеңберінде және конкурстық өтінімдерді бағалау кезінде қойылатын талаптар.

Біліктілік талаптары.

Біліктілік іріктеудің негізгі міндеті - МЖӘ шартын жасасу үшін құзыреттердің ең төменгі қажетті деңгейін анықтау. Нақты критерийлер жеке әріптестің шарт шеңберінде қызметті жүзеге асыру үшін құқықтық негіздердің немесе қажетті ресурстардың болмауына байланысты жобаның сәтсіздік қаупін азайтуға көмектеседі.

Экономикалық дамыған елдердің тәжірибесінде МЖӘ жобасының объектісіне ұқсас жобаларды басқарудың немесе іске асырудың жеткілікті тәжірибесінің болуы сияқты біліктілік критерийі де қолданылады.

Салыстырмалы түрде белсенді емес, қанықпаған инвестициялық нарығы бар, сондай - ақ жекелеген салалардағы жобалар ұқсастықтарының жеткілікті үлкен үлгісі жоқ Қазақстанда тәжірибе критерийін бағалау ретінде-үздік конкурстық өтінімді анықтау үшін пайдалану ұсынылады.

Техникалық жағынан күрделі денсаулық сақтау объектілерінің құрылысы да ерекше болып табылады. Қазақстан Республикасының Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы кодексіне, Денсаулық сақтау объектілерін құруды және пайдалануды көздейтін ерекше маңызы бар жобалар бойынша қосымша (арнайы) біліктілік талабы техникалық жағынан күрделі денсаулық сақтау объектілерін салу немесе пайдалану жөніндегі тәжірибенің болуы болып табылады.

Бәсекелестікті қорғау мақсатында МЖӘ туралы заңда әлеуетті жеке әріптестерге қойылатын біліктілік талаптары тек заңдар (кодекстер) деңгейінде белгіленуі мүмкін екендігі бекітілген. Оларды бұйрықтармен, қаулылармен немесе конкурстық құжаттамамен толықтыруға, кеңейтуге жол берілмейді.

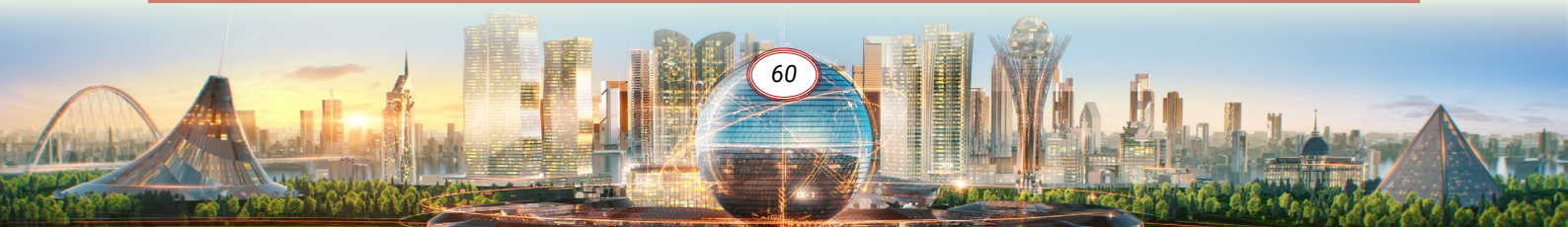
Біліктілік талаптарына сәйкестігін растау үшін конкурсқа әлеуетті қатысушылар Ұлттық экономика министрлігінің бұйрығымен және конкурстық құжаттамада айқындалған құжаттарды ұсынады.

Егер конкурсқа жобаны іске асыру үшін арнайы компания (SPV) құруға ниет білдірген инвесторлар қатысса, онда құрылтайшыларға біліктілік талаптары қойылады.

Құжаттар тізімінен басқа, конкурстық құжаттамада біліктілік пакеттерін беру және қабылдау, ашу тәртібін көрсету қажет. Барлық рәсімдер МЖӘ веб-порталы арқылы жүзеге асырылады.

FAQ

Өткен жылы екі заңды тұлғаны біріктіру арқылы қайта құру жүргізілді. МЖӘ жобасы бойынша конкурсқа біріккен әрбір қатысушы техникалық жағынан күрделі объектілерді салу бойынша оң тәжірибесі болған жағдайда, осындай жаңадан құрылған заңды тұлға қатыса ала ма? Егер екі

жыл өтпесе, қаржылық есептілік қай кезеңде ұсынылады?

Мүмкін. Жаңа заңды тұлға мемлекеттік тіркелген кезден бастап кезең үшін қаржылық есептіліктің түпнұсқасын ұсынуға тиіс. Еншілес ұйымдары бар ұйымдар негізгі ұйымның қызметі бойынша қаржылық есептілікке қосымша «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» ҚР Заңына не ҚЕХС сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасап, ұсынады.

КОНКУРСТЫҚ ӨТІНІМДЕРГЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ**1. Конкурстық өтінімдердің мазмұны, тәсілі, орны, ұсыну мерзімі және қолданылуы, сондай-ақ конкурстық өтінімді қамтамасыз етуді енгізу шарттары**

• **Өтінімнің мазмұны:** қажет болған жағдайда жобаның техникалық-экономикалық негіздемесін, қаржылық-экономикалық үлгісін, ұсынылған технологиялық шешімдерді, іске асыру кестесін, тәуекелдерді басқару жоспарын және МЖӘ шартының талаптары бойынша ұсыныстарды қоса алғанда коммерциялық және техникалық бөлімдері.

Немесе конкурстық құжаттаманың шарттарымен келісу. Әлеуетті жекеше әріптес өзгерте алмайтын шарттар.

Конкурстық құжаттамада конкурстық өтінімде өзгертілмейтін шарттар айқындалуға тиіс.

Мысалы, әдетте, объектінің қуаты, өйткені бұл параметр объективті қажеттілік пен техникалық мүмкіндіктерге байланысты. Жекелеген жағдайларда жобаның шарттарына байланысты қуаттың ұлғаю жағына қарай өзгеруі мүмкін.

FAQ

Конкурстық құжаттамада конкурстық өтінімде әлеуетті жекеше әріптестің инвестициялар мөлшеріне қатысты ұсынысы болуға тиіс екені анықталды. МЖӘ объектісінің құны конкурстық құжаттамада жарияланғаннан жоғары болуы мүмкін бе? Немесе құнын төмендету керек пе?

Конкурсты ұйымдастырушы жобаны әзірлеу және құрылымдау кезінде қаржылық-экономикалық модельді есептеп, жобаның бюджеттік тиімділігі мен коммерциялық өміршеңдігін анықтады. Болашақта жобаның осы шарттары уәкілетті органдармен келісіліп, сараптамамен расталды. Егер жоба инвестициялық шығындарды өтеу немесе бірлесіп қаржыландыру түріндегі мемлекеттік міндеттемелерді көздесе, онда инвестициялардың болжамды көлемін ұлғайту бюджеттік тиімділіктің жоғалуына әкеп соғуы мүмкін, жоба мемлекеттік міндеттемелер лимитінен асып кетуі мүмкін және т. б.

Мұндай шешім қабылдаған кезде конкурсты ұйымдастырушы мүдделі мемлекеттік органдардың келісімінсіз жобадағы инвестициялық шығындарды ұлғайта отырып, өкілеттіктерден асып кету тәуекелін өзіне қабылдайды.

Конкурс құжаттамасына мұндай ықтималдық алдын ала енгізілген жағдайларды қоспағанда, өзге шарттарда инвестициялар көлемінің ұлғаюы жобаны іске асыруға оң әсер етуі мүмкін – егер тікелей мемлекеттік міндеттемелер болмаса және/немесе нысан жеке меншік ретінде қалса, және/немесе жеке әріптес сұраныс

тәуекелін өзіне алса, сондай-ақ басқа да жағдайларда.

Конкурсты ұйымдастырушы құжаттаманы әзірлеу кезінде ықтимал тәуекелдердің шектерін есептеп, уәкілетті органдармен келісуге, шарттарда инвестициялар мөлшерінің өзгеру мүмкіндігі мен шектерін тікелей және біржақты көрсетуге тиіс.

• **Конкурстық өтінімді ұсыну тәсілі мен мерзімдері:** қазіргі уақытта конкурстық өтінімдер МЖӘ веб-порталы арқылы ұсынылады. Конкурстық шарттарда өтінімдерді қабылдаудың басталу және аяқталу күні мен уақыты (мерзімі) нақты жазылады, өйткені бұл айтарлықтай заңды мәні бар. Көрсетілген мерзімнен кейін келіп түскен өтінімдер қабылданбайды. Сондай-ақ өтінімнің қолданылу мерзімі (қатысушы өз ұсынысын кері қайтарып ала алмайтын кезең) көрсетіледі.

• **Өтінімді қамтамасыз ету:** қатысушының ниетінің маңыздылығына кепілдік беру туралы талап белгіленеді. Анықталады:

1) **қамтамасыз ету көлемі:** жоба құнының 0,1 пайызы;

2) **нысан:** көбінесе бұл банктік кепілдік немесе арнайы қазынашылық шотына ақша салу туралы төлем тапсырмасы;

3) **мерзімі:** өтінімнің қолданылу мерзімінен кем емес. Өтінім мерзімі ұзартылған жағдайда, қамтамасыз ету мерзімі де ұзартылуы тиіс;

4) **ұстап қалу/қайтару жағдайлары:** қамтамасыз ету қайтарылатын жағдайлар (мысалы, жеңімпазбен шартқа қол қойылғаннан кейін) немесе ұсталатын жағдайлар (мысалы, өтінімді жарамдылық мерзімі аяқталғанға дейін қайтарып алған кезде немесе жеңімпаз шартқа қол қоюдан бас тартқан кезде).

2. Валютаны (валюталарды) көрсету, конкурстық өтінімді ұсыну тіліне қойылатын талаптар. Бұл тармақ халықаралық жобаларды бағалау кезінде біркелкілікті және резидент участистердің қатысуын қамтамасыз етеді:

Жобаның валютасы: Жобаның барлық қаржылық параметрлері: инвестициялық және операциялық шығындар, кірістер, мемлекеттік қолдау көлемі көрсетілуі тиіс негізгі валюта айқындалады. Ұсынылатын валюта-қазақстандық теңге, өйткені бұл валютада жобаны жоспарлау жүзеге асырылды. Бұл ретте, егер ұсынылған құжаттар жарияланған валютаға сәйкес келмеген жағдайда, конкурсты ұйымдастырушының барлық өтінімдерге бірыңғай валюта бағамын белгілі бір күнге (мысалы, конверттерді ашу күні) қолдану құқығын көрсету ұсынылады. Мұндай шарт өтінімдерді салыстыру үшін тең шарттарды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Тілдік талаптар: конкурстық өтінім ұсынылуы тиіс тілдер көрсетіледі. Бірнеше қолданылатын тіл белгіленген жағдайда, егер мәтіндер арасында алшақтықтар туындаса, дауларды болдырмау үшін құжаттардың қай тілдегі нұсқасы басым күшке ие болатынын айқындау қажет. Бастапқыда шет тілдерінде жасалған құжаттардың нотариалды куәландырылған аудармасына қойылатын талаптар белгіленуі мүмкін.

3. Конкурстың елеулі шарттары (келіссөздер барысында өзгертуге жатпайтын шарттар)

Бұл жобаның негізгі параметрлерінің ашықтығы мен мызғымастығына кепілдік беретін байқаудың «қызыл сызықтары»:

• **Конкурстың мәні:** МЖӘ объектісін құру және пайдалану жөніндегі тараптар-

дың міндеттемелерін нақты айқындау, оның мақсаты мен негізгі сипаттамалары.

- **Негізгі техникалық параметрлер:** объектіге қойылатын негізгі техникалық талаптар (қуат, өнімділік, өткізу қабілеті).

- **Іске асыру мерзімдері:** құрылысты (салудың) бақылау нүктелері және МЖӘ шартының жалпы ұзақтығы.

- **Мемлекеттік қолдаудың ең жоғары (шекті) мөлшері:** мемлекет тарапынан міндеттемелердің тіркелген сомасы немесе лимиті.

- **Тарифтер (егер қолданылса):** жекеше әріптес асыра алмайтын түпкілікті тұтынушылар үшін тауарларға/қызметтерге шекті немесе базалық тарифтер.

4. Үздік конкурстық өтінімді айқындау критерийлерінің сипаттамасы

Бұл бөлімде жеңімпазды таңдау үшін өтінімдерді бағалау және саралау әдістемесі сипатталған. Критерийлер объективті және өлшенетін болуы керек:

- **Экономикалық тиімділік және қаржылық модель:** жобаның рентабельділігін, инвестор үшін сұралған кірістілік деңгейін, мемлекеттік қолдаудың сұралған көлемін, баға ұсыныстарының оңтайлылығын бағалау.

- **Техникалық сапа және инновация:** ұсынылған технологияларды талдау, олардың заманауи стандарттарға сәйкестігі, шешімдердің беріктігі мен сенімділігі.

- **Тәжірибе және біліктілік:** ұқсас жобаларды іске асыруда қатысушының тиісті тәжірибесін бағалау.

- **Тәуекелдерді басқару:** тәуекелдер матрицасын және оларды азайту және мемлекеттік және жеке әріптестер арасында бөлу бойынша ұсыныстарды әзірлеу сапасы.

- **Әлеуметтік-экономикалық әсері:** жобаның өңірге мультипликативтік әсерін бағалау (жұмыс орындарын құру, салық түсімдер, халық үшін көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру).

- **Балл/таразы жүйесі:** үздік өтінімді объективті анықтауға мүмкіндік беретін баллдарды қорытынды есептеу кезінде әрбір критерийдің үлес салмағы (маңыздылығы) көрсетіледі.

FAQ

1. Конкурстық өтінімде сәйкессіздік болып (мысалы, банк кепілдігін ауыстыру, мерзімдерін өзгерту, ҚЭМ қайта есептеу) оның мазмұнын өзгертуге болатындай жағдайда конкурстық өтінім қабылдана ма?

2. Мұндай жағдайда бұзушылықтарды жоюға сұрау салу жібермей-ақ, алдын ала қарау хаттамасына сәйкессіздікті тіркеу заңды ма (№52 Қағидаларға 12-қосымшаның нысаны бойынша)?

3. Мұндай өтінімді конкурстық құжаттамада көзделген критерийлер бойынша одан әрі бағалауға жол беріле ме, әлде оны қарау алдын ала қарау кезеңінде тоқтатыла ма?

«Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» Заңның 38-бабының 3-тармағына сәйкес әлеуетті жекеше әріптестің конкурстық (аукциондық) өтінімі мынадай жағдайларда қабылданбайды:

1) әлеуетті жекеше әріптес және (немесе) консорциумға қатысушы бұрын жекеше әріптесті айқындау жөніндегі және (немесе) сол бір лотқа қатысты осы конкурсқа (аукционға) қатысуға конкурстық (аукциондық) өтінім ұсынған;

2) конкурстық (аукциондық) өтінім жекеше әріптесті айқындау жөніндегі осы конкурсқа (аукционға) қатысуға конкурстық (аукциондық) өтінімдерді қабылдау мерзімі өткеннен кейін келіп түскен жағдайларда қабылданбайды.

Конкурстық (аукциондық) өтінім әлеуетті жекеше әріптестің мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасының конкурстық (аукциондық) құжаттамасында белгіленген талаптар мен шарттарға келісім білдіру нысаны болып табылады. («Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» Заңның 38-бабының 1-тармағы).

Бұдан басқа, МЖӘ қағидаларының 141-тармағының 3) тармақшасына сәйкес конкурстық комиссия конкурстық өтінімдерде қамтылған мәліметтерді нақтылау мақсатында конкурсқа қатысушылардың конкурстық өтінімдерін қарау кезінде жекеше әріптесті (комиссияны) айқындау үшін тиісті мемлекеттік органдарға, жеке және заңды тұлғаларға қажетті ақпарат беру туралы сұрау салулар жібереді.

Конкурстық өтінімдерде қамтылған мәліметтерді нақтылау шеңберінде енгізілген конкурстық өтінімнің мазмұнын өзгертуге немесе толықтыруға жол берілмейді.

Осылайша, егер өтінімнің конкурстық құжаттаманың талаптарына сәйкес келмеуі оның мазмұнын өзгерту арқылы ғана жойылуы мүмкін болса, комиссия оны қабылдамауы мүмкін деп есептейміз.

Бұл ретте МЖӘ жобасы бойынша конкурстық өтінімдерді алдын ала қарау хаттамасының нысанына (МЖӘ қағидасына 12-қосымша) сәйкес қарау «біліктілік талаптарына» және «конкурстық құжаттама талаптарына» сәйкестігіне жүзеге асырылады, сондай-ақ себептерін негіздей отырып, Конкурсқа қатысуға өтінімді қабылдамайды.

Сонымен қатар, Комиссия конкурсқа қатысушылардың конкурстық өтінімдерін қарау кезінде конкурстық өтінімдерді толықтығы және тиісті ресімделуі тұрғысынан зерделейді (МЖӘ қағидасының 141-тармағының 1) тармақшасы).

Осылайша, өтінімді алдын ала қарау не оны одан әрі бағалау сатысында қабылдамауға қатысты шешімді Комиссия қабылдайды.

Конкурстық шарттар

Біліктілік

- біліктілікке өтінім беру тәртібі
- әлеуетті жекеше әріптестердің қойылатын біліктілік талаптарына сәйкестігін растайтын құжаттарға қойылатын талаптар

Конкурстық өтінім

- конкурстық өтінімнің мазмұны, конкурстық өтінімдерді ұсыну тәсілі, орны, мерзімі және қолданысы, сондай-ақ конкурстық өтінімді қамтамасыз етуді енгізу шарттары;
- МЖӘ жобасының параметрлері көрсетілуі тиіс валютаны (валюталарды) және оларды салыстыру және бағалау мақсатында бірыңғай валютаға келтіру үшін қолданылатын валютаның (валюталардың) бағамын көрсету;
- конкурстық өтінімді ұсыну тіліне қойылатын талаптар;
- конкурстың елеулі шарттары, яғни келіссөздер барысында өзгерістер енгізуге жол берілмейтін шарттар;
- үздік конкурстық өтінімді айқындау критерийлерінің сипаттамасы

Конкурстық рәсімдер

- МЖӘ жобасының конкурстық құжаттамасының мазмұны бойынша түсініктеме алу тәсілдері;
- әлеуетті жекеше әріптестің конкурстық өтінімдерді ұсыну мерзімі аяқталғанға дейін өзінің конкурстық өтінімін өзгерту немесе кері қайтарғын алу құқығына нұсқау;
- конкурстық өтінімдері бар конверттерді ашу рәсімдері, орны, күні және уақыты

4. МЖӘ ЖОБАЛАРЫНЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТЕТІКТЕРІ

МЖӘ ЖОБАЛАРЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ТЕТІКТЕРІНІҢ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗЫ

Мемлекет тұрғысынан «қаржы тетіктері» ұғымы МЖӘ шартының талаптары бойынша күрделі шығындарды қоса қаржыландыруды және/немесе жеке әріптестің пайдасына сервистік төлемдерді, сондай-ақ тиісті талаптарды (мерзімдер, индекс-теу, түзетулер, шегерімдер және т.б.) ескере отырып, пайдаланушылардың төлемдерін қоса алғанда, мемлекеттік өтемақы немесе төлемдер қаражатын айқындауға жатады.

Бұдан басқа, салық салу ерекшеліктерін (бар болса), субсидияларды, преференцияларды, жеңілдіктерді (мысалы, АЭА немесе индустриялық аймақтарда МЖӘ жобасын іске асырған жағдайда) ескеру қажет.

Оларға сондай-ақ мемлекет тарапынан қатысудың басқа да әлеуетті түрлері: мемлекеттік емес қарыздар бойынша мемлекеттік кепілдіктер, инфрақұрылымдық облигациялар бойынша кепілгерліктер, кредиттік сапаны, меншікті және/немесе қарыз капиталын жақсарту үшін басқа да шаралар жатады.

МЖӘ жобасы бойынша болжамды таза келтірілген құнның (NPV) уақтылығы мен қол жетімділігі тұрғысынан мемлекеттік бюджеттен жекеше әріптестің пайдасына жоспарланатын төлемдер кестесі маңызды аспект болып табылады.

Яғни, бұл коммерциялық орындылықты талдауда, бағаның қол жетімділігін талдауда және қаражат жұмсау тиімділігін талдауда қолданылатын қаржылық механизмдер мен құралдар, олардың нәтижелері МЖӘ жобасының нарық үшін қаржылық іске асырылуын, тұрақтылығы мен тартымдылығын көрсетеді және сайып келгенде, оларды пайдалану арқылы жобаның оң NPV қамтамасыз етіледі.

Қаржылық тетіктерді дұрыс құрылымдау жобаларды инвесторлар үшін тартымды етеді және МЖӘ жобасының барлық қатысушылары, соның ішінде мемлекет пен жекеше әріптес үшін болжамды етеді.

Олар бойынша шарттар, олардың көлемін қоса алғанда, оларды пайдаланудың максималды тиімділігін, сондай-ақ тұтынушылар үшін бағаның қолжетімділігі мен орындылығын қамтамасыз ететіндей түпкілікті айқындалуы тиіс.

Сондай-ақ, мемлекеттік қолдаудың белгілі бір шараларын ұсыну үшін белгілі бір шарттардың, шектеулердің және лимиттердің болуын ескеру қажет (мысалы, меншік құқығы, қаржы тетіктерінің рұқсат етілген көлемі, лимиттер, ұсыну мерзімдері, МЖӘ шартының қолданылу мерзімдері және т.б.).

Қазақстанда МЖӘ жобалары бойынша халықаралық стандарттарға сәйкес келетін немесе оған жақын барлық негізгі қаржы тетіктері пайдаланылады, бұл МЖӘ нарығын Жергілікті, сондай-ақ шетелдік инвесторлар мен кредиторлар үшін неғұрлым түсінікті және болжамды етеді.

Осылайша, МЖӘ жобаларындағы қаржылық тетіктер мүмкіндік береді:

- жеке инвестицияларды тарту-мемлекеттік бюджетке түсетін жүктемені азайтады;
- мемлекет пен жекеше әріптес арасында тәуекелдердің бөлінуін теңестіру;
- инвестицияларды қайтарудың түсінікті көздері есебінен жобаның ұзақ

мерзімді тұрақтылығын қамтамасыз ету;

- жеке сектор тарапынан тиімділік пен инновацияларды ынталандыру;
- жобаның өмірлік циклін (жоспарлау, салу, пайдалану, қызмет көрсету) ескере отырып, қаржыландырудың болжамды моделін құру;
- қолдаудың икемді нысандарын ескеру-субсидиялар, кепілдіктер, жеңілдіктер, соның ішінде қайтару тетіктері (қол жетімділік үшін төлемдер және т. б.);
- қаржы ағындары мен міндеттемелердің ашықтығы мен бақылануын қамтамасыз ету.

МЖӘ жобасының коммерциялық өзін-өзі ақтауының жеткіліксіздігі оны экономикалық тұрғыдан мүмкін емес етпейді, өйткені ол айтарлықтай әлеуметтік-экономикалық әсерге ие болуы мүмкін.

Мұндай жағдайларда мемлекеттік қолдаудың қаржылық тетіктері бюджет және/немесе пайдаланушылар үшін бағаның қолжетімділігін де, жобаның қаржылық орындылығын да қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бұл өз кезегінде тәуекелдер мен міндеттемелерді теңгерімді бөлу арқылы жеткіліксіз коммерциялық тартымдылықты теңестіре отырып, МЖӘ жобаларына жеке инвестицияларды тартуға ықпал етеді.

МЖӘ ЖОБАЛАРЫНА МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚАТЫСУ НЫСАНДАРЫ, ТҮРЛЕРІ МЕН ШАРТТАРЫ, ОЛАРДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (МЖӘ ТУРАЛЫ ЗАҢНЫҢ 27-БАБЫ)

1. Қатысу нысандары

МЖӘ жобаларына мемлекеттің қатысу нысандары			
Жер учаскелерін беру мүмкіндігі	Мемлекеттік меншік объектілерін пайдалану құқығын беру	МЖӘ компаниясын құруға және оның қызметіне қатысу	МЖӘ объектісін инженерлік және көліктік коммуникациялармен қамтамасыз ету

жер учаскелерін беру – МЖӘ шартының бүкіл мерзіміне ҚР жер заңнамасына сәйкес өтеусіз жер пайдалану;

мемлекеттік меншік объектілерін пайдалану құқығын беру – МЖӘ шартының талаптары негізінде және оның қолданылу мерзімі шегінде;

МЖӘ компаниясын құруға және оның қызметіне қатысу – құзыреті шегінде мемлекет тарапынан көрсету (мысалы, активтердің жарғылық капиталына салым, лицензия, патент алуға жәрдемдесу, мемлекеттік органдарда құжаттаманы келісу және т. б. МЖӘ шартының талаптары негізінде);

МЖӘ объектісін инженерлік және көліктік коммуникациялармен қамтамасыз ету – МЖӘ объектісін оның шекарасына дейін қажетті инфрақұрылыммен (электр, жолдар, жылыту және т. б.) қамтамасыз ету аумағында МЖӘ объектісі орналасқан уәкілетті мемлекеттік органның (республикалық немесе жергілікті бюджет-құзырет деңгейіне байланысты) бюджет қаражаты есебінен жүзеге асырылуы болжанады;

ҚР заңнамасына қайшы келмейтін өзге де.

2. Мемлекеттік қолдау шаралары арқылы мемлекеттің қатысу нысандары

МЖӘ жобаларындағы мемлекеттік қолдау шараларының түрлері

МЖӘ жобаларын мемлекеттік қолдау түрлері					
Инфрақұрылымдық облигациялар бойынша кепілгерлік	Мемлекеттік емес қарыздар бойынша мемлекеттік кепілдіктер	зияткерлік меншік объектілеріне айрықша құқықтарды беру	Заттай гранттар беру	Мемлекеттің тұтыну кепілдіктері	Бірлесіп қаржыландыру

мемлекеттің инфрақұрылымдық облигациялар бойынша кепілгерлігі – ҚР БК және №52 бұйрыққа сәйкес, сондай-ақ ҚР Үкіметінің шешімі негізінде ұсынылады;

МЖӘ жобаларын қаржыландыру үшін тартылатын қарыздар бойынша мемлекеттік кепілдіктер – ҚР БК сәйкес және ҚР Үкіметінің шешімі негізінде ұсынылады;

зияткерлік меншік объектілеріне айрықша құқықтарды беру – мемлекетке тиесілі құқықтар тек мақсаттар үшін және МЖӘ жобасын іске асыру мерзіміне ғана беріледі;

заттай гранттар беру – кейіннен меншікке не жер пайдалануға өтеусіз бере отырып, МЖӘ жобасын іске асыру үшін Қазақстан Республикасының заңды тұлғасына уақытша өтеусіз пайдалануға берілетін не уақытша өтеусіз жер пайдалану құқығымен берілетін Қазақстан Республикасының меншігі болып табылатын мүлік;

мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын қоса қаржыландыру – мемлекеттің МЖӘ жобасына инвестиция түрінде бюджет қаражатын салуы;

мемлекеттің тұтыну кепілдіктері – МЖӘ жобасын іске асыру барысында жеке ше әріптес өндіретін тауарлардың, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтердің белгілі бір көлемін мемлекеттің сатып алу кепілдігі.

Инфрақұрылымдық облигациялар бойынша мемлекеттің кепілгерлігі (ҚР БК 145-бабы)

Кепілгерлік – бұл ҚР Үкіметінің инфрақұрылымдық облигацияларды ұстаушылар алдындағы эмитенттің (жекеше әріптестің) орналастырылған инфрақұрылымдық облигациялар бойынша борышын (негізгі борыш және/немесе ол бойынша пайыздар/купондар) кепілгерлік шартына сәйкес МЖӘ шарты шеңберінде толық немесе ішінара өтеу міндеттемесі.

Кепілгерлік инфрақұрылымдық облигацияларды ұстаушы эмитенттен берешекті өндіріп алу жөніндегі барлық ақылға қонымды шараларды қабылдағаннан кейін және (немесе) ол банкрот деп танылған/ҚР заңнамасына сәйкес таратылған жағдайда орындалуға тиіс.

Инфрақұрылымдық облигациялар МЖӘ схемасы бойынша (жолдар, қосалқы станциялар, мектептер және т.б.) ірі жобаларды іске асыруға қаражат тарту үшін шығарылады және МЖӘ жобасын іске асыруға ғана пайдаланылады.

Мемлекеттік кепілгерлікті ұсыну инвесторлар үшін МЖӘ жобасының сенімділігі мен тартымдылығын, сондай-ақ жеке әріптестің кредит қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді, бұл өз кезегінде орналастырылатын инфрақұрылымдық облигациялар

бойынша сыйақы мөлшерлемесін төмендетуге және МЖӘ жобасын қаржыландыруды тарту шарттарын жақсартуға мүмкіндік береді.

Кепілгерлік бірқатар шарттар сақталған жағдайда беріледі (№52 қағиданың 4-қосымшасы):

- тиісті кезеңге мемлекет кепілгерлігімен инфрақұрылымдық облигацияларды орналастыру есебінен қаржыландыруға ұсынылатын жобалар тізбесіне енгізу арқылы ҚР Үкіметінің шешімдері негізінде ұсынылады;

- МЖӘ объектісін мемлекеттік меншікке міндетті түрде беру;

- облигациялар бойынша қарыздың қайтарымын қамтамасыз ету бойынша сақтандыру шартын міндетті түрде ұсыну;

- жекеше әріптестің МЖӘ объектісінің құнына қатысты кемінде 20 (жиырма) пайызды құрайтын меншікті капиталының болуы.

- кепілгерлік МЖӘ жобалары бойынша республикалық бюджет туралы заңда белгіленген лимит шегінде беріледі.

Мемлекеттік кепілдікті орындау туралы талап қойылған күннен бастап он сегіз (18) айдың ішінде, тиісті қаржы жылына арналған республикалық бюджет туралы заңда көзделген қаражат шегінде мемлекеттік кепілдікті орындау жүзеге асырылады.

Мемлекет кепілгерлігі бойынша міндеттемелерді орындауға бөлінген қаражат бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті орган айқындаған тәртіппен республикалық бюджетке қайтарылады.

Мемлекеттік емес қарыздар бойынша мемлекеттік кепілдік (ҚР БК 141-бабы)

Мемлекеттік қолдаудың бұл шарасы, егер қарыз шартының талаптарында өзгеше көзделмесе, егер мемлекеттік кепілдікпен қамтамасыз етілген қарызды қарыз алушы Төлем мерзімі басталған күні толық немесе ішінара өтемесе және республикалық бюджет туралы заңда көзделген қаражат шегінде қарыз берушінің талабы бойынша төлем күні басталғаннан кейін ҚР Үкіметі тарапынан төлеуді көздейді.

ҚР БК 142-бабына сәйкес Мемлекеттік кепілдік бойынша міндеттемелерді орындау Мемлекеттік кепілдік бойынша міндеттемелерді орындау бойынша талаптар қойылған күннен бастап он сегіз ай ішінде жүзеге асырылады.

Қарыз алушы ҚР резиденті болуға тиіс.

Мемлекеттік кепілдікпен мемлекеттік емес қарыз сомасының толық немесе бір бөлігі қамтамасыз етілуі мүмкін.

Іске асыру мерзімі бір жылдан асатын инвестициялық жобалар бойынша бас келісімге қол қоя отырып, мемлекеттік кепілдікті траншпен (бөліктермен) беруге жол беріледі.

Мемлекеттік кепілдіктер жергілікті атқарушы органдардың қарыздарын қайтаруды қамтамасыз ету ретінде берілмейді.

Мемлекеттік кепілдік бірқатар шарттар сақталған жағдайда беріледі:

- тиісті кезеңге мемлекеттік кепілдікпен мемлекеттік емес қарыз есебінен қаржыландыруға ұсынылатын жобалар тізбесіне енгізу арқылы ҚР Үкіметінің шешімдері негізінде ұсынылады;

- МЖӘ объектісін мемлекеттік меншікке міндетті түрде беру;

- банктің кепілдігін және/немесе қарыздың қайтарылуын қамтамасыз ету бойынша сақтандыру шартын міндетті түрде ұсыну;

- жекеше әріптестің ұсынылатын инвестициялық жобаның құнына қатысты кемінде 30 (отыз) пайызды құрайтын меншікті капиталының болуы;

- кепілдік МЖӘ жобалары бойынша республикалық бюджет туралы заңда белгіленген лимит шегінде беріледі.

Тиісті қаржы жылына арналған республикалық бюджет туралы заңда көзделген қаражат шегінде мемлекет кепілдігін орындау бойынша талаптар қойылған күннен бастап 18 ай ішінде кепілдікті орындау.

Мемлекеттік кепілдік бойынша міндеттемелерді орындауға бөлінген қаражат бюджет саясаты жөніндегі уәкілетті органмен келісу бойынша бюджетті атқару жөніндегі уәкілетті орган айқындайтын сыйақы мөлшерлемесі бойынша Мемлекеттік кепілдік беру туралы келісімде айқындалған мерзім ішінде республикалық бюджетке қайтарылуға жатады (ҚР БК 154-бабының 15-тармағы).

МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну шарттарының Салыстырмалы кестесі: ұқсастықтар мен айырмашылықтар

Инфрақұрылымдық облигациялар бойынша мемлекеттік кепілгерлігі	МЖӘ жобаларын қаржыландыру үшін таратылатын қарыздар бойынша Мемлекеттік кепілдік
КҚ келісу кезінде Мемлекеттік кепілдік/мемлекет кепілгерлігінің көлемін келісуді-бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті орган (ҚР ҚМ) жүргізеді	
Мемлекеттік кепілдік/кепілгерлік беру туралы шешім тек ҚР үкіметіне ғана тиесілі	
Мемлекеттік кепілдіктер/кепілгерліктер республикалық бюджет туралы заңда белгіленген лимит шегінде беріледі	
Кепілгерлік бойынша міндеттемелер қарыздың негізгі сомасын және ол бойынша сыйақыны қамтиды	Мемлекеттік кепілдікпен мемлекеттік емес қарыз сомасының толық немесе бір бөлігі қамтамасыз етілуі мүмкін
Мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттары шеңберінде инфрақұрылымдық облигациялар (қажет болса, оларды шығару) бойынша мемлекеттік кепілгерліктің болжамды мөлшері кепілгерлікпен қамтамасыз етілген облигациялық қарыз бойынша негізгі борыштың және ол бойынша 1 (бір) есептеу кезеңіне және 6 (алты) айға есепке жазылған мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру кезеңіне болжанатын ең жоғары пайыздық мөлшерлеме бойынша сыйақы сомасы ретінде есептеледі: $V = DP * (1 + r/p + 0.5 * r), (26),$ мұндағы: DP-негізгі қарыз сомасы; г-қаржы-экономикалық моделде болжанатын инфляцияның ең жоғары деңгейі ретінде айқындалатын пайыздық мөлшерлеме + (қосу) облигациялардың бүкіл айналым мерзімі кезінде қолданылатын тіркелген маржа;	Мемлекеттік емес қарыздар бойынша мемлекеттік кепілдіктің болжамды мөлшері мемлекеттік кепілгерлікпен қамтамасыз етілген қарыз бойынша негізгі борыштың және ол бойынша 1 (бір) есептеу кезеңіне және 1 (бір) айға не шарт талаптарына сәйкес кезеңге есепке жазылған мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру кезеңіне болжанатын ең жоғары пайыздық мөлшерлеме бойынша сыйақы сомасы ретінде есептеледі: $G = DP * (1 + r/p + r/12), (27),$ мұндағы: DP-мемлекет кепілдік берген қарыз бойынша негізгі борыш сомасы; г-қарыз туралы шарттың немесе конкурстық өтінімнің талаптарына сәйкес мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру кезеңінде мемлекет кепілдік беретін қарыз бойынша болжанатын ең жоғары жылдық сыйақы мөлшерлемесі.

Инфрақұрылымдық облигациялар бойынша мемлекеттік кепілгерлігі	МЖӘ жобаларын қаржыландыру үшін таратылатын қарыздар бойынша Мемлекеттік кепілдік
р-күнтізбелік жылда купондық сыйақыны есепке жазу кезеңдерінің саны.	Конкурстық құжаттаманы әзірлеу кезеңінде LIBOR мөлшерлемесі + (қосу) 1 (бір) пайыздық тармақ (шетел валютасындағы қарыздар үшін), «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 34-бабына сәйкес белгіленген базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізінің жоғарғы шегі + (қосу) 1 (бір) пайыздық тармақ (шетел валютасындағы қарыздар үшін) ретінде айқындалады; р-күнтізбелік жылда мемлекет кепілдік берген қарыз бойынша сыйақыны есепке жазу кезеңдерінің саны.
Қарызды қайтару заты болып табылатын қамтамасыз етуді ұсыну қажет, оның ішінде:	
Қарастырылмаған	Банк кепілдігі
Сақтандыру шарты	Сақтандыру шарты
МЖӘ объектісінің құнына қатысты кемінде 20% - % құрайтын меншікті капиталдың болуы	Ұсынылатын инвестициялық жобаның құнына қатысты кемінде 30% - % құрайтын меншікті капиталдың болуы
Кепілгерлік қарыз беруші қарыз алушыдан берешекті өндіріп алу жөніндегі барлық ақылға қонымды шараларды қабылдағаннан кейін және (немесе) қарыз алушы банкрот деп танылған/ҚР заңнамасына сәйкес таратылған жағдайда орындалуы тиіс	Егер қарыз шартында өзгеше көзделмесе, мемлекеттік кепілдік шарттағы төлем мерзімі басталғаннан кейін, егер мемлекеттік кепілдікпен қамтамасыз етілген қарыз сомасы төлем мерзімі келген күні қарыз алушы тарапынан толық немесе ішінара өтелмесе, қарыз берушінің талабы бойынша және республикалық бюджет туралы заңда көзделген қаражат шегінде орындалады.
Мемлекеттік кепілдік/ кепілгерлік бойынша мемлекеттік емес қарыз мемлекет кепілдік берген қарыз болып саналады	
Кепілгерлікті орындау – мемлекеттік кепілдікті орындау туралы талап қойылған күннен бастап тиісті қаржы жылына арналған республикалық бюджет туралы заңда көзделген қаражат шегінде 18 ай ішінде жүзеге асырылады.	Мемлекеттік кепілдік бойынша міндеттемелерді орындау республикалық бюджет туралы заңда көзделген қаражат шегінде мемлекеттік кепілдік бойынша міндеттемелерді орындау бойынша талаптар қойылған күннен бастап 18 ай ішінде жүзеге асырылады.
Жоба ҚРҰҚ бекіткен тиісті кезеңге мемлекеттік кепілдіктермен/кепілгерлікпен мемлекеттік емес қарыздар қаражаты есебінен қаржыландыруға ұсынылатын жобалар тізбесіне енгізілуі тиіс	
МЖӘ объектілерін мемлекеттік меншікке міндетті түрде беру	МЖӘ объектілерін мемлекеттік меншікке міндетті түрде беру

Инфрақұрылымдық облигациялар бойынша мемлекеттің кепілгерлігі	МЖӘ жобаларын қаржыландыру үшін таратылатын қарыздар бойынша Мемлекеттік кепілдік
х	Іске асыру мерзімі бір жылдан асатын инвестициялық жобалар бойынша бас келісімге қол қоя отырып, мемлекеттік кепілдікті траншпен (бөліктермен) беруге жол беріледі

Бұл кестеде мемлекеттік емес қарыздар бойынша Мемлекеттік кепілдік пен инфрақұрылымдық облигациялар бойынша кепілгерлік арасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар келтірілген.

Зияткерлік меншік объектілеріне айрықша құқықтарды беру

Мемлекетке тиесілі құқықтар тек мақсаттар үшін және МЖӘ жобасын іске асыру мерзіміне беріледі.

Зияткерлік шығармашылық қызмет нәтижесіне немесе дараландыру құралына айрықша құқық олардың иесінің зияткерлік меншік объектісін өз қалауы бойынша кез келген тәсілмен пайдалану мүлктік құқығы деп танылады.

Мемлекетке тиесілі зияткерлік меншік объектілеріне айрықша құқықтардың құны Қазақстан Республикасының зияткерлік меншік⁹ және бағалау қызметі мәселелері жөніндегі заңнамасына сәйкес айқындалған құн болып табылады¹⁰.

Заттай гранттар беру - мемлекеттік қолдаудың бұл шарасы мемлекеттік мүлкіті уақытша өтеусіз пайдалануға беруді не инвестициялық жобаны іске асыру үшін ҚР заңды тұлғасына уақытша өтеусіз жер пайдалану құқығымен берілетін мемлекеттік мүлкіті беруді көздейді.

ҚР Кәсіпкерлік кодексінің 274-бабы 3-тармағына сәйкес жеке және заңды тұлғалардың коммерциялық ұйымдардың жарғылық капиталына қатысу не МЖӘ жобасын іске асыру үшін пайдаланылатын тіркелген активтерді құру немесе ұлғайту жөніндегі қызметі инвестициялық қызмет деп танылады.

Мемлекеттік заттай гранттарды бағалау ҚР Кәсіпкерлік кодексінің 288-бабының 4-тармағына сәйкес жүзеге асырылады.

Мемлекеттік заттай гранттар ретінде: жер учаскелері, ғимараттар, құрылыстар, машиналар мен жабдықтар, есептеу техникасы, өлшеу және реттеуші аспаптар мен құрылғылар, көлік құралдары (жеңіл автокөлікті қоспағанда), өндірістік және шаруашылық мүкәммал берілуі мүмкін.

Мемлекеттік заттай гранттарды бағалау олардың нарықтық құны бойынша Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

Мемлекеттік заттай гранттың ең жоғары мөлшері ҚР заңды тұлғасының тіркелген активтеріне инвестициялар көлемінің 30 (отыз) пайызынан аспайды.

Егер Сұрау салынатын мемлекеттік заттай гранттың бағалау құны көрсетілген ең жоғары мөлшерден асып кеткен жағдайда, Қазақстан Республикасының заңды тұлғасы сұрау салынатын мүлкіті оның бағалау құны мен мемлекеттік заттай гранттың ең жоғары мөлшері арасындағы айырманы төлей отырып алуға құқылы.

9 https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z960000006_

10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1800000133>

МЖӘ жобаларын қоса қаржыландыру

Бірлесіп қаржыландыру-бұл жекеше әріптес үшін оның құны нөлге тең болатын қайтарылмайтын/жаңартылмайтын негізде бюджет қаражатын беру.

Мұндай қаражат бюджеттік тұрғыдан мемлекеттік қаржыландыру болып саналады.

Бұл мемлекеттік қолдау МЖӘ жобасын инвестициялық кезеңде МЖӘ объектісін құруға бағытталған ақшалай қаражатпен таза бірлесіп қаржыландыру ретінде қабылданады.

Қаржылық құрылымның осы және басқа элементтері қаражатты пайдаланудың максималды тиімділігі және сәйкесінше бағаның қол жетімділігі мен орындылығы мақсатында анықталады.

Үкімет таза бірлесіп қаржыландыруды қамтамасыз ететін жағдайлар әдетте үш санатқа бөлінеді:

- Пайдаланушылардан төлемдерді қолданбай жобалардағы өміршеңдік тапшылығын жабу. Бірлесіп қаржыландыру пайдаланушының төлемдері негізінде дербес өміршеңдігі жоқ әлеуметтік және экономикалық негізделген инфрақұрылымдық жобалардағы өміршеңдік тапшылығын жабудың кең таралған әдістерінің бірі болып табылады.

- Коммерциялық мүмкіндікті арттыру (өміршең жобаларда). Үкімет жеке қаржыландыруға толығымен тәуелді қаржылық құрылым өміршең болған кезде де жобаның коммерциялық орындылығын арттыру үшін бірлесіп қаржыландыру туралы шешім қабылдауы мүмкін (яғни, пайдаланушылардың төлемдері жеткілікті табыс әкеледі деп күтілуде).

- Бағаның қол жетімділігін арттыру/капитал құнын төмендету. Басқа жағдайларда (мемлекеттік секторға төленетін МЖӘ жобаларында) үкімет жоба нәтижесінде айтарлықтай кейінге қалдырылған бюджеттік ауыртпалықты тудырмауды жөн көруі мүмкін.

МЖӘ жобалары бойынша бірлесіп қаржыландыруды ұсыну кезінде МЖӘ саласындағы ҚР заңнамасының мынадай талаптарын (№52 қағида) сақтау қажет:

1. Бірлесіп қаржыландыруды қолдану бір мезгілде мынадай шарттар сақталған жағдайда ғана мүмкін болады:

- жоба заңнамада белгіленген өз құзыреті шегінде орталық мемлекеттік орган не облыстың, республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың жергілікті атқарушы органы бастамашылық жасаған;

- МЖӘ объектісін құру құны кемінде 1 500 000 АЕК құрайды.

2. Бірлесіп қаржыландыру мөлшері жобаға инвестициялардың болжамды көлемінің 30% - % аспауға тиіс.

3. МЖӘ объектісін құруға (немесе реконструкциялауға) байланысты шығыстарды өтеуге бағытталған инвестициялық шығындарды қоса қаржыландырудың және өтемақының жиынтық көлемі оны құру (немесе реконструкциялау) құнынан аспауға тиіс. Бұл құн №52 қағидаларда бекітілген әдістемеге сәйкес анықталады

Бірлесіп қаржыландыру жекеше әріптестің меншікті және (немесе) қарыз қаражатына пропорционалды түрде бірыңғай төлеммен немесе транштармен төленуі мүмкін.

Сервистік келісімшарттар бірлесіп қаржыландыруды көздемейді.

Тұтыну кепілдігі

Бұл тұжырымдама тәуекелдерді бөлумен тығыз байланысты. Яғни, бұл мемлекет МЖӘ жобасын іске асыру барысында өндірілетін тауарлардың, жұмыстардың және көрсетілетін қызметтердің белгілі бір көлемін тұтынуға кепілдік беретінін білдіреді, салынған инвестициялардың өтелуін және жобаның ішкі кірістілік нормасына (IRR) дисконттау мөлшерлемесіне тең мөлшерде қол жеткізуді қамтамасыз ете отырып, мемлекеттік қолдау шарасы ретінде жекеше әріптеске (off-take келісімшарттар) ұсынылады + (плюс) 3 (үш) пайыздық тармақ.

Мемлекет тұтыну кепілдігін халық тарапынан ақы талап етпейтін жобаларда ұсынады.

Мемлекеттің тұтыну кепілдігі салалар бөлінісінде бөлінетін мемлекеттік тапсырысты көздейтін жобаларда қолданылмайды (мысалы, мемлекеттік білім беру тапсырысы, тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі).

Мемлекеттің тұтыну кепілдігінің болжамды мөлшері жобаны іске асырудың әрбір жылы үшін белгіленген көлемді (өндірістік қуаттың 100 (жүз) пайызын) іске асырудың кепілдік берілген сомасы ретінде айқындалады.

Тауарды/жұмысты/қызметті өткізу бағасын салалық мемлекеттік орган белгілейді.

Жекеше әріптестің шығындарын өтеу көздері

МЖӘ субъектілерінің шығындарын өтеу және кірістерді алу көздері МЖӘ субъектілері болып табылады:

МЖӘ шартын орындау шеңберінде тауарларды, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтерді өткізу

ҚР заңнамасында белгіленген жағдайларда мемлекеттен берілетін субсидиялар

МЖӘ жобасы бойынша инвестициялық шығындарды өтеу

МЖӘ жобасы бойынша операциялық шығындарды өтеу

мемлекеттік меншіктегі МЖӘ объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін сыйақы, сондай-ақ МЖӘ объектісін пайдаланғаны үшін жалдау ақысы

қолжетімділік үшін ақы

Инвестициялық шығындарды өтеу (ИШӨ)

Бұл МЖӘ шартына сәйкес инвестициялық шығындардың белгілі бір көлемін өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдер.

МЖӘ жобалары бойынша инвестициялық шығындар бұл мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін салуға, құруға, реконструкциялауға және (немесе) жаңғыртуға арналған шығындар.

МЖӘ жобасы бойынша МЖӘ объектісі МЖӘ шартына сәйкес кемінде бес жылды құрайтын мерзім ішінде тең үлестермен пайдалануға берілгеннен кейін МЖӘ жобасы бойынша ЖҚҚ төлеу жүзеге асырылады.

Бір МЖӘ жобасы шеңберінде бірнеше объектілерді салу/реконструкциялау

жағдайында өтемақы төлеу әрбір объектіні пайдалануға енгізуге қарай барабар жүзеге асырылады.

МЖӘ туралы Заңның 49-бабының талаптарын сақтай отырып, МЖӘ объектісін мерзімінен бұрын пайдалануға беру жағдайларын қоспағанда, МЖӘ шартында белгіленген МЖӘ төлемдерінің мерзімдерін МЖӘ төлеудің жалпы мерзімін қысқартпай және МЖӘ туралы Заңның 49-бабының талаптарын сақтай отырып, ҚЗҚ төлемдерінің біркелкілігін сақтай отырып, неғұрлым ерте кезеңдерге ауыстыруға тыйым салынады.

МЖӘ жобасы бойынша кейс төлеуді жүзеге асыру үшін - МЖӘ объектісі мемлекеттік меншікке берілуге тиіс. Бұл ретте мұндай МЖӘ объектісін кепілге беруге жол берілмейді.

Пайдалануға берілген МЖӘ объектілері бойынша инвестициялық шығындарды өтеу МЖӘ шартының талаптарында көзделген сомалар мен мерзімдер шегінде толық көлемде жүзеге асырылады.

ИЫҰ-ны есепке алу үшін шоттан түскен ақша қаражаты мынадай шығыс операциялары үшін пайдаланылады:

1) қаржыландыру шартына сәйкес МЖӘ жобасын іске асыру үшін тартылған қарыз бойынша негізгі борышты, мерзімі өткен негізгі борышты, капиталдандырылған негізгі борышты және капиталдандырылған сыйақыны өтеу;

2) кепіл ұстаушы болып табылатын кредитормен келісім бойынша жекеше әріптестің негізгі шотына ақшалай қаражаттың қалған бөлігін төлеу.

МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелердің белгіленген лимиттерін ескере отырып, кейіннен МЖӘ шартында белгіленген тәртіпке және кестеге сәйкес және төлеуге берілетін шот негізінде тиісті қаржы жылдарына арналған бюджет туралы ҚР заңдарында белгіленген сомалар шегінде төлей отырып, тиісті бюджет комиссиясы кейс беру туралы шешім қабылдайды.

Өндірістік (индустриялық) инфрақұрылымды дамыту жөніндегі МЖӘ жобалары бойынша шығындардың өтемақысын жоспарлау кезінде кәсіпкерлік субъектісінің (субъектілерінің) жобасы (жобалары) шеңберінде құрылатын объектіні (яғни инфрақұрылым құрылатын жобаны) пайдалануға бергенге дейін, сондай-ақ егер кәсіпкерлік субъектісінің (субъектілерінің) жобасы (жобалары) кәсіпкерлік субъектілерінің (субъектілерінің) жобалары бюджетке оң ақша ағындары мен салық түсімдерін қалыптастыруды көздейді.

БСБ жылдық мөлшері индекстелмейді. Инвестициялық шығындардың жекелеген баптары (салықтарға арналған шығыстарды, қарыздарға қызмет көрсету жөніндегі шығыстарды қоспағанда) соңғы бес жылдағы инфляцияның нақты деңгейінің орташа мәніне индекстеледі.

Инвестициялық шығындарды өтеу (ИШӨ) сомасына конкурстық (аукциондық) құжаттаманың ақпараттық парағының жобасын және МЖӘ шартының жобасын әзірлеуге жеке бастамашының шығындарын өтеу сомасы енгізілмейді.

МЖӘ шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған жағдайда, ол бойынша қаржыландыру **жекеше әріптестің кінәсінен ИШӨ түріндегі ақшалай түсімдер бойынша талап ету құқығын кепілге қою арқылы жүзеге асырылады:**

1) жобаның инвестициялық кезеңінде – мемлекеттік әріптес мемлекеттік әріптес төлеген төлемдерді шегергенде, МЖӘ объектісін құруға байланысты барлық жұмсалған және дәлелденген күрделі шығыстардың жиынтық мөлшерінің 90% - на

тең соманы кейс есептеу үшін шотқа төлейді. Бұл ретте, төлемдер сомасы бастапқыда МЖӘ шартында көзделген ИШӨ сомасынан аспауы тиіс;

2) жобаның пайдалану кезеңінде – мемлекеттік әріптес мемлекеттік әріптес төлеген төлемдерді шегергенде, МЖӘ объектісін құруға байланысты барлық келтірілген және дәлелденген күрделі шығыстардың жиынтық мөлшерінің 100%-на тең соманы ИШӨ есептеу үшін шотқа төлейді. Бұл ретте ИШӨ төлемдерінің сомасы бастапқыда МЖӘ шартында көзделген ИШӨ сомасынан аспауы тиіс.

МЖӘ объектісін құруға (реконструкциялауға) байланысты шығыстарды өтеуге бағытталған МЖӘ және ЖҚҚ жобаларын қоса қаржыландырудың жиынтық көлемі мемлекеттік жоспарлау жөніндегі орталық уәкілетті орган бекітетін әдістемеге сәйкес айқындалатын МЖӘ объектісін құру және (немесе) реконструкциялау құнынан аспауға тиіс.

Операциялық шығындарды өтеу (ОШӨ)

МЖӘ жобасы бойынша операциялық шығындарды өтеу-МЖӘ шартына сәйкес МЖӘ объектісін пайдалануға байланысты жекеше әріптестің шығыстарын өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдер.

МЖӘ жобасын іске асырудың пайдалану кезеңінде туындайтын және ОШӨ сомасына енгізілетін операциялық шығындардың негізгі баптары № 52 Қағидаларда айқындалған. Сонымен қатар, №52 Қағидалар шеңберінде көрсетілмеген операциялық шығындар туындаған жағдайда (9-қосымшаның 2-параграфы), операциялық шығындардың мұндай баптары тиісті ҚЕХС сәйкес сәйкестендірілген жағдайда өтеледі.

МЖӘ жобасы бойынша ОШӨ МЖӘ объектісін құруға байланысты емес қарыздар бойынша қаржыландыруды ұйымдастыруға арналған шығыстарды және сыйақы шығыстарын өтемейді.

МЖӘ жобасы бойынша ОШӨ 52-Қағидалардың 9-қосымшасының 6-тармағына сәйкес айқындалған ішкі кірістілік нормасының шекті жол берілетін мөлшеріне қол жеткізу үшін МЖӘ шартына сәйкес операциялық шығындардың белгілі бір көлемін өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдерді білдіреді:

«...Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы бойынша ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшері мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін дисконттау ставкасына + (плюс) 3 (үш) пайыздық пунктке тең, онда жекеше әріптестің шығындарын өтеуі және кірістер алуы мемлекеттік әріптес төлемдерімен немесе дисконттау ставкасымен + (плюс) 5 (бес) қамтамасыз етіледі) мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін пайыздық пункттер үшін, онда жекеше әріптес шығындарды өтеудің және кірістерді алудың 50 (елу) пайыздан астамы ҰБТ тұтынушыларынан төлеммен қамтамасыз етіледі».

МЖӘ жобасының таза ағымдағы құн көрсеткіші (NPV) теріс мәнге ие бола алмайды.

Операциялық шығындарды өтеудің жылдық мөлшері индекстелмейді. Операциялық шығындардың жекелеген баптары (салықтарға арналған шығыстарды, қарыздарға қызмет көрсету жөніндегі шығыстарды қоспағанда) соңғы бес жылдағы инфляцияның нақты деңгейінің орташа мәніне индекстеледі.

Өтемақы беру туралы шешімді тиісті бюджет комиссиясы МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелердің белгіленген лимиттерін ескере отырып, кейін-

нен МЖӘ шартында белгіленген тәртіпке және кестеге сәйкес және төлеуге берілетін шот негізінде тиісті қаржы жылдарына арналған бюджет туралы ҚР заңдарында белгіленген сомалар шегінде төлей отырып қабылдайды.

Мемлекеттік меншіктегі МЖӘ объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін сыйақы (ҚҰТ)

Мемлекеттік меншіктегі МЖӘ объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін сыйақы жекеше әріптестің МЖӘ объектісінің техникалық және пайдалану сипаттамаларын жекеше әріптеспен қамтамасыз етуді ескере отырып, МЖӘ жобасын іске асырудың бүкіл мерзімі ішінде төлемдердің жалпы сомасынан белгілі бір үлестермен бюджет қаражаты есебінен Бірыңғай төлемдер түрінде жүргізілетін жекеше әріптестің табысын алу көзі болып табылады.

Сыйақы төлеу МЖӘ объектісін пайдалану кезеңінде мемлекеттік меншіктегі объектілер бойынша жүзеге асырылады.

Сондай-ақ, МЖӘ шартының талаптарына сәйкес «ҚР Ұлттық валютасының шетел валюталарына ресми бағамын белгілеу қағидаларын бекіту туралы» ҚР ҰБ Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 242 қаулысына сәйкес ҚР ҰБ белгілеген ұлттық валюта бағамы елеулі өзгерген жағдайда, ҚҰТ жекеше әріптестің табыс алуының қосымша көзі ретінде қолданылады.

ҚҰТ ұсыну мүмкіндігі туралы шешімді МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелердің белгіленген лимиттерін ескере отырып, тиісті бюджет комиссиясы қабылдайды.

Сыйақы төлеу МЖӘ объектісін пайдалану кезеңінде жүзеге асырылады.

Сыйақы төлеуді мемлекеттік әріптес Қазақстан Республикасының Республикалық бюджет туралы заңдарында немесе облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астана мәслихаттарының тиісті қаржы жылдарына арналған жергілікті бюджеттерді бекіту туралы шешімдерінде белгіленген сомалар шегінде жүргізеді.

Сыйақы төлеу МЖӘ шартында белгіленген тәртіпке және кестеге сәйкес және төлем шотының негізінде жүргізіледі.

ҚҰТ төлемдерінің ең жоғары көлемі МЖӘ шартында белгіленеді. Жекеше әріптес МЖӘ шартының талаптарын бұзған жағдайда, оның ішінде МЖӘ шартының талаптарына сәйкес көрсетілетін қызметтердің (Орындалатын жұмыстардың) сапасы бойынша сыйақы төлеудің нақты көлемі төлемнің ең жоғары көлемімен салыстырғанда төмендейді.

Жекеше әріптеске мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін сыйақының ең жоғары мөлшері осы №52 қағиданың 6-тармағына сәйкес айқындалатын жобаның ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшеріне қол жеткізу үшін қажетті ақшалай төлемдер сомасынан аспауға тиіс.

«...Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы бойынша ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшері мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін дисконттау ставкасына + (плюс) 3 (үш) пайыздық пунктке тең, онда жекеше әріптестің шығындарын өтеуі және кірістер алуы мемлекеттік әріптес төлемдерімен немесе дисконттау ставкасымен + (плюс) 5 (бес) қамтамасыз етіледі) мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін пайыздық пункттер үшін, онда жекеше әріптес шығындар-

ды өтеудің және кірістерді алудың 50 (елу) пайыздан астамы ҰБТ тұтынушыларынан төлеммен қамтамасыз етіледі».

Мемлекеттік меншіктегі мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін ҚҰТ-ның жыл сайынғы мөлшері индекстелмейді.

МЖӘ объектісін пайдаланғаны үшін жалдау ақысы

Жалдау ақысы мемлекеттік әріптес жеке меншіктегі МЖӘ объектісін мүлтік жалдауды көздейтін МЖӘ шарттарында қолданылады.

Жалдау ақысының болжамды мөлшерін есептеу мемлекеттік әріптес МЖӘ шарты шеңберінде жекеше әріптеске төлемдер мөлшерін айқындау үшін қолданылады.

Жалдау ақысының болжамды мөлшерін айқындау кезінде негізге мемлекеттік әріптес жалданатын мүлікке қоятын параметрлер қабылданады.

Жалдау ақысының болжамды мөлшері МЖӘ жобасын іске асырудың әрбір жылы үшін есептеледі.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасында тозу дәрежесі 50 (елу) пайыздан асатын жабдықты жалға алуға жол берілмейді.

Қол жетімділік ақысы

Қолжетімділік үшін төлем – МЖӘ объектісінің пайдалану және сапалық сипаттамаларын, сондай-ақ МЖӘ объектісінің жекеше техникалық-экономикалық параметрлерін негізге ала отырып, көрсетілген объектінің тұтынушыларға қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін МЖӘ шартына сәйкес бюджет қаражаты есебінен жүзеге асырылатын ақшалай төлем.

Қол жетімділік ақысы мыналардан тұрады:

- операциялық шығындарды өтеу сомалары;
- МЖӘ объектісінің сапалық сипаттамаларын, сондай-ақ МЖӘ объектісінің жеке техникалық-экономикалық параметрлерін негізге ала отырып, МЖӘ объектісінің қолжетімділігін қамтамасыз еткені үшін жекеше әріптеске сыйақы сомасы.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын жоспарлау сатысында қолжетімділік үшін төлемақының болжамды мөлшері осы №52 бұйрыққа 9-қосымшаның 9 және 10-тармақтарында айқындалған операциялық шығындарды өтеу сомасы және жекеше әріптеске мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін осы №52 бұйрыққа 9-қосымшаның 12-14-тармақтарына сәйкес есептелетін сыйақы сомасы ретінде айқындалады.

№52 бұйрыққа 9-қосымшасының 6-тармағына сәйкес айқындалатындай жекеше әріптеске мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін сыйақының ең жоғары мөлшері осы жобаның ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшеріне қол жеткізу үшін қажетті ақшалай төлемдер сомасынан аспауы тиіс.

«...Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы бойынша ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшері мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін дисконттау ставкасына + (плюс) 3 (үш) пайыздық пунктке тең, онда жекеше әріптестің шығындарын өтеуі және кірістер алуы мемлекеттік әріптес төлемдерімен немесе дисконттау ставкасымен + (плюс) 5 (бес) қамтамасыз етіледі) мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін пайыздық пункттер үшін, онда жекеше әріптес шығындарды өтеудің және кірістерді алудың 50 (елу) пайыздан астамы ҰБТ тұтынушыларынан төлеммен қамтамасыз етіледі».

Жекеше әріптеске МЖӘ объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін жыл сайынғы сыйақы мөлшері индекстелмейді.

Қолжетімділік үшін төлемді ықтимал төлеу туралы шешімді тиісті бюджет комиссиясы ҚР Үкіметі мен жергілікті атқарушы органдардың МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелердің белгіленген лимиттерін ескере отырып қабылдайды.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары бойынша қолжетімділік үшін ақы төлеу МЖӘ шартында белгіленген тәртіпке және кестеге сәйкес және төлем шотының негізінде жүргізіледі.

МЖӘ жобалары бойынша жекеше әріптестің шығындарын өтеу көздері, ұқсастықтары мен айырмашылықтары бойынша салыстырмалы кесте			
Меншік ұқығы	Инвестициялық шығындарды өтеу (ИШӨ)	Операциялық шығындарды өтеу (ОШӨ)	Жобаны басқарғаны үшін сыйақы (ҚҰТ)
Меншік мақсаты	Мемлекеттік меншік	МЖӘ шартының талаптары бойынша	Мемлекеттік меншік
Нысаналы мақсаты	Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары бойынша инвестициялық шығындар бұл мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін салуға, құруға, реконструкциялауға және (немесе) жаңғыртуға арналған шығындар	МЖӘ жобасы бойынша операциялық шығындардың болжамды мөлшерін есептеу кезінде операциялық шығындардың мынадай топтары ескеріледі: 1) МЖӘ объектісін күтіп-ұстауға және пайдалануға, оның ішінде инженерлік және технологиялық жабдықтау қызмет көрсету-ге арналған шығындар; 2) МЖӘ объектісіннің ғимараттарын (құрылыстарын) және аумағын күтіп-ұстауға арналған шығындар; 3) әкімшілік шығындар (әкімшілік-басқару персоналының еңбегіне ақы төлеу; сақтандыру бойынша шығындар; МЖӘ субъектісінің ағымдағы шығындары (банк қызметтері, байланыс қызметтері, күзет қызметтері); 4) салықтар бойынша шығындар; 5) сақтандыру бойынша шығындар; 6) қарыздарға қызмет көрсету бойынша шығындар (қарыз бойынша есептелетін сыйақылар); 7) Өзге де операциялық шығындар, оның ішінде: ағымдағы жөндеу; орташа жөндеу; материалдық шығындар (мысалы, МЖӘ объектісін пайдалану үшін қажетті отын, жабдықтардың қосалқы бөлшектері, жабдықтарды ұсақ жөндеу сияқты шығындар); МЖӘ объектісінің жұмыс істеуі үшін қажетті заттай нормалар немесе материалдық қорлар, мынадай салалық шығындар: арнайы киім, РБ және ЖБ қаржыландырылатын МЖӘ объектілеріндегі тамақтану құны; МЖӘ объектілеріндегі қажетті мүкәммалдық мүлік; бірегей жабдықтау жұмыс істеу үшін оқыту; 8) осы тарауда көрсетілмеген операциялық шығындар ХҚЕС сәйкес сәйкестендірілген жағдайда өтеледі. МЖӘ жобасы бойынша операциялық шығындарды өтеу МЖӘ объектісін құруға байланысты емес қарыздар бойынша қаржыландыруды ұйымдастыруға арналған шығындарды және сыйақы шығындарын өтемейді	МЖӘ шартының талаптары бойынша МЖӘ жобасын жоспарлау сатысында қолжетімділік үшін төлемақының болжамды мөлшері осы №52 қағиданың 9 және 10-тармақтарында айқындалған ОШӨ сомасы және жекеше әріптеске МЖӘ объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін осы № 52 қағиданың 14-тармағына сәйкес есептелетін сыйақы сомасы ретінде айқындалады. Жекеше әріптеске МЖӘ объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін сыйақының ең жоғары мөлшері №52 қағидалар әдістемесінің 6-тармағына сәйкес айқындалатын жобаның ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшеріне қол жеткізу үшін қажетті ақшалай төлемдер сомасынан аспауға тиіс.

Анықтама	МЖӘ шартына сәйкес инвестициялық шығындардың белгілі бір көлемін өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдер	МЖӘ шартына сәйкес МЖӘ объектісін пайдалануға байланысты жекеше әріптестің шығыстарын өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдер	жекеше әріптес МЖӘ объектісін пайдалануға байланысты жекеше әріптестің шығыстарын өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдер	МЖӘ объектісін пайдалану және сапалық сипаттамаларын, сондай-ақ МЖӘ объектісін жеке техникалық-экономикалық параметрлерін негізге ала отырып, көрсетілген объектінің тұтынушыларға қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін МЖӘ шартына сәйкес бюджет қаражаты есебінен жүзеге асырылатын ақшалай төлем. Тұрады: - ОШӨ сомасы; - ҚҰС сомалары
Төлем мерзімі	МЖӘ жобасы бойынша МЖӘ объектісін пайдалануға бергеннен кейін МЖӘ шартына сәйкес кемінде бес жылды құрайтын мерзім ішінде тең үлестермен ИШӨ төлеу жүзеге асырылады	Төлем шоты бойынша төлем	Шот негізінде төлеу. Жекеше әріптес МЖӘ объектісін техникалық және пайдалану сипаттамаларын бұзған жағдайда Акт жасалады	Шот негізінде төлеу. Жекеше әріптес МЖӘ объектісін техникалық және пайдалану сипаттамаларын бұзған жағдайда Акт жасалады
Кепіл	Мұндай МЖӘ объектісін кепілге беруге жол берілмейді. Жекеше әріптестің МЖӘ жобасы бойынша инвестициялық шығындарды өтеу түріндегі ақшалай түсімдер жөніндегі талаптарды кредиторға шарт талаптарына сәйкес МЖӘ жобасын іске асыру үшін қарыздық қаржыландыруды тарту мақсатында ғана кепілге беруіне жол беріледі	x	x	x
Төлем мерзімі	Пайдалануға берілгеннен кейін кемінде бес жыл мерзім ішінде тең үлестермен	Пайдалану кезеңінде	Пайдалану кезеңінде	Пайдалану кезеңінде

Төлемнің мақсаттылығы мен шарттары	МЖӘ жобасы шеңберінде қоса қаржыландыру төлемдерінің жалпы сомасы және инвестициялық шығындардың өтемақысы МЖӘ объектісін құру және/немесе реконструкциялау құнынан аспауға тиіс	Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы бойынша операциялық шығындарды өтеу №52 қағиданың 6-тармағына сәйкес айқындалған кірістіліктің ішкі нормасының жол берілетін шекті мөлшеріне қол жеткізу үшін мемлекеттік-жекешелік әріптестік шартына сәйкес операциялық шығындардың белгілі бір көлемін өтеуге бағытталған бюджет қаражаты есебінен ақшалай төлемдерді білдіреді.	Мемлекеттік меншіктегі МЖӘ объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін сыйақының ең жоғары мөлшері №52 қағидалар әдістемесінің 6-тармағына сәйкес айқындалатын жобаның ішкі кірістілік нормасының (IRR) шекті жол берілетін мөлшеріне қол жеткізу үшін қажетті ақшалай төлемдер сомасынан аспауға тиіс
Индекс	Жылдық өлшем индексстелмейді Шығындардың жекелеген баптары (салықтарға арналған шығыстарды, қарыздарға қызмет көрсету жөніндегі шығыстарды қоспағанда) соңғы бес жылдағы инфляцияның нақты деңгейінің орташа мәніне индексстеледі		
Шешім қабылдау органдары	Өтемақы беру туралы шешімді тиісті бюджет комиссиясы МЖӘ жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелердің белгіленген лимиттерін ескере отырып қабылдайды		
Лимиттер	Төлемдерді мемлекеттік әріптес Қазақстан Республикасының Республикалық бюджет туралы заңдарында немесе облыстардың республикалық маңызы бар қалалардың және астана мәслихаттарының тиісті қаржы жылдарына арналған жергілікті бюджеттерді бекіту туралы шешімдерінде белгіленген сомалар шегінде жүргізеді		
Төлем шарттары	Төлемдер МЖӘ шартында белгіленген тәртіпке және кестеге сәйкес және төлем шотының негізінде жүргізіледі		

Валюталық тәуекелдер бойынша кепілдіктер

Дамушы нарықтары бар және өтпелі кезең экономикасы дамымаған жергілікті Қаржы нарықтары бар елдер жағдайында валюталық тәуекел проблемасы өте ықтимал. Оны валюталық шығындарды өтеу кепілдіктері арқылы азайтуға болады (№52 қағиданың 238-тармағы).

Осы кепілдік арқылы мемлекет девальвация тәуекелін (бағамдық айырма тәуекелін) және МЖӘ жобасын іске асыру үшін жекеше әріптес тартқан шетел валютасындағы қарыз үшін оның қаржылық салдарын өзіне алады.

МЖӘ жобасы шеңберінде шетел валютасындағы қарыздар бойынша есептелетін сыйақылар бойынша болжамды шығыстар Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің макроэкономикалық сауалнамасының деректеріне сәйкес есептеледі.

Ескертпе: жоғарыда аталған девальвация/бағамдық айырма тәуекелін шетел валютасында сатып алынатын тауарлар, жұмыстар мен қызметтер құнының ұлғаю тәуекелімен шатастырудың қажеті жоқ, бұл тәуекел – МЖӘ жобасының қымбаттаудағы тәуекелі.

Валюталық тәуекелді басқару және бақылау бойынша ұсыныстар:

- Шетелден сатып алынатын тауарлармен шетел валютасында қарыз беруді шектейтін валюталық бақылау енгізілу керек.

- Валюталық қаржыландыру кезеңі белгілі бір мерзімге белгіленсін (мүмкін 5 жыл) және жұмыс басталғаннан кейін және жекеше әріптес жергілікті валютада кіріс алғаннан кейін міндетті түрде жергілікті валютада қайта қаржыландыруды талап етеді.

- МЖӘ келісімшартында валюта бағамдарының ауытқу тәуекелін бөлуді көздеу керек.

- Жоба үшін арнайы валюталық хеджирлеу туралы келісімді іске асыру.

- Валюта бағамдарының қолайсыз ауытқуларынан хеджирлеу үшін форвардтық келісімшарттар, опциондар немесе своптар сияқты қаржы құралдарын пайдалану керек.

- МЖӘ шартына айырбас бағамдарының елеулі өзгерістеріне байланысты төлемдерді түзетуге мүмкіндік беретін ережелер енгізілу керек. Шартта тараптар арасында тәуекелдерді бөлу тәртібін, сондай-ақ өтемақы немесе түзету тетіктерін қоса алғанда, валюталық тәуекелдерді басқару туралы ережелер нақты айқындалу керек.

- Жоба барысында туындауы мүмкін валюта бағамдарының ауытқуына байланысты кез келген мәселелерді шешу үшін дауларды шешу тетігін әзірлеу керек.

- Тұрақты мониторинг және есеп беру. Валюталық тәуекелге ұшырау туралы тұрақты шолулар жүргізу және қажет болған жағдайда стратегияларды түзету. Ашық есептілік: барлық мүдделі тараптар үшін валюталық тәуекелдер және онымен байланысты салдарлар туралы нақты және ашық есептілікті қамтамасыз ету.

Валюталық тәуекелдерді өтеу тетіктерін енгізу. Тербелістерді шектеу және жоба шығындарының болжамды болуын қамтамасыз ету үшін белгіленген айырбас бағамын немесе валюта дәлізін орнату керек.

1) валюталық тәуекелдің өтемақысын төлеу ұлттық валютаның нақты және болжанатын бағамы арасындағы валюта бағамының өзгеру коэффициентіне сәйкес жүргізіледі (1-нұсқа – конус тәрізді дәлізі бар)

Шетел валютасы – қазақстандық теңге бағамы 10%-дан артық төмендеген немесе жоғарылаған жағдайда, кезеңдегі қолжетімділік үшін төлемақының валюталық құрамдас бөлігінің мөлшері төменде келтірілген формула бойынша түзетіледі.

Валюталық тәуекелдің өтемақысын ескере отырып, кезең үшін қол жетімділік төлемінің валюталық құрамдас бөлігін түзету іс жүзінде келесі тоқсанға қол жетімділік төлеміне тиісті өзгерістер енгізілуі үшін бір тоқсаннан кейін жүргізіледі.

Т кезеңі үшін қол жетімділік үшін төлем күніне айырбастау бағамы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі т тоқсаны үшін қол жетімділік үшін төлем күніне белгілеген бағамды білдіреді.

$$P_{(t-1)fx} = P_{(t-1)ICC}^F \times C_{(t-1)} + P_{(t-1)OCC}^F \times C_{(t-1)} + P_{(t-1)MF}^F \times C_{(t-1)}$$

$C_{(t-1)}$ – t-1 тоқсанындағы валюта бағамдарының өзгеру коэффициенті, мұнда:

$$C_{(t-1)} = (FX_{(t-1)fact} / FX_{(t-1)forecast} - 1)$$

$FX_{(t-1)fact}$ – Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі белгілеген t-1 тоқсанындағы ұлттық валютаның орташа нақты айырбас бағамы;

$FX_{(t-1)forecast}$ – болжамға сәйкес T-1 тоқсанындағы ұлттық валютаның болжамды бағамы,

Егер $-0,1 \leq (FX_{(t-1)fact} / FX_{(t-1)forecast} - 1) \leq 0,1$ болса, онда $C_{(t-1)} = 0$.

Валюталық тәуекелді өтеу $C_{(t-1)}$ мәніне байланысты нөлден төмен немесе одан жоғары мәндерді қабылдауы мүмкін.

2) АҚШ долларының қазақстандық теңгеге бағамы он пайыздан (10%) артық төмендеген немесе жоғарылаған жағдайда (2-нұсқа – тұрақты дәлізі бар)

Қол жетімділік үшін төлемнің валюталық тәуекел өтемақысын нақты төлеу келесі кезеңнің жартыжылдығындағы қол жетімділік төлемінің мөлшеріне тиісті өзгерістер енгізіле отырып, алты айдан кейін жүргізілетін болады.

Қолжетімділік үшін төлем төлеу сәтіндегі айырбас бағамы n кезең үшін қол жетімділік үшін төлем төлеу күніне Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі белгілеген бағам болып табылады.

Егер $(FX_n / FX_0 - 1) \times 100 > 10\%$ то $(FX_n / FX_0 - 1) \times B$

немесе $(FX_n / FX_0 - 1) \times 100 < -10\%$ содан кейін $(FX_n / FX_0 - 0,9) \times B$

мұндағы F_{X_0} - бастапқы айырбас бағамы [Қазақстан теңгесі АҚШ долларына];

F_{X_n} - Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі N кезең үшін қол жетімділік үшін төлем төленген күнге белгілеген валюта айырбастау бағамы;

B - n кезең үшін қол жетімділік төлемінің валюталық құрамдас бөлігі;

100 - санды пайызбен түрлендіру.

3) валюталық тәуекелдің өтемақысына төлем дәліздің 10% жоғарғы/төменгі шекарасының ұлттық валютасының нақты және болжамды бағамы арасындағы валюта бағамының өзгеру коэффициенті бойынша жүргізіледі (3-нұсқа-конус тәрізді дәлізі бар және нақты бағам мен шекті арасындағы дәліз шекарасының 10%-дан асу шартын өтеу үшін).

T кезеңі үшін қол жетімділік үшін төлем күніндегі валюта бағамы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі t тоқсаны үшін қол жетімділік үшін төлем күніне белгілеген бағам болып табылады.

$$P_{(t-1)fx} = P_{(t-1)ICC}^F \times C_{(t-1)} + P_{(t-1)OCC}^F \times C_{(t-1)} + P_{(t-1)MF}^F \times C_{(t-1)}$$

қайда:

$C_{(t-1)}$ – t-1 тоқсанындағы валюта бағамдарының өзгеру коэффициенті, мұнда:

$$C_{(t-1)} = (FX_{(t-1)fact} / FX_{(t-1)forecast upper limit of currency corridor} - 1)$$

$FX_{(t-1)fact}$ – Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі белгілеген $t-1$ тоқсанындағы ұлттық валютаның орташа нақты бағамы;

$FX_{(t-1)forecast upper limit of currency corridor}$ – Excel формасындағы болжамға сәйкес, $T-1$ тоқсанындағы жоғарғы шекарадағы ұлттық валюта бағамының болжамы,

$FX_{(t-1)forecast lower limit of currency corridor}$ – Excel нысанындағы болжамға сәйкес, $T-1$ тоқсанындағы төменгі шекарадағы ұлттық валютаның болжамды бағамы,

$$C_{(t-1)} = (FX_{(t-1)fact} / FX_{(t-1)forecast lower limit of currency corridor} - 1), \text{ егер } FX_{(t-1)fact} < FX_{(t-1)forecast lower limit of currency corridor}.$$

Валюталық тәуекелдің өтемақысы $C_{(t-1)}$ мәніне байланысты нөлден төмен немесе жоғары болуы мүмкін.

Валюталық тәуекелдің өтемақысы мемлекетке тиесілі мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін басқарғаны үшін сыйақыны немесе МЖӘ объектісінің сапалық сипаттамаларын қамтамасыз еткені үшін жекеше әріптеске сыйақыны, сондай-ақ МЖӘ объектісінің жеке техникалық-экономикалық параметрлері негізінде МЖӘ объектісінің болуын есептеу кезінде қолжетімділік үшін төлемақы құрамында төленеді.

Төлемді индекстеу

МЖӘ саласындағы қолданыстағы НҚА бойынша индекстеуге жол беріледі.

Бір қарағанда, жыл сайынғы инфляцияны ескере отырып, төлемді индекстеу қиынды болып көрінуі мүмкін. Алайда, бұл аспектіні мұқият талдау керек, өйткені қызметтің құны (оның ішінде күрделі шығындар, яғни кредиторлар мен инвесторлар алдындағы қарызды өтеу) инфляциямен толық байланысты емес.

Мысалы, кредиттік қарызға/инфрақұрылымға қызмет көрсету облигациялар инфляциямен байланысты емес. Әдетте МЖӘ-ге қолданылатын қаржылық құрылымдардың көпшілігінде қарызға қызмет көрсету тұрақты шығындар болып табылады, өйткені жекеше әріптес пайыздық мөлшерлемені кредиттеудің бүкіл мерзіміне немесе оның көп бөлігіне белгіленген мөлшерлемеге айырбастау арқылы пайыздық мөлшерлеме тәуекелін хеджирлейді.

Өз кезегінде, меншікті капитал инфляциялық тәуекелге ұшырайды және жекеше әріптестің көптеген операциялық және техникалық қызмет көрсету шығындары уақыт өте келе тұтыну бағаларының индексінің динамикасына сәйкес өзгереді.

Мәселен, ҚР МЖӘ саласындағы қолданыстағы НҚА-де Қазақстанда қалыптасқан соңғы бес жылдағы инфляцияның нақты деңгейінің орташа мәніне инвестициялық және операциялық шығындардың жекелеген баптарын (салықтарға арналған шығыстарды, қарыздарға қызмет көрсету жөніндегі шығыстарды қоспағанда) индекстеу мүмкіндігі көзделген.

Бұл ретте инвестициялық және операциялық шығындар өтемақысының, сондай-ақ жобаны басқарғаны үшін сыйақының жыл сайынғы мөлшері индекстелмейді.

МЖӘ саласындағы қолданыстағы НҚА сәйкес, егер әлеуметтік инфрақұрылым және тіршілікті қамтамасыз ету объектісін пайдалану жекеше әріптес инвестицияларының өтелуін қамтамасыз етпесе және мұндай жобалар әлеуметтік инфрақұрылым және тіршілікті қамтамасыз ету МЖӘ жобалары болып табылса, жекеше әріптес шығындарын толық өтеу тек қана МЖӘ жобалары бойынша жүзеге асырылады.

Әлеуметтік инфрақұрылым мен тіршілікті қамтамасыз ету объектілеріне – Қа-

зақстан Республикасының заңнамасына сәйкес мемлекеттік органдардың міндетіне жатқызылған қоғамдық қажеттіліктерді қанағаттандыруға арналған объектілер мен объектілер кешендері жатады, олардың қатарына денсаулық сақтау, білім беру, мәдениет, спорт, телекоммуникация, байланыс, қоғамдық қауіпсіздік, көлік инфрақұрылымы, газбен, электрмен, жылумен, сумен жабдықтау және су бұру, қалдықтарды басқару салаларындағы объектілер кіреді.

Оң NPV қол жетімсіз болған жағдайда, қаржы-экономикалық модель есептеулеріне мемлекеттік қолдау шаралары, сондай-ақ МЖӘ жобасының коммерциялық тиімділігін қамтамасыз ету мақсатында шығындарды өтеу көздері кіреді.

Бұл ретте міндетті түрде мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары үшін ішкі кірістілік нормасының (IRR) заңнамалық белгіленген шекті жол берілетін мөлшерін және теріс мәнге ие болмауға тиіс мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасының таза келтірілген құнының (NPV) оң мәнін (кемінде 0 теңге) ескеру қажет.

Осылайша, мемлекеттік қолдау шаралары және МЖӘ жобасы шеңберінде жекеше әріптестің шығындарын өтеу көздері МЖӘ саласындағы қолданыстағы НҚА шеңберінде қабылданған талаптарды, лимиттер мен шектеулерді ескере отырып, коммерциялық жүзеге асыру және ішкі кірістілік нормасының шекті рұқсат етілген мөлшеріне қол жеткізу үшін жеткілікті көлемде және мөлшерде көзделуге тиіс.

МЖӘ ЖОБАЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУДЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

МЖӘ жобаларында инвестицияларды қайтару, төлем қабілеттілігін/кредит қабілеттілігін қамтамасыз ету, сақтандыру және салық салу тетіктерінің рөлі мен маңызы

Инвестициялардың қайтарылуын қамтамасыз ету

- Жекеше әріптестің қызығушылығының негізгі факторы. Инвестицияларды қайтару кепілдіктерінің болуы (мысалы, инвестициялық өтемақы тетіктері, кепілдіктер, кепілдіктер, кепілдендірілген төлемдер арқылы) инвестициялық тәуекелдерді азайтады және жобаның тартымдылығын арттырады. Бұл тетіктер жекеше әріптеске жобаның шектеулі коммерциялық кірісі кезінде де инвестицияларды қайтаруға сенімділік береді, сонымен қатар қарыздық қаржыландыруды тарту үшін қажетті ақша ағындарының болжамдылығын қалыптастырады.

Жоба шеңберінде төлем қабілеттілігі/кредит қабілеттілігі (bankability)

- Жобаның сыртқы қаржыландыруды тарту қабілетін көрсетеді. Ол үшін тұрақты қаржылық модель, тәуекелдерді теңгерімді бөлу және мемлекет тарапынан қолдау қажет. Бұл критерий жобаны іске қосу үшін нақты етеді. Яғни, жобаның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ететін тәуекелдерді бөлудің теңдестірілген моделінің болуы. Мемлекет тарапынан кепілдіктер, шарттық талаптардың тұрақтылығы және бюджеттік міндеттемелердің болжамдылығы сияқты элементтер жобаның кредиттік рейтингін арттыруға және банктер мен инвесторлар тарапынан қызығушылықты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Сақтандыру

- Күтпеген тәуекелдерден қорғау механизмі (құрылыс-монтаждау тәуекелдері, пайдалану, форс-мажорлар, қарыздың қайтарымдылығы және т.б.). Сақтандыру тәуекелдердің кейбір түрлері үшін міндетті болып табылады және кредиторлардың сенімін арттырады. МЖӘ объектілерін, тараптардың жауапкершілігін, құрылыс-мон-

таждау және пайдалану тәуекелдерін міндетті және ерікті сақтандыруды қамтиды. Сақтандыру тетіктері инвестор мен кредиторды қосымша қорғауды қамтамасыз ете отырып, күтпеген жағдайлардан болатын шығындарды азайтады.

Салық салу

- МЖӘ жобалары, әдетте, жалпы салық режиміне жатады, алайда қолданыстағы заңнамада кейбір салық жеңілдіктерін қолдану, жеке салықтарды төлеуден босату мүмкіндігі қарастырылған, бұл жобаның қаржылық көрсеткіштерін жақсартады. Ашық және тұрақты салық ортасы міндеттемелерді дәл болжауға мүмкіндік береді және инвесторлардың сенімін арттырады.

Жиынтықта бұл элементтер МЖӘ жобасының тұрақты және теңгерімді қаржылық архитектурасын қалыптастырады.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік-жекешелік әріптестік саласындағы заңнамасы мен қолданыстағы нормативтік құқықтық актілері шеңберінде жобалардың инвестициялық тартымдылығы мен орнықтылығын қамтамасыз етуге бағытталған негізгі қаржылық және құқықтық тетіктер көзделген.

Аталған тетіктер кешені қолайлы инвестициялық ортаны қалыптастырады, жобалық тәуекелдер деңгейін төмендетеді және әлеуметтік маңызы бар инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруға жекеше капитал мен қаржыландыруды тартуға ықпал етеді.

Олардың рөлі әсіресе жекеше әріптестер мен кредиторлар (банктер, қаржы институттары) үшін өте маңызды, өйткені олар тәуекелдердің төмендеуіне және салынған қаражаттың қайтарылуына тікелей әсер етеді. Жекеше әріптес үшін бұл келісілген кірістілігі бар инвестицияларды қайтару кепілдіктерін және белгісіздікті азайтуды білдіреді, ал банктер үшін сыйақысы бар кредит қаражатын қайтаруды қамтамасыз ететін болжамды, басқарылатын модельдің болуы.

Инвестицияларды қайтару кепілдіктері

МЖӘ жобалары бойынша инвестицияларды қайтару кепілдігі жобаны бағалау кезеңінен басталады, оның шеңберінде оның коммерциялық орындылығы, әлеуетті тәуекелдері және мемлекеттік қолдаудың тиісті тетіктерін қолдану қажеттілігі айқындалады, яғни бұл жобаны талдаудың бастапқы кезеңіндегі бастапқы нүкте.

МЖӘ жобасын бағалау жобаны нақтылайтын, оны жүзеге асыру критерийлерінің (техникалық, баға және т.б.) тұтас тізбесі негізінде бағалайтын күрделі және өзара байланысты міндеттер жиынтығын қамтиды.

Мемлекет тұрғысынан қаржылық құрылым (немесе шарттың қаржылық құрылымы) ұғымы МЖӘ шартына сәйкес жекеше әріптестің пайдасына жүргізілетін бюджеттік көздерден немесе төлемдерден өтемақы көздерін, сондай-ақ олардың талаптарын (мерзімін, төлем кестесін, индекстеуді, соманың ықтимал түзетулерін немесе шегерімдерді қоса алғанда) айқындауды білдіреді.

Бұл анықтама мемлекеттік әріптестің қаржыландыруды ұсынудың басқа нысандарына да қатысты (кепілдіктер, кредиттік сапаны жақсарту бойынша басқа шаралар, меншікті капиталға қатысу немесе қарыз қаражатын беру).

Бұған, сайып келгенде, оң таза дисконтталған құнға (NPV) қол жеткізу және жыл сайынғы бюджет шығыстары тұрғысынан мемлекеттік төлемдердің қалыптасқан тізбесі де кіреді.

Кіріс режимі жобалық компания алатын кіріс көздеріне жатады, оларды екі үл-

кен топқа бөлуге болады:

- тұтынушы төлемдері және
- мемлекет тарапынан төлемдер.

Сонымен қатар, тұтынушылардың төлемдерінен түсетін кірістің жалпы көлемі қажетті кіріс деңгейіне жету үшін жеткіліксіз болуы мүмкін, әсіресе сұраныс тарифтің ауытқуына өте сезімтал болған жағдайда, сондықтан оның шамалы өсуі де кіріс көлемінің төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Бұл жағдайда Үкімет кірістің аралас режимі деп аталатын (бірлесіп қаржыландыруды, түрлі өтемақыларды және т.б. қамтиды) жобаның қажетті коммерциялық орындылығына қол жеткізуді қамтамасыз ету үшін қаржылық қолдау көрсету опциясын таңдай алады.

Бұдан басқа, үкімет пайдаланушыларға, соның ішінде саяси себептерге байланысты төлем деңгейін төмендету мақсатында төлемдерді ұсыну мүмкіндігін қарастыруы мүмкін.

Соңғы пайдаланушылардан алынатын төлемдер мен жобаның коммерциялық орындылығын қамтамасыз ету үшін талап етілетін мемлекеттік төлемдер мөлшері арасында тікелей байланыс бар.

Мемлекеттік әріптестің төлемдері жобалық компанияның МЖӘ шартының бүкіл қолданылу мерзіміндегі жалғыз кіріс көзі бола алатын нұсқасы негізінен әлеуметтік инфрақұрылымға тән, мұнда мемлекеттік саясатқа сәйкес тұтынушы үшін тиісті қызмет көрсету тегін не ең аз болуы тиіс.

Мұндай жобаларда сұраныс тәуекелі мемлекет жағына жатады. Бұл төлем механизмі көбінесе инфрақұрылымның қолжетімділігі, сұраныс немесе қызмет нәтижелері сияқты белгілі бір шарттармен тығыз байланысты.

Осылайша, МЖӘ жобалары бойынша кірістер жобалық компания өз шығындарын жабу үшін пайдаланатын барлық ақша ағындарын білдіреді.

Кірістер режиміне енгізілген кезде мемлекеттік төлемдер арқылы қалыптасатын кірістер коммерциялық негіздеменің нәтижесі ретінде қарастырылуы мүмкін, өйткені олар баға қол жетімділігін бағалау негізінде анықталады, бұл жоба бойынша төлемдердің (*мысалы, мемлекеттік міндеттемелер, тарифтер, өтемақылар*) нақты және мемлекет бюджеті үшін немесе соңғы тұтынушылар үшін орындалатын көрсеткіші ретінде анықталады. шарттың барлық қолданылу мерзімінің өтуі.

Басқаша айтқанда, жоба тек пайдалы және қажет емес, сонымен қатар қаржылық тұрғыдан мүмкін болуы керек:

- мемлекет өз міндеттемелерін тұрақты орындай алды;
- тарифтер немесе қызмет ақысы халық немесе бизнес үшін қолайлы болды.

Жобаның коммерциялық орындылығын бағалауға мүмкіндік беретін құрал ретінде қаржылық модель қолданылады.

Қаржы Моделі – бұл жеке сектордың барлық күтілетін инвестициялары, кірістері, шығындары, салықтары және жобаның бүкіл қызмет ету мерзімін қамтитын басқа да Талдамалық параметрлері туралы мәліметтерді қамтитын компьютерлік кестелік файл (Excel немесе басқа үйлесімді формат), оның ішінде Қарыз қаражатын тартуға арналған шығындар, меншікті капиталдың кірістілігі, сақтандырудың қаржылық шарттары, инфляция деңгейі.

Қаржылық модельдің міндеті-жеке әріптестің болашақтағы қаржылық жағдайы туралы қолда бар ақпаратты болашақтағы болжамнан ең аз ауытқулармен

нақты жағдайға ең жақын деп көрсету.

Қаржылық модель, ең алдымен, тәуекелдер мен өзгерістердің МЖӘ шартына әсерін бағалау үшін қолданылады және әдетте МЖӘ келісіміне қосымша болып табылады.

Қаржы моделінің ең төменгі жолы жобалық компанияның ақша қаражаттарының еркін ағынын (жалпы жоба үшін), сондай-ақ меншікті капитал инвесторының (жекеше әріптес үшін) ақша қаражаттарының еркін ағынын бағалау болады.

Талдамалық құралдарды (NPV, IRR, PI, PP, DPP) қолдану арқылы қол жетімді кіріс көрсеткіштерін қолдана отырып, ұсынылған модель басылымында коммерциялық тиімділікке қол жеткізу туралы кейбір қажетті қорытындылар жасауға болады.

Сонымен қатар, бұл модель бюджеттік тиімділік, тәуекелдердің жобаның іске асырылуына әсері және экономикалық тиімділік туралы ақпарат береді.

Сондай-ақ, қаржылық модельдің кірістері ұзақ мерзімді болжаудың негізгі параметрлері ретінде макроэкономикалық болжамдар болып табылады (инфляция, дисконттау мөлшерлемесінің базалық деңгейі, тәуекелсіз пайыздық мөлшерлеме, валюта бағамдары бойынша болжамдар және т.б.).

МЖӘ жобасын бағалау шеңберінде МЖӘ шарты бойынша түсім алу режимін анықтау үшін таңдау жасау қажет.

Мұндай шешім мемлекеттің тиісті саясатының міндеттерін ескере отырып, сондай-ақ құқықтық аспектілерді, коммерциялық орындылықты және бағаның қолжетімділігін талдау сияқты орындылықты талдаудың бірнеше түрлерінің нәтижелері негізінде қабылдануы керек.

Баға саяси директивалар, қаржылық тұрақтылық, құқықтық талаптар және т. б. сияқты әртүрлі критерийлерді ескере отырып белгіленуі мүмкін.

Бағаның қолжетімділігі барлық сценарийлер бойынша болжамды міндеттемелердің жалпы сомасын және бюджеттік қолжетімділікті талдаудың объективті нәтижелерін көрсетеді. «Пайдаланушыларға бағаның қол жетімділігі» ұғымымен шатастыруға болмайды, ол талап етілетін Тарифтердің жоба шеңберінде мақсатты пайдаланушылар үшін қолайлы екендігін, пайдаланушының төлемдерінен түсетін түсімді бағалайды.

Жобаның бағалық қолжетімділігі оның Шарттың бүкіл мерзімі ішінде Үкіметтің ағымдағы және болашақ бюджеттік шектеулері шеңберінде іске асырылу мүмкіндігін білдіреді, қаржылық тұрғыдан орындалатын болып табылады және бюджеттің тұрақтылығына немесе халық үшін қызметтің қолжетімділігіне қауіп төндірмейді.

Бұл ретте өтемақы тетіктері (өтемақы оқиғалары) жоба күтпеген тәуекелдерге тап болған кезде тараптардың мүдделерінің теңгерімін сақтау үшін пайдаланылады. Олар бағаның қол жетімділігін анықтамайды, бірақ оған жанама әсер етеді, теріс әсер еткен жағдайда жобаның тұрақтылығын сақтауға мүмкіндік береді.

Жобаның тәуекелдері (толық қабылданған немесе бөлінген) шартқа үш санат түрінде енгізіледі:

- Өтемақы жағдайлары/оқиғалары жекеше әріптестің олар басталған кезде және әріптеске қаржылық әсер ететін дәрежеде қаржылық өтемақы алуға құқығы бар тәуекел оқиғаларына жатады. Мақсат жобалық шарттың қаржылық балансын қалпына келтіру (меншікті капиталдың кірістілігі мен кредиттік тартымдылықтың күтілетін ішкі нормасы) немесе шығындарды ішінара өтеу (әдетте оқиға бөлінген тәуекел ретінде анықталған кезде) болуы мүмкін.

Өтемақы жағдайларын толық өтемақы жағдайлары, ішінара өтемақы жағдайлары немесе бөлінген тәуекел оқиғасы ретінде жіктеуге болады.

- Тарап жауапкершіліктен босатылатын мән-жайлар тәуекел оқиғаларына жатады, олар басталған кезде жекеше әріптес операциялық тиімділіктің жеткіліксіздігі немесе тіпті міндеттемелерді бұзғаны үшін жауапкершіліктен босатылады (мұндай жағдайлардың туындауы нәтижесінде, бірақ қаржылық өтемақы берілмей). Мысалы, археологиялық олжалар күтпеген жерден табылған жағдайда уақыттың кешігуі.

- Форс-мажор: жалпы алғанда, форс-мажор өтемақы жағдайы және/немесе сарап жауапкершіліктен босатылатын жағдай деп саналуы мүмкін, бірақ оның өзектілігіне байланысты бұл тәуекелге МЖӘ шартында өз мәртебесін беру ұсынылады.

Шарттар шеңберінде тәуекелдерді бөлудің бірнеше негізгі тетіктері бар.

Мұндай мысалдарды келтіруге болады:

- жекеше әріптеске төлем қашан және қалай жүзеге асырылатынын анықтай алатын кіріс режимі және төлем механизмі;

- тәуекелдердің бөлінуін түзететін кепілдіктер мен өтемақы міндеттемелерін қоса алғанда, келісімнің нақты ережелері;

- белгілі бір алдын ала келісілген оқиғалар орын алғаннан кейін келісімшарттарды қаржылық қайта теңгерімдеу туралы ережелер (МЖӘ шартында алдын ала белгіленген елеулі өзгерістер орын алса, мысалы, валютаның құнсыздануы немесе трафиктің күрт төмендеуі кезінде (мысалы, жатақханадағы студенттер саны) келісімнің қаржылық шарттарын қайта қарауға мүмкіндік беретін механизм) және тараптар қайта есептей алады: өтемақы төлемдері, тарифтер/ пайдаланушы төлемдері және т.б.).

Мақсат-егер сыртқы жағдайларға байланысты ол тиімсіз немесе теңгерімсіз болып қалса, жобаның мүдделері тепе-теңдігі мен экономикалық тұрақтылығын сақтау, яғни бұл тараптар үшін алдын-ала толық қамтамасыз ету қиын тәуекелдерден сақтандыру.

МЖӘ жобасына қатысушылар арасында тәуекелдерді бөлу матрицасынан барлық анықталған тәуекелдер анықталатын және сипатталатын және оларды бөлудің алдын ала ПАЙЫМЫ баяндалатын мемлекеттік және жекеше әріптес қабылдаған тәуекелдер туралы ақпарат аламыз.

Жобалық тәуекелдің қаржылық салдарын жекеше әріптеске беру жекеше әріптесті инфрақұрылым құруға және кесте мен белгіленген шарттарға сәйкес қоғамға қызмет етуге ынталандырады.

Бұл тәсіл белгілі бір тәуекелді бақылаудың үлкен мүмкіндіктері бар тарап (МЖӘ-те бұл әдетте жекеше әріптес) және тәуекелдің пайда болу ықтималдығын азайтуға және егер ол орын алса, тәуекелдің салдарын бақылауға қабілетті деген теорияға негізделген.

Демек, тәуекелді сәтті беру жеке секторды үнемді және инновациялық шешімдерді уақтылы ұсынуға ынталандырады.

Сондықтан тәуекелді беру тиімділікті тудырады, бірақ оның шегі бар. Үкімет актив пен қызметке әсер ететін тәуекел мен белгісіздіктің қаржылық салдарына дайын болуы керек.

Тәуекелдерді бөлудің негізгі ынталандыруы қаражатты пайдалану тиімділігі, оның ішінде коммерциялық тиімділікке қол жеткізу мақсатында және соның салдарынан салынған инвестицияларды қайтаруды қамтамасыз ету болып табылады.

МЖӘ шартында белгіленген әріптестер арасында тәуекелдерді бөлу тетіктері инвестордың қорғалуына әсер етеді.

Қаржылық модель неғұрлым ашық және жоба тұрақты болса, инвестицияның қайтарылу ықтималдығы соғұрлым жоғары болады.

МЖӘ жобалары бойынша инвестициялардың қайтарымы факторлар кешеніне байланысты. Негізгі кепілдіктердің ішінде мемлекеттік қолдау шараларын бөлуге болады, мысалы, бірлесіп қаржыландыру, мемлекеттік кепілдіктер немесе кепілдемелер, инвестициялық шығындарды өтеу, ең төменгі кепілдендірілген кіріс, салықтық және кедендік жеңілдіктер және жария әріптестің басқа да міндеттемелері (мемлекеттік мүлікті, жерді, инфрақұрылымды және т.б. беру).

Сонымен бірге, бұл мемлекеттің міндеттемелері ғана емес, сонымен қатар тараптардың жауапкершілігі балансының, қаржылық модельдің тұрақтылығының, жобаны іске асырудың тиімділігі мен заңнаманың қолдаушы рөлінің нәтижесі. Тек кешенді тәсіл инвестицияланған қаражатты қайтаруды және жобаны өзара тиімділікпен іске асыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Инвестицияларды қайтарудың сәттілігі көбінесе жекеше әріптестің өзіне байланысты-оның жобаны тиімді басқару, меншікті және қарыз қаражаттарын уақтылы тарту және пайдалану, сондай-ақ тұрақты кіріс моделін ұйымдастыру (соның ішінде соңғы пайдаланушылардан төлемдер).

Банктер тарапынан қаржыландыруды ұсыну шарттары және қарызға қызмет көрсету кестесін сақтау, қарыз алу мөлшерлемесін төмендету мақсатында қарызды қайта қаржыландыру мүмкіндігі және т. б. маңызды мәнге ие.

Инвестицияларды қайтару мемлекет міндеттемелерінің, жобаны басқару сапасының және барлық қатысушылардың қаржылық тәртібінің үйлесімімен қамтамасыз етіледі.

Осылайша, Қазақстандағы МЖӘ жобаларындағы инвестициялардың қайтарымы заңнамада көзделген тетіктер: пайдаланушылардың төлемдерін жинау, өтемақы төлемдерін (ИШӨ, ОШӨ, ҚҮТ және т. б.) қолдану, мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну (тартылатын қарыздар бойынша кепілдіктер мен кепілгерліктерді қоса алғанда), сондай-ақ мемлекеттің осындай бірқатар негізгі тәуекелдерді қабылдауы есебінен қамтамасыз етіледі валюталық тәуекел ретінде саяси шешімдер мен инфрақұрылымдық қамтамасыз ету тәуекелдері.

Төлем қабілеттілігі / кредит қабілеттілігі (Банкобилити)

МЖӘ жобаларындағы Банкобилити (bankability) — бұл қаржыландыруды ұсыну тұрғысынан банктер мен басқа қаржы институттары үшін жобаның тартымдылық дәрежесі, яғни бұл жобаның «банкке қаншалықты қолайлы» екенін және нарықтық жағдайларда борыштық қаржыландыруды тартуға қабілетті екенін білдіреді.

Бұл жобаның қаржылық тұрақтылығы мен тұрақтылығының негізгі көрсеткіштерінің бірі, әсіресе жекеше әріптес қажет болған жағдайда қарыз қаражатын пайдалану.

Егер жоба осындай деп саналса, онда сіз мынаны болжай аласыз:

- бұл банктер үшін тәуекелдер мен инвестициялардың қайтарымы тұрғысынан тартымды және қолайлы;

- оның тұрақты қаржылық моделі бар-мемлекеттен тұрақты, кепілдендірілген түсімдер (мысалы, инвестициялық және операциялық шығыстардың өтемақысы)

және пайдаланушылардан төлемдердің жоғары ықтималдығы (егер жоба ақылы пайдаланумен болса), нәтижесінде кірістер жоба шеңберіндегі шығындарды жабады және қарызға қызмет көрсету;

- оның құқықтық құрылымы мен шарттары кредиторлардың мүдделерін қорғауды қамтамасыз етеді;

- бірлескен қаржыландыру, кепілдіктер, кепілдер, сақтандыру, мемлекет тарапынан қолдау (МЖӘ жағдайында) бар;

- тәуекелдер түсінікті, жобаға қатысушылар арасында әділ бөлінеді және басқарылады, өтемақы тетіктері қарастырылған (мысалы, форс-мажор, трафиктің төмендеуі және т.б.).

МЖӘ жобаларында, банкобилити-негізгі критерийлердің бірі: егер жоба осы талаптарға жиынтықта жауап бермесе, банктер кредит беруден бас тартуы мүмкін.

МЖӘ туралы Заңның ережелерін ескере отырып, Қазақстан Республикасының жобалық қаржыландыру және секьюритизлендіру туралы заңнамасына сәйкес жобалық қаржыландыруды пайдалана отырып, МЖӘ жобасын қаржыландыру мүмкіндігі маңызды оң сәт болып табылады.

Мәселен, мысалы, мемлекеттік әріптес, жекеше әріптес және кредитор арасында тікелей келісім жасалған жағдайда, жекеше әріптес МЖӘ шарты бойынша инвестициялық шығындарды өтеу түрінде ақшалай түсімдер бойынша өз талаптарын кепілге беру құқығына ие болады.

Бұл ретте белгілі бір шарттар көзделген:

- егер Қазақстан Республикасының заңдарында өзгеше белгіленбесе, мемлекеттік әріптестің жазбаша келісімін алу қажет;

- МЖӘ шартының талаптарына сәйкес МЖӘ жобасын іске асыру үшін қарыздық қаржыландыруды тарту мақсатында ғана жүзеге асырылады;

- пайдалануға берілген МЖӘ объектілері бойынша ИШӨ төлеу МЖӘ шартының талаптарында көзделген сомалар мен мерзімдер шегінде толық көлемде жүзеге асырылады;

- жекеше әріптес тікелей келісім жасасқан кредитор алдындағы және (немесе) МЖӘ шарты бойынша өз міндеттемелерін орындамаған немесе тиісінше орындамаған жағдайда кредиторлармен келісім бойынша жекеше әріптесті ауыстыруға жол беріледі;

Әрі қарай, инвестициялық шығындардың өтемақысын есептеу үшін шот кредитор-банкте қарызды өтеуге одан әрі пайдалана отырып ашылады. Бұл шара кредитордың құқығын қорғау мақсатында көзделген және шотты өзге мақсаттарда қолдануға жол берілмейді.

МЖӘ шарты бойынша талап ету құқығымен қамтамасыз етілген кредитор алдындағы жекеше әріптестің міндеттемелерін орындау шеңберінде ғана кейс есепке алуға арналған шоттан өндіріп алу қолданылуы мүмкін.

Заңнамалық деңгейде қарыз алушы – жекеше әріптестің рейтингін жақсартатын мынадай шаралар көзделген:

МЖӘ шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған жағдайда қаржыландыру ИШӨ түріндегі ақшалай түсімдер бойынша талап ету құқығын кепілге қою арқылы жүзеге асырылады:

- 1) мемлекеттік әріптестің кінәсі бойынша – мемлекеттік әріптес МЖӘ объектісін құруға байланысты келтірілген және дәлелденген күрделі шығыстардың жиын-

тық мөлшеріне тең соманы мемлекеттік әріптес төлеген төлемдерді шегергенде, ИШӨ есептеу үшін шотқа төлейді;

2) еңсерілмейтін күш мән-жайлары (дүлей құбылыстар, әскери іс-қимылдар) салдарынан-мемлекеттік әріптес МЖӘ объектісін құруға байланысты барлық келтірілген және дәлелденген күрделі шығыстардың жиынтық мөлшеріне тең соманы мемлекеттік әріптес төлеген, бірақ МЖӘ шартында көзделген сомалар шегінде МЖӘ объектісін құруға байланысты шотқа төлейді;

МЖӘ шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған жағдайда, ол бойынша қаржыландыру жекеше әріптес кінәсінен кейс түріндегі ақшалай түсімдер бойынша талап ету құқығын кепілге қою арқылы жүзеге асырылады:

1) жобаның инвестициялық кезеңінде-мемлекеттік әріптес МЖӘ объектісін құруға байланысты барлық жұмсалған және дәлелденген күрделі шығыстардың жиынтық мөлшерінің тоқсан пайызына тең соманы мемлекеттік әріптес төлеген, бірақ бастапқыда МЖӘ шартында көзделген ИШӨ сомасы шегінде МЖӘ объектісін құруға байланысты жиынтық мөлшерінің тоқсан пайызына тең соманы есептеуге арналған шотқа төлейді;

2) жобаның пайдалану кезеңінде – мемлекеттік әріптес МЖӘ объектісін құруға байланысты барлық жұмсалған және дәлелденген күрделі шығыстардың жиынтық мөлшерінің жүз процентіне тең ИШӨ сомасын мемлекеттік әріптес төлеген, бірақ бастапқыда МЖӘ шартында көзделген ИШӨ сомасы шегінде МЖӘ объектісін салуға байланысты шотқа төлейді.

Егер қаржыландыру шетел валютасында тартылған және ИШӨ түріндегі ақшалай түсімдер бойынша талап ету құқығының кепілімен жүзеге асырылатын МЖӘ шартында мемлекеттік әріптес валюталық тәуекелдерді қабылдауды көздеген жағдайда, шартта валюта бағамын ескере отырып, төлемдер мөлшерін түзету тәртібі көзделуі мүмкін.

ҚР МЖӘ саласындағы қолданыстағы заңнамасы жекеше әріптестің төлем қабілеттілігі мен кредит қабілеттілігінің жеткілікті деңгейін қамтамасыз етуге бағытталған тетіктер кешенін көздейді.

Бұл тетіктерге кепілгерлік, жекеше әріптестің міндеттемелері бойынша кепілдіктер беру түріндегі мемлекеттік қолдау шаралары, бюджеттік қоса қаржыландыру мүмкіндігі, сондай-ақ МЖӘ шартында көзделген өтемақы төлемдері кіреді.

Бұдан басқа, ҚР заңнамасымен мемлекеттің негізгі тәуекелдерді (мысалы, валюталық тәуекел және инфрақұрылымға қосылу тәуекелі) бөлу және қабылдау мүмкіндігі бекітілген, бұл жеке тарапқа қаржылық жүктемені одан әрі төмендетеді.

Сондай-ақ, жобаның қаржылық тұрақтылығының маңызды элементі мемлекеттік әріптес, жекеше әріптес және кредитор арасында тікелей келісім жасасу мүмкіндігі болып табылады, оның шеңберінде инвестициялық шығындарды өтеу жөніндегі қаражатты жинақтау үшін арнайы шот ашу көзделуі мүмкін. Мұндай механизм несие берушінің мүдделерін қосымша қорғауды қамтамасыз етеді, ақша ағындарын басқаруды жеңілдетеді және кредитордың пайдасына төлем жасамау тәуекелдерін азайтады.

Сақтандыру

МЖӘ жобаларын іске асыру шеңберінде заңнамада белгіленген міндетті сақтандыру түрлері де, шарт талаптары мен жобаның ерекшелігіне байланысты тараптар-

дың қалауы бойынша қосымша сақтандыру түрлері де көзделген.

Қолданыстағы заңнамаға сәйкес (ҚР БК 141-бабы) мемлекеттік кепілдікпен алынған мемлекеттік емес қарызды қайтаруды міндетті сақтандыру немесе банк кепілдігі көзделген.

№52 Қағиданың 4-қосымшасы 1-тарау 9-тармағында 2) тармақшасына сәйкес Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімінде белгіленген жағдайларды қоспағанда, бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті орган Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкімен келісу бойынша белгілейтін мемлекеттің кепілгерлігімен тартылатын қарыздың қайтарымдылығын қамтамасыз ету талаптарын қанағаттандыратын сақтандыру шартының болуы қарастырылған.

№52 Қағидаларда сақтандыру қызметтері нарығын зерттеу нәтижелері бойынша сақтандыру қызметтерінің нарықтық бағасына сәйкес инфрақұрылымдық облигациялар бойынша Мемлекет кепілгерлігі бойынша сақтандыруды (қажет болған жағдайда оларды шығару) қоса алғанда, мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін құруға байланысты сақтандырудың барлық түрлеріне комиссиялық төлемдер көзделген.

Осылайша, МЖӘ жобаларын іске асырудың инвестициялық және операциялық кезеңдерінде сақтандыруға арналған шығыстар көзделген:

- сақтандыру қызметтерінің нарықтық бағалары бойынша МЖӘ объектісін құру кезінде сақтандыру қызметтерінің нарығын зерттеу нәтижелері бойынша;
- пайдалану кезеңінде МЖӘ шартының талаптарына сәйкес, оның ішінде МЖӘ жобасына қатысушылар арасында бөлінген тәуекелдерді ескере отырып сақтандыруға арналған шығыстар.

МЖӘ жобасы шеңберінде мемлекеттік емес заемдар бойынша мемлекеттік кепілдікті беру кезінде сақтандыруды/не банктік кепілдікті міндетті түрде беру көзделген, мұнда сақтандыру/кепілдік заты заемның қайтарымдылығын қамтамасыз ету болып табылады.

Пайдалану кезеңінде МЖӘ шартының талаптары бойынша тараптардың келісімі бойынша жобаға қатысушылар арасында бөлінген тәуекелдер матрицасымен байланыстыра отырып, сақтандырудың әртүрлі түрлері (қызметті тоқтата тұру, жоғалған пайда, үшінші тұлғалар алдындағы жауапкершілікті сақтандыру және т.б.) болуы мүмкін.

Бұдан басқа, МЖӘ жобаларына ҚР қолданыстағы заңнамасына сәйкес міндетті сақтандырудың барлық түрлері қолданылады, мысалы, азаматтық-құқықтық жауапкершілікті сақтандыру.

Қазақстандағы МЖӘ жобаларында сақтандыру тәуекелдерді басқарудың және жобаның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етудің маңызды құралы болып табылады.

Қазақстан Республикасының МЖӘ жобалары жөніндегі заңнамасы барлық жобаларға қолданылатын сақтандырудың міндетті түрлерін де, МЖӘ схемасы бойынша жобалардың іске асырылуын реттейтін нормативтік құқықтық актілерде бекітілген мамандандырылған сақтандыру тетіктерін де көздейді.

Мәселен, мемлекеттік кепілдіктермен және кепілгерліктермен мемлекеттік емес қарыздарды тарту кезінде жобаның барлық қатысушыларының, оның ішінде кредиторлардың мүдделерін қорғауға бағытталған қосымша сақтандыру талаптары енгізіледі.

Бұдан басқа, МЖӘ шартының қолданылу мерзімі ішінде жобаға қатысушылар арасында тәуекелдерді бөлуді ескере отырып, тараптардың келісімі бойынша сақтандырудың әртүрлі түрлері көзделуі мүмкін.

Сақтандыруға мұндай кешенді тәсіл жобалық тәуекелдерді барабар жабуды қамтамасыз етеді, жекеше әріптестің кредит қабілеттілігі мен төлем қабілеттілігін арттыруға, сондай-ақ Тараптар арасында жауапкершілікті әділ бөлуге ықпал етеді, нәтижесінде МЖӘ жобаларының тартымдылығы мен сенімділігін арттырады.

Салық ерекшеліктері

Салықтар-бұл жобалық компаниядан ресурстардың кетуі.

Көптеген елдерде МЖӘ немесе Инфрақұрылым арнайы салық режимдеріне, соның ішінде корпоративтік салыққа, кейде жанама салықтарға, мысалы, қосылған құн салығына немесе бастапқы деректерге де, кірістерге де әсер етуі мүмкін ұқсас салықтарға жатады. Олар танылуы керек және салықты нақты бағалау қаржылық модельге енгізілуі керек. Салықтар МЖӘ жобаларында жоба жүзеге асырылатын елдің ерекшелігін ескере отырып қолданылады.

МЖӘ жобаларында салық салу жобалардың қаржылық моделі мен экономикалық тартымдылығын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Қазақстан Республикасында:

ҚР Салық кодексіне сәйкес МЖӘ жобалары үшін салық түрлері						
Корпоративтік табыс салығы	Жеке табыс салығы	Қосылған құн салығы	акциз	Әлеуметтік салық	КО салығы, жер салығы	Мүлік салығы

1) салықтар: корпоративтік табыс салығы, жеке табыс салығы, қосылған құн салығы, акциз, әлеуметтік салық, көлік салығы, жер салығы, мүлік салығы;

2) бюджетке төленетін төлемдер: мемлекеттік баж, алымдар, қоршаған ортаға теріс әсер ету.

Салық міндеттемелері мен преференциялар жүйесі инвестициялық тартымдылыққа, тәуекелдерге және жобалардың жалпы тұрақтылығына айтарлықтай әсер етеді.

Салықтардың үлкен әсері құрылыс кезеңінде ҚҚС түрінде байқалады (*мердігер жалданған жағдайда – бұл салықтар оларға төленеді немесе егер ол ҚҚС төлеуші болмаса, оның күрделі шығындарында ескеріледі*).

Корпоративтік табыс салығын МЖӘ жобасының қаржы-экономикалық моделінде, оның ішінде WACC есептеу кезінде пайдаланылатын және жобаны іске асыру үшін қарыз қаражаты тартылған жағдайда, тұтастай алғанда МЖӘ жобасын арзандатуға әкеп соғатын «салық қалқаны» онымен байланысты болуы себебінен де ескеру қажет.

Кәсіпкерлік қызметтен залал алынған жағдайда, ол кейіннен кейінгі он салық кезеңіне қоса алғанда дәйекті түрде ауыстырылады және осы салық кезеңдері үшін салық салынатын табыс есебінен өтеледі.

Жалпы, ҚР-дағы МЖӘ жобалары заңда көзделген жеңілдіктерді қолдану мүмкіндігімен заңды тұлғалар үшін қолданылатын жалпы салық режимімен реттеледі.

МЖӘ жобаларына салық салуда келесі ерекшеліктер бар:

Қазақстан Республикасының қолданыстағы Салық кодексіне сәйкес МЖӘ жобалары бойынша жекеше әріптестің шығындарының өтемақысы іске асыру жөніндегі айналым деп танылады.

Бұл инвестициялық және операциялық шығындардың өтемақысына, жобаны басқару сыйақысына және жанама салықты — қосылған құн салығын (ҚҚС) есептеуге әкелетін басқа төлемдерге қатысты.

Ерекшелік — бұл «қол жетімділік үшін төлем», ол бойынша төлемдер бюджеттен сату айналымы болып саналмайды.

Алайда, бұл ереже концессиялық схема бойынша ерекше маңызы бар МЖӘ жобалары үшін ғана қолданылады және бұл төлемдерге ҚҚС есептеу қолданылмайды.

Сонымен қатар, концессионер салық преференцияларын пайдаланады, атап айтқанда:

- жергілікті атқарушы орган уақытша өтеулі жер пайдалану құқығын беру туралы шешім қабылдаған сәттен бастап бес жылдан аспайтын мерзім ішінде жерге ақы төлеуден босату (ҚР Салық кодексінің 618-бабының 3-тармағы);

- мүлік салығы концессия объектісінің баланстық құны айлық есептік көрсеткіштен (АЕК) 50 млн еседен асқан жағдайда ғана төленеді. ҚР Салық кодексінің 590-бабының 3-тармағы).

Еркін экономикалық аймақтар аумағында іске асырылатын МЖӘ жобалары үшін АЭА субъектілері үшін көзделген салықтық жеңілдіктер мен шарттар да қолданылады.

FAQ

МЖӘ жобасы үшін ақша қайдан келеді?

МЖӘ туралы Заңның 9-бабында МЖӘ жобалары: жекеше әріптестің меншікті қаражаты, қарыз қаражаты, мемлекеттік бюджет қаражаты, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қаражаты есебінен және ҚР заңнамасында тыйым салынбаған өзге де көздерден қаржыландырылуы мүмкін екендігі айқындалған.

Бұл ретте, МЖӘ туралы Заңның 4-бабында МЖӘ-нің айрықша белгісі жекеше әріптестің инвестицияларды жүзеге асыруы болып табылатыны, бұл ретте жекеше әріптестің меншікті қаражатының үлесі жоба бойынша инвестициялардың жалпы сомасының кемінде он пайызын құрауы тиіс, яғни бұл міндетті шарттардың бірі болып табылатыны белгіленген.

Мемлекеттік бюджет қаражатына қатысты МЖӘ туралы Заңның 27-бабы 2-тармағының 5) тармақшасына сәйкес мемлекеттік қолдау шараларының бірі мемлекеттік әріптес тарапынан МЖӘ-тің ірі жобасын қоса қаржыландыру болып табылатынын атап өтеміз. Бұл ретте осы шараның мөлшері инвестициялардың болжамды сомасының 30% - ы аспауға тиіс.

Қазақстан Республикасындағы МЖӘ жобаларын қаржыландыру көздері әртүрлі болуы мүмкін және мемлекеттік және жеке қаражаттарды, оның ішінде квазимемлекеттік сектордың қаражатын қамтуы мүмкін. Бұл ретте оларды пайда-

лану Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарына қатаң сәйкестікте жүзеге асырылады.

Жекеше әріптес МЖӘ аясында мемлекеттен не алады?

Қазақстанда МЖӘ саласындағы қолданыстағы заңнама шеңберінде мемлекеттің МЖӘ-ге қатысуының ұйымдастырушылық, сондай-ақ қаржылық-экономикалық шаралардың әртүрлі нысандары көзделген.

МЖӘ жобаларын мемлекеттік қолдау жер учаскелерін беруді, заттай гранттарды, инженерлік және көлік коммуникацияларымен қамтамасыз етуді (электрмен жабдықтау, сумен жабдықтау, су бұру, жылыту, МЖӘ объектісінің шекарасына дейінгі кірме жолдар), кепілгерлік, қарыздар бойынша мемлекеттік кепілдіктер, қоса қаржыландыру, тұтыну кепілдіктері арқылы қаржылық қолдау тетіктерін қоса алғанда, әртүрлі тетіктер арқылы жүзеге асырылады (МЖӘ туралы Заңның 27-бабы), субсидиялар, сондай-ақ кейбір салықтық жеңілдіктер (пп.8 ҚР СК 592-бабының 3-тармағы, ҚР СК 618-бабының 3-тармағы).

Жекеше әріптестің мемлекет тарапынан тұтыну кепілдігін алу шарттары қандай?

Егер мемлекет МЖӘ жобасын іске асыру барысында өндірілетін тауарлардың, жұмыстардың және көрсетілетін қызметтердің белгілі бір көлемін тұтынуға кепілдік берген жағдайда, онда мұндай кепілдік салынған инвестициялардың өтелуін және жобаның ішкі кірістілік нормасына (IRR) дисконттау мөлшерлемесіне + (плюс) 3 (үш) пайыздық тең мөлшерде қол жеткізуді қамтамасыз ете отырып, мемлекеттік қолдау шарасы ретінде жекеше әріптеске беріледі пункт.

Мемлекет тұтынудың кепілдігін пайдаланушылар тарапынан төлем бар жобаларда және мемлекеттік тапсырыс көзделген жобаларда (мысалы, мемлекеттік білім беру тапсырысы, тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі) ұсынбайды.

Тұтыну кепілдігі салалық мемлекеттік орган белгілейтін баға бойынша өндірістің барлық көлеміне жыл сайынғы негізде айқындалады (№52 бұйрығына 9-қосымшаның 3-тарауының 4-параграфы)

Жекеше әріптестің шығындары мен кірістері қалай индекстеледі.

Инвестициялық өтемақының жылдық мөлшері (№52 бұйрығына 9-қосымшаның 1- тараудың 8-тармағы) және операциялық (№52 бұйрығына 9-қосымшаның 1- тараудың 11-тармағы) шығындар индекстелмейді.

Осы шығындардың жекелеген баптары (салықтарға арналған шығыстарды, қарыздарға қызмет көрсету жөніндегі шығыстарды қоспағанда) соңғы бес жылдағы инфляцияның нақты деңгейінің орташа мәніне индекстеледі, ол МЖӘ жобаларын дайындау және бағалау шеңберінде қаржы-экономикалық есептеулер

жүргізу кезінде пайдаланылады.

Мемлекеттік меншіктегі мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін сыйақы сияқты шығындарды өтеу көздері (№52 бұйрығына 9-қосымшаның 3-тараудың 21-тармағы) және қол жетімділік ақысы (№52 бұйрығына 9-қосымшаның 3-тараудың 19-тармағы) индекстелмейді.

5. ЖЕКЕШЕ ӘРІПТЕСТІ ТАҢДАУ

ЖЕКЕШЕ ӘРІПТЕСТІ ІРІКТЕУ БОЙЫНША КОНКУРСТЫҚ РӘСІМДЕР

МЖӘ жобасын жоспарлаудың алдыңғы кезеңдерінде конкурстық құжаттама әзірленді, қатысушыларға қойылатын біліктілік талаптары, олардың ұсыныстарын бағалау критерийлері, сондай-ақ құжаттарды ресімдеуге және ұсынуға қойылатын талаптар айқындалды. Барлық дайындық жұмыстары қажетті сараптамалар мен келісімдерден өтті. Жобаны іске асырудың шешуші кезеңі басталады: жекеше әріптесті анықтау. Бұл рәсім мемлекетпен ұзақ мерзімді ынтымақтастық үшін ең білікті және сенімді әріптесті таңдауды қамтамасыз ететін формальды іріктеу процесі болып табылады.

Конкурстық рәсімнің әрбір элементі нақты мақсаттарға қол жеткізуге және МЖӘ саласындағы мемлекет саясатының белгілі бір қағидаттарын іске асыруға бағытталған.

Конкурстық рәсімдердің негізгі мақсаттары

- Барынша әлеуметтік және экономикалық тиімділікті қамтамасыз ететін шарттық талаптарға қол жеткізу
- Ашықтықпен әділдік қағидаттарын сақтай отырып, ашық және құрылымдалған іріктеу процесін ұйымдастыру
- Тараптардың ынтымақтастықтың неғұрлым тиімді шарттарын алуы үшін бәсекелестік тетіктерді пайдалану

Жекеше әріптесті таңдаудың бәсекелестік процесінің негізі алты кезеңнен тұрады.

1. Конкурстық ақпаратты жариялау – барлық мүдделі тұлғалар үшін ашық қолжетімділікті қамтамасыз ете отырып, МЖӘ веб-порталында конкурс туралы хабарламаны және тікелей конкурстық құжаттаманы орналастыру.

2. Өтінімдерді дайындау кезеңі – талаптарды түсіндіруді және конкурс шарттарын ықтимал түзетуді қамтитын құжаттаманы жариялаудан бастап конкурсқа қатысушылардың ұсыныстарды беру мерзіміне дейінгі уақыт.

3. Біліктілік іріктеуі және ұсыныстарды бағалау – қатысушылардың белгіленген талаптарға сәйкестігін қарастыру және ең жақсысын анықтау үшін берілген ұсыныстарды салыстырмалы талдау.

4. Конкурс нәтижелерін ресімдеу – жеңімпазды танудан бастап МЖӘ шартын жасасуға дейін, оның ішінде барлық қажетті келісулер мен мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау.

5. Коммерциялық жабу – МЖӘ шартын жасасу.

6. Қаржылық жабу – жекеше әріптестің жоба үшін қажетті қаржыландыруды тартуы және барлық байланысты қаржылық келісімдерді рәсімдеуі.

Жекеше әріптесті таңдау әдістерінің ерекшеліктері

Бұл алты кезең жекеше әріптесті таңдау процесінің құрылымын құрайды, бірақ әр түрлі конкурстар үшін олардың рәсімдік ерекшеліктері бар. Мысалы, екі сатылы конкурс техникалық ұсыныстарды жинаудың қосымша кезеңін қарастырады, аук-

цион баға бойынша сауда-саттыққа дейінгі рәсімді жеңілдетеді, жабық конкурс қауіпсіздік мақсатында қатысушылар тобын шектейді, ал тікелей келіссөздер бәсекелестік компонентті толығымен жояды және ұсынылған технологиялардың бірегейлігі жағдайында тек бір әлеуетті әріптеспен келіссөздер жүргізуге мүмкіндік береді.

Қалыпты (бір сатылы) конкурс – Заңда арнайы басқа тәсілдер көзделгендерден басқа барлық жағдайларда қолданылатын негізгі іріктеу рәсімі. Әзірленген техникалық шешімдер бойынша МЖӘ объектілері құрылатын, реконструкцияланатын немесе жаңғыртылатын жобалар үшін пайдаланылады: үлгілік жоба бойынша мектепті немесе аурухананы салу және пайдалану, жол учаскесін реконструкциялау, қолданыстағы әуежайды басқару, әзірленген жобалық шешімдер болған кезде ғимаратта жылыту жүйесін жаңғырту.

Екі кезеңдік конкурс – жобалау және тұрғызу жолымен МЖӘ жаңа объектілерін құруды, жаңа материалдық емес активтерді құруды немесе техникалық жағынан күрделі объектілерді жаңғыртуды және қайта құрылымдауды көздейтін жобалар үшін міндетті рәсім. Мысалы, жаңа әуежайды салу, мемлекеттік қызметтердің цифрлық платформасын әзірлеу, жатақхананы түбегейлі қайта құру – бұл жобалардың барлығы екі сатылы рәсімнен өтуі тиіс.

Екі сатылы тәсіл алдымен әлеуетті инвесторлардың қатысуымен оңтайлы техникалық шешімдерді әзірлеуге, содан кейін пысықталған тұжырымдамалар негізінде конкурс өткізуге мүмкіндік береді. Бұл техникалық тәуекелдерді азайтады, бірақ іріктеу рәсімдерін едәуір ұзартады.

Аукцион – бір мезгілде үш шарт сақталған жағдайда ғана қолданылатын қатаң шектелген рәсім: жоба мемлекеттік мүлікті жалға беру арқылы іске асырылады, мемлекет қолдау шараларын ұсынбайды және жекеше әріптеске бюджеттен төлемдер жоқ.

Аукцион іріктеудің барынша қарапайымдылығы мен жылдамдығын қамтамасыз етеді, сондай-ақ мемлекетке барынша табысқа кепілдік береді. Алайда, оны қолдану өте шектеулі және мемлекеттік міндеттемелері бар күрделі жобаларға жарамайды.

Жабық конкурс – Ұлттық қауіпсіздік немесе ерекше құпиялылық себептері бойынша Үкімет бекітетін арнайы тізбедегі объектілер үшін ғана қолданылады.

Жабық рәсімдер сезімтал ақпаратты қорғайды, бірақ бәсекелестіктің төмендеуіне және ықтимал ашықтық айыптауларына тәуекел туындатады. Мемлекеттік органдар жабық рәсімдерді қолдану қажеттілігін мұқият негіздеуі тиіс.

Тікелей келіссөздер – бұл тек Үкіметтің шешімімен технологиялар трансферті бар бірегей жобалар үшін қолданылатын ерекше рәсім. Пайдалану барысында тікелей келіссөздерге бастамашылық жасауға өтінім беру сәтінде Қазақстан Республикасының аумағында өндірілмейтін тауарлар немесе көрсетілетін қызметтер өндірілетін объектілер бірегей болып танылады.

Тікелей келіссөздер бәсекелестік рәсімдердер арқылы қолжетімді емес бірегей технологияларды тарта алады. Алайда, олар бәсекелестіктің болмауына байланысты тәуекелдер тудырады, мысалы, жобаның қымбаттауы, жалғыз әріптеске тәуелділік, сыбайлас жемқорлық тәуекелдері. Мемлекет жобаның ерекшелігін және ұсынылған технологиялардың бірегейлігін жария түрде негіздеуге дайын болуы тиіс.

Конкурстың стандартты рәсімі

Мемлекеттік орган МЖӘ бойынша конкурс өткізуге дайындалу барысында, бірінші кезекте Конкурстық комиссияны құру керек.

Комиссия төрағасы болып конкурсты ұйымдастырушының бірінші басшысы тағайындалады. Бұл ереже түпкілікті шешімдер қабылдау үшін жеткілікті өкілеттік деңгейін қамтамасыз етеді.

Хатшы болып мемлекеттік органның құрылымдық бөлімшесі басшысының орынбасары тағайындалады - бұл адам барлық құжаттаманы жүргізеді және комиссияның жұмысын үйлестіреді.

Егер жоба мемлекеттік бюджеттен төлемдерді көздесе, бюджетті атқару жөніндегі органның өкілінсіз комиссия құруға болмайды. Сондай-ақ, заң бюджеттік жоспарлау органы мен Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының өкілін қосуды талап етеді. Соңғысы бизнес-қоғамдастықтың мүдделерін ескеруді қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын бірнеше салалық органдардың өкілеттіктерімен қиылысқан кезде олардың өкілдерін де қосыңыз. Қажет болған жағдайда құрамды басқа сарапшылармен кеңейте аласыз.

Хабарлама мен құжаттаманы орналастыру

Конкурстық іріктеу процесі мемлекеттік-жекешелік әріптестік веб-порталында конкурс өткізу туралы хабарламаны орналастырудан басталады. Бұл хабарламада жоба, іріктеу мерзімі мен тәртібі туралы негізгі мәліметтер бар.

Хабарламамен бір мезгілде жобаның егжей-тегжейлі сипаттамасын, техникалық талаптарды, шарт талаптарын, ұсыныстарды бағалау критерийлерін қамтитын конкурстық құжаттама орналастырылады. Құжаттаманы еркін жүктеуге болады, ал жүйе құжаттарды алған барлық әлеуетті қатысушылардың деректерін автоматты түрде тіркейді.

Екі кезеңдік конкурс кезінде жариялау рәсімінің өзіндік ерекшеліктері болады. Әдеттегі конкурстық құжаттаманың орнына бірінші кезеңде әлеуетті қатысушыларға хабарлаумен бір мезгілде әлеуетті жекеше әріптестердің өздерінің техникалық ұсыныстарын енгізуі үшін техникалық тапсырма беріледі.

Жабық конкурс кезінде хабарлама ашық жарияланбайды. Ұйымдастырушының өзі әлеуетті қатысушылардың шектеулі тобын таңдайды және оларға конкурсқа қатысуға жекеше шақырулар жібереді.

Тікелей келіссөздерде дәстүрлі бәсекелестік рәсім қолданылмайды, өйткені жоба бірегей деп танылады және тек бір әлеуетті әріптеспен жұмыс істеуді көздейді. Дегенмен ашықтық пен айқындық қағидаты сақталады: мемлекеттік орган МЖӘ веб-порталында өтінімді қарауға қабылдағаны туралы хабарламаны міндетті түрде жариялайды. Мұндай жарияланымның мақсаты – қоғамдық бақылауды қамтамасыз ету және жобаны тәуелсіз бағалау.

Біліктілік іріктеу

Конкурстың және аукционның стандартты рәсімі кезінде әлеуетті әріптестер өздерінің біліктілік деректерін жоба бойынша негізгі ұсыныстармен қатар жібереді. Конкурсты ұйымдастырушы дәйекті бағалау жүргізеді – алдымен қатысушыларды біліктілік іріктеу, кейін – өтінімдерді қарау.

Екі кезеңдік конкурс кезінде әлеуетті жекеше әріптес қойылатын біліктілік та-

лаптарына сәйкестігін растайтын құжаттармен бірге техникалық ұсыныс ұсынады.

Жабық конкурс кезінде біліктілік іріктеу кейбір ерекшеліктерді ескере отырып стандартты конкурстық рәсімдерге сәйкес жүргізіледі:

1) Алдын ала іріктеу – ұйымдастырушы алдымен конкурсқа жіберілуі мүмкін әлеуетті қатысушылардың шектеулі тобын анықтайды;

2) Біліктілікті тексеру – содан кейін шақырылған қатысушылар арасында біліктілікті іріктеудің әдеттегі рәсімі жүргізіледі;

3) Рәсімдердің құпиялылығы – біліктілік іріктеу нәтижелері ашық жарияланбайды.

Тікелей келіссөздер кезінде біліктілік іріктеу конкурстық рәсімдермен салыстырғанда процестің едәуір кеш сатысында жүргізіледі. Әлеуетті жеке әріптестің біліктілік талаптарына сәйкестігін тексеру Үкімет тікелей келіссөздер жүргізу туралы шешім қабылдағаннан кейін ғана жүзеге асырылады. Яғни, мемлекет алдымен жобаның бірегейлігіне және сараптама мен қоғамдық талқылау рәсімдері арқылы технологиялар трансферінің орындылығына көз жеткізеді, содан кейін ғана бастамашының біліктілігін тексереді. Мұндай реттілік тікелей келіссөздердің ерекшелігімен байланысты: негізгі өлшем бәсекелестік емес, жобаның өзіне тән айрықша сипаттары болып табылады. Біліктілікті тексеру жалғыз үміткердің мемлекеттік деңгейде мақұлданған бірегей жобаны іске асыру қабілетін растау сипатында болады.

Біліктілік іріктеудің маңызды ерекшелігі ұсынылатын ақпараттың дұрыстығын бақылау болып табылады. Қатысушының жосықсыз болу фактісін анықтау оны конкурстарға үш жылға қатысуға тыйым сала отырып, арнайы тізілімге енгізуге әкеп соғады.

FAQ

Техникалық ұсыныстың болмауы немесе техникалық тапсырманың міндетті сипаттамаларына сәйкес келмейтін техникалық ұсыныстың берілуі әлеуетті жеке әріптесті конкурстың екінші кезеңіне жібермеуге әкеп соға ма?

Техникалық ұсынысты ұсынбау немесе техникалық тапсырманың міндетті талаптарына сәйкес келмейтін техникалық ұсынысты ұсынбау конкурстың екінші кезеңіне жіберілмеуге әкеп соғады, себебі:

- МЖӘ қағидаларының 173-тармағының 4) тармақшасына сәйкес техникалық ұсыныс техникалық тапсырмаға сай әзірленіп, ұсынылуы тиіс;
- МЖӘ қағидаларының 173-тармағының 7) тармақшасына сәйкес, екінші кезеңге тек техникалық ұсыныс ұсынып, біліктілік іріктеуінен өткен қатысушылар ғана жіберіледі.

Конкурстық өтінімдерді беру және қарау

Стандартты конкурста (сондай-ақ аукцион кезінде) әлеуетті әріптестердің ұсыныстары конкурстық құжаттамада айқындалған критерийлер бойынша мынадай тәртіппен бағаланады.

1-КЕЗЕҢ: КОНКУРСТЫҚ ӨТІНІМДЕРДІ БЕРУ

Мерзімдері мен тәртібі:

Өтінімдер МЖӘ веб-порталы арқылы соңғы мерзімге дейін беріледі
Мерзімнен кейін берілген өтінімдер тіркелмейді және қаралмайды
Қатысушылар өтінім мерзімі аяқталғанға дейін өзгертулер енгізе алады немесе өтінімдерді қайтарып ала алады

Өтінімдерді қамтамасыз ету:

Көлемі: болжамды инвестициялар құнының 0,1%

Нысандар: ақшалай жарна немесе банктік кепілдік

Ерекшелік: **екі кезеңдік конкурстың** бірінші кезеңінде қажет емес

2-КЕЗЕҢ: ӨТІНІМДЕРДІ АЛДЫН АЛА ҚАРАУ

Қатысушылар: Тек іріктеуден өткен әлеуетті әріптестер

Комиссияның әрекеттері:

Толық және дұрыс рәсімдеуге өтінімдерді зерделеу

Қатысушыларға түсіндіру үшін сұрау салулар жіберу

Мәліметтерді нақтылау үшін мемлекеттік органдарға сұрау салулар

Нәтижесі: Алдын ала қарау хаттамасы, онда мыналар қамтылады:

Талаптарға сәйкес келетін өтінімдер тізбесі

Ресімдеу кемшіліктері бар өтінімдер тізбесі

3-КЕЗЕҢ: КОНКУРСТЫҚ ӨТІНІМДЕРДІ БАҒАЛАУ

10 негізгі бағалау критерийлері

Бағалау әдістемесі:

Әрбір критерий үшін: бастапқы мән, өзгеру бағыты, салмақ коэффициенті белгіленеді

Бағалау тәсілдері конкурстық құжаттамамен айқындалады

4-КЕЗЕҢ: : ҮЗДІК ӨТІНІМДІ АНЫҚТАУ

Рәсім:

Комиссияның құрамы мүшелерінің кемінде 2/3-і қатысқан жағдайда ғана қарау жүргізіледі

Комиссия отырысын міндетті түрде өткізу

Критерийлер жиынтығы бойынша үздік өтінімді анықтау

Ерекше жағдайлар:

Бір өтінім жағдайында: әдеттегі тәртіппен қаралады, жеке бастама бойынша өткізілетін конкурстардан басқа

Жеке бастама жағдайында: тек бастамашының өтінімі болған жағдайда конкурс өткізілмеген болып есептеледі

Аукцион жағдайында: аукцион өткізу үшін конкурсқа жіберілген кемінде үш қатысушы болуы тиіс

5-КЕЗЕҢ: ҮЗДІК ҚАТЫСУШЫМЕН КЕЛІССӨЗДЕР

Маңызды: байқау шарттарын өзгерту мүмкін емес

Ықтимал нәтижелер:

Сәтті келіссөздер 6-кезеңге өту

Қатысушының келіссөздерден бас тартуы шешімнің күшін жою, келесі үздік өтінімді таңдау

Басқа қолайлы өтінімдердің болмауы конкурс өткізілмеді

6-КЕЗЕҢ: ШАРТ ЖОБАСЫН КЕЛІСУ

Келісуші органдар:

Бюджетті атқару жөніндегі орталық орган/мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті орган

Табиғи монополиялар жөніндегі орган (тиісті жобалар үшін)

Жеке бастама кезінде қосымша рәсімдер:

Бастамашы емес қатысушы жеңіске жеткен жағдайда: бастамашының шығындарын өтеу туралы үшжақты келісімді әзірлеу

7-КЕЗЕҢ: ЖЕҢІМПАЗДЫ АНЫҚТАУ

Соңғы әрекеттер:

Комиссияның үздік өтінімді анықтау туралы шешімі

Шарт жобасын бекіту

- Өтініш берушіні конкурстың жеңімпазы деп тану
- Конкурс қорытындылары туралы хаттаманы ресімдеу

Шарт жасасу мерзімі: қорытындылар шығарылған сәттен бастап 90 күнтізбелік күннен аспайды.

Екі кезеңдік конкурс кезінде конкурстық өтінімдерді қарау әлеуетті жекеше әріптестердің техникалық ұсыныстарын жинау жүргізілгеннен және конкурстық құжаттама әзірленгеннен кейін конкурстың екінші кезеңінде жүзеге асырылады.

Жабық конкурс кезінде өтінімдерді бағалаудың бәсекелестік рәсімі сақталады, бірақ барлық процесс алдын ала іріктелген қатысушылардың шектеулі шеңберімен құпиялылық режимінде жүреді. Қарауға қойылатын рәсімдік талаптар сақталады: өтінімдерді бағалау белгіленген критерийлер бойынша жүргізіледі, комиссия жұмысы стандартты қағидалар бойынша жүзеге асырылады.

Тікелей келіссөздер кезінде әдеттегі түсініктегі конкурстық өтінімдерді беру және қарау кезеңі болмайды. Егер әлеуетті жекеше әріптес біліктілік іріктеуден өткен болса, ол тікелей келіссөздерді ұйымдастырушыға бұрын енгізген бизнес-жоспар қажетті келісулер мен сараптамаларға жіберіледі. Конкурсты ұйымдастырушы бизнес-жоспарды бекіткеннен кейін үздік конкурстық өтінімі бар жекеше әріптес келісуге МЖӘ шартының жобасын енгізеді.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік саласындағы конкурстық рәсімдер жүйесі бәсекелестікті қамтамасыз ету мен жобалардың әртүрлі түрлерінің ерекшелігін ескеру арасындағы тепе-теңдікті қамтамасыз етеді. Рәсімдердің әртүрлілігі бел-

гілі бір жобаның күрделілігіне, ауқымына және ерекшеліктеріне байланысты жекеше әріптесті таңдаудың оңтайлы механизмін таңдауға мүмкіндік береді.

Рәсімдерді қатаң реттеу, бақылау және жауапкершілік жүйесі жекеше әріптестерді ашық және әділ іріктеу үшін жағдай жасайды, бұл білікті инвесторларды тартуға және МЖӘ жобаларын іске асырудың тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

FAQ

Конкурсты өткізілмеді деп тануға жатпайтын жағдайларда (мысалы, мән-жайлардың өзгеруі, конкурсты өткізу қажеттілігінің болмауы) жекеше әріптесті таңдау жөніндегі конкурстың күшін жою туралы шешім қабылдауға кім (конкурсты ұйымдастырушы немесе конкурстық комиссия) уәкілетті?

МЖӘ туралы Заңның 1-бабының 3) тармақшасына сәйкес, конкурс ұйымдастырушы – жекеше әріптесті айқындау жөніндегі конкурсты ұйымдастыруды және өткізуді жүзеге асыратын мемлекеттік орган. Конкурсты ұйымдастырушы конкурстық өтінімдерді қарауды және іріктеуді жүзеге асыратын конкурстық комиссия құрады.

Бұл ретте конкурсты (аукционды) ұйымдастырушы конкурстық (аукциондық) комиссияның жұмыс органы болып табылады (МЖӘ туралы Заңның 40-бабының 1-тармағы). №52 қағидалардың 103-тармағының 6) тармақшасына сәйкес, конкурс (аукцион) комиссиясы конкурсты өткізілмеген деп тану функциясын жүзеге асырады. Сонымен қатар, конкурсты ұйымдастырушы мемлекеттік инвестициялар саласындағы заңнамаға сәйкес жобаны іске асырудың таңдалған тәсілінің орындылығы мен тиімділігін айқындайды.

Мән-жайлар өзгерген немесе МЖӘ жобалары бойынша жекеше әріптесті айқындау бойынша конкурс өткізу қажеттілігі болмаған жағдайда, конкурсты ұйымдастырушы бюджеттік бағдарламаларды жоспарлауға, негіздеуге, іске асыруға және нәтижелерге қол жеткізуге жауапты ретінде (ҚР БК 5-бабының 19) тармақшасы) жобаны іске асыру немесе таңдалған конкурстық рәсімдердің күшін жою жөнінде шешім қабылдайды.

FAQ

№ 52 қағидалардың 105-тармағы 10-тармақшасы МЖӘ жобасы бойынша мемлекеттік міндеттемелер болмаған кезде бюджеттік комиссияларды қарауға шығару талап етілмейтінін көздейді және бұл бюджеттік саясат жөніндегі уәкілетті органның хатымен расталады. Сонымен бірге, №52 қағидалардың 147-тармағы міндеттемелердің жоқтығына қатысты ескертусіз МЖӘ шартының жобасын уәкілетті органдарға келісуге міндетті түрде жіберуді көрсетеді.

МЖӘ жобасы бойынша мемлекеттік міндеттемелер болмаған жағдайда, шарт жобасын уәкілетті органдарға келісуге жіберу талап етіле ме, әлде міндеттемелердің жоқтығын растайтын хат жеткілікті ме?

№52 қағидалардың 74-тармағына сәйкес, бюджетті атқару жөніндегі жергілікті уәкілетті орган және (немесе) өзге де мемлекеттік орган өз құзыретіне сәйкес жергілікті мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының конкурстық құжаттамасын келісуді мынадай: МЖӘ жобасын іске асыру үшін мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісін коммуналдық меншікке қабылдау немесе қолда-

ныстағы коммуналдық меншік объектісін беру; шығындарды өтеу және кірістер алу көздерін төлеуге, мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы бойынша бірлесіп қаржыландыруға жергілікті бюджеттен қаражат бөлу мәселелерін қараумен жүргізеді.

Осылайша, МЖӘ жобасында мемлекеттік міндеттемелер болмаған кезде бюджеттік комиссияға жолдама талап етілмейді, бұл жеңімпаздың конкурстық өтініміне сәйкес нақтыланғаннан кейін бюджетті атқару жөніндегі уәкілетті органның шарт жобасын келісу қажеттілігін жоққа шығармайды.

Белгіленген тәртіппен әзірленген және бекітілген қолданыстағы техникалық-экономикалық негіздеме немесе жобалау-сметалық құжаттама болған жағдайда екі кезеңдік конкурстық рәсімдерді жүргізу міндетті түрде талап етіле ме?

МЖӘ туралы Заңның 35-бабының 4-тармағына сәйкес екі кезеңдік рәсімдерді пайдалана отырып, жекеше әріптесті айқындау жөніндегі конкурс жоба жаңа жылжымайтын мүлік объектілерін жобалау, тұрғызу немесе жаңа материалдық емес актив құру жолымен МЖӘ жаңа объектісін құруды көздейтін жағдайларда өткізіледі, сондай-ақ МЖӘ техникалық күрделі объектісін жаңғыртуды немесе қайта құруды көздейтін жобаларда өткізілуі мүмкін. Сонымен қатар, МЖӘ туралы Заңның 35-бабының 7-тармағында бір сатылы рәсімдерді пайдалана отырып, жекеше әріптесті айқындау жөніндегі конкурс МЖӘ туралы Заңның 35-бабының 4-тармағында көзделмеген жағдайларда өткізілетіні регламенттелген.

Бекітілген жобалау-сметалық құжаттама болған жағдайда жаңа объектіні құруды көздейтін МЖӘ жобасы бойынша бір кезеңді рәсімдерді пайдалана отырып конкурс өткізу мүмкін болады, өйткені мұндай жобалар жобалауды талап етпейді.

МЖӘ ВЕБ-ПОРТАЛЫ: ЖҰМЫС БОЙЫНША ПРАКТИКАЛЫҚ НҮСҚАУЛЫҚ

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік веб-порталы – бұл Қазақстандағы МЖӘ жоспарлаудың рәсімдік мәселелері бойынша бірыңғай электрондық алаң. Конкурстарды ұйымдастырушылар үшін портал жекеше әріптесті іріктеудің барлық кезеңдерінде – хабарламаны жариялаудан бастап шарт жасасуға дейінгі негізгі жұмыс құралы болады.

Конкурс туралы хабарламаны жарияламас бұрын, келесі құжаттар мен материалдардың бар екеніне көз жеткізу керек:

1. **Электрондық цифрлық қолтаңба (ЭЦҚ)** – оны Ұлттық куәландырушы орталықтан немесе ЕАЭО елдерінің куәландырушы орталықтарынан алыңыз. ЭЦҚ болмаса, порталда құжаттарға қол қоя алмайсыз.

2. ЭЦҚ-мен жұмыс істеуге арналған **орнатылған бағдарламалық жасақтама** - операциялық жүйеңізбен үйлесімділікті алдын-ала тексеру керек

3. Веб-порталда **тіркелген аккаунт** – ЭЦҚ пайдалана отырып, тіркеу рәсімінен өту керек.

Порталдағы құжаттармен қалай жұмыс істеу керек

Конкурстық рәсімдерге қатысты барлық құжаттар электрондық түрде жүкте-

леді және міндетті түрде ұйымыңыздың атынан әрекет етуге құқығы бар тұлғаның ЭЦҚ-сы қойылады. Алайда, конкурс шеңберіндегі хаттамалар жүйемен автоматты түрде қалыптастырылады. Сондай-ақ, портал Астана уақыты бойынша құжаттарды жасау, алу және жіберу уақытын автоматты түрде тіркейді.

Маңызды шектеу: әр файлдың өлшемі 20 мегабайттан аспауы керек. Құжаттарыңыз көлемді болса, оларды бөліктерге бөліп, кезең-кезеңімен жүктеңіз.

Конкурс процесіндегі порталдың негізгі функциялары

Веб-портал арқылы мыналарды орындайсыз:

- **Конкурс туралы хабарламаларды** қазақ және орыс тілдерінде **жариялау**
- Әлеуетті жекеше әріптестерге жүктеу үшін қолжетімділікті қамтамасыз ете отырып, **конкурстық құжаттаманы жариялау**
- Келісулер мен сараптамаларға **арналған құжаттарды қабылдау және жіберу**
- Әлеуетті қатысушылардың құжаттаманы түсіндіру туралы **сұрауларына жауап беру**

- Қатысушылардан **біліктілік пакеттері** мен конкурстық өтінімдер алу
- Конкурстың барлық кезеңдерінің **хаттамаларын жариялау**
- Конкурстың **қорытынды нәтижелерін жариялау**

Порталдың автоматты функциялары

Жүйе конкурстық құжаттаманы жүктеген барлық тұлғалардың журналын автоматты түрде жүргізеді:

- Ұйымның атаулары
- Мекенжайлар мен байланыс деректері
- БСН немесе ЖСН
- Жүктеу күндері мен уақыты

Бұл ақпарат құжаттамадағы өзгерістер туралы хабарламаларды барлық мүдделі қатысушыларға жіберуге көмектеседі.

Қатысушылардың жеке кабинеттері

Әлеуетті жекеше әріптестер барлық құжаттарды порталдағы өздерінің жеке кабинеттері арқылы тапсырады:

- Конкурсқа жіберуге арналған біліктілік пакеттері
- Конкурстық өтінімдер
- Өтінімдерді қамтамасыз ету жөніндегі құжаттар

Барлық берілген құжаттар автоматты түрде жүйеде нақты беру уақытымен тіркеледі.

Порталмен жұмыс істеу бойынша практикалық кеңестер

1. ЭЦҚ-ны алдын-ала тексеріңіз – конкурс барысында қолыңыздың мерзімі аяқталмайтындығына көз жеткізіңіз.

2. Құжаттардың backup енгізіңіз – барлық құжаттардың көшірмелерін серверлеріңізге сақтаңыз, тек порталға сенбеңіз.

3. Жүктеу уақытын жоспарлаңыз – үлкен файлдар ұзақ уақыт жүктелуі мүмкін, әсіресе интернет байланысы әлсіз болған жағдайда.

4. Құжаттарды қажетті пішімдерде дайындаңыз – файл пішімдеріне қойылатын талаптарды алдын ала тексеріңіз.

5. IT қызметімен үйлестіріңіз – мамандарыңыз порталмен жұмыс істеуді және техникалық мәселелерді шешуді білетініне көз жеткізіңіз.

МЖӘ веб-порталы конкурсты өткізудің барлық уақытында негізгі жұмыс құра-

лығыз болады. Рәсімдердерді бастамас бұрын оның функцияларын зерттеуге уақыт бөліңіз – бұл көп уақытты үнемдейді және болашақта қиындықтардан арылтады.

FAQ

МЖӘ веб-порталында электрондық конкурстық өтінім берген кезде, әлеуетті жекеше әріптестер конкурстық өтінімді қағаз түрінде қосымша ұсынуы тиіс пе?

№52 Қағидалардың талаптары контекстінде конкурстық өтінім және оған қоса берілетін барлық құжаттар электрондық түрде бірыңғай пакет ретінде ұсынылады және конкурстық құжаттамада көрсетілген күнге дейін ашуға болмайды. Конкурстық өтінімдерді өзге тәсілмен енгізу көзделмеген.

Конкурстық өтінімдер конверттерін ашу рәсімдері, конкурстық құжаттамаға енгізілген және оған қоса берілетін құжаттарды қарау электрондық қолтаңба арқылы қол қойылған тиісті хаттамаларды жариялай отырып, веб-портал арқылы да жүзеге асырылады.

FAQ

МЖӘ веб-порталының салық берешегінің бар-жоғын және Мемлекеттік сатып алуға жосықсыз қатысушылардың тізілімінде өтінім беретін консорциумның (жай әріптестіктің) өкіліне ғана қатысты болмауын автоматты түрде тексеруі не мұндай тексеру консорциумның барлық басқа қатысушыларына қатысты да автоматты түрде жүргізіледі ме?

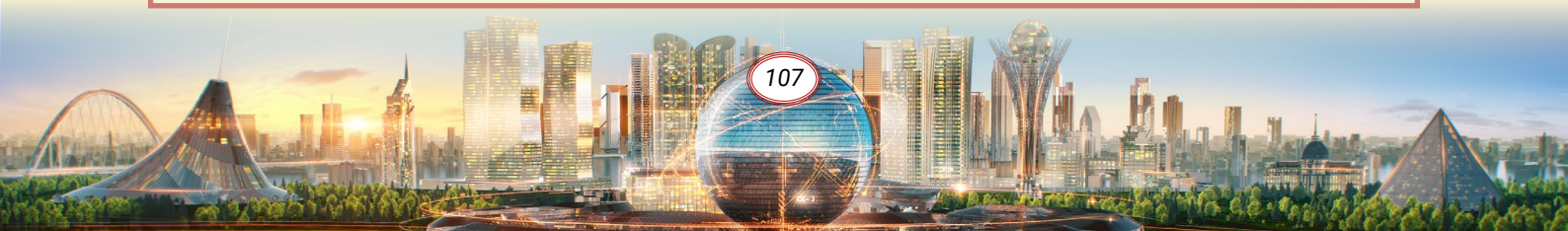
Егер МЖӘ веб-порталының автоматтық тексерісі тек консорциум өкілін ғана қамтитын болса, конкурс ұйымдастырушы қалған консорциум қатысушыларынан салықтық берешектің бар-жоғы және мемлекеттік сатып алулардың адал емес қатысушылары тізілімінде болмауы туралы жеке анықтамаларды (мәліметтерді) қосымша сұратуға тиіс пе?

№52 қағидалардың 116-тармағына сәйкес әлеуетті жекеше әріптес өзінің біліктілік талаптарына сәйкестігін растау үшін конкурсты ұйымдастырушыға әлеуетті жекеше әріптестер біліктілік талаптарына сәйкестіктерін растау үшін ұсынатын құжаттар тізбесін мемлекеттік-жекешелік әріптестік веб-порталындағы жеке кабинет арқылы жібереді.

Біліктілік пакетінің белгіленген талаптарға сәйкес келмеуі анықталған жағдайда, конкурсты ұйымдастырушы әлеуетті жекеше әріптестерге біліктілік талаптарына сәйкестігін растайтын құжаттарды толықтыру немесе ауыстыру туралы ұсыныс жолдайды. Әлеуетті жекеше әріптес біліктілік пакетінің құжаттарын тиісті ұсынысты алған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірмей ауыстырады немесе толықтырады.

Осылайша, консорциумның барлық қатысушыларына қатысты МЖӘ веб-порталында автоматты тексеру болмаған кезде консорциум қатысушылары салық берешегінің жоқтығын және мемлекеттік сатып алуға жосықсыз қатысушылардың тізілімінде болмағанын растайтын қажетті файлдарды тіркеуге құқылы.

МЖӘ веб-порталының жұмысы мәселелері бойынша байланыс деректері МЖӘ веб-порталының басты бетінде көрсетілген техникалық қолдау қызметіне жүгіну мүмкіндігі бар <https://ppp.ecc.kz>.

МЖӘ жобасының конкурстық құжаттамасында бөлшек балдарды пайдалана отырып бағалау жүйесі көзделген. Алайда, МЖӘ веб-порталы конкурстық өтінімдерді критерийлер бойынша бағалау кезінде тек оң сандарды қоюға мүмкіндік береді. Конкурсты ұйымдастырушы конкурстық өтінімдерді қабылдау басталғаннан кейін немесе конкурс өткізілгеннен кейін бағалау жүйесін порталдың техникалық мүмкіндіктеріне сәйкес келтіру үшін конкурстық құжаттамаға өзгерістер енгізе ала ма?

№52 қағидалардың 136-тармағына сәйкес жекеше әріптесті айқындау критерийлері бағалау тәсілдері конкурстық құжаттамада белгіленеді. Қолданыстағы бизнес-процеске сәйкес МЖӘ веб-порталында конкурстық өтінімдерді бағалау критерийлері бойынша балл қою кезінде тек бүтін оң сандарды енгізу көзделген.

МЖӘ туралы Заңның 1-бабының 3) тармақшасына сәйкес конкурсты (аукционды) немесе тікелей келіссөздерді ұйымдастырушы – МЖӘ туралы Заңға сәйкес белгіленген құзыретке сәйкес конкурсты (аукционды) немесе жекеше әріптесті айқындау жөніндегі тікелей келіссөздерді ұйымдастыруды және өткізуді жүзеге асыратын мемлекеттік орган.

Бұл ретте МЖӘ жобасының конкурстық (аукциондық) құжаттамасын конкурсты (аукционды) ұйымдастырушы бекітеді (МЖӘ туралы Заңның 37-бабы).

Сонымен қатар, конкурсты (аукционды) ұйымдастырушы конкурстық (аукциондық) өтінімдерді ұсыну мерзімі аяқталғанға дейін күнтізбелік жиырма күннен кешіктірмей өз бастамасы бойынша немесе әлеуетті жекеше әріптестің сұрау салуына жауап ретінде МЖӘ жобасының конкурстық (аукциондық) құжаттамасына өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізуге құқылы (МЖӘ туралы Заңның 37-бабының 5-тармағы).

Осылайша, МЖӘ туралы заңда конкурсты (аукционды) ұйымдастырушы МЖӘ жобасының конкурстық (аукциондық) құжаттамасына өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізуге құқылы болатын тәртіп пен мерзім регламенттелген.

МЖӘ ЖОБАСЫНЫҢ КОММЕРЦИЯЛЫҚ ЖАБЫЛУЫ: КОНКУРСТА ЖЕҢІСКЕ ЖЕТУДЕН БАСТАП ШАРТҚА ҚОЛ ҚОЮҒА ДЕЙІН

Конкурс жеңімпазын айқындау – бұл әлі мәре емес. Алда конкурстық комиссияның шешімін қолданыстағы құқықтық құжатқа айналдыратын соңғы әкімшілік рәсім бар. Бұл кезең халықаралық тәжірибеде «коммерциялық жабу» деп аталады. Дәл осы кезеңде барлық келісімдер заңды түрде рәсімделеді және жоба іске асыру үшін «жасыл жарық» алады.

Коммерциялық жабылу – бұл МЖӘ шартын ресми түрде жасасу және оның күшіне енуі. Осы сәтке дейін тараптарда тек ниеттер ғана болады, ал одан кейін – ондаған жылдарға созылатын толыққанды құқықтық міндеттемелер пайда болады.

Мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау: негізгі шарт

МЖӘ жобаларының көпшілігі мемлекеттік міндеттемелерді – мемлекеттік бюджеттен жекеше әріптеске болашақ төлемдерді қарастырады. Бұл инфрақұрылымның қолжетімділігі үшін төлемдер, шығындарды өтеу, мемлекеттік меншіктегі МЖӘ объектісін басқаруды жүзеге асырғаны үшін сыйақы болуы мүмкін.

Мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау тәртібі:

Жергілікті жобалар үшін: Міндеттемелерді облыс, республикалық маңызы бар қала немесе астана мәслихатының шешімі негізінде жергілікті атқарушы орган қабылдайды.

Республикалық жобалар үшін: Мемлекеттік міндеттемелерді республикалық бюджет комиссиясының оң шешімінен кейін Қазақстан Республикасының Үкіметі қабылдайды.

Міндеттемелерді өзгертуге қатысты маңызды шектеулер

Тиісті бюджеттік комиссияның қарауынсыз МЖӘ шартында көзделген мемлекеттік міндеттемелердің мөлшерін өзгертуге жол берілмейді.

Бұл төлемдердің кез келген ұлғаюы немесе азаюы бюджет комиссиясы арқылы қайта өтуді талап етіп, қатаң бюджеттік бақылауды қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік міндеттемелері жоқ жобалар: жеңілдетілген рәсім

Егер жобада бюджеттен төлемдер көзделмесе (мысалы, тұтынушылардың тарифтері есебінен төленетін концессия), рәсім айтарлықтай жеңілдетіледі.

Мұндай жобалар үшін қажет:

Бұл жағдайда растау хатын алу керек:

- Бюджеттік саясат жөніндегі орталық уәкілетті органнан (республикалық жобалар үшін)
- Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті органнан (жергілікті жобалар үшін)

Бұл хат мемлекеттік міндеттемелердің жоқтығын растайды және бюджеттік комиссияның немесе мәслихаттың шешімінсіз шартты тіркеуге мүмкіндік береді.

Шартты тіркеу: егжей - тегжейлі рәсім

МЖӘ шарттары бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті органда немесе оның аумақтық бөлімшелерінде міндетті түрде тіркелуге жатады. Бұл барлық шарттарға қатысты – мемлекеттік міндеттемелері бар және жоқ жобалар.

Тіркеуді кім жүзеге асырады

ҚР Үкіметі мен жергілікті атқарушы органдардың МЖӘ шарттарын, сондай-ақ оларға қосымша келісімдерді тіркеуді қазынашылық органдары жүзеге асырады.

Тіркеуге құжаттарды тапсыру мерзімі

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарын/қосымша келісімдерін тіркеуге ұсыну олар жасалғаннан кейін бес жұмыс күнінен кешіктірілмей «е-Қаржымині» интеграцияланған автоматтандырылған ақпараттық жүйесі арқылы жүзеге асырылады.

Мемлекеттік міндеттемелермен шарттарды тіркеуге арналған құжаттар

Республикалық жобалар үшін:

Орталық мемлекеттік органдар – конкурсты ұйымдастырушылар мемлекеттік қазынашылыққа «е-Қаржымині» жүйесі арқылы ұсынады:

1. Бекітілген нысан бойынша тіркеуге өтінім
2. МЖӘ шарты
3. Республикалық бюджет комиссиясының шешімі
4. ҚР Үкіметінің мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау туралы қаулысы (ерекше маңызы бар жобалар үшін)
5. Жобаның бизнес-жоспарын МЖӘ дамыту орталығының сараптамасы (жеке-ше әріптесті айқындау жөніндегі тікелей келіссөздер кезінде)

Жергілікті жобалар үшін:

Бюджетті атқару жөніндегі жергілікті уәкілетті органдар мемлекеттік қазынашылық органына «е-Қаржымині» жүйесі арқылы ұсынады:

1. Бекітілген нысан бойынша тіркеуге өтінім

2. МЖӘ шарты

3. Тиісті бюджет комиссиясының шешімі немесе облыс/республикалық маңызы бар қала/астана мәслихатының мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау туралы шешімі

4. МЖӘ жобасына бизнес-жоспарды сараптау (тікелей келіссөздер кезінде)

Мемлекеттік міндеттемелерсіз шарттарды тіркеуге арналған құжаттар

Республикалық жобалар үшін:

Орталық мемлекеттік органдар «е-Қаржымині» жүйесі арқылы мемлекеттік қазынашылыққа ұсынады:

1. Бекітілген нысан бойынша тіркеуге өтінім

2. МЖӘ шарты

3. Бюджеттік саясат жөніндегі орталық уәкілетті органның мемлекеттік міндеттемелердің жоқтығы туралы растайтын хаты

Жергілікті жобалар үшін:

Бюджетті атқару жөніндегі жергілікті уәкілетті органдар мемлекеттік қазынашылық органына «е-Қаржымині» жүйесі арқылы ұсынады:

1. Бекітілген нысан бойынша тіркеуге өтінім

2. МЖӘ шарты

3. Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті органның мемлекеттік міндеттемелердің жоқтығы туралы растайтын хаты

Тіркеу мерзімі

Мемлекеттік қазынашылық немесе мемлекеттік қазынашылық органы бес жұмыс күні ішінде тіркеуді өтінімді және растайтын құжаттарды қарау жолымен жүзеге асырады, кейіннен тіркеу туралы куәлікті қалыптастырады.

Тіркеу туралы куәлік екі данада жасалады:

• Бір данасы мемлекеттік қазынашылықта немесе мемлекеттік қазынашылық органында қалады

• Басқа данасы орталық мемлекеттік органға – мемлекеттік әріптеске немесе бюджетті атқару жөніндегі жергілікті уәкілетті органға беріледі

Куәлікке мемлекеттік қазынашылық немесе мемлекеттік қазынашылық органы қол қояды, жауапты орындаушы құжатты өңдеу күнін қойып, мөрмен ресімдейді.

Қосымша келісімдерді тіркеу

Қосымша келісімдерді тіркеу жағдайлары

МЖӘ шарттарына қосымша келісімдер сапаның өзгермейтіндігі және өзгерген жағдайларда жекеше әріптесті таңдау үшін негіз болған басқа да шарттар сақталған жағдайда тіркеледі:

1. Шарт тараптарының атаулары, саны немесе олардың ауыстырылуы

2. МЖӘ шарттарын іске асыру сомалары мен мерзімдері (оның ішінде төлем кестелері өзгерген кезде)

3. Жасалған шарттың талаптарында және ҚР заңнамасында көзделген жағдайларда және тәртіппен шартты бұзу

Нәтижелерді жариялау: ашықтықты талап ету

Шарт тіркелгеннен кейін конкурсты ұйымдастырушы МЖӘ веб-порталында мыналар туралы ақпаратты жариялауға міндетті:

1. жекеше әріптесті айқындау жөніндегі конкурстың нәтижелері
2. Жобаның коммерциялық жабылуы – шарт жасасу фактісі

Мұндай жарияланым жекеше әріптесті анықтау рәсімдерін аяқтайды және жобаны іске асыру кезеңінің басы болады.

Коммерциялық жабылу уақыты

МЖӘ шартын жасасудың жалпы мерзімі конкурс қорытындылары шығарылған күннен бастап күнтізбелік 90 күннен аспайды.

Бұл жағдайда келесі рәсімдік мерзімдерді ескеріңіз:

- 5 жұмыс күні - шарт жасалғаннан кейін тіркеуге құжаттарды беру мерзімі
- 5 жұмыс күні - мемлекеттік қазынашылықтың шартты тіркеу мерзімі

Коммерциялық жабылу - бұл МЖӘ жобасын жүзеге асыру жолындағы соңғы шекара. Бұл кезеңнен сәтті өту нақты жоспарлауды және процестің барлық қатысушылары арасында тиімді үйлестіруді қажет етеді.

Процесті неғұрлым ашық және жедел ететін Қаржы министрінің 2025 жылғы 27 маусымдағы № 328 бұйрығы «е-Қаржымині» жүйесі арқылы МЖӘ шарттарын тіркеудің нақты рәсімдерін белгіледі. Белгіленген мерзімдерді сақтау (өтініш беру үшін 5 жұмыс күні және тіркелу үшін 5 жұмыс күні) коммерциялық жабуды қысқа мерзімде аяқтауға мүмкіндік береді.

Есте сақтаңыз: үздік жоба да коммерциялық жабылудың ресми рәсімдеріне тиісінше көңіл бөлінбесе, қағаз жүзінде қалып қоюы мүмкін. Құжаттарды мұқият дайындау, рәсімдерді түсіну және мерзімдерді сақтау – МЖӘ жобасын сәтті іске асырудың кепілі.

FAQ

МЖӘ шарттарын тіркеуді қазынашылық органдары жүзеге асырады, бұл ретте тікелей келісімдерді тіркеу тәртібі заңнамамен регламенттелмеген. Бұл тікелей келісімдер МЖӘ шарттарына ұқсас тіркеуден өтпеуі мүмкін дегенді білдіре ме?

ҚР Бюджет кодексінің 109-бабында Мемлекеттік мекемелердің Бюджеттік инвестицияларды іске асыру шеңберіндегі азаматтық-құқықтық мәмілелері олар мемлекеттік қазынашылық органдарында міндетті тіркелгеннен кейін күшіне енетіні анықталды.

МЖӘ туралы Заңның 47-бабына сәйкес жекеше әріптес кредиторымен тікелей келісімде өзге шарттардың қатарында МЖӘ шарты бойынша құқықтарды кепілге беру және (немесе) талап ету құқығын басқаға беру немесе мемлекеттік әріптес келісімімен жекеше әріптес борышын аудару көзделеді.

Осылайша, тікелей келісімдер Мемлекеттік мекемелердің мәмілелеріне жатады және Бюджет кодексі негізінде қазынашылық органдарында міндетті түрде тіркелуге жатады.

МЖӘ ЖОБАСЫНЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАБЫЛУЫ: ҚАРЖЫЛАНДЫРУДЫ ТARTУ ЖӘНЕ КРЕДИТОРЛАРМЕН ЖҰМЫС

МЖӘ шартын жасасқаннан кейін жекеше әріптес жобаны қаржыландыру мәселесін шешуі керек. Егер ол қарыз қаражатын пайдалануды жоспарласа, қаржылық

жабылу кезеңі басталады – қаржылық шарттарды рәсімдеу және қарыз қаражаттарына қолжеткізу үшін қаржыландыру институтының кейбір шарттарын орындау.

Қаржылық жабылу – бұл жекеше әріптес банктермен және басқа несие берушілермен жобаны қаржыландыру шарттары туралы келіскен сәт. Бұл МЖӘ шартын жасасқанға дейін де (инвестор қаржыландырудың нақты шарттарын біледі) және одан кейін де болуы мүмкін.

Жекеше әріптестерге конкурс сатысында банктермен алдын ала келіссөздер жүргізу ұсынылады. Бұл қаржыландырудың бұзылу қаупін азайтады және жобаны тездетеді.

Траншты қаржыландыру: Тараптардың тәуекелдерін азайту

Қазақстан заңнамасы МЖӘ жобаларын кезең-кезеңмен (траншпен) қаржыландыруды пайдалануды ұсынады. Бұл дегеніміз, кредит беруші қаражатты бір реттік емес, жобаны іске асырудың белгілі бір кезеңдеріне жеткен кезде бөліктерге бөледі.

Траншты қаржыландырудың артықшылықтары:

Мемлекет үшін:

- Жекеше әріптестің міндеттемелерді орындамау тәуекелдерін төмендету
- Жобаны іске асыру барысын бақылау мүмкіндігі

Кредиторлар үшін:

- Кредиттік тәуекелдерді азайту
- Жағдайлар өзгерген кезде жағдайларды түзету мүмкіндігі

Жекеше әріптес үшін:

- Қаржыландырудың икемді шарттары

Кредиторлармен тікелей келісімдер: тараптардың мүдделерін қорғау

Жекеше әріптес қарызды қаржыландыруды тартқан кезде, үш тарап: мемлекеттік әріптес, жекеше әріптес және оның кредиторлары арасында тікелей келісім жасау қажет болуы мүмкін.

Неліктен тікелей келісім қажет:

Бұл келісім жекеше әріптеске өзінің салған қаражаты бойынша инвестициялық шығындарды өтеу түрінде мемлекеттен келешекте төленетін ақшалай төлемдерді кепілге қою арқылы кредит алу мүмкіндігін береді. Келісім жобаға ақша салған кредиторлардың мүдделерін қорғайды және сонымен бірге мемлекетке міндеттемелерді орындауға қосымша кепілдіктер береді.

Жекеше әріптес мемлекеттен болашақ төлемдерді кепілге қою үшін кредит тартқан кезде, кредиторлар банкте осы өтемақыларды есепке алу үшін арнайы шот ашылады.

Арнайы шот қалай жұмыс істейді:

1. Мемлекеттік әріптес инвестициялық шығындардың өтемақысының барлық төлемдерін арнайы шотқа (жекеше әріптестің әдеттегі шотына емес) жібереді

2. Банк-Кредитор келіп түскен қаражатты қатаң тәртіппен пайдаланады:

- Алдымен кредит бойынша негізгі қарыз бен пайыздарды өтейді
- Қалдық жекеше әріптестің негізгі шотына аударылады (кредитордың

келісімімен)

3. Жекеше әріптес қаражатқа банк алдындағы міндеттемелерді өтегеннен кейін ғана қолжеткізе алады

Кредитор үшін артықшылықтар:

- Мемлекеттен қаражаттың түсуін тікелей бақылау
- Жекеше әріптес тарапынан төлем жасамау тәуекелдерін төмендету

Мемлекет үшін артықшылықтар:

- Бюджет қаражатын мақсатсыз пайдалану тәуекелдерін азайту
- Жекеше әріптес үшін міндеттемелерді орындауға қосымша мотивация

Тікелей келісім жасасу рәсімі:

1. Жекеше әріптес немесе оның кредиторлары мемлекеттік әріптеске келісім жобасын ұсынады
2. Мемлекеттік әріптес жобаны конкурстық комиссияның қарауына шығарады
3. Комиссия құжатты зерделейді, қажет болған жағдайда сарапшыларды тартады
4. Соңғы мәтінді әзірлеу үшін барлық тараптар арасында келіссөздер жүргізіледі
5. Комиссия келісімнің қорытынды жобасын мақұлдайды
6. Егер келісім мемлекеттік бюджеттің шығыстарын көздесе, мәселе бюджеттік комиссияға шығарылады
7. Барлық тараптардың келісімге қол қоюы
8. МЖӘ негізгі шартын тіркеген органда келісімді тіркеу

Тікелей келісімнің негізгі шарттары:

1. Кредиторларды бұзушылықтар туралы хабардар ету – мемлекеттік әріптес жекеше әріптес міндеттемелерінің елеулі бұзушылықтары туралы банктерге хабарлауға міндеттенеді. Бұл кредиторларға жағдай қиын болғанға дейін әрекет етуге мүмкіндік береді.

2. Жекеше әріптесті ауыстыру құқығы – егер жекеше әріптес міндеттемелерді елеулі түрде бұзса, кредиторлар оны ауыстыруды талап етіп, жаңа үміткерді ұсына алады. Бұл жобаны сәтсіздіктен қорғайды.

3. Ауыстыру тәртібі – қажет болған жағдайда жекеше әріптестің қалай өзгертіні туралы егжей-тегжейлі рәсім.

МЖӘ шарты бойынша құқықтар кепілі: құқықтық негіздер

ҚР заңнамасы МЖӘ шарты бойынша құқықтарды кепілге берудің нақты ережелерін белгілейді. Бұл нормалар барлық тараптардың мүдделерін қорғайды және қаржылық операциялардың ашықтығын қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік әріптестің жазбаша келісімін талап ету

Егер Қазақстан Республикасының заңдарында өзгеше белгіленбесе, жекеше әріптес МЖӘ шарты бойынша өз құқықтарын мемлекеттік әріптестің жазбаша келісімімен ғана кепілге беруге құқылы.

Практикалық кеңес: мемлекеттік органдарға қаржылық жабылу процесін кешіктірмеу үшін осындай келісім беру критерийлері мен рәсімдерін алдын-ала анықтау ұсынылады.

Талап ету құқықтары кепілінің нысаналы мақсаты

Кредиторға МЖӘ жобасы бойынша инвестициялық шығындарды өтеу түріндегі ақшалай түсімдер бойынша өз талаптарының құқықтарын кепілге беру МЖӘ шартының талаптарына сәйкес МЖӘ жобасын іске асыру үшін қарыз қаржыландыруды тарту мақсатында ғана жүзеге асырылады (51-бап, 2-тармақ).

Бұл мемлекеттен болашақ төлемдерді кепілге қою тек МЖӘ жобасын іске асыруға кредит алу үшін ғана мүмкін болатындығын білдіреді. Кепіл құқықтарын басқа мақсаттар үшін пайдалануға жол берілмейді.

Инвестициялық шығындардың толық өтелуіне кепілдік

Пайдалануға берілген МЖӘ объектілері бойынша инвестициялық шығындарды өтеу МЖӘ шартының талаптарында көзделген сомалар мен мерзімдер шегінде толық көлемде жүзеге асырылады (51-бап, 4-тармақ).

Бұл норма объектіні пайдалануға бергеннен кейін мемлекет жекеше әріптестің инвестициялық шығындарын өтеу жөніндегі міндеттемелерін толығымен орындауын қамтамасыз етеді, бұл жекеше әріптес үшін де, оның кредиторлары үшін де маңызды кепілдік болып табылады.

Кепілге беру рәсімі және құқықтардың құнын бағалау

Жекеше әріптестің МЖӘ шарты бойынша өз құқықтарын кредиторға кепілге беруі және осы құқықтардың құнын есепке алу Қазақстан Республикасының МЖӘ саласындағы заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады (51-бап, 3-тармақ).

Қаржылық жабылу - МЖӘ жобасын іске асырудың маңызды кезеңі. Қаржыландыруды сәтті тарту жобаның қаржылық моделін пысықтау сапасына, банктермен тиімді өзара іс-қимылға және тікелей келісімдерді сауатты құрылымдауға байланысты.

Мемлекеттік органдар үшін банктік қаржыландырудың логикасын түсіну және кредиторлармен сындарлы диалогқа дайын болу маңызды. Жекеше әріптестер банктермен жұмысты мүмкіндігінше ертерек бастауы керек және қаржыландыруды құрылымдау кезінде мемлекеттік әріптестің талаптарын ескеруі керек.

Барлық қатысушылардың үйлесімді жұмысы кезінде ғана қаржылық жабылу кедергі емес, МЖӘ жобасын табысты іске асырудың катализаторы болады.

FAQ

Кредиторлардың талабы бойынша жекеше әріптесті ауыстыру қалай жүзеге асырылады?

Ауыстыру тікелей келісімге сәйкес қатаң түрде жүзеге асырылады және мыналарды қамтиды:

- кредиторлардың мемлекеттік әріптесті хабардар етуі;
- жаңа үміткерді ұсыну;
- конкурстық комиссияның мақұлдауы;
- жаңа құжаттарға қол қою;*

өзгерістерді тіркеу.

Кредиторлар тікелей келісім болмаса ауыстыруға бастамашылық жасауға құқылы емес.

МЖӘ қағидалардың 4-тарауының 2-параграфына сәйкес жекеше әріптесті ауыстыру шеңберінде қол қойылатын құжаттар тізімі:

- **Конкурс өткізу туралы шешім** – жекеше әріптесті ауыстыру мақсатында конкурс түрін, конкурстың шарттары мен критерийлерін белгілейді (246-тармақтың 1-тармақшасы).

- **Жекеше әріптесті ауыстыру жөніндегі конкурсты өткізуге арналған конкурстық құжаттама** – қатысу шарттарын, жаңа жекеше әріптеске қойылатын талаптарды, оның ішінде кредиторлар алдындағы міндеттемелерді қамтиды (246-тармақтың 2), 3) және 4) тармақшалары).

- **МЖӘ шартына жекеше әріптесті ауыстыру туралы қосымша шарт** – жекеше әріптесті ауыстыруға байланысты шарт талаптарының өзгерістерін ресімдейді; бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті органда немесе оның аумақтық бөлімшесінде тіркелуге жатады (246 және 249-тармақ).

- **Мүліктік құқықтарды қабылдау-беру актісі** – қосымша шарт тіркелгеннен кейін бұрынғы жекеше әріптестен жаңа мүліктік құқықтардың берілуін тіркейді (249-тармақ).

Мемлекеттік әріптес заңды тұлға таратылған немесе жеке кәсіпкер - жекеше әріптес қайтыс болған жағдайда МЖӘ объектісін басқаруды жүзеге асыратын тұлғаны қалай айқындайды, сондай-ақ бұл ретте қандай критерийлер мен рәсімдер қолданылады?

№52 қағидалардың 62-тармағына сәйкес заңды тұлға таратылған немесе жекеше әріптес ретінде әрекет ететін жеке кәсіпкер қайтыс болған жағдайда, мемлекеттік әріптес әріптесті ауыстыру жөніндегі конкурс аяқталғанға дейін және тиісті қосымша шартқа қол қойылғанға дейін МЖӘ объектісін басқаруды уақытша жүзеге асыратын тұлғаны өзі тағайындайды. Бұл ретте мұндай адамды таңдау кезінде ұқсас үлгідегі объектілерді басқарудың біліктілігі мен тәжірибесіне қойылатын талаптар, сондай-ақ қолданыстағы МЖӘ шарты бойынша талаптар мен міндеттемелердің сақталуы ескеріледі.

6. МЖӘ ЖОБАСЫН ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ:

МЖӘ жобасын басқару – бұл шартқа қол қойылған сәттен бастап активті мемлекетке қайтарғанға дейін (немесе шарттың аяқталу мерзімі) **жобаның бүкіл өмірлік циклін қамтитын негізгі процесс**. Оның мақсаты – шығыс сипаттамаларында көрсетілген қызметтерді алуды қамтамасыз ету, сонымен қатар бағаның тұрақты қолжетімділігіне, қаражаттың максималды тиімділігіне және тәуекелдерді беруді дұрыс басқаруға кепілдік беру.

Пайдалану кезеңінде **МЖӘ шартын тиімді басқару**:

- Шарттың талаптарына сәйкес жобаның операциялық тиімділігінің мүмкіндіктерін барынша арттыру.
- Жобаның операциялық тиімділігін оңтайландыру.
- Шарттың бүкіл қолданылу мерзімі ішінде тұрақты дамуды қолдау, сапа мен инновацияларды арттыру.
- Жобаның максималды мәнін қамтамасыз ету (Value for Money – VfM).
- Коммерциялық тәуекелдерді тиімді басқару.
- Тараптар арасындағы тиімді жұмыс қатынастарын қолдау.
- Өзгермелі талаптарға жауап беру үшін икемділікті қамтамасыз ету.
- Нақты рөлдерді, міндеттерді және есеп беруді көрсету.
- Барлық жұмыстар мен қызметтердің заңнамаға, еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы талаптарына сәйкестігін қамтамасыз ету.

Шартты дұрыс басқармаудың салдары өте ауыр болуы мүмкін және жобаның сәтсіздігіне әкелуі мүмкін:

- **Үкімет сапасыз немесе ұсынылмаған қызметтер үшін төлейді.** Егер тиісті бақылау болмаса, жекеше әріптес қызметтердің сапасын бақылауды әлсіретуі мүмкін.
- **Жоба тиімділік болжамдарына сәйкес келмейді.** Мысалы, көлік жобаларында жоғары төлемдер немесе қызмет көрсету сапасының төмендігі пайдаланушыларды қорқытып, жобаның пайдасына қауіп төндіруі мүмкін.
- **Шарттағы тәуекелдер балансының өзгеруі.** Білімнің жеткіліксіз деңгейі Үкіметтің бастапқыда жекеше әріптеске берілген тәуекелдерді қабылдауына әкелуі мүмкін (мысалы, шарттық процестен тыс кішігірім өзгерістер енгізу).
- **Мердігердің қанағаттанарлықсыз нәтижелерін алдын ала болжай алмау немесе оларға дер кезінде әрекет ете алмау.** Қаржылық қиындықтар, меншік құрылымындағы өзгерістер немесе мердігердің пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі нұсқаулығы үлкен сәтсіздіктерге әкелуі мүмкін.
- **Қарым-қатынастың нашарлауы.** Түсініспеушілік, мүдделі тараптардың жеткіліксіз қатысуы немесе жағдайларды теріс пайдалану әріптестіктің бұзылуына әкелуі мүмкін.

Мемлекет жекеше әріптестің жұмысын бақылай алуы керек:

- объект қолжетімді және қауіпсіз болды;
- қызметтер сапалы түрде ұсынылды;
- бюджет қаражаты тиімді жұмсалды.

Ол үшін МЖӘ шарттарында үш негізгі құрал қолданылады:

1. **KPI (тиімділіктің негізгі көрсеткіштері)** - сапа көрсеткіштері.

2. **Есеп беру** – KPI орындалуын растау.

3. **Шарттың орындалуын бақылау** – тексеру және ықпал ету шаралары.

KPI, есеп беру және бақылау механизмдері қандай болуы керек?

1. **Тиімділіктің негізгі көрсеткіштері (KPI)**

KPI болуы керек:

Түсінікті – екі тарап оларды оңай қадағалай алады.

Өлшенетін – сандармен санауға болады.

Шынайы – жекеше әріптес шын мәнінде орындай алады.

Маңызды – азаматтар үшін қауіпсіздікке, қолжетімділікке және жайлылыққа байланысты.

Қызметтердің шығыс сипаттамаларына байланысты – шартта белгіленген қызмет көрсету деңгейлеріне қолжеткізу деңгейіне бағытталған.

Бұзушылықтардың ауырлығын көрсету – негізгі салаларда операциялық тиімділікке қолжеткізбегені үшін жоғары айыппұлдар.

KPI қалай өлшеуге болады: оңай өлшенетін объективті сандық көрсеткіштерден басқа (мысалы, жауап беру уақыты, сәтсіздіктер саны), қызмет пайдаланушылары үшін маңызды, бірақ объективті бағалауға қиын болатын сапалы аспектілер де бар. Оларға мыналар кіруі мүмкін:

Соңғы пайдаланушылардың қанағаттанушылығына арналған сауалнамалар: мұндай сауалнамалардың нәтижелері жеке қабылдауға негізделгенімен, егер сұрақтар мұқият тұжырымдалған болса, операциялық тиімділікті бақылаудың пайдалы құралы бола алады. Жекеше әріптес пайдаланушылардың қанағаттану деңгейін арттыруға міндетті болуы мүмкін.

«Құпия сатып алушыларды» тарту: субъективті аспектіні жоя отырып, бірдей объективті стандарттарды қолдана отырып, қызмет көрсетуді тексеретін білікті мамандар.

Іріктеп тексеру: Егер мониторинг іріктеме негізінде жүзеге асырылса, әдістеме (көлемі мен жиілігі) шартқа қол қойылғанға дейін келісілуі тиіс.

KPI мысалдары

Мектеп: кабинет уақыттың 99% қолжетімді; ақауларды жою уақыты ≤ 2 сағат; тазалық «жақсы» стандартына сәйкес.

Аурухана: жабдық уақыттың 98% жұмыс істейді; операциялық бөлмедегі температура уақыттың 99% қалыпты; пациенттердің шағымдары ≤ 5%.

Жол: 98% қолжетімді; шұңқырлар ≤ 24 сағат ішінде жойылады; жарықтандыру уақыттың 95% жұмыс істейді.

Жұмыс кезеңіндегі нашар басқаруға байланысты жобалардың сәтсіздіктерінің мысалдары:

• Лондон метросы (Ұлыбритания): Басқару консорциумындағы мәселелер, бақылаудың жеткіліксіздігі және тәуекелдерді сапасыз бөлуге байланысты Үкімет 20 жылдық МЖӘ шарты жасалғаннан кейін алты жыл өткен соң инфрақұрылымға бақылауды өзіне қайтарды.

• Дар-эс-Салам сумен жабдықтау (Танзания): Келісім екі жыл ішінде City Water компаниясының міндеттемелерін орындамауына байланысты бұзылды, нәтижесінде күрделі төрелік іс жүргізілді. Себептер тәуекелдерді азайту жөніндегі шаралардың жеткіліксіздігі, шарттың тиімсіз мониторингі және тиісті емес конкурстық рәсім болды.

2. Есеп беру

Есеп беру жүйесі ашық, уақтылы және дәл болуы керек.

Шартта есептердің түрлері және оларды ұсыну мерзімдері көрсетіледі.

Жобаға байланысты жекеше әріптес ұсынуға міндетті:

ай сайынғы (техникалық: бұзылу, жөндеу, жабдықтың жұмысы);

тоқсан сайынғы (қаржылық: кірістер, шығыстар, төлемдер) ;

жыл сайынғы (қорытынды: KPI орындау, экология, азаматтардың шағымдары).

FAQ

Қандай бақылау механизмдері жиі қолданылады?

- сайттағы инспекциялар,
- автоматтандырылған бақылау (мысалы, жолдағы датчиктер),
- тәуелсіз техникалық аудит,
- айыппұлдар мен бонустар жүйесі.

Бірдей типтегі жобалар үшін KPI бірдей болуы мүмкін бе?

Жоқ. KPI әрқашан МЖӘ келісімшартының түріне байланысты: функционалды қызметтермен немесе техникалық қызмет көрсетумен, мемлекеттік меншікке және жеке меншікке көшумен, бюджеттен немесе тұтынушылардан төлемдермен және т. б.

Есеп беру мысалдары

Мектеп: ай сайын – бұзылулар тізімі; жыл сайын-ата-аналардың қанағаттану деңгейі.

Аурухана: ай сайын – жабдықтың жұмысы; жыл сайын – санитарлық тексерулер және пациенттердің шағымдары.

Жол: ай сайын – қамту ақаулары; жыл сайын – апаттық және қауіпсіздік.

Халықаралық тәжірибеде МЖӘ шартын басқарудың ақпараттық жүйелері – **басқарушылық ақпарат жүйелері (MIS)** жиі қолданылады:

Жекеше әріптеске мониторинг пен есеп беруде көмектеседі, құжаттаманы ұсыну мерзімі мен шығындарын азайтады.

Деректерді сақтау және қауіпсіздікті қамтамасыз ету, сондай-ақ құжаттардың нұсқаларын бақылау үшін қолданылады.

Сапа менеджменті жүйесінде қолданылатын сенімді және дәл деректерді үнемі жасайды.

Жоба деректеріне ашық қолжетімділікті қамтамасыз етеді.

3. Шарттың орындалуын бақылау тетіктері

Бақылау тетіктері жекеше әріптесті талап етілетін операциялық тиімділікке қолжеткізуге ынталандыруға және міндеттемелерді орындамау жағдайларына ден қоюға бағытталған.

Айыппұлдар мен шегерімдер:

Бұзушылыққа **пропорционалды** және шартта нақты сипатталған болуы керек. Операциялық тиімділік неғұрлым төмен болса, айыппұлдар соғұрлым көп болады; операциялық тиімділік неғұрлым ұзақ сақталса, айыппұлдар соғұрлым көп бола-

ды.

Мемлекеттік секторға төленетін МЖӘ-те айыппұлдар әдетте **төлемді азайту немесе түзету** арқылы қолданылады.

Пайдаланушының төлемдеріне негізделген МЖӘ-те мемлекетке немесе тәуелсіз реттеушіге төленетін **тікелей айыппұлдар немесе алдын-ала бағаланған шығындар** қолданылуы мүмкін.

FAQ

Шартқа қол қойылғаннан кейін KPI өзгертуге бола ма?

Тек ерекше жағдайларда және тараптардың келісімі бойынша. Мысалы, қауіпсіздік стандарттары өзгерсе немесе жаңа технологиялар пайда болса. Әдетте өзгерістер қосымша келісіммен жазылады.

Мемлекет KPI орындалуын қалай тексереді?

- жекеше әріптестің тұрақты есептілігі арқылы,
- инспекциялар және көшпелі тексерулер арқылы,
- тәуелсіз аудитордың көмегімен (көбінесе ірі жобаларда).

Күшейту механизмі (ratchet mechanism): Жүйелі бұзылулар үшін пайдалы. Ол жекеше әріптесті жедел әрекетке ынталандыра отырып, белгілі бір мерзім ішінде қайталанатын бұзушылықтар үшін айыппұлдар немесе шегерімдер деңгейін арттыруды көздейді.

Шегерімдерге шектеулердің болмауы: әдетте, пайдалануға дайындыққа байланысты шегерімдер үшін үкімет көрсетілмеген қызметтер үшін ақы төлемеуі үшін шектеулер белгіленбейді.

Операциялық тиімділік ұпайлары режимі: бұзушылықтарды бақылауға және құжаттауға қызмет етеді. Ұпайлардың белгілі бір шегіне жету қадағалауды күшейтуге, жекеше әріптес есебінен жұмыс істеуге, шартты тоқтата тұруға немесе тіпті бұзуға әкелуі мүмкін.

Операциялық тиімділікті арттыру үшін ынталандыру:

Белгіленген бағалар: жекеше әріптес тиімділікті арттыру арқылы кірісті арттыра алады.

Пайданы бөлу: жекеше әріптесті үнемдеуге ынталандырады.

Қосымша құндылық: шарт жекеше әріптестің қосымша құндылық әкелетін инновацияларды немесе тиімдірек жұмыс әдістерін (мысалы, жаңа технологиялар, рәсімдердердегі өзгерістер) енгізуін ынталандыруы мүмкін. Үкімет барлық пайдаларды өзіне толық алып қоймауы маңызды, осылайша жекеше әріптестің жақсартулар іздеуге мүдделілігі сақталады.

Вариацияларды (өзгерістерді) басқару тетіктері: шарт қажеттіліктердегі өзгерістерді есепке алу (мемлекеттік әріптес бастамашылық еткен), сондай-ақ жақсартуларды енгізу (жекеше әріптес бастамашылық еткен) немесе сыртқы оқиғаларға жауап беру үшін икемділікті көздеуі тиіс.

Жобаны тікелей басқару құқығы (Step-in rights): мемлекеттік әріптес немесе кредиторлар елеулі бұзушылықтар немесе қоғамдық мүдделерге қауіп төнген жағдайда жүзеге асыра алады. Бұл қызметтердің үздіксіздігін қамтамасыз ету үшін

қысқа мерзімді араласу.

Қаржылық қайта құрылымдау: шартта жобаны қайта қаржыландыру туралы ережелер, сондай-ақ жекеше әріптес пен мемлекеттік әріптес арасында қайта қаржыландырудың пайдасын бөлу механизмі қарастырылуы мүмкін.

Дауларды реттеу рәсімдері: келіспеушіліктерді шешудің нақты белгіленген кезеңдері – төменгі деңгейдегі келіссөздерден медиацияға, төрелік немесе сотта қарауға дейін. Проблемалық мәселелерді ерте кезеңде тиімді басқару қымбатқа соғатын дауларды болдырмайды.

Бақылау мысалдары

Мектеп: сынып уақыттың 1%-дан астамын жабық төлемді азайту.

Аурухана: жабдық уақыттың 2%-дан астамын падаланылмайды төлемнен ұстап қалу.

Жол: шұңқыр 24 сағат ішінде жойылған жоқ айыппұл.

МЖӘ шарттарына KPI, есептілік және бақылау тетіктерін қалай енгізуге болады?

МЖӘ жобасын тиімді пайдалану мен басқарудың кілті – **МЖӘ шартының өзіне тиісті ережелерді мұқият әзірлеу және енгізу.**

Шығу сипаттамалары (Output Specifications): шарт жекеше әріптестің оны қалай жасау керектігін емес, қандай қызметтерді және қандай деңгейде ұсынуы керектігін нақты анықтауы керек. Бұл инновацияны ынталандырады және тәуекелдердің берілуін оңтайландырады.

• **Мониторинг және есептілік жүйесі:** шартқа мынадай тармақтар енгізіледі:

• Операциялық тиімділік бойынша жекеше әріптестің дербес есептілігіне қойылатын талаптар.

• Мемлекеттік әріптестің аудит және тексеру құқықтары.

• Есеп беру күндері мен форматтары.

• Қолжетімділік пен модернизацияны қоса алғанда, MIS жұмыс ережелері.

• **Төлем механизмі:** операциялық тиімділікке нақты байланысты болуы керек. Ол жекеше әріптесті қажетті қызмет көрсету деңгейін қамтамасыз етуге ынталандырады және бұзушылықтар үшін жазалайды. Қамтиды:

• **Айыппұлдар/шегерімдер:** шығу сипаттамаларын бұзғаны үшін айыппұлдар сомасының толық сипаттамасы, шегерімдер шкаласы, көтеру механизмі.

• **Бірыңғай төлемді индекстеу:** инфляцияны ескере отырып тұрақты түзету (мысалы, ТБИ бойынша).

• **Нарықты тестілеу/көрсеткіштерді салыстырмалы талдау (Benchmarking):** нарықтық баға мен максималды құнды қамтамасыз ету үшін әр 5-8 жыл сайын «жұмсақ қызметтердің» (тазалау, тамақтану) құнын үнемі қайта қарау тетіктері. Бұл мемлекеттік төлемдерді қызметтердің ағымдағы құнын ескере отырып түзетуге мүмкіндік береді.

• **Өзгерістерді (вариацияларды) басқару тетіктері:**

• **Мемлекет бастамашылық еткен:** хабарламаның нақты процесі, салдарын бағалау (техникалық, қаржылық, уақытша), қаржыландыруды анықтау (мемлекеттік немесе жекеше әріптес), сондай-ақ айтарлықтай шығындар кезінде мүмкін болатын конкурстық рәсім.

- **Жекеше әріптестің бастамасымен:** өзгерістердің сипаттамасы, олардың шарт үшін салдары, мемлекеттік әріптес үшін қосымша шығындардың болмауы, келісу процесі.

- **Сыртқы оқиғалардан туындаған (форс-мажор, заңнамадағы өзгерістер):** хабарлама тәртібін, шартқа әсер ету дәрежесін және дауларды реттеу рәсімдерін сипаттау.

- **Дауларды реттеу рәсімдері:** төменгі деңгейдегі келіссөздерден басталатын кезеңдік механизмдер, содан кейін медиация, төрелік немесе сот талқылауы. Дауларды шешу/алдын алу бойынша кеңестерді (DRB/DAB) қамтуы мүмкін.

- **Активтің шығу және қайтару стратегиясы:** Шартта мыналар жазылуы керек:

- Шарттың қолданылу мерзімі аяқталған сәттегі **объектінің күтілетін жай-күйі.**

- Активтерді жаңарту мен ауыстыруды қаржыландыру үшін **қамтамасыз ету тетіктері** (мысалы, резервтік шоттар).

- **Зияткерлік меншік құқығын беру.**

- **Қызметкерлерді ауыстыру.**

- Берілгеннен кейін қызметтердің үздіксіздігін қамтамасыз ету жоспары.

Табыстың кілті – шартты проактивті және жүйелі басқару, әріптестер арасындағы тұрақты өзара іс-қимыл және өзгеріп жатқан жағдайларға бейімделуге дайын болу, сонымен қатар қоғам үшін ең жоғары құндылыққа қолжетімділікке басымдық беру керектігін есте сақтау қажет.

FAQ

№ 52 қағидаларға 10-қосымшаның 6) тармақшасына сәйкес Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде міндетті аудит жүргізу белгіленген заңды тұлғалар да соңғы қаржы жылындағы аудиторлық есепті ұсынады.

Сонымен қатар, көрсетілген қосымшаның 2) тармақшасының талаптарына сәйкес еншілес ұйымдары бар ұйымдар негізгі ұйымның қызметі бойынша қаржылық есептілікке қосымша «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 17-бабына немесе халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасайды және ұсынады.

Осыған байланысты, егер әлеуетті жекеше әріптестің еншілес ұйымдары болса және шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасаса, шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық есеп міндетті түрде ұсынылуға жататынын немесе бас ұйымның жеке (бөлек) қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық есепті ұсынуға жол берілетінін түсіндіруді сұраймыз.

№52 қағидаларға 10-қосымшаның 2) тармақшасында еншілес ұйымдары бар ұйымдар негізгі ұйымның қызметі бойынша қаржылық есептілікке қосымша «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» Заңға (Бухгалтерлік есеп туралы Заң) немесе халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасайды және ұсынады.

Бухгалтерлік есеп туралы Заңның 17-бабында еншілес ұйымдары бар ұйымдар, негізгі ұйымның қызметі бойынша қаржылық есептіліктен басқа, бухгал-

терлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнаманың талаптарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауға және ұсынуға міндетті екендігі қарастырылған.

Сонымен қатар, Қағидалардың 10-қосымшаның 6) тармақшасына сәйкес заңнамалық актілерде міндетті аудит жүргізу белгіленген заңды тұлғалар да соңғы қаржы жылындағы аудиторлық есепті ұсынады.

Осыған байланысты, еншілес ұйымдары бар ұйымдардың негізгі ұйымның қызметі бойынша қаржылық есептіліктен басқа шоғырландырылған қаржылық есептілікті құруы және ұсынуы, сондай-ақ егер заңнамалық актілерде міндетті аудит жүргізу белгіленген ұйымдар соңғы қаржы жылындағы шоғырландырылған аудиторлық есепті ұсынуы орынды деп санаймыз.

7. ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БӨЛУ

Тәуекелдерді тиімді бөлу және басқару МЖӘ жобаларын табысты іске асырудың негізгі элементтерінің бірі болып табылады. МЖӘ жобаларындағы тәуекел деп мұндай жобаның мақсаттарына, міндеттеріне және қаржы-экономикалық көрсеткіштеріне қолжеткізуге әсер ететін белгісіз оқиға немесе шарт түсініледі (МЖӘ жобаларының тәуекелдерін бөлу және бағалау әдістемесі (№52 қағидалардың 7-қосымшасы)).

МЖӘ теориясы мен практикасында тәуекелдер ажырамас бөлігі болып табылады және МЖӘ жобаларын дайындаудың, құрылымдаудың және іске асырудың барлық кезеңдеріне енеді. Қазақстан контекстінде тәуекелдерге де ерекше назар аударылады, МЖӘ туралы Заңға сәйкес МЖӘ жобасын іске асыру процесінде мемлекеттік әріптес пен жеке әріптес арасында тәуекелдерді өзара тиімді бөлу (міндеттермен, кепілдіктермен және кірістермен қатар) МЖӘ туралы заңнамада көзделген МЖӘ іргелі қағидаттарының бірі – теңгерімділік қағидатының негізінде қаланды.

№52 бұйрықпен бекітілген МЖӘ жобаларын бөлу және тәуекелдерді бағалау әдістемесі (бұдан әрі – әдістеме) МЖӘ жобаларын жоспарлау және іске асыру кезінде ескерілетін төрт негізгі кезеңді көздейді:

- 1) тәуекелдерді сәйкестендіру;
- 2) тәуекелдерді бағалау;
- 3) тәуекелдерді бөлу;
- 4) тәуекелдерді басқару.

Бұл ретте алғашқы үш кезең (сәйкестендіру, бағалау және бөлу) МЖӘ жобасында қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу мүмкіндігін талдау мақсатында жүзеге асырылады.

Бірінші кезең – **тәуекелдерді анықтау – мыналарды қамтиды:**

- 1) туындауы мүмкін тәуекелдердің тізбесін жасау;
- 2) тәуекелдердің сипаттамасы;
- 3) олардың пайда болу себептерін сипаттау;
- 4) осындай тәуекелдер туындаған кезде туындауы мүмкін салдарлардың сипаттамасы.

Бұл ретте тәуекелдерді МЖӘ жобасының екі негізгі контекстінде – инвестициялық және пайдалану кезеңінде қарастыру қажет екенін есте ұстаған жөн. Бұл ескерту өте маңызды, өйткені аталған кезеңдердің әрқайсысының өзіндік ерекшеліктері бар және екі кезеңде де бірдей тәуекел түрлері (түрпы) туындауы мүмкін болса да, олардың әсер ету дәрежесі айтарлықтай өзгеруі мүмкін.

МЖӘ-нің әртүрлі кезеңдерінде туындайтын тәуекелдердің әдістемесі мен үлгілік тізбесінде инвестициялық және пайдалану кезеңдерінде туындайтын тәуекелдердің мынадай түрлері көзделеді:

1) заңдық тәуекелдер (ҚР заңнамасына сәйкес келмеу тәуекелі, МЖӘ жобасының дұрыс жасалмаған құжаттамасының тәуекелі және МЖӘ шарты тараптарының құқықтары мен міндеттеріне байланысты өзге де тәуекелдер);

2) коммерциялық тәуекелдер (жеке әріптестің қаржы-шаруашылық

қызметі көрсеткіштері мен нарық конъюнктурасы өзгерістерінің МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде кірістер алуға әсеріне байланысты тәуекелдер);

3) әлеуметтік тәуекелдер (МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде халыққа, жекеше және (немесе) мемлекеттік әріптес қызметкерлеріне залал келтіруге байланысты тәуекелдер);

4) экономикалық тәуекелдер (ҚР экономикасы көрсеткіштері өзгерістерінің әсеріне байланысты тәуекелдер);

5) техникалық тәуекелдер (МЖӘ объектісінің болжанбайтын және (немесе) бақыланбайтын жұмысына, сондай-ақ жобалық құжаттама мен техникалық шешімдердің дұрыстығына байланысты тәуекелдер);

6) қаржылық тәуекелдер (МЖӘ жобасының қаржы-экономикалық көрсеткіштеріне қаржы нарығы көрсеткіштері өзгерістерінің қолайсыз әсерімен байланысты тәуекелдер);

7) саяси тәуекелдер (МЖӘ жобасында ескерілмеген немесе МЖӘ жобасын іске асыру кезеңінде өзгерген заңнамаға байланысты тәуекелдер, сондай-ақ МЖӘ жобасын іске асыру кезеңінде саяси ахуалдың өзгеруіне байланысты өзге де тәуекелдер);

8) экологиялық тәуекелдер (МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде қоршаған ортаға, сондай-ақ үшінші тұлғалардың өмірі мен денсаулығына залал келтіруге байланысты тәуекелдер).

Жоғарыда аталған тізім тәуекелдердің негізгі түрлерін қамтиды, бірақ сонымен бірге ол толық емес екендігін айта кету керек. МЖӘ-нің әрбір нақты жобасын жоспарлау және (немесе) іске асыру кезінде оның ерекшелігіне, ол іске асырылатын салаға (аяға), аймаққа және т. б. байланысты тәуекелдердің өзге де түрлері анықталуы әбден анық.

Тәуекелдерді анықтағаннан кейін оларды дұрыс бағалау керек. Әлемдік тәжірибеде **тәуекелдерді бағалаудың** әртүрлі әдістері бар, оларды екі негізгі топқа бөлуге болады: сапалық және сандық (мысалдар төмендегі кестеде келтірілген). Сапалық әдістер тәуекелдерді сараптамалық пайымдаулар мен тізімдер арқылы, ал сандық әдістер есептеулер мен статистика арқылы бағалайды.

Тәуекелдерді бағалау әдістерінің жіктелуі*

Сапалы әдістер	Сандық әдістер
• Сараптамалық бағалау әдісі: мамандардың тәуекелдерді олардың тәжірибесі мен біліміне қарай бағалауы. • Бақылау тізімі (тексеру парақтары): тәуекелдерді анықтау үшін ықтимал тәуекелдердің дайын тізімдерін пайдалану. • Аналогтық әдіс: ұқсас жағдайларда бұрын пайда болған ұқсас тәуекелдермен салыстыру. • SWOT талдау: күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін анықтау. • Исикава диаграммасы («Балық қаңқасы») тәуекелге әкелетін себеп-салдарлық байланыстарды визуалды анықтау.	• Статистикалық әдіс: тәуекелдердің ықтималдығын бағалау үшін өткен деректерді зерттеу. • Сезімталдықты талдау: бір параметрдің өзгеруі (мысалы, баға) жалпы нәтижеге қалай әсер ететінін бағалау. • Сценарийлерді талдау: оқиғалардың дамуының әртүрлі сценарийлерін құру (мысалы, үздік, ең нашар және ықтимал). • Матрицалық әдіс: осьтер тәуекел әсерінің ықтималдығы мен дәрежесін білдіретін матрицадағы тәуекелдерді визуализациялау (мысалы, «төмен», «орташа», «жоғары»). • Шығындардың орындылығын талдау: экономикалық пайда мен шығындар тұрғысынан тәуекелдерді бағалау. • Монте-Карло әдісі: оқиғалардың пайда болу ықтималдығын бағалау үшін көптеген кездейсоқ сценарийлерді модельдеу.

* Сондай-ақ жоғарыда аталған бірнеше әдістерді біріктіретін және тәуекелдерді неғұрлым кешенді бағалау үшін қолданылатын тәуекелдерді бағалаудың жартылай сандық (аралас) әдістері бар.

Мәселен, мысалы, Әдістемеге сәйкес МЖӘ жобасының тәуекелдерін бағалау сараптамалық бағалау әдісімен жүргізіледі және мынадай кіші кезеңдерді қамтиды:

- 1) сарапшыларды іріктеу және сараптама тобын қалыптастыру;
- 2) мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасының тәуекелдерін бағалау сауалнамасын қалыптастыру;
- 3) сарапшылармен жұмыс;
- 4) сараптамалық бағалау деректерін талдау және өңдеу.

Осындай әдіспен тәуекелдерді бағалауды жүргізу үшін, біріншіден, кемінде үш сарапшыдан тұратын сараптамалық топты жинау қажет. Бұл сарапшылар МЖӘ, экономика, қаржы немесе инвестициялар саласындағы мамандар қатарынан іріктеледі. Бұдан басқа, заңтану саласындағы, сондай-ақ МЖӘ жобасы іске асырылатын саладағы сарапшылар мен техникалық мамандар қажет.

Кейіннен сарапшылардың жоғары білімі, жұмыс тәжірибесі мен біліктілігінің болуын растау үшін олардың жұмыс орны мен кезеңі, атқаратын лауазымы туралы ақпаратты көрсете отырып, осы сарапшылардың қысқаша мазмұны МЖӘ жобасының конкурстық құжаттамасына (КҚ) немесе бизнес-жоспарына (БЖ) қоса беріледі.

МЖӘ жобасының тәуекелдерін бағалау жөніндегі сарапшылардың деректері

1	Жобаның атауы	
2	Сарапшының тегі, аты, әкесінің аты (бар болса)	
3	Жоғары білімнің болуы	
4	Экономика, қаржы, инвестициялар саласында жұмыс тәжірибесінің болуы	
5	Құқықтану саласында жұмыс тәжірибесінің болуы	

6	Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын іске асыру саласында (аясында) жұмыс тәжірибесінің болуы	
7	Ұқсас объектілерді құру, салу, реконструкциялау, жаңғырту немесе күрделі жөндеу саласында жұмыс тәжірибесінің болуы	
толтыру күні _____		қолы/тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) _____

Іріктелген сарапшыларға Әдістеменің 1-қосымшасына сәйкес нысан бойынша жасалатын ықтимал тәуекелдер тізбесі бар МЖӘ жобасының тәуекелдерін бағалау сауалнамасы жолданады. Бұл ретте сарапшыларға бағалау жүргізу үшін МЖӘ жобасы туралы барлық қажетті ақпаратқа қолжеткізу ұсынылады.

МЖӘ жобасының тәуекелдерін бағалау сауалнамасы

№	Тәуекел түрі	Тәуекел атауы	Басқаруға жауапты	Тәуекел ықтималдығы	Туындаған жағдайда әсер ету дәрежесі
1	2	3	4	5	6
толтыру күні _____					қолы/тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) _____

Барлық сауалнамалар сарапшылар тарапынан қағаз түрінде толтырылады, әр парағына бұрыштама қойылады және МЖӘ жобасына қатысты КҚ немесе БЖ ажырамас бөлігі болып табылады. Сарапшыларда сауалнамада көрсетілген жекелеген тәуекелдерді қосуға және (немесе) алып тастауға қатысты бірауыздан шешім болған жағдайда, мұндай сауалнама түзетіледі және жобаның тәуекелдерін бағалауды қайта жүргізу үшін сарапшыларға жолданады.

Сауалнама қалай толтырылады?

Тәуекелдерді бағалау кезінде сарапшылар олардың пайда болу ықтималдығы мен әсер ету дәрежесін бағалайды. Тәуекелдің пайда болу ықтималдығы сандық өрнекте анықталады, ал олардың әсер ету дәрежесі (залал) баллмен бағаланады.

МЖӘ жобасында тәуекелдің туындау ықтималдығын бөлу (бағалау жүйесі)

Ықтималдығы	Сипаттама
0-20%	тәуекелдің орындалмауының үлкен ықтималдығы
21-40%	тәуекелдің жүзеге асырылуының мардымсыз ықтималдығы
41-60%	тәуекелдің жүзеге асырылуының орташа ықтималдығы
61-80%	тәуекелдің жүзеге асырылуының жоғары ықтималдығы
81-100%	тәуекел толық сенімділікпен жүзеге асырылады

МЖӘ жобасында ол басталған кезде тәуекелдің әсер ету дәрежесі

Ұпайлар	Тәуекелдің әсер ету дәрежесі (залал)
1	залалдың мардымсыз деңгейі
2	залалдың төмен деңгейі
3	залалдың орташа деңгейі
4	залалдың айтарлықтай деңгейі
5	залалдың сыни деңгейі

Сондай-ақ Әдістемеде МЖӘ жобасының тәуекелдерін бағалауды оны әзірлеуші жобаның қаржы-экономикалық моделінің (ҚЭМ) деректерін пайдалана отырып, осы сауалнамалар негізінде жүргізетіні көзделген.

МЖӘ жобасын әзірлеуші жүргізетін тәуекелдерді бағалау

Тәуекел түрі	Тәуекел атауы	Тәуекелдің жобаға әсері				Тәуекел ықтималдығы				Тәуекел ықтималдығы-ның орташа мәні	Тәуекелдің жобаға әсер етуінің орташа мәні	Тәуекел салмағы	Тәуекел құнын есептеу базасы	Тәуекел құнын есептеу үшін базаның шамасы	Тәуекел құны
		1-сарапшы	2-сарапшы	...	n-сарапшы	1-сарапшы	2-сарапшы	...	n-сарапшы						
Инвестициялық кезең															
	1-тәуе-кел														
	2-тәуе-кел														
	...														
	n-тәуе-кел														
Пайдалану кезеңі															
	1-тәуе-кел														
	2-тәуе-кел														
	...														
	n-тәуе-кел														

Кестедегі көрсеткіштерді есептеу тәртібі мен формулалары Әдістеменің 17-21-тармақтарында келтірілген.

Бұл ретте, қажет болған жағдайда тәуекелдердің құнын бағалау тиісті саладағы тәуекелдерді бағалау әдіснамасын регламенттейтін бекітілген салалық ұсынымдарға немесе есептеулерді негіздей отырып, өзге де қолданылатын әдістерге сәйкес жүргізіледі.

МЖӘ жобаларында **тәуекелдерді бөлу** кезінде осындай жобаларға тән және МЖӘ туралы заңда көзделген теңгерімділік қағидатын есте ұстаған жөн.

Әдістемеге сәйкес әрбір жеке тәуекелді МЖӘ шартының тарапы (мемлекеттік әріптес немесе жеке әріптес) қабылдайтын шартпен тәуекелдерді бөлу теңгерімді болып саналады:

- 1) тәуекелді жақсы басқарады;*
- 2) тәуекелді басқару үшін жеткілікті тәжірибесі, біліктілігі бар;*
- 3) тәуекелді минималды шығындармен басқарады;*
- 4) қысқа мерзімде тәуекелдің туындауынан болатын жағымсыз салдарларды жояды және (немесе) жұмсартады;*
- 5) тәуекелді басқару үшін қажетті қаржылық, материалдық, еңбек және өзге де ресурстарға ие болады.*

Шын мәнінде, тәуекелдерді бөлу кезіндегі тепе-теңдік МЖӘ жобаларының мемлекеттік инвестициялық жобалардың басқа түрлерінен (іске асыру тетіктерінен) айрықша ерекшелігі болып табылады. Мұндай айырмашылық, ең алдымен, МЖӘ жобаларының әкімшілік-бюрократиялық және нарықтық процестерді есепке алудың табиғи қажеттілігі бар таза мемлекеттік (бюджеттік) немесе таза жеке жобалармен салыстырғанда ұзақ мерзімді сипатқа және неғұрлым күрделі институционалдық құрылымға ие болуымен байланысты.

Осылайша, МЖӘ жобаларында **тәуекелдерді бөлудің негізгі бағыты тәуекелді оны басқара алатын тарапқа беру** болып табылады: жақсырақ оның алдын алады немесе басталған кезде салдарын азайта алады.

Сонымен қатар, МЖӘ туралы заңда МЖӘ шартын жасасу кезінде тәуекелдерді бөлу тараптардың оларды басқарудың орындылығы мен мүмкіндігін ескере отырып жүргізілетіні нақты көрсетілген.

Бұл ретте, мемлекеттік әріптес немесе жеке әріптес қабылдайтын тәуекелдердің саны мен құны тәуекелдерді бөлудің теңгерімді шарты болып табылмайды.

Жобаның тәуекелдерін визуалды бағалау және басымдық беру үшін арнайы құрал – тәуекел матрицасы жасалады. Әдетте (ең қарапайым түрде) ол барлық анықталған және бағаланған тәуекелдерді «ықтималдық» және «әсер ету» осьтері бойынша екі өлшемді кестеге орналастыру арқылы жасалады. Мұндай матрица қандай тәуекелдердің ең маңызды екенін нақты анықтауға және осылайша оларды азайтуға күш салуға мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді басқару теориясы мен практикасы дамыған жылдары әлемдік тәжірибеде тәуекелдерді бөлу матрицаларының әртүрлі түрлері мен формалары жинақталғанына қарамастан, олар әрқашан екі негізгі параметрге негізделеді: тәуекелдердің пайда болу ықтималдығы және олардың салдарының ауырлығы. Қазіргі заманғы тәуекел матрицалары жобалардың ең маңызды қауіптеріне назар аударуға, ресурстарды тиімді бөлуге және негізделген шешімдер қабылдауға және жобаға қатысушылар арасындағы байланысты жеңілдетуге көмектеседі.

Әдістемеге сәйкес МЖӘ жобасының тәуекелдерін бөлу және одан әрі басқару МЖӘ шартының тарапын айқындау мақсатында **осы Әдістеменің 3-қосымшасына** сәйкес нысан бойынша жүзеге асырылады, ол қол қойылған сәттен бастап және оның қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін әрбір жеке тәуекелді басқаруға қабылдайды.

МЖӘ жобасының тәуекелдерін бөлу және басқару

Тәуекел атауы	Тәуекелді басқару үшін жауапты	Тәуекел құны	МӘ үшін тәуекел құны	ЖӘ үшін тәуекел құны	Тәуекел ықтималдығын азайту шаралары	Тәуекел салдарын жою жөніндегі шаралар
<i>Инвестициялық кезең</i>						
1-тәуекел						
...						
n-тәуекел						
<i>Пайдалану кезеңі</i>						
1-тәуекел						
...						
n-тәуекел						

Сонымен қатар, Әдістемеге сәйкес, МЖӘ-нің барлық жобаларында (егер заңнамада немесе МЖӘ шартында өзгеше белгіленбесе) мемлекеттік немесе жекеше әріптес өзіне алатын немесе оларды бірге қабылдайтын тәуекелдер (бірлескен бөлу бірде-бір тарап тәуекелді өз бетінше тиімді басқара алмайтын жерде қолданылады) келесідей бөлінеді:

Тәуекел атауы	Жобаға қатысушы	
	МӘ*	ЖӘ*
МЖӘ шартын мемлекеттік әріптес кінәсі немесе бастамасы бойынша бұзу	+	
мемлекеттік әріптес (МӘ) жерді мемлекет мұқтажы үшін жеке меншіктен уақтылы алмауы	+	
Мемлекеттік әріптес меншігіндегі жер учаскесін және (немесе) қолданыстағы МЖӘ объектісін (мүлікті немесе мүліктік кешенді) уақтылы бермеу	+	
жергілікті тарихи-мәдени мұра ескерткіштерінің жойылуы және өзге де теріс әсері	+	
мемлекеттік әріптестік жобалау кезінде МЖӘ объектісін сапасыз жобалау (құрылыс нормаларына, ережелерге немесе стандарттарға сәйкес келмеуі)	+	
МЖӘ жобасының шарттарын нашарлатуы немесе жақсартуы мүмкін мемлекеттік әріптестің бастамасымен жобалық шешімдерді өзгерту	+	
инженерлік коммуникацияларды уақтылы жүргізбеу	+	
Саяси тәуекелдер, оның ішінде МЖӘ жобасының шарттарын нашарлатуы немесе жақсартуы мүмкін ҚР заңнамасындағы өзгерістер	+	
МЖӘ объектісін мемлекет меншігіне уақтылы қабылдамау	+	
МЖӘ объектісін кейіннен пайдалану үшін иелену және пайдалану құқықтарын уақтылы бермеу	+	
МЖӘ объектісінің мемлекеттік әріптес кінәсінен бүлінуі немесе жойылуы	+	

Тәуекел атауы	Жобаға қатысушы	
	МӘ*	ЖӘ*
жекеше әріптеске (ЖӘ) шығындарды өтеу төлемдерін бермеу немесе уақтылы бермеу	+	
Жекеше әріптес кінәсі немесе бастамасы бойынша МЖЭ шартын бұзу		+
Мемлекеттік әріптес меншігіндегі жер учаскесін және (немесе қолданыстағы МЖЭ объектісін (мүлікті немесе мүліктік кешенді) уақтылы қабылдамау		+
МЖЭ объектісін уақтылы пайдалануға бермеу		+
МЖЭ объектісін құруға, салуға, қайта құруға, жаңғыртуға немесе күрделі жөндеуге, сондай-ақ пайдалануға рұқсат беру және өзге де құжаттарды уақтылы алмау		+
жекеше әріптестің (ЖӘ) банкроттығы		+
МЖЭ объектісін құру, салу, қайта құруға, жаңғырту немесе күрделі жөндеу үшін жекеше әріптесте білікті кадрлардың жетіспеушілігі		+
халық үшін қолайсыздық пен қауіпсіздік		+
қызметкерлер мен жұмысшылар тарапынан өндірістік жанжал (ҚР Еңбек кодексін бұзу, жаппай жұмыстан шығару, митингілер)		+
инвестициялық шығындарды ұлғайту немесе азайту (МЖЭ объектісін құру, салу, реконструкциялау, жаңғырту немесе күрделі жөндеу құны)		+
жоба шарттарын нашарлататын немесе жақсартатын валюта бағамының өзгеруі		+
салық ставкаларын көтеру немесе төмендету		+
инвестициялық кезеңнің ұлғаюы немесе қысқаруы		+
сапасыз жобалау (құрылыс нормаларына, ережелерге немесе стандарттарға сәйкес келмеуі), жекеше әріптес жобалау кезінде		+
мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасының шарттарын нашарлататын немесе жақсартатын жобалық шешімдерді өзгерту		+
МЖЭ жобасының шарттарын нашарлатуы немесе жақсартуы мүмкін жекеше әріптестің бастамасымен жобалық шешімдерді өзгерту		+
сапасыз жабдықтарды және (немесе) құрылыс материалдарын жеткізу		+
жекеше әріптестің кінәсінен МЖЭ объектісінің бүлінуі немесе жойылуы		+
МЖЭ объектісін құру, салу, қайта құру, жаңғырту немесе күрделі жөндеу үшін қаржы қаражатын тартпау немесе уақтылы тартпау		+
жоба шарттарын нашарлатуы немесе жақсартуы мүмкін капитал құнының (пайыздық мөлшерлемелердің) өзгеруі		+
экологиялық стандарттар мен нормаларға сәйкес келмеуі		+
Тауарларға, жұмыстарға немесе қызметтерге сұраныстың/тұтынудың төмендеуі немесе артуы		+
МЖЭ жобасының шарттарын нашарлататын немесе жақсартатын тауарлардың, жұмыстардың немесе қызметтердің құнын өзгерту		+
объектінің пайдалану қолжетімсіздігі		

Тәуекел атауы	Жобаға қатысушы	
	МӘ*	ЖӘ*
операциялық шығындарды ұлғайту немесе қысқарту (МЖӘ объектісін пайдалану, қызмет көрсету құны)		+
нормаларға, ережелерге, стандарттарға сәйкес келмеуі		+
жабдықтың ақауы немесе істен шығуы		+
сапасыз техникалық қызмет көрсету		+
форс-мажор	+	+
сақтандырылмайтын тәуекелдер (МЖӘ шартының бірде-бір тарабы және нарықтағы бірде-бір контрагент қабылдай алмайтын тәуекелдер)	+	+
МЖӘ шартында көрсетілген тәуекелдер тізбесінде ескерілмеген тәуекелдер	+	+

Ескертпе: * МӘ - мемлекеттік әріптес, ЖӘ - жекеше әріптес

Жоғарыда аталған тәуекелдер тізбесі шектеу болып табылмайды, ал өздері теңгерімділік қағидатын ескере отырып, МЖӘ шарты тараптарының келісімі бойынша бөлінеді.

Тәуекелдерді дұрыс және теңдестірілген бөлу оларды әрі қарай басқаруға әсер етеді. **Тәуекелдерді басқару** – бұл олардың пайда болу ықтималдығын азайту және олар туындаған жағдайда жағымсыз салдарларды (залалдарды) жою немесе азайту бойынша шараларды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін әдістер, құралдар мен іс-шаралар жиынтығы..

Сонымен қатар, тәуекелдерді тиімді басқару үшін олардың әрқайсысын басқару жөніндегі егжей-тегжейлі қадамдық іс-шаралар жоспарын жасау қажет, ол жобаның КҚ немесе БЖ-на және МЖӘ шартына енгізіледі.

Әдістемеден:

...30. Қажет болған жағдайда тәуекелдердің туындау ықтималдығын төмендету жөніндегі шаралар мынадай іс-шаралар түрлерін қамтиды:

1) тәуекелдің туындау салдарынан туындаған жобаның күтпеген шығыстарын жабуға резервтер құру;

2) тәуекелдерді сақтандыру шарттарын жасасу (хеджирлеу);

3) тәуекелдерді мердігерлік шарттар арқылы беру;

4) персоналдың санын және (немесе) біліктілігін арттыру;

5) бюджетті және жұмыс кестесін бақылау және мониторингілеу;

6) МЖӘ жобасын іске асыру қағидаларын, стандарттары мен нормаларын регламенттейтін ішкі нормативтік құжаттарды дайындау;

7) тәуекелдерді басқару жөніндегі өзге де іс-шаралар

Бұл ретте МЖӘ шартында тәуекелдерді басқару жөніндегі іс-шаралар жоспарынан басқа, олар басталған кезде мемлекеттік және жекеше әріптестің құқықтары мен міндеттері де көрсетілуі тиіс.

МЖӘ туралы Заңнан:

46-бап. Мемлекеттік-жекешелік әріптестік шартының мазмұны

1. Мемлекеттік-жекешелік әріптестік шартының елеулі талаптары:...

...7) мемлекеттік-жекешелік әріптестік шартының тараптары арасында **тәуекелдерді бөлу**;...

2. Мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарты мынадай міндетті шарттарды қамтуы тиіс:...

...3) инвестициялық және пайдалану кезеңдерін қоса алғанда, сондай-ақ **тәуекелдерді басқару** бөлігінде мемлекеттік-жекеше әріптестік жобасының мақсатына қолжетімділікті қамтамасыз ететін тараптардың құқықтары мен міндеттері;...

...11) валюталық компонент бойынша қайта қаржыландыру тетігін қоса алғанда, **валюталық тәуекелдерді бөлу тәртібі**;...

...15) мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарты бойынша берілетін мүлікті ұстау ауыртпалығын, сондай-ақ **аталған мүліктің кездейсоқ жойылу немесе кездейсоқ бүліну тәуекелдерін** ауыстыру шарттары мен мерзімдері;...

Тәуекелдерді басқару процесінде МЖӘ жобасының әрбір тарабы олардың туындауын барынша азайту үшін барлық күш-жігерін жұмсауы, ал қандай да бір бұзушылықтар болған жағдайда оларды жою үшін оңтайлы шешімдер қабылдауы маңызды. Бұл жағдайда оңтайлы шешім – оны іске асыру үшін ең аз уақыт пен ең төмен шығын көлемін талап ететін шешім болып саналады.

Әдістемеде тәуекелдерді басқару бөлігінде МЖӘ шартына қол қойылған сәттен бастап және оның қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін мемлекеттік әріптес осы шартта көрсетілген рәсімдерге сәйкес **тәуекелдерге мониторингті** жүзеге асыратыны көзделген. Бұл ретте тәуекелдер мониторингі шартта айқындалған және көрсетілген тәуекелдерді қадағалау процестерін ғана емес, сондай-ақ осындай ұзақ мерзімді жобалар үшін жекеше құбылыс болып табылатын ықтимал жаңа тәуекелдерді анықтау процестерін де қамтуы тиіс.

Мемлекеттік әріптес тарапынан мониторинг жүргізу өз кезегінде жекеше әріптес тарапынан тәуекелдерді басқару бөлігінде қандай да бір жауапкершілік алынып тасталатынын білдірмейді. Мәселен, мысалы, Әдістемеге сәйкес, жекеше әріптес МЖӘ шартына қол қойылған сәттен бастап және оның қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін жобаның тәуекелдер тізілімін жүргізеді.

МЖӘ жобасының тәуекелдер тізілімі

№	Тәуекел түрі	Тәуекел атауы	Тәуекелдің себептері	Тәуекелдің басталуынан туындаған салдарлар	Тәуекелді басқаруға жауапты	Шартқа сәйкес тараптардың жауапкершілігі	Туындау ықтималдығын төмендету бойынша қабылданған шаралар	Туындау салдарын жою бойынша қабылданған шаралар	Тәуекелдерді басқаруға бағытталған ресурстар		
									қаржылық	еңбек	өзге

Осылайша, тәуекелдерді сәйкестендіру, бағалау, бөлу және басқару МЖӘ шартының ресми бөлігі ғана емес, сонымен қатар МЖӘ объектісінің экономикалық тиімділігін, қаржылық тұрақтылығын және тұрақты пайдаланылуын қамтамасыз ететін стратегиялық тетік болып табылады.

Жоғарыда көрсетілген ұсынымдар мен жүйелі тәсілді ұстану мемлекеттік және жекеше әріптестерге сәтсіздіктер ықтималдығын азайтып, МЖӘ жобаларын табысты іске асыру ықтималдығын арттыра отырып, жобаларды орнықты құруға көмектеседі.

8. ҚОСЫМШАЛАР

Нормативтік-құқықтық база

1. Қазақстан Республикасының 2025 жылғы 15 наурыздағы № 171-VIII Бюджет кодексі
2. «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» ҚР 2015 жылғы 31 қазандағы № 379-V Заңы
3. «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектілерін мемлекеттік меншікке қабылдау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м. а. 2015 жылғы 25 қарашадағы № 713 бұйрығы
4. «Мемлекеттік-жекешелік әріптестікті іске асыру үшін, оның ішінде концессияға беруге жатпайтын объектілердің тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 6 қарашадағы № 710 қаулысы
5. «Мемлекеттік қаржының жай-күйі туралы болжамды мәліметтерді есептеу әдістемесін және үкіметтік борыштың, жергілікті атқарушы органдардың борышының лимиттерін айқындау, мемлекеттік кепілдіктер беру, экспортты қолдау бойынша мемлекеттік кепілдіктер беру, Қазақстан Республикасы Үкіметінің мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелер, жергілікті атқарушы органдардың мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобалары бойынша мемлекеттік міндеттемелер, мемлекет кепілгерліктерін беру әдістемесін бекіту туралы, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің сыртқы борышын айқындау, сыртқы қарыздарды тарту құқығы берілген квазимемлекеттік сектор субъектілерінің өлшемшарттарын айқындау және тізбесін қалыптастыру туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Ұлттық экономика министрінің 2025 жылғы 27 мамырдағы № 37 бұйрығы
6. «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау мен іске асырудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Ұлттық экономика министрінің 2025 жылғы 16 маусымдағы № 52 бұйрығы
7. «Бюджетті қазынашылық атқару және оларға кассалық қызмет көрсету рәсімдерін, қазынашылық есепке алу және мониторинг рәсімдерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2025 жылғы 27 маусымдағы № 328 бұйрығы
8. «Мемлекеттік инвестициялық жобаларды жоспарлау және іске асыру, инвестициялық ұсынысты, техникалық-экономикалық және қаржы-экономикалық негіздемелерді әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамалар жүргізу, бюджеттік кредиттеудің орындылығын айқындау, мемлекеттік инвестициялық жобалар портфелін қалыптастыру, сондай-ақ бекітілген (нақтыланған) параметрлерді түзету, мемлекеттік инвестициялық жобаларды іріктеу, мониторингтеу және іске асырылуын бағалау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м. а. 2025 жылғы 28 маусымдағы № 59 бұйрығы

Халықаралық стандарттар

9. МЖӘ мәселелері бойынша заң шығару органдарына арналған ЮНСИТРАЛ нұсқаулығы (БҰҰ Халықаралық сауда құқығы жөніндегі комиссиясы әзірлеген)

10. БҰҰ ЕЭК әзірлеген МЖӘ халықаралық стандарттары:

- МЖӘ желісі бойынша сатып алу шеңберінде сыбайлас жемқорлыққа нөлдік төзімділік тәсілінің стандарты

- Темір жол саласындағы мемлекеттік-жекешелік әріптестік жөніндегі стандарт

- Жаңартылатын энергия көздері саласындағы мемлекеттік-жекешелік әріптестік жөніндегі стандарт

- Автомобиль жолдары саласындағы мемлекеттік-жекешелік әріптестік жөніндегі стандарт

- Біріккен Ұлттар Ұйымының Тұрақты даму мақсаттарын қолдау мақсатында адамдардың игілігі үшін мемлекеттік-жекешелік әріптестік саласындағы басшылық қағидаттары

11. ТМД-ға қатысушы мемлекеттерге арналған «Жария-жекеше әріптестік туралы» модельдік заң-ұсынымдық сипаттағы заңнамалық акт болып табылады (28.11.2019 ж. ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің Парламентаралық Ассамблеясы бекіткен)

МЖӘ ЖОБАЛАРЫН ЖОСПАРЛАУДЫҢ ЖОЛ КАРТАЛАРЫ

Жекеше әріптесті айқындау бойынша бір кезеңдік конкурстық рәсімдерді өткізудің жол картасы

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
МИЖ инвестициялық ұсынысын әзірлеу				
1.	Мемлекеттік инвестициялық жобаның инвестициялық ұсынысын (МИЖ ИҰ) әзірлеу (59 қағиданың 25-тармағы)*	МИЖ ИҰ құжаттар пакетімен бірге	Бюджеттік процестің / жоспарлаудың белгіленген мерзімдері шегінде	ББӘ (бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі)
2.	МИЖ ИҰ-ты уәкілетті органға МЖАЖ арқылы жолдау. (мемлекеттік жоспарлаудың ақпараттық жүйесі) (59 қағиданың 33-тармағы)	МЖАЖ электрондық беру	Құжаттардың толық пакетін дайындағаннан кейін	ББӘ
3.	Құжаттардың толықтығын автоматты түрде тексеру (59 қағиданың 34-тармағы)	Құжаттар топтамасының дұрыстығы туралы МЖАЖ хабарламасы	Жүктеу кезінде автоматты түрде	МЖАЖ
4.	Салалық сараптама жүргізу (оның ішінде Ақпараттандыру кезінде – ақпараттық қауіпсіздік жөніндегі сараптамалық қорытындылар) (59 қағиданың 28-тармағының 8)- тармақшасы)	Салалық қорытынды	Квазимемлекеттік сектор субъектілері құжаттарды тапсырған сәттен бастап 30 жұмыс күніне дейін	Салалық орталық мемлекеттік органдар немесе жергілікті атқарушы органдар, ақпараттандыру/инфоқауіпсіздік саласындағы уәкілетті органдар
5.	МИЖ ИҰ экономикалық қорытындысын дайындау (59 қағиданың 2-параграфы)	Экономикалық қорытынды	Мерзімдер бюджеттік циклге байланысты (әдетте ұсыныстарды қарау шегінде)	Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі орталық немесе жергілікті уәкілетті орган

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
6.	Экономикалық қорытындыны қалыптастыру және МИЖ ИҰ-ны бюджеттік жоспарлауға енгізу (59 қағиданың 38-тармағы)	Экономикалық қорытынды және бюджеттегі есеп	Барлық кезеңдерді қарау қорытындысы бойынша	Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі орталық немесе жергілікті уәкілетті орган
7.	Конкурстық комиссияны қалыптастыру (52 қағиданың 101-тармағы)**	Комиссия құрамын бекіту туралы бұйрық/өкім	Конкурстық рәсімдер басталғанға дейін	Конкурсты ұйымдастырушы (мемлекеттік орган / ЖАО/ квазимемлекеттік сектор)
8.	Конкурс өткізу туралы хабарламаны орналастыру (МЖӘ веб-порталы, ұйымдастырушының сайты, қажет болған жағдайда-өзге де көздер) (52 қағиданың 105, 106-тармақтары)	Хабарлама МЖӘ веб-порталында және сайтта жарияланды	60 күнтізбелік күнде (күрделі/бірегей жобалар); 30 күнде (тұрақты жобалар); қайталама конкурс – сәйкесінше 30 немесе 15 күнде	Конкурсты ұйымдастырушы, МЖӘ дамыту орталығы (қосымша орналастыру бойынша)
9.	Жүктеуге ашық қолжетімділігі бар конкурстық құжаттаманы орналастыру (52 қағиданың 108-тармағы)	Құжаттама МЖӘ веб-порталында қолжетімді	Хабарламамен бір мезгілде	Конкурсты ұйымдастырушы
10.	Құжаттаманы (журналды) жүктеген тұлғалардың деректерін автоматты түрде тіркеу (52 қағиданың 109-тармағы)	Тіркеу журналы	Жүктеу кезінде автоматты түрде	МЖӘ Веб-порталы
11.	Конкурстық құжаттаманы түсіндіруге сұрау салулар жіберу (52 қағиданың 110-тармағы)	Сұрауларға жауаптар, енгізілген өзгерістер, жаңартылған құжаттаманы жариялау	Өтінімдерді қабылдау аяқталғанға дейін 30 күннен кешіктірмей (қайта конкурс – 15 күн бұрын)	Әлеуетті жекеше әріптестер
12.	Сұрауларға жауап: МЖӘ веб-порталына орналастыру және қатысушыларды хабардар ету (52 қағиданың 110-тармағы)	Жарияланған жауап + хабарламалар	Сұрау салу келіп түскен күннен бастап 3 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұйымдастырушы

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
13.	Ұсыныстар болған жағдайда бәсекелестік диалогты ұйымдастыру (52 қағиданың 111-тармағы)	Бәсекелестік диалог хаттамасы	Қажеттілік бойынша	Конкурсты ұйымдастырушы, әлеуетті жеке әріптестер
14.	Бәсекелестік диалог нәтижелері бойынша конкурстық құжаттамаға өзгерістер / толықтырулар енгізу (бастама бойынша немесе сұраныс бойынша) (52 қағиданың 112-тармағы)	Өзгерістер енгізу туралы хабарландыру	Өтінімдерді беру аяқталғанға дейін 20 күннен кешіктірмей (қайта конкурс-10 күн)	Конкурсты ұйымдастырушы
15.	Өзгерістерді сараптау және келісу (52 қағиданың 2-тарауының 6-параграфы)	Сараптама қорытындылары, келісу	Өзгерістер дайындалғаннан кейін бірден	Конкурсты ұйымдастырушы, уәкілетті органдар
16.	Өзгертілген конкурстық құжаттаманы орналастыру (52 қағиданың 113-тармағы)	Веб-порталдағы құжаттаманың жаңа нұсқасы + қатысушыларға тарат	Бекітілгеннен кейін 1 жұмыс күнінен кешіктірмей	Конкурсты ұйымдастырушы
17.	Өтінім беру мерзімін қайта бастау (52 қағиданың 113-тармағы)	Өтінімдерді қабылдаудың жаңартылған мерзімі	30 күн (тұрақты жобалар) немесе 15 күн (қайта конкурс)	Конкурсты ұйымдастырушы
18.	Түсіндіру үшін әлеуетті әріптестермен кездесу өткізу («МЖӘ туралы» Заңның 37-бабының 6-тармағы және 52-қағиданың 114-тармағы)	Түсіндіру хаттамасы	Құжаттамада көрсетілген мерзімдерде	Конкурсты ұйымдастырушы, әлеуетті әріптестер
19.	Комиссияға және қатысушыларға түсіндіру хаттамасын беру (52 қағиданың 114-тармағы)	Хаттама жіберілді	Хаттамаға қол қойылғаннан кейін 1 жұмыс күнінен кешіктірмей	Конкурсты ұйымдастырушы
20.	Өткізілмеген кездесу туралы Комиссияны хабардар ету (қатысушылар келмеген кезде) (52 қағиданың 115-тармағы)	Комиссия хабарламасы	Тағайындалған кездесу күнінен бастап 1 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұйымдастырушы
21.	Біліктілік іріктеуді жүргізу (52 қағиданың 3-параграфы)	Қатысуға рұқсат беру туралы хаттама	Құжаттамада көрсетілген мерзімдерде	Конкурстық комиссия

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
22.	МЖӘ веб-порталындағы жеке кабинет арқылы біліктілік пакетін беру (52 қағиданың 116-тармағы)	Біліктілік пакеті жүйеге жүктелген (52 қағидаларға 10-қосымшаға сәйкес құжаттар тізбесі)	Мерзім конкурстық құжаттамамен айқындалады, бірақ өтінімдерді қабылдау аяқталғанға дейін 10 жұмыс күнінен кешіктірілмей	Әлеуетті жекеше әріптес
23.	Пакеттің толықтығы мен сәйкестігін тексеру (52 қағиданың 117-тармағы)	Тексеру нәтижелері (сәйкестік / сәйкессіздік белгісі)	Беру мерзімі аяқталғаннан кейін 3 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұйымдастырушы
24.	Сәйкессіздік анықталған жағдайда сәйкессіздіктер анықталған кезде құжаттарды толықтыру/ауыстыру туралы ұсынысты жіберу (52 қағиданың 117-тармағы)	Веб-портал арқылы ресми хабарлама	Тексеру барысында (3 жұмыс күнінен кешіктірмей)	Конкурсты ұйымдастырушы
25.	Құжаттарды толықтыру немесе ауыстыру (52 қағиданың 117-тармағы)	Жаңартылған біліктілік пакеті	Хабарламаны алған күннен бастап 5 жұмыс күні ішінде	Әлеуетті жекеше әріптес
26.	Біліктілік іріктеудің алдын ала нәтижелерін комиссияға жолдау (52 қағиданың 118-тармағы)	Комиссия үшін жиынтық материалдар	Пакеттерді қабылдау аяқталғаннан кейін 10 жұмыс күні өткен соң	Конкурсты ұйымдастырушы
27.	Тиісті қатысушыларды конкурсқа жіберілді деп тану (52 қағиданың 118-тармағы)	Қабылдау туралы хаттама	Комиссия отырысында	Конкурстық комиссия
28.	Веб-порталда рұқсат беру хаттамасын орналастыру және қатысушыларға тарату (52 қағиданың 118-тармағы)	Жарияланған хаттама және хабарламалар	Комиссия шешімінен кейін 2 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұйымдастырушы
29.	Конкурстық өтінімдерді беру және веб-портал арқылы өтінімдерді қамтамасыз ету (52 қағиданың 124-тармағы)	Электрондық журналда қамтамасыз етумен тіркелген өтінімдер	Белгіленген мерзім аяқталғанға дейін (хабарламаға сәйкес)	Әлеуетті жекеше әріптестер
30.	Өтінімдерді тіркеу немесе тіркеуден бас тарту (52 қағиданың 125-тармағы)	Электрондық өтінімдер журналы	Қызмет көрсетуден кейін бірден	Конкурсты ұйымдастырушы

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
31.	Өтінімге өзгерістер енгізу немесе кері қайтарып алу мүмкіндігі (52 қағиданың 126-тармағы)	Жаңартылған / қайтарылған өтінім	Беру мерзімі аяқталғанға дейін	Әлеуетті жекеше әріптес
32.	Конкурстық өтінімді қамтамасыз етуді енгізу (кепілдік жарна немесе банк кепілдігі) (52 қағиданың 129-135-тармақтары)	Түбіртек / банк кепілдігі	Өтініммен бір мезгілде, екі сатылы рәсімдерден басқа	Әлеуетті жекеше әріптес
33.	Конкурстық өтінімді қамтамасыз етуді қайтару немесе ұстап қалу (52 қағиданың 129-135-тармақтары)	Ақшалай қаражатты қайтару немесе бюджетке аудару	ҚАЙТАРУ ШАРТТАРЫ басталғаннан кейін 3 жұмыс күні ішінде / ұстап қалу кезінде — бюджетке есепке алу	Конкурсты ұйымдастырушы
34.	Комиссияның критерийлер бойынша өтінімдерді қарауы (төлемдер, мерзімдер, инвестициялар көлемі, көрсеткіштер, тәуекелдер, тәжірибе, тарифтер және т. б.) (52 қағиданың 136-137-тармақтары)	Қарау хаттамасы	Конкурстық құжаттамада көрсетілген мерзімдерде	Конкурстық комиссия
35.	Өтінімдерді ашу және ашу хаттамасын ресімдеу (52 қағиданың 138-тармағы)	Ашу хаттамасы	Келесі жұмыс күнінен кешіктірмей	Конкурсты ұйымдастырушы
36.	Өтінімдерді алдын ала қарау, жетіспейтін құжаттарды сұрау (52 қағиданың 141-тармағы)	Алдын ала қарау хаттамасы	Өтінімдер ашылған күннен бастап 5 жұмыс күні ішінде	Комиссияның жұмыс органы
37.	Өтінімдерді критерийлер бойынша бағалау, ең жақсын таңдау (52 қағиданың 141-143-тармақтары)	Үздік өтінімді тану туралы шешім	Нақтылаудан кейін комиссия отырысында	Комиссия

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
38.	Өтінімі үздік деп танылған қатысушымен келіссөздер жүргізу (52 қағиданың 143-тармағы)	Келіссөздер хаттамасы	Құжаттамада көзделген мерзімде (5-10 құл. күндер)	Комиссия және әлеуетті жекеше әріптес (қажет болған жағдайда консультанттардың қатысуымен)
39.	МЖӘ шартының жобасын келісуге жіберу (52 қағиданың 143-тармағы)	Келісу хаттары / ескертулер	Келіссөздерден кейін бірден	Конкурсты ұйымдастырушы-уәкілетті органдар (бюджет, табиғи монополиялар бойынша)
40.	Қатысушы бас тартқан немесе қолайсыз жағдайларда - үздік өтінімді қайта таңдау (52 қағиданың 145-тармағы)	Алдыңғы шешімнің күшін жою, жаңа шешім	Келіссөздерден кейін	Комиссия
41.	Өтінімдер болмаған немесе олар сәйкес келмеген кезде конкурсты өткізілмеген деп тану (52 қағиданың 146-тармағы)	Өткізілмеген конкурс туралы шешім	Қарау нәтижелері бойынша	Комиссия
42.	МЖӘ шартының жобасын және келісуге арналған үздік өтінім туралы хаттаманы уәкілетті органдарға жолдау (52 қағиданың 147-тармағы)	Шарт және келісу хатының жобасы	Үздік өтінімді таңдағаннан кейін бірден	Конкурсты ұйымдастырушы
43.	МЖӘ шартын келісу (бюджеттік органдар және табиғи монополиялар саласындағы органдар) (52 қағиданың 150-тармағы)	Келісу немесе келіспеу туралы хат	Алған сәттен бастап 10 жұмыс күні ішінде	Уәкілетті органдар
44.	Байқау жеңімпазын анықтау (52 қағиданың 151-тармағы)	Жеңімпазды тану туралы хаттама	Шарт келісілгеннен кейін	Конкурстық комиссия
45.	Конкурс қорытындысы туралы хаттамаға қол қою (52 қағиданың 152-тармағы)	Хаттама	Келісуден кейін	Комиссия

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
46.	МЖӘ шартын жасасу (52 қағиданың 153-тармағы)	Қол қойылған шарт	Қорытындылар шығарылған күннен бастап 90 күнтізбелік күн ішінде	Мемлекеттік әріптес және жекеше әріптес
47.	Шарт жасасу туралы хабарлама (52 қағиданың 154-тармағы)	Бюджеттік саясат жөніндегі орталық уәкілетті органға хабарлама	Қол қойылғаннан кейін 5 жұмыс күні ішінде	Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті орган
48.	Бюджеттік комиссияның мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау мәселесін қарауы (егер қарастырылған болса) (52 қағиданың 105-тармағы)	Отырыс хаттамасы, міндеттемелерді қабылдау туралы шешім	Бюджеттік регламентте белгіленген мерзімде	Бюджеттік комиссия (республикалық/жергілікті)

* «Мемлекеттік инвестициялық жобаларды жоспарлау және іске асыру, инвестициялық ұсынысты, техникалық-экономикалық және қаржылық-экономикалық негіздемелерді әзірлеу немесе түзету, қажетті сараптамалар жүргізу, бюджеттік кредиттеудің орындылығын айқындау, мемлекеттік инвестициялық жобалар портфелін қалыптастыру, сондай-ақ мемлекеттік инвестициялық жобалардың бекітілген (нақтыланған) параметрлерін түзету, іріктеу, іске асырылуын мониторингтеу және бағалау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м.а. 2025 жылғы 28 маусымдағы № 59 бұйрығымен бекітілген.

** Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау, жекеше әріптесті айқындау жөнінде конкурс (аукцион) және тікелей келіссөздер жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарының мониторингін жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының іске асырылу мониторингін жүргізу және бағалау мәселелерін қамтитын мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау және іске асыру қағидалары, Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Ұлттық экономика министрінің 2025 жылғы 16 маусымдағы № 52 бұйрығымен бекітілген.

Екі кезеңді рәсімдерді пайдалана отырып, жекеше әріптесті айқындау жөніндегі конкурс

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
1.	Мемлекеттік инвестициялық жобаның инвестициялық ұсынысын (МИЖ ИҰ) әзірлеу (59 қағиданың 25-тармағы)*	ИП ГИП с пакетом документов	В пределах установленных сроков бюджетного процесса / планирования	АБП (администратор бюджетных программ)

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
2.	МИЖ ИҮ-ты уәкілетті органға МЖАЖ арқылы жолдау. (мемлекеттік жоспарлаудың ақпараттық жүйесі) (59 қағиданың 33-тармағы)	МЖАЖ электрондық беру	Құжаттардың толық пакетін дайындағаннан кейін	ББӘ
3.	Құжаттардың толықтығын автоматты түрде тексеру (59 қағиданың 34-тармағы)	Құжаттар топтамасының дұрыстығы туралы МЖАЖ хабарламасы	Жүктеу кезінде автоматты түрде	МЖАЖ
4.	Салалық сараптама жүргізу (оның ішінде Ақпараттандыру кезінде – ақпараттық қауіпсіздік жөніндегі сараптамалық қорытындылар) (59 қағиданың 28-тармағының 8)-тармақшасы)	Салалық қорытынды	Квазимемлекеттік сектор субъектілері құжаттарды тапсырған сәттен бастап 30 жұмыс күніне дейін	Салалық орталық мемлекеттік органдар немесе жергілікті атқарушы органдар, ақпараттандыру/инфоқауіпсіздік саласындағы уәкілетті органдар
5.	МИЖ ИҮ экономикалық қорытындысын дайындау (59 қағиданың 2-параграфы)	Экономикалық қорытынды	Мерзімдер бюджеттік циклге байланысты (әдетте ұсыныстарды қарау шегінде)	Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі орталық немесе жергілікті уәкілетті орган
6.	Экономикалық қорытындыны қалыптастыру және МИЖ ИҮ-ны бюджеттік жоспарлауға енгізу (59 қағиданың 22-тармағы)	Экономикалық қорытынды және бюджеттегі есеп	Барлық кезеңдерді қарау қорытындысы бойынша	Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі орталық немесе жергілікті уәкілетті орган
Байқаудың бірінші кезеңі: әлеуетті жекеше әріптестердің техникалық ұсыныстарын жинау				
7.	Техникалық тапсырманы қалыптастыру (52 қағиданың 173-тармағы 1) тармақшасы)**	Техникалық тапсырма	Хабарлама жарияланғанға дейін	Конкурсты ұйымдастырушы

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
8.	Конкурс туралы хабарлама- ны жариялау (52 қағиданың 173-тармағы 2) тармақшасы)	Жалпыға қол жетімді хабар- лама (МЖӘ веб-пор- талында, ұйымдасты- рушының ресми интернет-ресур- сында)	Пакеттер мен ұсыныстарды беру мерзімі аяқталғанға дейін кемінде күнтізбелік 60 күн бұрын Мерзім веб-пор- талда хабарла- ма алғаш жари- яланған күннен бастап есепте- леді	Конкурсты ұй- ымдастырушы
9.	Әлеуетті әріптестерге тех- никалық тапсырманы, біліктілік талаптарын және құжаттар топтамасын ұсыну (52 қағиданың 173-тармағы 3) тармақшасы)	Хабарламалар мен материал- дар	Хабарлама жарияланғаннан кейін	Конкурсты ұй- ымдастырушы
10.	Әлеуетті әріптестердің техникалық ұсыныстар мен біліктілік пакетін ұсынуы (52 қағиданың 173-тармағы 4) тармақшасы)	Жүктелген құ- жаттар	Хабарламада көрсетілген мерзімдерде	Әлеуетті жеке- ше әріптестер
11.	Біліктілік іріктеуді жүргізу (52 қағиданың 3-парагра- фы)	Қатысуға рұқ- сат беру туралы хаттама	Құжаттамада көрсетілген мерзімдерде	Конкурстық комиссия
12.	МЖӘ веб-порталындағы жеке кабинет арқылы білік- тілік пакетін беру (52 қағиданың 116-тар- мағы)	Біліктілік пакеті жүйеге жүктел- ген (52 қағидаларға 10-қосымшаға сәйкес құжаттар тізбесі)	Мерзім кон- курстық құ- жаттамамен айқындалады, бірақ өтінім- дерді қабылдау аяқталғанға дейін 10 жұмыс күнінен кешік- тірілмей	Әлеуетті жеке- ше әріптес
13.	Пакеттің толықтығы мен сәйкестігін тексеру (52 қағиданың 117-тар- мағы)	Тексеру нәтиже- лері (сәйкестік / сәй- кессіздік белгісі)	Беру мерзімі аяқталғаннан кейін 3 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұй- ымдастырушы

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
14.	Сәйкессіздік анықталған жағдайда сәйкессіздіктер анықталған кезде құжаттарды толықтыру/ауыстыру туралы ұсынысты жіберу (52 қағиданың 117-тармағы)	Веб-портал арқылы ресми хабарлама	Тексеру барысында (3 жұмыс күнінен кешіктірмей)	Конкурсты ұйымдастырушы
15.	Құжаттарды толықтыру немесе ауыстыру (52 қағиданың 117-тармағы)	Жаңартылған біліктілік пакеті	Хабарламаны алған күннен бастап 5 жұмыс күні ішінде	Әлеуетті жеке-ше әріптес
16.	Біліктілік іріктеудің алдын ала нәтижелерін комиссияға жолдау (52 қағиданың 118-тармағы)	Комиссия үшін жиынтық материалдар	Пакеттерді қабылдау аяқталғаннан кейін 10 жұмыс күні өткен соң	Конкурсты ұйымдастырушы
17.	Техникалық ұсыныстарды қарау және талқылаулар жүргізу (техникалық-экономикалық және пайдалану сипаттамалары, шарттың талаптары, екінші кезеңнің өтінімдерін беру мерзімдері) (52 қағиданың 173-тармағы 5) тармақшасы)	Талқылаулар, хаттама	Конкурстық құжаттама бекітілгенге дейін	Конкурсты ұйымдастырушы және әлеуетті әріптестер
18.	Бәсекелестік диалог жүргізу (52 қағиданың 173-тармағы 5) тармақшасы)	Бәсекелестік диалог хаттамасы	Талқылау кезеңінде	Конкурсты ұйымдастырушы және әлеуетті әріптестер
19.	Конкурстық құжаттаманы әзірлеу және бекіту (52 қағиданың 173-тармағының 6) тармақшасы және 56, 57, 63-92 тармақтары)	Конкурстық құжаттама	Бірінші кезең аяқталғаннан кейін	Конкурсты ұйымдастырушы
20.	Конкурстық құжаттамаға салалық сараптама жүргізу (52 қағиданың 69-тармағы)	Салалық қорытынды (оң/теріс)	10 жұмыс күні	Салалық мемлекеттік орган

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
21.	Табиғи монополиялар сала-сындағы жобалар бойынша конкурстық құжаттаманы келісу (52 қағиданың 70-тар-мағы)	Келісу / келіспеу туралы хат	10 жұмыс күні	Табиғи монопо-лиялар жөнін-дегі уәкілетті орган
22.	Конкурстық құжаттаманы монополияға қарсы орган-мен келісу (52 қағиданың 71-тармағы)	Келісу / бас тар-ту туралы хат	10 жұмыс күні	Монополияға қарсы орган
23.	Бюджеттік саясат / жоспар-лау жөніндегі орталық немесе жергілікті органға конкурстық құжаттама мен материалдарды жіберу (52 қағиданың 76-77-тар-мағы)	Жолдама хаты және құжаттар пакеті	Салалық орган-дармен келісіл-геннен кейін	Конкурсты ұй-ымдастырушы
24.	Сараптама үшін конкурстық құжаттаманы МЖӘ дамыту орталығына немесе белгілі бір заңды тұлғаға беру (52 қағиданың 78-тармағы)	Беру туралы растау	Түскеннен кейін 3 жұмыс күні	Орталық/жер-гілікті уәкілетті орган
25.	Конкурстық құжаттамаға сараптама жүргізу (52 қағиданың 78-тармағы)	Сараптама қо-рытындысы	16 жұмыс күні (тұрақты жо-балар) / 20 күн (техникалық жағынан күр-делі)	МЖӘ дамыту орталығы / уәкілетті заңды тұлға
26.	Сараптама қорытындысын алу (оң/ пысықтау туралы/ теріс) (52 қағиданың 85-тармағы)	Сараптама қо-рытындысы	Сараптама аяқталғаннан кейін 16 жұмыс күні (тұрақты жо-балар) / 20 күн (техникалық жағынан күр-делі)	сараптама жүргізген МЖӘ дамыту орта-лығы/заңды тұлға
27.	Мемлекеттік қолдау ша-ралары болған кезде мем-лекеттік міндеттемелерді қабылдау туралы мәселе шығару (52 қағиданың 90-91-тар-мағы)	Бюджеттік комиссияның хаттамасы	Оң қорытынды-дан кейін	Бюджетті жоспарлау / атқару жөнін-дегі уәкілетті орган

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
28.	Сметалық құны өзгерген жағдайда-құжаттарды қорытындыға және сараптамаға қайта жолдау (52қағиданың 92-тармағы)	Экономикалық көрсеткіштерді растау туралы қорытынды	10 жұмыс күні	Орталық / жергілікті уәкілетті орган
29.	Екінші кезеңге қатысу мүмкіндігі туралы жіберілген әріптестерді хабардар ету (52 қағиданың 173-тармағы 7)тармақшасы)	Жіберілген хабарламалар	Конкурстық құжаттама бекітілгеннен кейін	Конкурсты ұйымдастырушы
Байқаудың екінші кезеңі: өтінімдерді бағалау, жеңімпазды анықтау және рәсімді аяқтау				
30.	Конкурстық құжаттаманың талаптарына сәйкес жобаны іске асыру бойынша қаржылық шарттары бар конкурстық өтінімдерді ұсыну, сондай-ақ өтінімді қамтамасыз ету (пп. 1) 52 қағиданың 174-тармағы)	Конкурстық өтінімдер, қамтамасыз ету	Құжаттамада көрсетілген мерзімде (≥30 күнтізбелік күн)	Әлеуетті жеке-ше әріптестер
31.	Табиғи монополиялар саласындағы жобалар үшін: инвестициялық бағдарламаны орналастыру (Заңның 21-бабы «Табиғи монополиялар туралы»)	Инвестициялық бағдарлама	Конкурстық өтініммен бірге	Әлеуетті жеке-ше әріптестер
32.	Конкурстық өтінімдерді қарау (52 қағиданың 105-тармағы 6) тармақшасы)	Комиссия отырысының хаттамасы	Конкурс кестесінде белгіленген мерзімде	Конкурстық комиссия
33.	Конкурстық өтінімі жобаны және Шарт талаптарын нақтылау бойынша үздік деп танылған әлеуетті жеке-ше әріптеспен келіссөздер жүргізу (52 қағиданың 105-тармағы 7) тармақшасы)	Келіссөздер хаттамасы	Өтінімдерді қарағаннан кейін	Конкурстық комиссия

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
34.	Шарт жобасын бюджетті атқару жөніндегі орталық не жергілікті уәкілетті органға, сондай-ақ табиғи монополиялар салаларында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органға келісуге жіберу (52 қағиданың 105-тармағы 8) тармақшасы)	Шарт жобасын жіберу туралы хат	Келіссөздер хаттамасын ресімдегеннен кейін	Конкурсты ұйымдастырушы
35.	Байқау жеңімпазын анықтау (52 қағиданың 105-тармағы 9) тармақшасы)	Конкурс жеңімпазын анықтау хаттамасы	Шарт жобасы келісілгеннен кейін	Конкурсты ұйымдастырушы
36.	МЖӘ жобасы бойынша мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау мәселесін тиісті бюджеттік комиссиялардың қарауына шығару (52 қағиданың 105-тармағы 10) тармақшасы)	Бюджеттік комиссия отырысының хаттамасы	Жеңімпаз анықталғаннан кейін	Бюджетті жоспарлау және атқару жөніндегі орталық / жергілікті уәкілетті орган
37.	Мемлекеттік міндеттемелердің жоқтығын растау (олар болмаған кезде) (52 қағиданың 105-тармағы 10) тармақшасы)	Бюджеттік саясат жөніндегі уәкілетті органның хаты	Конкурстық рәсімдер аяқталғанға дейін	Бюджеттік саясат жөніндегі орталық уәкілетті орган
38.	Мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау туралы шешімді әзірлеу және енгізу (жергілікті МЖӘ жобалары бойынша) (52 қағиданың 105-тармағы 11) тармақшасы)	Мәслихат шешімінің жобасы	тиісті бюджет комиссиясы оң шешім шығарғаннан кейін 15 (он бес) жұмыс күні ішінде	Уәкілетті тұлға
39.	Жекеше әріптесті айқындау жөніндегі конкурстың нәтижелері туралы мәліметтер (52 қағиданың 105-тармағы 11) тармақшасы)	МЖӘ веб-порталындағы ақпарат	Конкурстық рәсімдер аяқталғаннан кейін	Конкурсты ұйымдастырушы
40.	Байқау жеңімпазын анықтау (52 қағиданың 151-тармағы)	Жеңімпазды тану туралы хаттама	Шарт келісілгеннен кейін	Конкурстық комиссия
41.	Конкурс қорытындысы туралы хаттамаға қол қою (52 қағиданың 152-тармағы)	Хаттама	Келісуден кейін	Комиссия

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
42.	МЖӘ шартын жасасу (52 қағиданың 153-тар- мағы)	Қол қойылған шарт	Қорытындылар шығарылған күннен бастап 90 күнтізбелік күн ішінде	Мемлекеттік әріптес және жекеше әріптес
43.	Шарт жасасу туралы хабар- лама (52 қағиданың 154-тар- мағы)	Бюджеттік саясат жөнін- дегі орталық уәкілетті органға хабарлама	Қол қойылған- нан кейін 5 жұ- мыс күні ішінде	Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жер- гілікті уәкілетті орган
44.	Бюджеттік комиссияның мемлекеттік міндеттеме- лерді қабылдау мәселесін қарауы (егер қарастырылған болса) (52 қағиданың 105-тар- мағы)	Отырыс хатта- масы, міндетте- мелерді қа- былдау туралы шешім	Бюджеттік регламентте белгіленген мерзімде	Бюджеттік ко- миссия (респуб- ликалық/ жергілікті)

* Правила планирования и реализации проектов государственно-частного партнерства, включающие вопросы пМемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау, жекеше әріптесті айқындау жөнінде конкурс (аукцион) және тікелей келіссөздер жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарының мониторингін жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының іске асырылу мониторингін жүргізу және бағалау мәселелерін қамтитын мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау және іске асыру қағидалары, Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Ұлттық экономика министрінің 2025 жылғы 16 маусымдағы № 52 бұйрығымен бекітілген.

** ** Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау, жекеше әріптесті айқындау жөнінде конкурс (аукцион) және тікелей келіссөздер жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарының мониторингін жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының іске асырылу мониторингін жүргізу және бағалау мәселелерін қамтитын мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау және іске асыру қағидалары, Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Ұлттық экономика министрінің 2025 жылғы 16 маусымдағы № 52 бұйрығымен бекітілген.

Жекеше әріптесті анықтау бойынша тікелей келіссөздер

№	Кезең	Аяқтау нысаны	Мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
	2	3	4	5
1.	Бизнес-жоспармен тікелей келіссөздерді бастауға өтінім беру (52 қағиданың 179-181-тар- мақтары)	Бизнес-жоспар- мен өтінім (оферта)	—	Әлеуетті жекеше әріптес
2.	Өтінімнің мемлекеттік жоспарлау жүйесінің (МЖЖ) құжаттарына сәйкестігін тексеру (52 қағиданың 182-тармағы)	Өтінімді қабыл- дау / өтінімді қайтару сәйкес келмеген жағдайда	5 жұмыс күніне дейін	Уәкілетті тұлға

№	Кезең	Аяқтау нысаны	Мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
	2	3	4	5
3.	Заңнамаға сәйкестікке өтінімді қарау (оның ішінде қосымша материалдар сұрату, алдын ала келіссөздер жүргізу, хабарлама жариялау, сарапшыларды тарту) (52 қағиданың 183-189-тармақтары)	Қорытынды оң / теріс	70 күнтізбелік күнге дейін	Уәкілетті тұлға
4.	Өтінімді қабылдау туралы хабарламаны жариялау (52 қағиданың 184-185-тармақтары)	МЖӘ веб-порталындағы хабарлама	қабылдау күнінен бастап 10 жұмыс күніне дейін	Уәкілетті тұлға
5.	Келіп түскен ұсыныстарды/ ескертулерді ашық талқылау (52 қағиданың 186-тармағы)	Талқылау ХАТ-ТАМАСЫ	≥ 45 күнтізбелік күн (тапсыру мерзімі)	Уәкілетті тұлға + әлеуетті әріптес + мүдделі тұлғалар
6.	Өтінім бойынша шешім қабылдау (52 қағиданың 187-189-тармақтары)	Қорытынды оң / теріс	—	Уәкілетті тұлға
7.	Үкіметке келіссөздер жүргізу туралы ұсыныс енгізу (52 қағиданың 190-тармағы)	Үкіметке хат	оң қорытындыдан кейін 10 жұмыс күніне дейін	Келіссөздерді ұйымдастырушы
8.	Үкіметтің келіссөздер жүргізу туралы шешімі (52 қағиданың 177 және 190-тармақтары)	Қаулы / шешім	—	ҚР Үкіметі
9.	әріптестің біліктілік талаптарына сәйкестігін тексеру («МЖӘ туралы» ҚРЗ 32-бабы және 52-қағиданың 191-тармағы)	Анықтама / тексеру актісі	—	Келіссөздерді ұйымдастырушы
10.	Тікелей келіссөздер жөніндегі комиссияны қалыптастыру (52 қағиданың 192-тармағы)	Бұйрық/өкім	—	Келіссөздерді ұйымдастырушы
11.	Бизнес-жоспарды қарау және пысықтау (52 қағиданың 193-194-тармақтары)	Отырыс хаттамасы	—	Келіссөздер жөніндегі Комиссия

№	Кезең	Аяқтау нысаны	Мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
	2	3	4	5
12.	Бизнес-жоспарды келісуге жіберу (табиғи монополиялар, монополияға қарсы орган, салалық сараптамалар, фин.-экономика. сараптама) (52 қағиданың 195-тармағы)	Келісімдердің қорытындылары мен хаттары	10-40 жұмыс күні (органға байланысты)	Келіссөздерді ұйымдастырушы + уәкілетті органдар
13.	Бизнес-жоспарға сараптама жүргізу (МЖӘ Орталығы немесе заң. орын бойынша тұлғалар) (52 қағиданың 196-199 Б.)	Сараптамалық қорытынды оң / теріс	20 жұмыс күніне дейін	МЖӘ дамыту орталығы / заң Комиссарлары. тұлғалар
14.	Сараптамаларды ескере отырып, бизнес-жоспарды қараудың жалпы мерзімі (52 қағиданың 201-тармағы)	Қорытынды қорытынды	≤ 40 жұмыс күні	Уәкілетті органдар
15.	Бизнес-жоспарды пысықтау және бекіту (52 қағиданың 203-тармағы)	Бекітілген бизнес-жоспар	Барлық сараптамадан кейін ≤ 2 ай	Жеке бастамашы + келіссөздерді ұйымдастырушы
16.	Жеке бастамашының бизнес-жоспарды бекіту туралы хабарламасы (52 қағиданың 204-тармағы)	Ресми хабарлама	3 жұмыс күніне дейін	Келіссөздерді ұйымдастырушы
17.	МЖӘ шартының жобасын Жолдау (52 қағиданың 205-тармағы)	Шарт жобасы	бизнес-жоспар бекітілгеннен кейін 15 жұмыс күніне дейін	Жеке бастамашы
18.	Келіссөздер жөніндегі комиссияның шарт жобасын қарауы (52 қағиданың 207-тармағы)	Шарт жобасын қоса бере отырып отырыс хаттамасы	—	Келіссөздер жөніндегі Комиссия
19.	Шарт жобасын органдармен келісу (бюджет бойынша, табиғи монополиялар) (52 қағиданың 208-211-тармақтары)	Келісу хаты/бас тарту	10 жұмыс күніне дейін (әр орган)	Бюджет жөніндегі орталық немесе жергілікті орган, Табиғи монополиялар жөніндегі уәкілетті орган
20.	Ескертулер болған жағдайда шарт жобасын пысықтау (52 қағиданың 212-тармағы)	Шарттың соңғы нұсқасы	—	Келіссөздерді ұйымдастырушы

№	Кезең	Аяқтау нысаны	Мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
	2	3	4	5
21.	Шарт пен келісімдер жобасын бюджеттік комиссияларға Жолдау (мемлекеттік міндеттемелер болған кезде) (52 қағиданың 213-тармағы)	Бюджеттік комиссияға өтінім	—	Келіссөздерді ұйымдастырушы
22.	Мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау (егер қажет болса) (52 қағиданың 213-215-тармақтары)	Міндеттемелерді қабылдау туралы шешім	—	Бюджеттік комиссиялар, ҚР Үкіметі
23.	МЖӘ шартын жасасу (52 қағиданың 216-тармағы)	Қол қойылған шарт	—	Келіссөздерді ұйымдастырушы + жекеше әріптес

Жекеше әріптесті айқындау бойынша аукцион өткізу

Кезең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлғалар / органдар
1	2	3	4	5
1.	Жоба аукционға жататынын айқындау (мүліктік жалдау, мемлекеттік қолдаусыз, бюджеттік төлемдерсіз) (52 қағиданың 155-тармағы)	Аукцион өткізу туралы шешім	Аукцион жарияланғанға дейін	Конкурсты ұйымдастырушы
2.	Аукциондық құжаттаманы дайындау және жариялау (аукцион шарттарымен, қадамымен, бастапқы бағасымен) (52 қағиданың 156-тармағы)	МЖӘ веб-порталындағы құжаттама	Өтінімдерді қабылдау басталғанға дейін	Аукционды ұйымдастырушы
3.	Аукциондық өтінімдерді қабылдау (52 қағиданың 158-тармағы)	Тіркелген өтінімдер	Құжаттамада белгіленген мерзімде	Әлеуетті жекеше әріптестер
4.	Өтінімдердің санын (3-тен кем емес) және талаптарға сәйкестігін тексеру (52 қағиданың 157-158-тармақтары)	Қабылдау туралы шешім	Өтінімдерді қабылдау аяқталғаннан кейін	Комиссия, ұйымдастырушы

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
5.	Аукционды өткізілмеген деп тану (<3 өтінім неме- се жібермеу кезінде) және хабарламаны жариялау (52 қағиданың 157-тар- мағы)	МЖӘ веб-порта- лында және ұй- ымдастырушы- ның сайтында хабарлама	Комиссия шешімінен кейін 3 жұмыс күні ішінде	Аукционды ұй- ымдастырушы
6.	Қатысушыларды аукцион- ның күні, орны және уақы- ты туралы хабардар ету (52 қағиданың 158-тар- мағы)	Қатысушыларға хабарламалар	Аукционға дейін кемінде 10 жұ- мыс күні бұрын	Аукционды ұй- ымдастырушы
7.	Аукционға қатысушыларды тіркеу (52 қағиданың 159-тар- мағы)	Тіркеу журналы, тақтайшалар беру	Аукционға 1 сағат қалғанда, бастамас бұрын 5 минутқа дейін	Аукционды ұй- ымдастырушы
8.	Аукцион өткізу (ашық нысан, аукцион қадамына бағаны көтеру) (52 қағиданың 160-165-тар- мақтары)	Аукцион қа- дамдарының тізімі	Өткізу күні	Аукционды ұй- ымдастырушы, қатысушылар
9.	Жеңімпазды жариялау (ең жоғары баға) және хатта- маға қол қою (52 қағиданың 166-тар- мағы)	Аукцион қоры- тындыларының хаттамасы	Өткізу күні	Комиссия, аук- цион жеңімпазы
10.	Аукцион нәтижелерін жари- ялау (52 қағиданың 166-тар- мағы)	Сайттағы және веб-порталдағы ақпарат	3 жұмыс күні ішінде	Аукционды ұй- ымдастырушы
11.	МЖӘ шартының жобасын жеңімпазға Жолдау (52 қағиданың 167-тар- мағы)	Жіберілген шарт	Қорытындыдан кейін 5 жұмыс күні ішінде	Аукционды ұй- ымдастырушы
12.	Жеңімпаздың шартқа қол қоюы (52 қағиданың 168-тар- мағы)	Қол қойылған шарт	Алынған күннен бастап 10 жұ- мыс күні ішінде	Аукцион жеңім- пазы
13.	Мемлекеттік әріптестің шартқа қол қоюы және данасын жеңімпазға қайта- руы (52 қағиданың 169-тар- мағы)	Соңғы шарт	Алғаннан кейін 5 жұмыс күні ішінде	Аукционды ұй- ымдастырушы / мемлекеттік әріптес

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	3	4	5
14.	Жеке бастамашыға шығын- дарды өтеу туралы үш- жақты келісім жасасу (егер жоба оған бастамашылық жасаса) (52 қағиданың 170-тар- мағы)	Үш жақты келісім	МЖӘ шартын жасасу күнінен кешіктірмей	Мемлекеттік әріптес, аукцион жеңімпазы, жеке бастамашы
15.	Аукционды өткізілмеген деп тану (3 өтінімнің болма- уы немесе бастапқы бағаны жариялау кезінде ставка- лардың болмауы) (52 қағиданың 157, 163, 171-тармақтары)	Өткізілмеген аукцион туралы шешім	Аукцион қоры- тындысы бой- ынша	Комиссия

Жекеше әріптесті анықтау бойынша жабық конкурс

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	5	3	4
1.	Жабық конкурс өткізілетін объектілерді анықтау «МЖӘ туралы» Заңның 19- бабы (2)тармақшасы)және 52 қағиданың 175-тар- мағы)*	Үкімет Қаулысы	Конкурс жария- ланғанға дейін	ҚР Үкіметі
2.	Конкурстық комиссияны қалыптастыру (52 қағиданың 101-тар- мағы)	Комиссия құра- мын бекіту туралы бұйрық/ өкім	Конкурстық рәсімдер басталғанға дейін	Конкурсты ұй- ымдастырушы
3.	Әлеуетті жекеше әріпте- стердің шектеулі шеңберін анықтау (52 қағиданың 15-тармағы)	Ұйымдасты- рушы бекіткен әлеуетті әріпте- стердің тізбесі	Сұраныс жі- берілгенге дейін қызығушылық білдіру	Конкурсты ұй- ымдастырушы
4.	Алдын ала анықталған әлеуетті әріптестерге қы- зығушылық білдіруге сұрау салу Жолдау (52 қағиданың 15-тармағы)	Қызығушылық білдіру туралы сұрау хаттары	Конкурсқа дейін 30-60 күнтіз- белік күннен кешіктірмей (жобаның күр- делілігіне байла- нысты)	Конкурсты ұй- ымдастырушы

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	5	3	4
5.	Әлеуетті әріптестерден жауаптар (қызығушылық білдіру) алу (52 қағиданың 15-тармағы)	Алынған жауап- тар тізілімі	Сұрауда көр- сетілген мерзім ішінде	Әлеуетті жекеше әріптестер
6.	Жекеше әріптесті айқындау бойынша жабық конкурсқа қатысуға шақырулар Жол- дау (52 қағиданың 176-тар- мағы)	Шақыру хатта- ры	Қызығушылық өрнектерін өң- дегеннен кейін	Конкурсты ұй- ымдастырушы
7.	Әлеуетті әріптестерге конкурстық құжаттаманы жіберу (52 қағиданың 176-тар- мағы)	Құжаттама қосымшасы бар хаттар (қағаз немесе қорғалған элек- трондық нысан- да)	Шақырумен бір мезгілде	Конкурсты ұй- ымдастырушы
8.	Конкурстық құжаттаманы түсіндіруге сұрау салулар қабылдау (52 қағиданың 110 және 176-тармақтары)	Сұраныстар тізілімі	Белгіленген мерзімде	Әлеуетті жекеше әріптестер
9.	Барлық шақырылған қатысушыларға түсініктеме дайындау және жолдау (52 қағиданың 110 және 176-тармақтары)	Түсіндірме хат- тар	Сұрау салынған күннен бастап 3 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұй- ымдастырушы
10.	Консультациялар немесе бәсекелестік диалог жүргізу (қажет болған жағдайда) (52 қағиданың 111-тар- мағы)	Кеңес беру хат- тамасы (жарияланбаған)	Қажеттілік бой- ынша	Конкурсты ұй- ымдастырушы, қатысушылар
11.	Конкурстық құжаттамаға өзгерістер енгізу (52 қағиданың 112-тар- мағы)	Енгізілген өз- герістер туралы хабарлама-хат- тар (қатысушыларға жеке жіберіледі)	Өтінімдерді беру аяқталғанға дейін 20 күннен кешіктірмей (қайта конкурс кезінде 10 күн)	Конкурсты ұй- ымдастырушы туралы

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	5	3	4
12.	Біліктілік іріктеуді өткізу (52 қағиданың 116-118-тар- мақтары)	Қатысуға рұқ- сат беру туралы хаттама (жарияланбаған, тек қатысушы- ларға жіберіл- ген)	Шақыруда көр- сетілген мерзім- дерде	Конкурстық комиссия
13.	Құжаттардың біліктілік па- кетін беру (52 қағиданың 116-тар- мағы)	Тіркелген пакет- тер Жабық ал- масу арнасы (веб-порталдан тыс)	Белгіленген мерзімде	Әлеуетті әріпте- стер
14.	Пакеттердің толықтығы мен сәйкестігін тексеру (52 қағиданың 117-тар- мағы)	Тексеру нәтиже- лері (жарияланбаған)	3 жұмыс күні ішінде	Конкурсты ұй- ымдастырушы
15.	Жабық конкурсқа қатысуға жіберілген қатысушыларды тану (52 қағиданың 118-тар- мағы)	Қабылдау ХАТ- ТАМАСЫ	Тексеруден кейін	Конкурстық комиссия
16.	Конкурстық өтінімдер беру және өтінімдерді қамтама- сыз ету (52 қағиданың 124-135-тар- мақтары)	Өтінімдерді тір- кеу журналы	Белгіленген мерзімде	Әлеуетті әріпте- стер Тек шақырылған мүшелер
17.	Комиссияның конкурстық өтінімдерді қарауы (52 қағиданың 136-137-тар- мақтары)	Қарау хаттама- сы (жарияланбаған)	Құжаттамада белгіленген мерзімде	Конкурстық комиссия
18.	Өтінімі үздік деп танылған қатысушымен келіссөздер жүргізу (52 қағиданың 143-тар- мағы)	Келіссөздер хаттамасы	5-10 жұмыс күні ішінде	Комиссия, қаты- сушы
19.	МЖӘ шартының жобасын келісуге жіберу (52 қағиданың 143-150-тар- мақтары)	Хаттар және шарт жобасы	Келіссөздерден кейін	Конкурсты ұй- ымдастырушы уәкілетті орган- дар (бюджет, монополиялар бойынша)

Ке- зең №	Іс-шараның мазмұны	Аяқтау нысаны	Орындау мерзімі	Жауапты тұлға- лар / органдар
1	2	5	3	4
20.	МЖӘ шартын келісу (52 қағиданың 143-150-тар- мақтары)	Хат келісу / ескертулер	10 жұмыс күні	Уәкілетті орган- дар
21.	Жабық конкурс жеңімпазын анықтау (52 қағиданың 151 және 176-тармақтары)	Жеңімпазды тану туралы хаттама (жарияланбаған)	Шарт келісілген- нен кейін	Конкурстық комиссия
22.	Жабық конкурстың қоры- тындылары туралы хатта- маға қол қою (52 қағиданың 152-тар- мағы)	Қол қойылған хаттама (Тек Ішкі сақтау үшін)	Жеңімпаз бекітілгеннен кейін	Комиссия
23.	МЖӘ шартын жасасу (52 қағиданың 153-тар- мағы)	Қол қойылған шарт	90 күнтізбелік күн ішінде	Мемлекеттік және жекеше әріптестер
24.	МЖӘ шартын жасасу тура- лы хабарлама (52 қағиданың 154-тар- мағы)	Бюджеттік са- ясат жөніндегі уәкілетті органға хат	Қол қойылған- нан кейін 5 жұ- мыс күні ішінде	Конкурсты ұй- ымдастырушы
25.	Жабық конкурстың нәти- желері туралы қорытынды мәліметтерді орналастыру (52 қағиданың 15 және 176-тармақтары)	МЖӘ веб-порта- лына жалпыла- ма түрде жі- берілген ақпарат (хаттамалар мен мәлімет- терсіз тек жал- пы мәліметтер орналастыры- лады)	Конкурс аяқталғаннан кейін	Конкурсты ұй- ымдастырушы

* Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау, конкурс (Аукцион) және жекеше әріптесті айқындау бойынша тікелей келіссөздер жүргізу, мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарына мониторинг жүргізу, Премьер-Министр орынбасарының бұйрығымен бекітілген мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының іске асырылуына мониторинг жүргізу және бағалау мәселелерін қамтитын мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларын жоспарлау және іске асыру қағидалары Қазақстан Республикасының Ұлттық экономикасы 2025 жылғы 16 маусымдағы № 52.

